ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α'

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ὁ κομμουνισμὸς μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Στάλιν. — Ζ. ΑΛΜΠΕΡΤΙΝΙ . . . . . . *σελ.* 131

Β'

Η ΕΣΣΔ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΣΤΑΛΙΝ

Ἡ διαδοχὴ τοῦ Στάλιν — Μ. ΣΟΥΒΑΡΙΝ . . . . » 135
Οἱ Χρουστσωφικὲς ἐκκαθαρίσεις . . . . » 141
Ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΣΕ ἀπὸ τὸ 1952 ὡς τό 1963 . . . . » 144
Οἱ περιπέτειες ἑνὸς νεκροῦ . . . . » 148
Ἡ οἰκονομία τῆς ΕΣΣΔ στὴν δεκαετία 1953—1963 — Λ. ΛΩΡΑ . . . . » 152

Γ'

Ο ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΣΤΑΛΙΝ

Οἱ Σοβιετοκινεζικὲς σχέσεις — Κ. ΑΡΜΕΛ . . . . » 158
Ἡ παρακμὴ τοῦ κομμουνισμοῦ στὴν Δ. Εὐρώπη — Κ. ΑΡΜΕΛ . . . . » 167
Οἱ προσπάθειες τοῦ κομμουνισμοῦ στὴν Ἐγγὺς Ἀνατολὴ — Ν. ΛΑΓΚ . . . . » 170
Ἐπιτυχίες καὶ ἀποτυχίες τοῦ κομμουνισμοῦ στὴν Ἀφρικὴ — Ν. ΛΑΓΚ . . . . » 172
Ἡ πρόοδος τοῦ κομμουνισμοῦ στὴν Ν.Α. Ἀσία — Ν. ΛΑΓΚ . . . . » 175
Ὁ λατινοαμερικανικὸς κομμουνισμὸς ἀπὸ τὸν Στάλιν ὡς τὸν Χρουστσὼφ — Μ. ΚΑΣΤΙΛΛΟ . . . . » 177

Δ'

ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

ΟΙ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ Ο ΣΤΑΛΙΝ

Τὸ ΚΚΕ καὶ οἱ ἡγέτες του στὴν λατρεία τοῦ Στάλιν . . . . » 179
Ἡ «Αὐγὴ» γιὰ τὸν θάνατο τοῦ Στάλιν . . . . » 180

Ε'

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μία δεκαετία μετασταλινικοῦ κομμουνισμοῦ — Γ. ΓΕΩΡΓΑΛΑ . . . . » 185

TABLE OF CONTENTS

A'

INTRODUCTION

Communism after Stalin's death — Z. ALBERTINI 131

B'

USSR AFTER STALIN

Stalin's succession — B. SOUVARIN 135
Khrushchevians purges 141
The leadership of the CPSU from 1952 to 1963 144
The adventures of a dead man 148
Soviet economy during the last ten years L. LAURAT 152

C'

INTERNATIONAL COMMUNISM AFTER STALIN

Sino-soviet relations — C. HARMEL 158
Stagnation of the communism in West Europe — C. HARMEL 167
Communist efforts in Middle East — N. LANG 170
Successes and failures of the communism in Africa — N. LANG 172
The progress of communism in south-east Asia — N. LANG 175
The communism in latinoamerican countries (1953-1963)— M. CASTILLO . 177

D'

COMMUNISTS IN GREECE AND STALIN

The CP of Greece and the cult of Stalin 179
E.D.A. and Stalin's death 180

E'

CONCLUSIONS

Ten years of post-stalinist communism — G. GEOGALAS 185

SOMMAIRE

A' INTRODUCTION

Le communisme depuis la mort de Staline — G. ALBERTINI 131

B' L'URSS APRÈS STALINE

La succession de Staline — B. SOUVARINE 135
Les purges Khrouchtcheviennes 141
La direction du P.C.U.S. de 1952 à 1963 144
Les tribulations d'un cadavre en U.R.S.S. 148
L'économie de l'U.R.S.S. depuis 1953 — L. LAURAT 152

C' LE COMMUNISME INTERNATIONAL APRÈS STALINE

Les relations sino-sovietiques — C. HARMEL 158
Stagnation du communisme en Europe occidentale — C. HARMEL . . . 167
Tentatives communistes au Proche-Orient — N. LANG 170
Succès et revers communistes en Afrique — N. LANG 172
Progression du communisme en Asie du Sud-Est — N. LANG 175
Le communisme latinoamericain de Staline à Khrouchtchev - M. CASTILLO 177

D' LES COMMUNISTES DE LA GRÈCE ET STALINE

Le P.C.G. et la culte de Staline 179
L'EDA et la culte de Staline 180

E' CONCLUSIONS

Dix ans de communisme post-stalinien — G. GEORGALAS 185

Σοβιετολογία

Τόμος IV Μάρτιος 1963 Τεῦχος 3 (39)

Α΄

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ
ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΣΤΑΛΙΝ

Ὑπὸ Ζ. ΑΛΜΠΕΡΤΙΝΙ

Στὰ δέκα χρόνια ποὺ πέρασαν ἀπὸ τὸν θάνατο τοῦ Στάλιν σημειώθηκαν πολλὲς καὶ σοβαρὲς ἐξελίξεις στὸν διεθνῆ κομμουνισμὸ τὶς ὁποῖες καὶ θὰ προσπαθήσουμε νὰ παρουσιάσουμε στὶς γενικές τους γραμμές.

***

Σὰν πρώτη σημαντικὴ ἐξέλιξι πρέπει νὰ ἀναφέρουμε τὴν «ἐξομάλυνσι» τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ. Ὁ κομμουνισμὸς εἶναι βέβαια ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν φύσι του, τυραννικὸς καὶ ὁλοκληρωτικός, καὶ ἔτσι, εἶναι σχεδὸν ἀναπόφευκτο νὰ καταλήγη στὴν ἀστυνομικὴ δικτατορία καὶ στὰ στρατόπεδα συγκεντρώσεως. Αὐτὴ ἡ φύσις τοῦ κομμουνισμοῦ ἀσφαλῶς δὲν ἄλλαξε. Ὁ Στάλιν ὅμως εἶχε φθάσει στὸ σημεῖο νὰ σκοτώνη καὶ νὰ ἐξορίζη ὄχι μόνον τοὺς ἀντιπάλους του ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν δυνάμει ἀντιπάλους του. Γιὰ πολλὰ χρόνια στὴν Ρωσία, ἔπιαναν, φυλάκιζαν, τουφέκιζαν, ἐντελῶς ἀθώους καὶ μάλιστα καὶ φανατικοὺς κομμουνιστὰς μὲ μόνο δικαιολογητικὸ ὅτι θὰ μποροῦσαν ἴσως κάποτε νὰ γίνουν ἔνοχοι ἢ ἐπικίνδυνοι. Ὅταν λέμε λοιπὸν ὅτι ὁ κομμουνισμὸς «ἐξομαλύνθηκε» ἐννοοῦμε ἁπλῶς ὅτι ἔπαυσε νὰ ἐφαρμόζη αὐτὴν τὴν τρομερὴ προληπτικὴ θεραπευτική, ὄχι γιατὶ ἄλλαξε τὴν οὐσία του, ἀλλὰ γιατὶ ἁπλῶς ἐνσαρκώνεται σήμερα σὲ ἀνθρώπους πιὸ ὑγιεῖς ψυχικῶς ἀπὸ τὸν Στάλιν.

Ὁ κομμουνισμὸς ἐπέστρεψε στὴν «ὁμαλότητα», ὄχι ἀλλάζοντας τὴν φύσι του,

ἀλλὰ ἐγκαταλείποντας τὶς ὑπερβολὲς ποὺ ὠφείλοντο λιγώτερο στὴν πολιτικὴ τοῦ κόμματος καὶ περισσότερο στὸν προσωπικὸ χαρακτῆρα τοῦ ἡγέτου του. Ἄλλωστε, ὁ κομμουνιστικὸς κόσμος, πέρασε σὲ μία νέα φάσι τῆς ἀναπτύξεώς του ποὺ τοῦ ἐπιτρέπει νὰ χρησιμοποιῆ τὴν βία κάπως πιὸ «ὁμαλὰ» χωρὶς περιττὲς καὶ ἐντυπωσιακὲς ὑπερβολές.

Ἡ ἀλλαγὴ αὐτή, ἀπὸ ἀνθρώπινη πλευρὰ ἔχει τεράστια σημασία, γιατὶ ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια ἄνθρωποι ποὺ ζοῦν κάτω ἀπὸ τὸν κομμουνιστικὸ ζυγὸ ἔχουν, ὄχι βέβαια μία νομική, ἀλλὰ τουλάχιστον μία σχετικὴ πρακτικὴ ἐγγύησι ὅτι κινδυνεύουν λιγώτερο νὰ πάθουν ἐκεῖνα ποὺ πάθαιναν ἐπὶ Στάλιν. Ἀπὸ πολιτικῆς πλευρᾶς ὅμως, ἡ ἐγκατάλειψις τῶν μανιακῶν κτηνωδιῶν τοῦ σταλινισμοῦ δὲν σημαίνει οὔτε τὴν ἐπιστροφὴ στὴν ἐλευθερία, οὔτε τὴν κατάπαυσι τοῦ πολέμου μέχρις ἐσχάτων ποὺ ἔχει ἐξαπολύσει ὁ κομμουνισμὸς ἐναντίον τοῦ ἐλευθέρου κόσμου.

Πάντως, χαλαρώνοντας κάπως τὰ δεσμά, οἱ διάδοχοι τοῦ δικτάτορος ἐπετάχυναν τὴν βαθειὰ ὑπόκωφη διεργασία μεταβολῆς ποὺ ἐπιτελεῖται μέσα στὴν κομμουνιστικὴ κοινωνία. Οἱ περίπλοκες ἐνέργειες καὶ ἀντιδράσεις ἑνὸς καθεστῶτος ποὺ εἶναι ὑποχρεωμένο γιὰ νὰ ἐπιδιώξη νὰ αὐτοεξομαλυνθῆ τοὐλάχιστον ἐν μέρει, καὶ μιᾶς κοινωνίας ποὺ θέλει κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον συνειδητὰ ἀκόμη βαθύτερες μεταβολές, ἀποτελοῦν τὴν κατευθυντήρια γραμμὴ καὶ τὴν οὐσία τῶν ἐνδοκομμουνιστικῶν ἐξελίξεων τῶν δέκα τελευταίων χρόνων. Φυσικὰ εἴμαστε ἀκόμη στὴν ἀρχή. Δὲν μποροῦμε νὰ ξέρουμε ὡς ποῦ θὰ πᾶνε οἱ ἀλλαγὲς ποὺ ἄρχισαν.

Πάντως, μέσα στὰ χρόνια αὐτά, ἔγινε μία κοσμοϊστορικὴ μεταβολή. Τὸ διεθνὲς κομμουνιστικὸ κίνημα ἔπαυσε νὰ εἶναι κάτω ἀπὸ τὸν ἀπόλυτο ἀδιαμφισβήτητο ἔλεγχο τῆς Ε Σ Σ Δ, ποὺ ἀποτελοῦσε τὸ μοναδικὸ ἐπίκεντρο γύρω ἀπὸ τὸ ὁποῖο περιεστρέφοντο ὅλα τὰ κομμουνιστικὰ κόμματα τοῦ κόσμου. Ἤδη τὸ 1948, ὁ Στάλιν, δὲν κατόρθωσε ὕστερα ἀπὸ τὴν αἰφνιδιαστικὴ ἐπέκτασι τοῦ κομμουνισμοῦ στὴν μισὴ Εὐρώπη νὰ διατηρήση αὐτὸν τὸν γενικὸ ἔλεγχο καὶ ἀναγκάσθηκε νὰ ἐγκαταλείψη τὴν Γιουγκοσλαβία. Μποροῦσε ὅμως κανεὶς νὰ πιστέψη ὅτι ἐπρόκειτο γιὰ ἕνα μεμονωμένο γεγονὸς ποὺ δὲν θὰ εἶχε συνέχεια. Στὴ μετασταλινικὴ δεκαετία ὅμως, τὸ φαινόμενο ἐπανελήφθη σὲ πολὺ μεγαλύτερη ἔκτασι, μὲ τὴν Κίνα. Ὁ Στάλιν ἔζησε πολὺ λίγο (4 χρόνια) γιὰ νὰ αἰσθανθῆ ὅλα τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ κομμουνισμοῦ σ' αὐτὴν τὴν τεράστια χώρα τῆς Ἀσίας. Οἱ διάδοχοί του ἦσαν ἐκεῖνοι ποὺ ἀναγκάσθηκαν νὰ ἀντιμετωπίσουν τὰ προβλήματα ποὺ γεννήθηκαν ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐπέκτασι καὶ δὲν κατόρθωσαν νὰ τοὺς δώσουν μία λύσι. Ὠθούμενη ἀπὸ μία κεντρόφυγη δύναμι, ἡ Κίνα ἀπομακρύνεται ὁλοένα καὶ περισσότερο ἀπὸ τὸν σοβιετικὸ πόλο καὶ ξεφεύγει ἀπὸ τὴν ἕλξι του. Καὶ ἔτσι, δέκα χρόνια μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Στάλιν, μπαίνει τὸ ἐρώτημα μήπως ἕνας καινούργιος ἥλιος ἀνατέλλει στὸ κομμουνιστικὸ στερέωμα, παρασέρνοντας γύρω ἀπὸ τὴν δική του ἕλξι ἕνα μέρος τῶν δορυφόρων ποὺ θὰ ἀποσπάση ἀπὸ τὴν ἕλξι τῆς Μόσχας. Κανένα ἀπὸ τὰ γεγονότα ποὺ συνέβησαν μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Στάλιν δὲν εἶχε περισσότερη σημασία ἀπὸ αὐτὸ τὸ γεγονὸς τῆς διασπάσεως τῆς μονολιθικότητος τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ.

***

Στὰ δέκα αὐτὰ χρόνια συνέβησαν ὅμως καὶ ἄλλα μεγάλα γεγονότα ποὺ μετέβαλαν τὰ πατροπαράδοτα πλαίσια μέσα στὰ ὁποῖα ἀνέπτυσσε τὴν δραστηριότητά του ὁ κομμουνισμὸς καὶ συνέβαλαν σὲ μία τροποποίησι μορφῆς του.

Στὴν Εὐρώπη, ἡ Κοινὴ Ἀγορὰ ἔδωσε μία νέα φυσιογνωμία σ' ὁλόκληρη τὴν ἤπειρο. Ἀπέδειξε ἀντίθετα πρὸς τὰ δόγματα καὶ τὶς ἐλπίδες τῶν κομμουνιστῶν ὅτι ὁ δυτικὸς καπιταλισμὸς διατηρεῖ μιὰ ἀξιοθαύμαστη ἱκανότητα προσαρμογῆς καὶ τεράστιες ἐφεδρεῖες ἀνανεώσεως καὶ ἀποτελεσματικότητος, διαψεύδοντας πα-

ταγωδῶς τοὺς «νόμους» ποὺ ἐφεῦραν οἱ κομμουνισταὶ περὶ «συνεχοῦς ἐξαθλιώσεως», περὶ «περιοδικῶν οἰκονομικῶν κρίσεων», περὶ «ἐνδοϊμπεριαλιστικῶν συγκρούσεων» κ.λ.π. Καὶ μπροστὰ σ' αὐτὴν τὴν πραγματικότητα ὁ κομμουνισμὸς ἀναγκάσθηκε νὰ ἀναγνωρίσῃ πολλὰ πράγματα ποὺ ἄλλοτε ἐπέμενε πεισματικὰ νὰ τὰ ἀγνοῆ.

Στὴν Ἀφρική, οἱ κομμουνισταὶ ἀντιμετώπισαν τὴν νέα κατάστασι ποὺ δημιουργήθηκε μὲ τὴν παραχώρησι τῆς ἀνεξαρτησίας στοὺς ἀποικιακοὺς λαοὺς καὶ τὴν δημιουργία πολλῶν νέων κρατῶν. Προσπάθησαν νὰ τὴν ἀντιμετωπίσουν μὲ τὴν γνωστὴ «μαρξιστικὴ» συνταγὴ τῆς διεισδύσεως, τῆς διαβρώσεως καὶ τῆς βαθμιαίας μετατροπῆς τῶν ἐθνικοαπελευθερωτικῶν κινημάτων σὲ κομμουνιστικά. Ἦσαν ὅμως οἱ κομμουνισταὶ ἀνεπαρκῶς προετοιμασμένοι γι' αὐτὰ τὰ γεγονότα ποὺ δὲν τὰ πρόβλεπε ἡ θεωρία τους, ἐνῶ ταυτόχρονα ἦσαν πολὺ σίγουροι γιὰ τὸν ἑαυτό τους καὶ γιὰ τὴν φυλετική, καθεστωτικὴ καὶ ἰδεολογική τους ὑπεροχή. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν νὰ συσσωρεύσουν σφάλματα. Φυσικὰ σημείωσαν προόδους σποραδικὰ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἀλλὰ τίποτε δὲν δείχνει ὅτι κατανόησαν τὰ ἀφρικανικὰ προβλήματα καὶ ὅτι βρῆκαν τὰ μέσα γιὰ τὴν ἐπίλυσί τους. Ἀντίθετα, ἀντιμετωπίζοντας τὸν δυτικὸ ἀνταγωνισμὸ ὑπέστησαν βαρειὲς ἧττες. Τελικὰ οἱ κομμουνισταὶ δὲν κατόρθωσαν νὰ ἐπιβληθοῦν οὔτε στὸ Κογκό, οὔτε στὴν Γουϊνέα, οὔτε στὴν Γκάνα, οὔτε στὸ Μαλί. Ἡ Ἀφρικὴ παραμένει γι' αὐτοὺς κατὰ μέγα ποσοστὸ κλειστὴ ἤπειρος, ἐνῶ οἱ ἀφρικανοὶ βρῆκαν πολὺ περισσότερες δυνατότητες ἀντιστάσεως στὴν κομμουνιστικὴ διείσδυσι ἀπὸ ἐκεῖνες ποὺ ὑπολόγιζαν οἱ κομμουνισταί. Γι' αὐτό, ἕνα πρόβλημα τῶν διαδόχων τοῦ Στάλιν, εἶναι πάντοτε ἡ προσαρμογὴ τῶν μεθόδων τους στὴν νέα ἀφρικανικὴ πραγματικότητα.

Στὴν τελευταία δεκαετία, ἡ Ἀσία ἔζησε τὸ κινεζικὸ πείραμα ποὺ ἔδωσε στὸν κομμουνισμὸ νέες δυνατότητες ἐπεκτάσεως, τὶς ὁποῖες καὶ ἐκμεταλλεύθηκε ἐντατικὰ στὴν νοτιοανατολικὴ Ἀσία. Ἡ μισὴ Ἰνδοκίνα ἔγινε κομμουνιστικὴ καὶ ἡ ὑπόλοιπη μισὴ κινδυνεύει νὰ γίνῃ. Ἀναπτυσσόμενη ὅμως, ἡ κινεζικὴ ἐπανάστασις, κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδρασι διαφόρων παραγόντων, πῆρε βαθμιαῖα μία ἀπροσδόκητη κατεύθυνσι. Ὁ κινεζικὸς κομμουνισμὸς δὲν διαφέρει στὴν οὐσία του ἀπὸ τὸν σοβιετικὸ καὶ δὲν υἱοθετεῖ διαφορετικὴ στάσι ἀπέναντι στὸν ἐλεύθερο κόσμο, οὔτε πιὸ ἀδιάλλακτη, οὔτε πιὸ μετριοπαθῆ. Βρέθηκε ὅμως σὲ σύγκρουσι πρὸς τὴν ΕΣΣΔ γιὰ τὴν ἡγεσία στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ διεθνοῦς κομμουνιστικοῦ κινήματος. Τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε ἡ Ἀσία νὰ εἶναι γιὰ τοὺς διαδόχους τοῦ Στάλιν ἕνα πρόβλημα πολὺ πιὸ μεγάλο καὶ πιὸ περίπλοκο ἀπὸ ὅ,τι ἦταν γιὰ τὸν ἴδιον. Ἀναγκάσθηκαν νὰ πάρουν θέσι ἀπέναντι στὴν κινεζικὴ πολιτικὴ καὶ νὰ ἐπιχειροῦν νὰ συγκρατήσουν τὸν κινεζικὸ ἐπεκτατισμὸ εἴτε πρὸς τὶς ἄλλες ἀσιατικὲς κομμουνιστικὲς χῶρες εἴτε πρὸς οὐδέτερα κράτη ὅπως ἡ Ἰνδία. Ἔτσι, οἱ ἡγέτες τῆς Μόσχας ἀναγκάσθηκαν νὰ ξαναμελετήσουν καὶ νὰ ἀναθεωρήσουν πολλὲς φορὲς τὴν πατροπαράδοτη πολιτικὴ τῆς ΕΣΣΔ στὴν Ἀσία.

Στὴν Λατινικὴ Ἀμερική, γιὰ ἀρκετὰ χρόνια, οἱ διάδοχοι τοῦ Στάλιν ἐνήργησαν σύμφωνα μὲ τὴν παληὰ γραμμή, χρησιμοποιόντας τοὺς παλαιοὺς ἡγέτες τῶν κομμουνιστικῶν κομμάτων καὶ τοὺς γνωστοὺς πράκτορές τους. Ἀκολούθησε ὅμως ἡ ἐπανάστασις τῆς Κούβας καὶ ἡ κομμουνιστικοποίησις αὐτῆς τῆς χώρας, πρᾶγμα ποὺ διηυκόλυνε πολὺ τὴν κομμουνιστικὴ διείσδυσι στὴν Λατινικὴ Ἀμερική. Ταυτόχρονα ὅμως, ἡ μαρξιστικοποίησις τοῦ Κάστρο δημιούργησε καὶ νέα προβλήματα στὰ ὁποῖα δὲν δόθηκε ἀκόμη λύσις. Ἔτσι εἴδαμε νὰ ἀναπτύσσεται μία ἀσυντόνιστη καὶ κάποτε ἀλληλοσυγκρουόμενη δραστηριότης ἀπὸ τὴν Μόσχα, ἀπὸ τὸ Πεκῖνο καὶ ἀπὸ τὴν Ἀβάνα. Χρειάσθηκε νὰ ἀναθεωρηθοῦν οἱ σχέσεις τῶν κομμουνιστῶν μὲ τὴν ἐθνικὴ ἀστικὴ τάξι τῶν λατινοαμερικανικῶν χωρῶν ποὺ ἐντυπωσιάσθηκε ἀπὸ τὴν περί-

πτωσι τῆς Κούβας. Χρειάσθηκε ἐπίσης, νὰ καθορισθῆ μία στρατηγικὴ ἀπέναντι στὴν πολιτικὴ τῶν ΗΠΑ καὶ ἡ τελευταία κρίσις τῆς Κούβας μὲ τὴν ἀποχώρησι τῶν σοβιετικῶν πυραύλων ἀπέδειξε ὅτι ἡ στρατηγικὴ αὐτὴ δὲν ἦταν ἐπιτυχής.

***

Στὰ δέκα χρόνια ποὺ πέρασαν ἀπὸ τὸν θάνατο τοῦ Στάλιν ὁ ἐλεύθερος κόσμος κατόρθωσε νὰ νικήση σὲ πολλὲς περιπτώσεις τοὺς κομμουνιστὰς παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι αὐτοὶ ἀπέσπασαν ὁρισμένες θεαματικὲς ἐπιτυχίες. Αὐτὸ ὀφείλεται στὸ γεγονός, ὅτι ὁ λεγόμενος καπιταλιστικὸς κόσμος, ἔδειξε μεγαλύτερη εὐελιξία ἀπέναντι στὴν κομμουνιστικὴ σκλήρωσι, ἀποστέωσι καὶ μηχανικὴ αὐτοεπανάληψι. Ἀρκεῖ νὰ ἀναφέρουμε τὶς οἰκονομικὲς ἀποτυχίες τοῦ κομμουνισμοῦ στὴν διάρκεια αὐτῆς τῆς περιόδου ἐνῶ ὁ ἐλεύθερος κόσμος σημείωνε παντοῦ θεαματικὲς ἀλλὰ καὶ στέρεες ἐπιτυχίες στὸν τομέα τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς ἀνόδου τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου, ἀποδεικνύοντας ἔτσι τὴν ὑπεροχή του ἔναντι τοῦ κομμουνισμοῦ σὲ μία πραγματικὰ εἰρηνικὴ συνύπαρξι. Ἂν ὑπάρχη κάτι ποὺ ἀποδείχθηκε ὁριστικὰ ἀπὸ τὸ 1953 ὡς σήμερα, εἶναι ὅτι ὁ κομμουνισμός, «σταλινικὸ» ἢ «ἀποσταλινοποιημένος», δὲν εἶναι σὲ θέσι νὰ ἀνταγωνισθῆ οἰκονομικῶς καὶ κοινωνικῶς τὸν δυτικὸ κόσμο.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Δεδομένου ὅτι τὸ ἑπόμενον τεῦχος θὰ ἀποσταλῆ μόνον εἰς τοὺς ἐξοφλήσαντας τὴν συνδρομήν των διὰ τὸ α᾽ ἑξάμηνον τοῦ 1963, παρακαλοῦνται οἱ κ. κ. συνδρομηταὶ ὅπως ἀποστείλουν ἐπειγόντως τὸ ἀντίτιμον τῆς συνδρομῆς των διὰ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς εἰς τὴν διεύθυνσιν :

Γ. ΓΕΩΡΓΑΛΑΝ
Πύθωνος 15—Ἀθῆναι (808)

Β΄
Η ΕΣΣΔ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΣΤΑΛΙΝ

Η ΔΙΑΔΟΧΗ ΤΟΥ ΣΤΑΛΙΝ

Ὑπὸ ΜΠ. ΣΟΥΒΑΡΙΝ

Ὅσοι συζητοῦσαν πρὶν ἀπὸ τὸν θάνατο τοῦ Στάλιν τὸ ζήτημα τῆς διαδοχῆς του, συμφωνοῦσαν στὴν πλειοψηφία τους ὅτι τὶς περισσότερες πιθανότητες τὶς συγκέντρωναν ὁ Μόλοτωφ καὶ ὁ Μαλένκωφ. Κανεὶς δὲν εἶχε προβλέψει τὴν ἄνοδο τοῦ Χρουστσώφ. Τὸ ζήτημα ὅμως δὲν ἐτίθετο σωστά, γιατὶ ἡ ἔννοια τῆς «διαδοχῆς» προϋποθέτει κάποια μορφὴ νομιμότητος: εἴτε νομικῆς, εἴτε ἐθιμικῆς. Τέτοια νομιμότης ὅμως δὲν ὑπάρχει στὴν ΕΣΣΔ. Ὁ Στάλιν εἶχε ἐγκαθιδρύσει τὴν ἀπεριόριστη ἐξουσία του, βασιζόμενος στὸ ἀξίωμα τοῦ γενικοῦ γραμματέως τοῦ κόμματος. Κανένα ἄρθρο τοῦ καταστατικοῦ τοῦ κόμματος δὲν τοῦ ἔδινε τὴν παραμικρὴ κρατικὴ ἐξουσία καὶ τὸ Σοβιετικὸ Σύνταγμα δὲν ἀνέφερε κἂν τὸ λειτούργημά του. Καὶ ὅμως, ὅταν τὸ 1941, γιὰ λόγους συμμετοχῆς σὲ διεθνεῖς

Ὁ Μαλενκὼφ ἦταν κύριος εἰσηγητὴς στὸ 19ο συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ. Ἔτσι ὁ Στάλιν τὸν ἔχρισε κατὰ κάποιο τρόπο διάδοχό του. Πίσω ὅμως, παραμόνευαν οἱ ἄλλοι ἐπίγονοι. Στὴν φωτογραφία διακρίνεται ὁ Μπέρια ἀνάμεσα στὸν Χρουστὼφ καὶ στὸν Μπουλγκάνιν.

διασκέψεις, ὁ Στάλιν ἔκρινε ἀναγκαῖο νὰ γίνη καὶ πρωθυπουργὸς τῆς χώρας του, δὲν πρόσθεσε ἀπολύτως τίποτα στὴν ἀπέραντη ἐξουσία ποὺ ἤδη ἀσκοῦσε. Ἄλλωστε, οὔτε τὸ Σύνταγμα οὔτε κανένα ἄλλο κείμενο τοῦ ἔδιναν τὴν ἐξουσία νὰ συλλαμβάνη, νὰ βασανίζη νὰ ἐξορίζη καὶ νὰ τουφεκίζη ἔστω καὶ ἕνα ἄνθρωπο. Καὶ ὅμως αὐτὸς τὸ ἔκανε, ὄχι γιὰ ἕναν ἀλλὰ γιὰ ἑκατομμύρια ἀνθρώπους.

Γ. Μαλένκωφ: συγκέντρωνε ἐπιφανειακὰ τὶς περισσότερες πιθανότητες γιὰ νὰ διαδεχθῆ τὸν Στάλιν.

Οἱ ἱστορικὲς συνθῆκες καὶ ἡ ἐξέλιξις τῶν ἐνδοκομματικῶν διενέξεων εἶχαν δημιουργήσει μία κατάστασι πραγμάτων ὅπου ὁ Στάλιν, χωρὶς νὰ ἔχη καμμία νομικὴ ἐξουσία, σὰν κύριος τῆς πολιτικῆς ἀστυνομίας καὶ ὅλων τῶν μέσων ἐκφράσεως εἶχε ἀναδειχθῆ σὲ ἀπόλυτο δεσπότη. Ἡ τυραννία του δὲν ἐπήγαζε ἀπὸ κάποια νομικὴ κατάστασι. Κατὰ συνέπεια καὶ ἡ διαδοχή του στὴν Γραμματεία τοῦ κόμματος καὶ στὴν Προεδρεία τῆς κυβερνήσεως δὲν ἦταν κάτι ποὺ μποροῦσε νὰ γίνη μὲ τρόπο ὁμαλό. Ἐπὶ πλέον, αὐτὴ ἡ διαδοχὴ στὰ τυπικὰ ἀξιώματά του δὲν ἐσήμαινε ὁπωσδήποτε καὶ τὴν διαδοχὴ στὶς πραγματικές του ἐξουσίες, πολὺ περισσότερο ἐπειδὴ μὲ τὴν ἀλλαγὴ τῶν πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν συνθηκῶν ποὺ εἶχε ἐπέλθει στὸ μεταξύ, δὲν ἦταν πιὰ δυνατὸν νὰ ἔχουμε ἕνα δεύτερο Στάλιν κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσι τοῦ πρώτου.

Ἡ νέα κατάστασις χρειαζόταν ἕναν ἄνθρωπο σχετικῶς καινούργιο, ὄχι ἕνα Μόλοτωφ ἢ ἕνα Μαλένκωφ ποὺ εἶχαν συνδεθεῖ πάρα πολὺ μὲ τὸν νεκρὸ δικτάτορα, οὔτε ἕνα Μπέρια ἢ ἕνα Καγκάνοβιτς γιὰ τοὺς ἴδιους λόγους καὶ γιὰ ἄλλους ἀκόμα. Χρειαζόταν ἕνας ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος νὰ ἔχη ταυτισθῆ λιγώτερο μὲ τὸν τερατώδη ἀπολυταρχισμὸ τοῦ Στάλιν καὶ ὁ ὁποῖος ὅμως ταυτόχρονα, νὰ ἀνῆκε στὴν κυρίαρχη ὀλιγαρχία, νὰ ἦταν μέλος τοῦ πυρῆνα τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ Πρεζίντιουμ ποὺ ἐνσαρκώνει τὸ μοναδικὸ κόμμα, αὐθέντη τοῦ ὁλοκληρωτικοῦ κράτους. Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος δὲν ἦταν γνωστὸς παρὰ μόνο σ' αὐτὸν τὸν κύκλο καὶ ἐφ' ὅσον δὲν εἶχε στὰ χέρια του τοὺς μοχλοὺς τῆς ἐξουσίας θὰ ὤφειλε τὴν ἀνάδειξί του στὴν ἐμπιστοσύνη τῶν συναδέλφων του, πρᾶγμα ποὺ γι' αὐτοὺς εἶχε μεγάλη σημασία. Ἔτσι στὶς 6 Μαρτίου 1953, τὴν ἐπαύριο τοῦ θανάτου τοῦ Στάλιν, ξεπρόβαλε σὰν κύριος γραμματεὺς τοῦ κόμματος ὁ Χρουστσώφ, ἐνῶ ὁ Μαλένκωφ ποὺ ἀπὸ τὸ 19ο συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ (Ὀκτώβριος 1952) στὸ ὁποῖο ἦταν ὁ κύριος εἰσηγητὴς ἐθεωρεῖτο σὰν πιθανώτερος διάδοχος τοῦ Στάλιν ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὴν γραμματεία 8 ἡμέρες ἀργότερα.

⁂

Ὁ Στάλιν πέθανε σύμφωνα μὲ τὸ ἐπίσημο ἀνακοινωθέν, στὶς 5 Μαρτίου 1953 ὥρα 9.50' τὸ βράδυ, μέσα σὲ συνθῆκες ποὺ δὲν διευκρινίσθηκαν ποτέ. Τὴν ἄλλη μέρα, συνῆλθαν σὲ κοινὴ συνεδρίασι (πρᾶγμα πρωτοφανὲς) ἡ κομματικὴ ἡγεσία, τὰ μέλη τῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ προεδρείου τοῦ ἀνωτάτου σοβιὲτ γιὰ νὰ πάρουν ἀποφάσεις, ποὺ τὶς δημοσίευσε ἡ «Πράβντα» στὶς 7 Μαρτίου καὶ μὲ τὶς ὁποῖες ἐπήρχοντο ἤδη σοβαρὲς τροποποιήσεις στὸ σύστημα διακυβερνήσεως ποὺ εἶχε ἀφίσει ὁ Στάλιν. Στὴν σχετικὴ ἀπόφασι ἐτονίζετο ὅτι κύριο καθῆκον εἶναι ἡ ἐξασφάλισις τῆς συνεχείας στὴν ζωὴ τῆς χώρας *«πρᾶγμα ποὺ ἀπαιτεῖ τὴν μεγαλύτερη συνοχὴ τῆς ἡγεσίας καὶ δὲν ἐπιτρέπει τὴν παραμικρὴ διάσπασι, τὸν παραμικρὸ πανικὸ»* καὶ ἐθεσπίζετο μία μία σειρὰ μέτρων γιὰ τὴν ὀργάνωσι τῆς ἡγεσίας τοῦ κόμματος καὶ τοῦ κράτους.

Σύμφωνα μὲ τὰ μέτρα αὐτά, ὁ Μαλένκωφ ὀνομάζετο πρόεδρος τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου τὸ ὁποῖο εἶχε ἐπὶ κεφαλῆς του ἕνα προεδρεῖο ἀποτελούμενο ἀπὸ τὸ ἴδιο καὶ ἀπὸ τέσσερις ἀντιπροέδρους: τὸν Μπέρια ποὺ ἔμπαινε ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἑνοποιουμένων ὑπουργείων ἀσφαλείας καὶ ἐσωτερικῶν, τὸν Μόλοτωφ ὑπουργὸ τῶν ἐξωτερικῶν, τὸν Μπουλγκάνιν ὑπουργὸ τῶν στρατιωτικῶν καὶ τὸν Καγκάνοβιτς. Ἐξ ἄλλου ὁ Βοροσίλωφ ἀντικαθιστοῦσε τὸν Σβέρνικ σὰν πρόεδρος τοῦ προεδρείου τοῦ ἀνωτάτου σοβιέτ, ὁ Μικογιὰν ἀνελάμβανε τὸ ὑπουργεῖο ἐμπορίου καὶ τέλος ὁ Σαμπούρωφ καὶ ὁ Περβοῦχιν ἀνελάμβαναν τὰ δύο κυριώτερα βιομηχανικὰ ὑπουργεῖα. Ἐπρόκειτο γιὰ ἕνα καταμερισμὸ τῆς ἐργασίας καὶ ὄχι τῆς ἐξουσίας.

Ἐπίσης, μὲ τὶς ἀποφάσεις αὐτές, ἀκυρώνοντο ἀρκετὲς ἀποφάσεις τοῦ 19ου συνεδρίου τοῦ ΚΚΣΕ σχετικὲς μὲ τὰ θέματα τῆς κομματικῆς ἡγεσίας. Ἔτσι τὸ Πρεζίντιουμ τῆς Κ.Ε. ποὺ ἀπετελεῖτο ἀπὸ 25 τακτικὰ καὶ 11 ἀναπληρωματικὰ

μέλη περιορίζετο σὲ 10 τακτικὰ καὶ 4 ἀναπληρωματικὰ μέλη. Ἐπίσης περιορίζετο καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν τῆς Γραμματείας τοῦ κόμματος ποὺ ὡς τότε ἦταν δεκαμελής, χωρὶς ὅμως νὰ καθορίζεται μὲ σαφήνεια πόσοι καὶ ποιοὶ ἀποτελοῦσαν τὴν νέα γραμματεία. Ἦταν φανερὸ ὅτι ἐκεῖ ἐδίδοντο σκληρὲς μάχες γιὰ τὴν ἐξουσία. Στὴν ἀπόφασι γιὰ τὴν γραμματεία ἀνεφέρετο εἰδικὰ ὁ Χρουστσὼφ χωρὶς ὅμως νὰ τοῦ δίδεται ἕνας ἰδιαίτερος τίτλος. Ἐνῶ ταυτόχρονα, δὲν ἀνεφέρετο ὁ ὡς τότε γραμματεὺς Μαλένκωφ ὅπως δὲν ἀνεφέροντο καὶ οἱ συνάδελφοί του στὴν Γραμματεία Ἀρίστωφ, Πεγκὼφ καὶ Σουσλὼφ ἐνῶ ἀντιθέτως ὀνομάζοντο 4 νέοι γραμματεῖς (Ἰγνάτιεφ, Ποσπέλωφ, Τσατάλιν, Μιχαήλωφ) καὶ ἄλλοι τρεῖς πρώην γραμματεῖς μετεφέροντο σὲ ἄλλα καθήκοντα. (Πονομαρένκο, Ἰγνάτωφ, Μπρεζνιέφ). Γιὰ τὸν Χρουστσὼφ ἀνεφέρετο ὅτι ἀπηλλάσσετο ἀπὸ τὰ καθήκοντα τοῦ α΄ γραμματέως τῆς κομματικῆς ὀργανώσεως Μόσχας γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ συγκεντρωθῆ ὁλοκληρωτικὰ στὸ ἔργο τῆς Κ.Ε. Ταυτόχρονα ὁ Χρουστσὼφ διορίζετο πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς ποὺ εἶχε ἀναλάβει νὰ ὀργανώσῃ τὴν θεαματικὴ κηδεία τοῦ Στάλιν. Καὶ πρέπει νὰ ὁμολογήσουμε ὅτι ἐξεπλήρωσε μὲ τὸ παραπάνω τὰ καθήκοντά του ἀφοῦ ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πομπώδη κηδεία τοῦ 1953, τὸ 1961 ἔκανε καὶ μία δεύτερη κηδεία τοῦ Στάλιν διατάσσοντας τὴν ἔξωσι τῆς σοροῦ του ἀπὸ τὸ Μαυσωλεῖο.

Ἀπ' ὅλα αὐτὰ τὸ μόνο ποὺ βγαίνει καθαρὰ εἶναι ὅτι ἡ κατάστασις ἦταν περίπλοκη καὶ ὅτι γινόταν ἕνας σκληρὸς ἀγώνας γιὰ τὴν ἐξουσία μεταξὺ ἀντιμαχομένων μερίδων, ἀγώνας ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐμφανῶς ἐκεῖνος ποὺ ἐκέρδιζε ἦταν ὁ Χρουστσώφ. Λίγες ἡμέρες ἀργότερα, στὶς 21 Μαρτίου, ἡ «Πράβντα» ἀνακοίνωσε ὅτι ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ «δέχθηκε αἴτησι» τοῦ Μαλένκωφ καὶ τὸν ἀπήλλαξε ἀπὸ τὰ καθήκοντα τοῦ γραμματέως τοῦ κόμματος. Ταυτόχρονα ἡ «Πράβντα» ἀνακοίνωνε καὶ τὴν ὁριστικὴ σύνθεσι τῆς Γραμματείας ποὺ τὴν ἀποτελοῦσαν οἱ ἑξῆς: Χρουστσώφ, Σουσλώφ, Ποσπέλωφ, Τσατάλιν καὶ Ἰγνάτιεφ. Ἡ σειρὰ αὐτὴ τῆς «Πράβντα» δὲν εἶναι ἀλφαβητικὴ καὶ συνεπῶς αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὑπῆρχε μία ἱεραρχία στὴν γραμματεία μὲ πρῶτο τὸν Χρουστσώφ. Σύμφωνα μὲ τὴν ἀνακοίνωσι αὐτήν, ἡ ἀπόφασις τῆς Κ.Ε. εἶχε ληφθεῖ στὶς 14 Μαρτίου. Κανεὶς δὲν ξέρει γιατὶ ἡ δημοσίευσίς της καθυστέρησε ἐπὶ μία ἑβδομάδα. Φαίνεται ὅτι ὁ Μαλένκωφ εἶχε προβάλει ἀρκετὴ ἀντίστασι πρὶν ἐκτοπισθεῖ ἀπὸ τὴν Γραμματεία τοῦ κόμματος.

Β. Μόλοτωφ: ὁ παλαιότερος συνεργάτης τοῦ Στάλιν, διαγράφηκε ἀπὸ τὸ ΚΚΣΕ σὰν «ἀντικομματικὸ στοιχεῖο».

Τίποτε ὅμως ἀκόμη δὲν ἦταν ὁριστικό. Ἡ μάχη γιὰ τὴν διαδοχὴ τοῦ Στάλιν ἐσυνεχίζετο. Ὁ Μαλένκωφ παρ' ὅλο ποὺ εἶχε ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὴν γραμματεία τοῦ κόμματος παρέμενε ἴσος μὲ τὸν Χρουστσὼφ κομματικῶς, σὰν μέλος τοῦ Πρεζίντιουμ, ἐνῶ ταυτόχρονα ἦταν καὶ ὁ πρωθυπουργὸς τῆς χώρας. Στὴν κηδεία τοῦ Στάλιν, ὁ Μαλένκωφ ἦταν ὁ πρῶτος ὁμιλητὴς καὶ τὸν ἀκολούθησαν στὸ βῆμα ὁ Μπέρια καὶ ὁ Μόλοτωφ. Γενικὰ οἱ ἐπιφανειακὲς ἐνδείξεις ἔλεγαν ὅτι αὐτὴ ἡ τριανδρία συγκέντρωνε τὴν ἐξουσία στὴν ΕΣΣΔ. Γιὰ δύο μῆνες μετὰ τὴν κηδεία τὰ ὀνόματά τους φιγουράριζαν ἀχώριστα στὴν πρώτη σελίδα τῆς «Πράβντα».

Στὸ μεταξὺ ὅμως, ὁ «ἀσήμαντος» Χρουστσώφ, παραμένοντας ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Γραμματείας τοῦ κόμματος, βελτίωνε σταθερὰ καὶ ἀθόρυβα τὶς θέσεις του. Δὲν εἶναι βέβαια ἀκόμη «ὁ πρῶτος μεταξὺ ἴσων» ἀλλὰ ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ γίνη, ἐὰν κατορθώσῃ νὰ χρησιμοποιήσῃ σωστὰ τὸν κομματικὸ μηχανισμὸ ποὺ ἀποτελεῖ τὴν σπονδυλικὴ στήλη τοῦ σοβιετικοῦ συστήματος καὶ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ὁποίου ἔχει τοποθετηθῆ. Ἀντικειμενικὰ λοιπόν, ὁ Χρουστσὼφ βρίσκεται σὲ πλεονεκτικὴ θέσι, ἐνῶ ὁ Μαλένκωφ περνᾶ στὴν ἄμυνα. Φαίνεται ὅτι ὁ Χρουστσὼφ κατόρθωσε δουλεύοντας ὑπομονετικά, νὰ ταυτισθῆ μὲ τὴν πλειοψηφία τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ νὰ γίνη ὁ φορεύς της στὴν ἀναζήτησι νέων λύσεων στὰ ἄλυτα προβλήματα ποὺ δημιουργεῖ ὁ κομμουνισμὸς ὅταν περνᾶ ἀπὸ τὴν θεωρία στὴν πράξι.

Ὁ Στάλιν εἶχε ἐξοντώσει ἀλύπητα τὴν διανόησι τοῦ κόμματος. Ἀφοῦ ἐξόντωσε τὴν «ἀριστερὴ» (Τρότσκυ) καὶ ὕστερα τὴν «δεξιὰ» ἀντιπολίτευσι (Μπουχάριν κλπ.) συνέχισε νὰ ἐκκαθαρίζῃ συστηματικὰ τὸν καθένα ποὺ πήγαινε νὰ διακριθῆ καὶ νὰ ξεχωρίσῃ. Δὲν ἀνεχόταν τὴν ὕπαρξι ἀνθρώπων ἀνωτέρων του καὶ ἔτσι γύρω του δὲν ἀπέμεναν στὸ τέλος, ἐκτὸς ἀπὸ σπάνιες προσωρινὲς ἐξαιρέσεις, παρὰ μόνον μετριότητες ποὺ εἶχαν

ἐπιλεγεῖ διὰ τῶν ἐκκαθαρίσεων καὶ εἶχαν πορωθεῖ στὸ ἔγκλημα, τρέμοντας ταυτόχρονα μήπως ἔρθει καὶ ἡ δική τους ἡ σειρὰ νὰ θυσιασθοῦν. Μιὰ τυφλή, παθολογικὴ καταπίεσις, ἔπληττε κάθε διάνοια, ἀκόμη καὶ τοὺς πεθαμένους συγγραφεῖς, μαρξιστὰς ἢ ὄχι, ποὺ τὰ βιβλία τους ἐξηφανίζοντο ἀπὸ τὰ βιβλιοπωλεῖα καὶ τὶς βιβλιοθῆκες. Ἡ λογοκρισία δὲν ἐφείδετο οὔτε τοῦ Μάρξ, οὔτε τοῦ Λένιν. Στὶς πολιτικές, οἰκονομικές, ἱστορικὲς καὶ κοινωνικὲς ἐπιστῆμες, ἐπὶ Στάλιν δὲν παρουσιάσθηκε οὔτε ἕνα νέο πρωτότυπο ἔργο. Γι' αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ ἀποροῦμε πῶς ἕνας αὐτοδίδακτος ἐργάτης, σὰν τὸν Χρουστσώφ, μαθητὴς ἑνὸς κομματικοῦ ἐργατικοῦ σχολείου, προικισμένος μὲ ἕνα κοινὸ νοῦ καὶ μὲ ταλέντο ἠθοποιοῦ, ποὺ ἐπὶ πλέον εἶναι καλὸς ρήτορας καὶ ὀργανωτής, ἱκανὸς νὰ κρύβη τὶς σκέψεις του καὶ τοὺς ὑπολογισμούς του, κατόρθωσε νὰ ἀνέβη τὶς βαθμῖδες τῆς κομμουνιστικῆς ἱεραρχίας φθάνοντας ὡς τὴν κορυφὴ ἐνῶ ἡ μόνιμη σφαγὴ ἐκκαθάριζε τὶς τάξεις τῆς γραφειοκρατίας καὶ ἐπέτρεπε μία γοργὴ πρόοδο ἐκείνων ποὺ προσηρμόζοντο στὴν κατάστασι καὶ φιλοδοξοῦσαν νὰ φθάσουν κάπου.

Χωρὶς νὰ ἐγκαταλείπουν τὸ δόγμα τους, οἱ κληρονόμοι τοῦ σταλινισμοῦ, εἶχαν ἀνάγκη ἀπὸ ἕνα πολιτικὸν αὐτοῦ τοῦ εἴδους ποὺ νὰ συνδυάζη τὶς κατώτερες ἱκανότητες μὲ τὴν ἀπαραίτητη μόνον ὠμότητα, γιὰ νὰ μπορέσουν σιγὰ—σιγὰ νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὶς ἀνθρωποκτόνες ὑπερβολὲς τοῦ Στάλιν ποὺ στείρωναν τὴν σοβιετικὴ κοινωνία, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ διακινδυνεύσουν τὴν ἐξουσία τους καὶ τὸ καθεστώς τους. Ὁ Χρουστσώφ, ἀντιπροσωπευτικὸς τύπος μιᾶς γενεᾶς ποὺ διαμορφώθηκε καὶ ἐκπαιδεύθηκε στὸ σκληρὸ σχολεῖο τοῦ Στάλιν, ποὺ δοκιμάσθηκε μὲ τὴν κολλεκτιβοποίησι τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας καὶ μὲ τὰ 5ετῆ οἰκονομικὰ σχέδια καθὼς καὶ μὲ τὸν πόλεμο ἐναντίον τῶν γερμανῶν, δὲν ἔχει βέβαια τὸ διανοητικὸ ἀνάστημα γιὰ νὰ ἀναθεωρήση στὰ σοβαρὰ τὸν μαρξισμὸ—λενισμὸ ἢ καὶ αὐτὸν ἀκόμη τὸν σταλινισμό. Ἀλλὰ μὲ τὴν μέτρια σκέψι του, τὴν ἐμπειρικὴ καὶ ψαχουλευτή, θὰ τὸν δοῦμε νὰ προσέχη τὶς πιὸ στοιχειώδεις τοὐλάχιστον ἐπιθυμίες τοῦ λαοῦ ποὺ πιέζουν ἀπ' ὅλες τὶς πλευρὲς τὸ κόμμα. Θὰ τὸν δοῦμε νὰ προσαρμόζεται πρακτικῶς. μὲ τὶς ἀνάγκες καὶ τὶς ἀπαιτήσεις τῆς ἐποχῆς καὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ νὰ διορθώνη κατὰ τὸ δυνατὸν τὰ κακὰ ἑνὸς ὑπερβολικὰ αὐστηροῦ καὶ ἀβάσταχτα ἀπαιτητικοῦ συστήματος. Ἔτσι, γίνεται ἐκφραστὴς τῆς ἀρχούσης τάξεως καὶ τῆς «συλλογικῆς ἡγεσίας» ποὺ τὸ ἔνστικτο τῆς αὐτοσυντηρήσεως τὴν ὁδηγεῖ πρὸς μία κατ' ἀνάγκην τροποποίησι, ἐξομάλυνσι καὶ βελτίωσι τοῦ συστήματος.

***

Ἀπὸ τὴν ἐπαύριο τῆς θεαματικῆς κηδείας τοῦ Στάλιν ἀρχίζει κιόλας νὰ χάνεται ἡ λατρεία πρὸς τὸν «πατέρα τῶν λαῶν». Στὶς 10 Ἰουνίου 1953 ἐμφανίζονται γιὰ τελευταία φορὰ στὴν «Πράβντα» τὰ ὀνόματα τῆς τριανδρίας Μαλένκωφ, Μπέρια, Μόλοτωφ. Στὶς 28 τοῦ ἰδίου μηνός, δύο ὀνόματα λείπουν ἀπὸ τὸν κατάλογο τῶν ἡγετῶν ποὺ παρέστησαν σὲ μία ἐπίσημη τελετὴ στὴν Ὄπερα: Εἶναι τὰ ὀνόματα τοῦ Μπέρια καὶ τοῦ βοηθοῦ του Μπακίρωφ. Καὶ στὶς 10 Ἰουλίου, πρὸς γενικὴν κατάπληξιν, ἕνα ἐπίσημο ἀνακοινωθὲν καταγγέλλει, «τὶς ἐγκληματικὲς ἐνέργειες τοῦ Λ. Μπέρια ἐναντίον τοῦ Κόμματος καὶ τοῦ Κράτους πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ξένου κεφαλαίου»! Μὲ τὴν ἴδια εὐκαιρία ἡ «Πράβντα» ξέθαβε καὶ μιὰ ξεχασμένη φράσι τοῦ Μάρξ ἐναντίον τῆς «προσωπολατρείας» ἐπαινῶντας ταυτόχρονα τὴν «συλλογικὴ ἡγεσία».

Ἐνῶ στὴν ἡγεσία τοῦ κόμματος διεξήγετο ὁ ἀγὼν μεταξὺ τῶν δύο «μετριοπαθῶν» παρατάξεων τοῦ Μαλένκωφ καὶ τοῦ Χρουστσώφ, ποὺ συμφωνοῦσαν θεωρητικῶς τοὐλάχιστον ὅτι πρέπει νὰ ἀποφεύγεται ἡ αἱματοχυσία μέσα στὸ κόμμα, ὁ Μπέρια ποὺ βρισκόταν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἀστυνομίας καὶ τοῦ τρομοκρατικοῦ μηχανισμοῦ ἔτρεφε ἄλλα δραστικώτερα σχέδια. Φαίνεται ὅτι ὁ κοινὸς κίνδυνος συνένωσε ὅλες τὶς παρατάξεις καὶ ὅλα τὰ μέλη τοῦ Πρεζίντιουμ ἐναντίον τοῦ ἐπικινδύνου Μπέρια καὶ ἀποφάσισαν ὁμόφωνα τὴν ἐξόντωσί του.

Ἔτσι, ὁ Μπέρια, «ὁ ἄνθρωπος μὲ τὰ ἑκατομμύρια αὐτιά», τὸ καλύτερα πληροφορημένο πρόσωπο αὐτοῦ τοῦ ἀστυνομικοῦ καθεστῶτος, ἔπεσε στὴν παγίδα. Οἱ λεπτομέρειες δὲν μᾶς ἐνδιαφέρουν. Πάντως ὅλα μᾶς κάνουν νὰ πιστέψουμε ὅτι ἡ τραγῳδία ἔγινε στὶς 26 Ἰουνίου, 2 ἡμέρες πρὶν ἀπὸ τὴν συγκέντρωσι τῶν ἀξιωματούχων στὸ θέατρο Μπολσόϊ, 15 ἡμέρες πρὶν ἀπὸ τὸ ἐπίσημο ἀνακοινωθὲν καὶ ἕξη μῆνες πρὶν ἀπὸ τὴν ὑποτιθέμενη καταδίκη σὲ θάνατο καὶ ἐκτέλεσι τοῦ «προδότη» Μπέρια ποὺ ἀνακοινώθηκε στὶς 23 Δεκεμβρίου τοῦ 1953. Μιμού-

μενοι τὸν Στάλιν οἱ «λενινισταὶ» διάδοχοί του δὲν ἐδίστασαν λοιπὸν νὰ χύσουν καὶ αὐτοὶ αἷμα μέσα στὸ κόμμα δολοφονώντας στὶς 26 Ἰουνίου 1953 τὸν συνάδελφό τους Λ. Μπέρια. Καὶ φυσικὰ ἡ ἐκκαθάρισις δὲν περιορίσθηκε στὸ Μπέρια. Στὶς 23 Δεκεμβρίου 1953 ἀνακοινώθηκε ὅτι μαζὶ μὲ τὸν Μπέρια ἐκτελέσθηκαν καὶ ἕξη «συνένοχοί» του. Στὶς 24 Δεκεμβρίου 1954 ὁ Ἀμπακούμωφ, πρώην ὑπουργὸς τῆς ἀσφαλείας καὶ τρεῖς «συνένοχοί» του καταδικάσθηκαν σὲ θάνατο καὶ ἐκτελέσθηκαν αὐθημερόν. Στὶς 26 Ἀπριλίου 1956 ἦρθε ἡ σειρὰ τοῦ Μπακίρωφ μαζὶ μὲ ἄλλους τρεῖς τσυνενόχους» του. Ὅλα ἔγιναν ὅπως καὶ ἐπὶ Στάλιν, κεκλεισμένων τῶν θυρῶν, χωρὶς συνηγόρους, χωρὶς μάρτυρες, χωρὶς δημοσιότητα, χωρὶς καμμία ἐγγύησι δικαιοσύνης.

Ἡ γιγαντιαία μηχανὴ γιὰ τὴν συντριβὴ τῶν ἀτόμων ποὺ κατασκευάσθηκε ἐπὶ Λένιν καὶ τελειοποιήθηκε στὸν ὑπέρτατο βαθμὸ ἐπὶ Στάλιν, ἐξακολουθοῦσε νὰ λειτουργῇ ἀμείλικτα, ὑπακούωντας στὶς διαταγὲς τοῦ κόμματος, δηλαδὴ τοῦ Πρεζίντιουμ καὶ τῆς Γραμματείας. Ὅλες οἱ ἐνδείξεις μᾶς πείθουν ὅτι μαζὶ μὲ τοὺς προαναφερθέντες ἐκκαθαρίσθηκαν καὶ πολυάριθμοι συγγενεῖς, φίλοι καὶ συνεργάτες τους, ἕνα ὁλόκληρο πλῆθος κόσμου. Ταυτόχρονα, πιστοὶ στὴν παράδοσι τοῦ σταλινισμοῦ, οἱ ἐπίγονοι τοῦ δικτάτορος ἐξαφάνισαν τὴν ἐκτενῆ ἐπαινετικὴ βιογραφία τοῦ Μπέρια ἀπὸ τὴν Μεγάλη Σοβιετικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια.

Συνεχίζοντας τὶς μεθόδους ποὺ κληρονόμησαν ἀπὸ τὸ παρελθόν, οἱ διάδοχοι τοῦ Στάλιν ποὺ ἀποτελοῦσαν τὴν «συλλογικὴ ἡγεσία», προσπαθοῦσαν ταυτόχρονα νὰ ἀποδεσμεύσουν κάπως τὴν σοβιετικὴ κοινωνία καὶ νὰ ἐξυγιάνουν τὸ καθεστώς, χωρὶς νὰ ἀλλάξουν τὴν οὐσία του. Προσπαθοῦσαν νὰ βγάλουν ἀπὸ τὴ νάρκη τους τὶς ἀποβλακωμένες ἀπὸ τὴν τρομοκρατία καὶ ἀπὸ τὸν κονφορμισμὸ δυνάμεις τῆς σοβιετικῆς κοινωνίας. Διαδοχικὲς βελτιώσεις τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου, μερικὴ ἀμνηστεία καὶ ἀπελευθέρωσις πολιτικῶν κρατουμένων, μείωσις τῆς ἰσχύος τῆς πολιτικῆς ἀστυνομίας, χορήγησις ὑλικῶν κινήτρων καὶ ἠθικῶν ἀνταμοιβῶν στοὺς διανοουμένους, ὅλα αὐτὰ τὰ μέτρα ἄρχισαν νὰ ζωντανεύουν κάπως τὸ ἀπονεκρωμένο πνεῦμα τῆς σοβιετικῆς κοινωνίας καὶ νὰ ἐνθαρρύνουν τὶς διστακτικὲς πρωτοβουλίες. Τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1953, ἡ ἀποκατάστασις τῶν ἰατρῶν τοῦ Κρεμλίνου ποὺ εἶχαν συλληφθεῖ τρεῖς μῆνες προηγουμένως καὶ βασανίσθηκαν κατὰ διαταγὴν τοῦ Στάλιν ἦταν μια πρᾶξις ποὺ προκάλεσε βαθειὰ ἐντύπωσι καὶ ἐλάφρυνε τὴν ἀτμόσφαιρα. Ἀπὸ τὰ στρατόπεδα καταναγκαστικῶν ἔργων τῆς Σιβηρίας ἐπέστρεφαν αὐτοὶ ποὺ ἐπέζησαν, σιωπηλοί, ἀλλὰ μὲ εὔγλωττη την παρουσία τους. Ἡ πανεπιστημιακὴ νεολαία ἀντέγραφε μὲ τὸ χέρι τὰ ποιήματα τοῦ Παστερνὰκ τὰ κυκλοφοροῦσε, τὰ διάβαζε καὶ τὰ ἀπάγγελνε. Στὴν Τσεχοσλοβακία ξέσπασαν ταραχές· στὴν ἀνατολικὴ Γερμανία, λαϊκὴ ἐπανάστασις· στὸ μεγάλο σοβιετικὸ στρατόπεδο συγκεντρώσεως τῆς Βορκούτα οἱ κρατούμενοι ξεσηκώθηκαν καὶ ἡ ἐξέγερσίς τους πνίγηκε στὸ αἷμα. Ὅλα αὐτὰ ἦσαν γεγονότα ποὺ ἔδειχναν ταυτόχρονα τὴν ἀπόλυτη ἀνάγκη ἀλλὰ καὶ τοὺς σοβαροὺς κινδύνους ἑνὸς σχετικοῦ φιλελευθερισμοῦ. Ἡ «συλλογικὴ ἡγεσία» ἔπρεπε νὰ ἀντιμετωπίσῃ αὐτὴν τὴν ἀνάγκη καὶ αὐτοὺς τοὺς κινδύνους δραστήρια καὶ χωρὶς νὰ ἀφίσῃ τὴν κατάστασι νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὰ πλαίσια τοῦ καθεστῶτος.

Στὴν ἐξωτερικὴ πολιτικὴ πραγματοποιήθηκε μία σχετικὴ ἀναθεώρησις τῶν σταλινικῶν μεθόδων. Ὁ Μαλένκωφ ἐπαναλάμβανε τὴν παλαιὰ δήλωσι τοῦ Στάλιν περὶ «εἰρηνικῆς συνυπάρξεως» ἀλλὰ σὲ νέο τόνο. Ὁ ψυχρὸς πόλεμος συνεχιζόταν φυσικὰ καὶ θὰ συνεχίζεται, ἀλλὰ τὸν διέκοπταν καθησυχαστικὲς ἐνέργειες ὅπως ὁ τερματισμὸς τῶν πολέμων στὴν Κορέα καὶ στὴν Ἰνδοκίνα, ἡ σύναψις τῆς συνθήκης μὲ τὴν Αὐστρία, ἡ σύγκλησις τῆς τετραμεροῦς διασκέψεως στὴν Γενεύη κλπ.

Στὸ ἐσωτερικὸ τῆς κυριάρχου τάξεως ὁ ἀγώνας συνεχιζόταν. Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1953 μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς 50ης ἐπετείου τῆς ἱδρύσεως τοῦ ΚΚΣΕ, ἡ ΚΕ ἐξῆρε τὴν ἀρχὴ τῆς «συλλογικῆς ἡγεσίας» καὶ καταδίκασε τὴν «προσωπολατρεία». Τὸν ἑπόμενο Σεπτέμβριο, ὁ Χρουστσὼφ ὀνομάσθηκε πρῶτος γραμματεὺς τῆς ΚΕ πρᾶγμα ποὺ ἐσήμαινε τὴν αὔξησι τοῦ κύρους καὶ τῆς ἐξουσίας του. Κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ 1954 ὁ Χρουστσὼφ ἐμφανίζεται ὅλο καὶ περισσότερο στὸ προσκήνιο. Στὶς 8 Φεβρουαρίου 1955 ὁ Μαλένκωφ παραιτεῖται ἀπὸ πρωθυπουργὸς κάνοντας μία «αὐτοκριτικὴ» περὶ «ἀνεπαρκοῦς πείρας» ἡ ὁποία δὲν πείθει κανένα. Ταυτόχρονα, ἡ βιογραφία του μειώνεται στὸ μισὸ στὴν Σοβιετικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια. Παραμένει πάντως ἀκόμη, ἀντιπρόεδρος τῆς κυβερνήσεως καὶ ὑπουργὸς τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας. Στὶς 16 Σεπτεμβρίου 1954

ὁ Μόλοτωφ κάνει δημόσια ἐξευτελιστική «αὐτοκριτική» γιὰ κάποια ἀνώδυνη φράσι του σχετικὰ μὲ τὸ ἂν οἰκοδομήθηκαν ἢ ὄχι οἱ βάσεις τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας στὴν ΕΣΣΔ. Ἡ «Πράβντα» τοῦ ἐπιτίθεται ἀνοικτὰ καὶ τὴν 1η Ἰουνίου 1956, τρεῖς μῆνες μετὰ ἀπὸ τὸ 20ὸ συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ παραιτεῖται ἀπὸ ὑπουργὸς ἐξωτερικῶν. Ἡ «τριανδρία τῶν ἰσχυρῶν» δὲν ὑπῆρχε πιά.

***

Στὸ 20ὸ συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ καὶ συγκεκριμένα στὶς 25 Φεβρουαρίου 1956, ὁ Χρουστσώφ, παρουσίασε μία εἰσήγησι «γιὰ τὴν προσωπολατρεία καὶ τὶς συνέπειές της» μὲ τὴν ὁποίαν ξεσκέπαζε καθυστερημένα, τὴν παρανοϊακὴ μεγαλομανία τοῦ Στάλιν καὶ ὁρισμένα ἀπὸ τὰ ἐγκλήματά του. Φυσικὰ στὴν εἰσήγησι κατηγγέλλοντο μόνον ἐλάχιστα ἀπὸ τὰ ἐγκλήματα τοῦ σταλινισμοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ περιορισμένη καταγγελία ἐξέφραζε μία θέλησι τοῦ ἡγετικοῦ πυρῆνα, ποὺ εἶχε σκηνοθετήσει τὸ συνέδριο, νὰ σταματήσῃ τὶς πολὺ φανερὲς καὶ καταστρεπτικὲς καταχρήσεις ἐξουσίας, νὰ καθησυχάσῃ τὰ κομματικὰ στελέχη, νὰ τοὺς δώσῃ ἕνα συναίσθημα ἀσφαλείας καὶ μιὰ κάποια πρωτοβουλία καὶ εὐθύνη γιὰ νὰ τοὺς ἐμφυσήσῃ ἔτσι μία διάθεσι γιὰ ἐργασία.

Ἀπὸ τὸ σκάνδαλο τοῦ 20οῦ συνεδρίου ὡς τὶς τρομακτικὲς ἀποκαλύψεις γιὰ τὰ σταλινικὰ ἐγκλήματα ποὺ ἔγιναν τὸ 1961 στὸ 22ο συνέδριο, τὸ κόμμα συνέχιζε συστηματικὰ τὴν ἀναθεώρησι ὅλων τῶν λεξικῶν καὶ ἐγκυκλοπαιδειῶν, τῶν ἱστορικῶν ἐγχειριδίων καὶ σχολικῶν βιβλίων, ἀπέσυρε ἀπὸ τὴν κυκλοφορία τὰ ἔργα τοῦ Στάλιν, ἐκκαθάριζε τὶς βιβλιοθῆκες, ξεκρεμοῦσε τὰ πορτραῖτα καὶ γκρέμιζε τὰ ἀγάλματα τοῦ μεγαλύτερου ἐγκληματία ὅλων τῶν ἐποχῶν. Σὲ ὅλα αὐτὰ ἦταν φανερὸ ὅτι ἀντιδροῦσε μία μειοψηφία ποὺ χωρὶς νὰ ἀμφισβητῇ τὰ ἀποκαλυπτόμενα γεγονότα φοβόταν τὰ ἀποτελέσματα μιᾶς τέτοιας «θεραπείας μὲ σόκ» καὶ τὴν καταστροφὴ ποὺ προκαλοῦσε αὐτὴ ἡ θεραπεία στὸν μῦθο τοῦ σοβιετικοῦ σοσιαλισμοῦ.

Τὰ δυσάρεστα ἀποτελέσματα ποὺ προέβλεπε ἡ μειοψηφία ξέσπασαν στὴν Οὐγγαρία, στὴν Πολωνία καὶ στὴν Γεωργία. Τὸ αἷμα ὅμως ποὺ χύθηκε σ' αὐτὲς τὶς χῶρες δὲν ἐκλόνισε τὴν θέσι τοῦ Χρουστσώφ καὶ τῆς ὁμάδας ποὺ τὸν περιβάλλει γιατὶ στηρίζονται στὸν πανίσχυρο κομματικὸ μηχανισμὸ τὸν ὁποῖο καὶ ἐκφράζουν. Συνδυάζοντας σύμφωνα μὲ τὴν διδασκαλία τοῦ Λένιν τὴν βία τῆς καταπιέσεως μὲ τὴν καιροσκοπία τῶν συμβιβασμῶν, ἡ «συλλογικὴ ἡγεσία» κατόρθωσε νὰ ξεπεράσῃ τὴν ἐπικίνδυνη φάσι χωρὶς φανερὴ ζημία γιὰ τὴν ἐξουσία της. Ἡ κρίσιμη στιγμὴ ὅμως γιὰ τὸν Χρουστσώφ καὶ γιὰ τὸ περιβάλλον του πλησίαζε. Στὰ παρασκήνια τοῦ Πρεζίντιουμ προπαρασκευαζόταν ἡ ἀποφασστικὴ μάχη. Ἕνας συνασπισμὸς δυσαρεστημένων παραφύλαγε τὴν εὐκαιρία γιὰ νὰ ἁρπάξῃ τὴν Γραμματεία, δηλαδὴ τὸ ὄργανο γιὰ τὴν ἄσκησι τῆς δικτατορίας. Στὶς 3 Ἰουλίου 1957 ἡ ΚΕ ποὺ εἶχε συνέλθει ἀπὸ τὶς 22-29 Ἰουνίου ἀνακοίνωσε τὴν καθαίρεσι τοῦ Μαλένκωφ, τοῦ Μόλοτωφ, τοῦ Καγκάνοβιτς καὶ τοῦ Σεπίλωφ κατηγορώντας τους γιὰ «ἀντικομματικὴ δουλειά».

Ὅπως μάθαμε ἀργότερα ἡ πλειοψηφία τοῦ Πρεζίντουμ, δηλαδὴ οἱ 4 καθαιρεθέντες μαζὶ μὲ τοὺς Μπουλγκάνιν, Βοροσίλωφ, Σαμπούρωφ καὶ Περβοῦχιν εἶχε ἀποφασίσει τὴν καθαίρεσι τοῦ Χρουστσώφ ἀπὸ τὴν Γραμματεία. Ἡ ὁμάδα ὅμως αὐτή, μὴ διαθέτοντας τὴν ἀστυνομία ἢ τὸν στρατό, δὲν κατόρθωσε νὰ ἐπιβληθῆ. Ὁ Χρουστσώφ μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Μικογιάν, τοῦ Σουσλώφ, τοῦ Κοζλώφ καὶ τῶν ἄλλων, συγκάλεσε τὴν ΚΕ γιὰ νὰ συζητήσῃ τὴν ἀπόφασι ποὺ εἶχε πάρει ἐναντίον τοῦ Πρεζίντιουμ. Ἡ ἐνέργεια αὐτὴ ἂν καὶ τυπικὰ σύμφωνη μὲ τὸ καταστατικὸ τοῦ κόμματος, στὴν πρᾶξι ἦταν πρωτοφανής. Ἡ ΚΕ τάχθηκε στὴν πλειοψηφία της μὲ τὸν Χρουστσώφ, ἐναντίον τοῦ Πρεζίντιουμ. Ἔτσι ὁ Χρουστσὼφ στηριζόμενος στὴν ΚΕ καὶ στὴν βοήθεια ποὺ τοῦ ἔδωσαν τότε ὁ στρατὸς καὶ ἡ ἀστυνομία ὑπακούοντας στοὺς ἀρχηγούς των κέρδισε τὴν ἀποφασιστικὴ μάχη.

Ἀπὸ τὸ 1953 ὁ Χρουστσώφ δὲν εἶχε παύσει νὰ διευρύνῃ τὴν ἐπιρροή του. Προχωρώντας σιγὰ - σιγὰ καὶ ὑπολογισμένα, ἀπαλλάχθηκε ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους του ἀπομακρύνοντας τὸν ἕνα κατόπιν τοῦ ἄλλου, πότε γιὰ τὸν ἕνα καὶ πότε γιὰ τὸν ἄλλο λόγο, ἀφαιρώντας τους ὄχι μόνο τὴν ἐπιρροὴ ἀλλὰ καὶ τὴν βιογραφία τους. Καὶ τὸ 1957, οἱ διάφοροι ἀντίπαλοι τοῦ Χρουστσώφ, ποὺ παρὰ τὶς διαφορές τους καὶ τὰ διαφορετικὰ κίνητρά τους εἶχαν συνασπισθεῖ ἐναντίον του, ἀποβλήθηκαν ὁριστικὰ ἀπὸ τὸν ἀνταγωνισμὸ γιὰ τὴν διαδοχὴ τοῦ Στάλιν. Ὅλοι αὐτοί, ὅπως ἄλλωστε καὶ ὁ Χρουστσὼφ μὲ τοὺς ὑποστηρικτάς του, προήρ-

χοντο ἀπὸ τὸ ἄμεσο περιβάλλον τοῦ Στάλιν, ἀλλὰ οἱ χρουστσωφικοὶ κατόρθωσαν νὰ ἀποσπασθοῦν ἀπὸ αὐτὸ τὸ περιβάλλον γιὰ νὰ ταυτισθοῦν μὲ τὸ «ἀνανεωτικὸ» κίνημα ποὺ ἀναπτυσσόταν μέσα στοὺς κόλπους τῆς κυριάρχου τάξεως κάτω ἀπὸ τὴν πίεσι ζωτικῶν ἀναγκῶν. Θέλοντας νὰ βελτιώση τὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο συνεχίζοντας παράλληλα καὶ τὸν ἀνταγωνισμὸ τῶν ἐξοπλισμῶν μὲ τὶς ΗΠΑ, ἡ κυρίαρχη τάξις τῆς ΕΣΣΔ ἔπρεπε νὰ ἐγκαταλείψη ὡς ἕνα σημεῖο τὴν τεχνικὴ τῆς ἀστυνομικῆς τρομοκρατίας καὶ νὰ διακινδυνεύση ἕνα σχετικὸ φιλελευθερισμὸ καὶ νὰ ἐκμεταλλευθῆ ἔτσι τὸ ἀτομικὸ ἐνδιαφέρον, τὰ ὑλικὰ κίνητρα καὶ τὴν προσωπικὴ πρωτοβουλία. Μὲ τὴν ρητορική του ἄνεσι, τὰ κατωτέρου ἐπιπέδου ταλέντα του, τὶς συνήθειες τοῦ ἐπαγγελματία πολιτικοῦ καὶ τὸ διαποτισμένο ἀπὸ ἕναν στοιχειώδη χοντροκομμένο μαρξισμὸ πνεῦμα του, ὁ Χρουστσὼφ ἦταν ὁ καλύτερος ἐκφραστὴς αὐτοῦ τοῦ ἐμπειρικοῦ προσανατολισμοῦ τῆς σοβιετικῆς ἀρχούσης τάξεως καὶ τῆς «συλλογικῆς ἡγεσίας» ποὺ δὲν διαθέτουν οὔτε πραγματικὰ σκεπτόμενα μυαλά, οὔτε ἐλεύθερα πνεύματα.

Ὁ Χρουστσὼφ ἐπεκράτησε ἀκριβῶς γιατὶ μπόρεσε νὰ γίνη ὁ καλύτερος ἐκπρόσωπος τῶν συμφερόντων καὶ τῶν ἐπιδιώξεων τῆς κομματικῆς γραφειοκρατίας, δηλαδὴ τῆς ἰθυνούσης τάξεως, στὸ νέο στάδιο ἀναπτύξεως τῆς ΕΣΣΔ ποὺ ἄρχισε μὲ τὸν θάνατο τοῦ Στάλιν. Σὰν πρῶτος γραμματεὺς τοῦ κόμματος κατόρθωσε, στὴν τετραετία ἀπὸ τὸ 1953 ὡς τὸ 1957, νὰ σταθεροποιήση τὴν θέσι του, νὰ αὐξήση τὴν ἐπιρροή του, νὰ ταυτισθῆ μὲ τὴν «νέα γραμμὴ» τῆς ἀρχούσης τάξεως, νὰ ὑπονομεύση τοὺς ἀντιπάλους του καὶ τελικὰ νὰ τοὺς ἐκτοπίση, λύνοντας ἔτσι ὁριστικὰ τὸ πρόβλημα τῆς διαδοχῆς τοῦ Στάλιν.

Ἀπὸ τότε, καμμία οἰκονομικὴ ἀποτυχία καὶ καμμία ἧττα στὴν ἐξωτερικὴ πολιτικὴ ἀπὸ τὶς τόσες ποὺ ὑπέστη μὲ τὶς τυχοδιωκτικές του ἐνέργειες ὁ Χρουσστώφ, δὲν ἐκλόνισαν τὴ θέσι του, γιατὶ ἔχει, πιὰ ταυτισθῆ γιὰ μία ἀπροσδιόριστη χρονικὴ περίοδο μὲ τὸ πανίσχυρο καὶ παντοδύναμο κόμμα τὸ ὁποῖο ἐνσαρκώνει. Τώρα πιὰ γίνονται συζητήσεις γιὰ τὴν διαδοχὴ τοῦ Χρουστσώφ, ἀλλὰ αὐτὸ εἶναι μία ἄλλη ἱστορία. Ὑποδεικνύοντας τὸν Κοζλὼφ κατὰ τὴν διάρκεια μιᾶς συνομιλίας του, ὁ σημερινὸς ἀρχηγὸς τοῦ ΚΚΣΕ, σὰν τὸ συνεχιστὴ τοῦ ἔργου του, ἀσφαλῶς δὲν ἔλυσε τὸ ζήτημα τῆς διαδοχῆς του. Γιατὶ κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ μαντέψη τί ἐξυφαίνουν οἱ νέοι ἀνελθόντες ποὺ σωπαίνουν στὰ ὕψη τῆς σοβιετικῆς ἱεραρχίας, οὔτε νὰ ἀνιχνεύση τὰ βάθη αὐτῆς τῆς σιωπηλῆς Εὐρασίας ὅπου κοίτεται ἡ ἐξουσία τοῦ ζόφου.

**

ΟΙ ΧΡΟΥΣΤΣΩΦΙΚΕΣ ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΕΙΣ

Ὁ Χρουστσὼφ καταγγέλλοντας θορυβωδῶς τὶς περιβόητες καὶ αἱματηρότατες σταλινικὲς ἐκκαθαρίσεις καὶ περιορίζοντας σημαντικὰ τὴν μέθοδο τῆς φυσικῆς ἐξοντώσεως τῶν ἀντιπάλων τῆς κομματικῆς ἡγεσίας, κατώρθωσε νὰ δημιουργήση τὴν ἐντύπωσι ὅτι μὲ τὸν θάνατο τοῦ Στάλιν ἔπαυσαν καὶ οἱ ἐκκαθαρίσεις καὶ ὅτι ἀπὸ τὸ 1953 δὲν γίνονται πιὰ θανατικὲς ἐκτελέσεις πολιτικῶν ἀντιζήλων. Ἡ ἐντύπωσις ὅμως αὐτὴ εἶναι ἐσφαλμένη.

Φυσικὰ οἱ καταγγελίες γιὰ τὰ «σταλινικὰ ἐγκλήματα» ἀφοροῦν, μόνο τὴν ἐξόντωσι κομμουνιστῶν, τὴν «αἱματοχυσία μέσα στὸ κόμμα». Ποτὲ οἱ ἐπίγονοι τοῦ Στάλιν δὲν καταδίκασαν τὰ ἐγκλήματα ἐναντίον τοῦ λαοῦ, ἐναντίον τῶν ἐξωκομματικῶν μαζῶν: τὸν ἀμείλικτο ἀφανισμὸ τῶν «κουλάκων» (εὐπόρων ἀγροτῶν) καὶ τῶν μεσαίων στρωμάτων, τὴν ἀδυσώπητη ἀφαίμαξι τῆς διανοήσεως, τὴν ἐξόντωσι ὅλων τῶν ὀπαδῶν ἄλλων ἰδεολογιῶν συμπεριλαμβανομένης καὶ

τῆς σοσιαλιστικῆς. Ὅταν μιλοῦν γιὰ «ἐγκλήματα τοῦ Στάλιν» ἐννοοῦν ἀποκλειστικὰ καὶ μόνον τὴν ἀδικαιολόγητη ἐξόντωσι «τιμίων κομμουνιστῶν, ἀφοσιωμένων στὴν ὑπόθεσι τοῦ κόμματος». (1)

Ἀλλὰ καὶ σ' αὐτὸν ἀκόμη τὸν τομέα, τὸν καθαρῶς ἐνδοκομματικό, δὲν ἔπαυσαν οἱ αἱματηρὲς ἐκκαθαρίσεις μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Στάλιν. Οἱ ἐπίγονοί του ἔχυσαν καὶ αὐτοὶ ἀρκετὸ «αἷμα μέσα στὸ κόμμα». Καὶ ἂν ὑπάρχῃ μία μείωσις στὸν ἀριθμὸ τῶν θυμάτων τῶν μετασταλινικῶν ἐκκαθαρίσεων σὲ σχέσι μὲ ἐκεῖνον τῶν σταλινικῶν, αὐτὸ ὀφείλεται στὴν διαφορὰ τῶν συνθηκῶν μέσα στὶς ὁποῖες διεξάγονται. Σήμερα πιά, οἱ ἡγέτες τοῦ Κρεμλίνου δὲν χύνουν τόσο αἷμα συντρόφων τους ὅσο ἔχυνε ἄλλοτε ὁ δάσκαλός τους καὶ γιατὶ δὲν μποροῦν καὶ γιατὶ αὐτὸ εἶναι ἀντίθετο πρὸς τὰ συμφέροντα τοῦ κόμματος καὶ τοῦ καθεστῶτος. Ὅταν ὅμως εἶναι ἐντελῶς ἀπαραίτητο κατὰ τὴν γνώμη τους νὰ προσφύγουν καὶ στὴν δολοφονία συντρόφων τους, τότε δὲν διστάζουν νὰ τὸ κάνουν. Μόνο ποὺ προσπαθοῦν νὰ χρησιμοποιοῦν τὴν μέθοδο τῆς φυσικῆς ἐξοντώσεως ὅταν εἶναι πραγματικὰ ἐντελῶς «ἀναγκαῖο».

Ν. Χρουστὼφ: ὁ ἐπιφανειακὰ πιὸ «ἀκίνδυνος» ἀπὸ τοὺς ἐπιγόνους ἐκκαθάρισε σχεδὸν ὅλους τοὺς ἄλλους.

Παρακάτω παραθέτουμε ἕνα πίνακα ἀνωτάτων καὶ ἀνωτέρων στελεχῶν τοῦ ΚΚΣΕ ποὺ ἐκτελέσθηκαν ἐπὶ Χρουστώφ.

ΜΑΡΤΙΟΣ 1953.

Μαζὶ μὲ ἀνακοίνωσι γιὰ τὸν θάνατο τοῦ Στάλιν, οἱ διάδοχοί του παίρνουν καὶ μέτρα τόσο γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τὰ κεφάλια τους ὅσο καὶ γιὰ νὰ ἀνοίξουν τὸν δρόμο πρὸς τὸν ἀποσταλινισμό. Συγκεκριμένα:

—Ἐξοντώνουν ὅλα τὰ μέλη τῆς ἰδιαίτερης γραμματείας τοῦ Στάλιν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὁποίας ἦταν ὁ στρατηγὸς **Ἀλέξανδρος Ποσκρεμπίσεφ** ποὺ ἐκτελεῖται ἀμέσως μαζὶ μὲ ἀρκετὲς δεκάδες ἀξιωματικῶν τοῦ Κρεμλίνου.

—Ἐκτελοῦν χωρὶς καμμία διαδικασία τὸν στρατηγὸ **Ἀρτεμέγιεφ,** στρατιωτικὸ διοικητὴ τῆς περιοχῆς τῆς Μόσχας καὶ τὸν στρατηγὸ **Συλὶνωφ** φρούραρχο τῆς πόλεως μαζὶ μὲ ἀρκετὰ μέλη τῶν ἐπιτελείων τους.

—Δολοφονοῦν τὸν στρατηγὸ **Σπιριντὸνωφ** διοικητὴ τῆς φρουρᾶς τοῦ Κρεμλίνου καὶ μαζί του ὅλα τὰ μέλη τῆς ἰδιαίτερης σωματοφυλακῆς τοῦ Στάλιν.

26 ΙΟΥΝΙΟΥ 1953.

Τὰ μέλη τοῦ Πρεζίντιουμ, συνεννοημένα μεταξύ τους, στήνουν παγίδα στὸν συνάδελφό τους **Λ. Μπέρια,** ἀντιπρόεδρο τῆς κυβερνήσεως καὶ ὑπουργὸ τῶν ἐσωτερικῶν καὶ τῆς ἀσφαλείας, τὸν ὁποῖο δολοφονοῦν κατὰ τὴν διάρκεια συνεδριάσεως μέσα στὰ Κρεμλῖνο.

23 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1953.

Ἀνακοινώνεται ὅτι ὕστερα ἀπὸ δίκη

---

1. Ἴδε «ἡ κατ' ἐπιλογὴν ἀποκατάστασις τῶν θυμάτων τοῦ σταλινισμοῦ» στὸ τεῦχος μας ἀριθ. 5 τοῦ 1962 σελ. 276.

πού ἔγινε «κεκλεισμένων τῶν θυρῶν», ἄγνωστο ποῦ, καὶ πότε, καταδικάσθηκαν

Α. Μικογιάν: «ὁ πονηρὸς ἀρμένης» ἔπαιξε σημαντικὸ ρόλο στὶς χρουστσωφικὲς ἐκκαθαρίσεις

σὲ θάνατο καὶ ἐκτελέσθηκαν διὰ τουφεκισμοῦ οἱ ἑξῆς:

Β. Μερκούλωφ, ἀναπληρωματικὸ μέλος τῆς ΚΕ καὶ ὑπουργὸς τοῦ κρατικοῦ ἐλέγχου.

Β. Ντεκανόζωφ, διευθυντὴς τῆς πολιτικῆς ἀστυνομίας (N.K.V.D.) καὶ ὑπουργὸς τῶν ἐσωτερικῶν τῆς Γεωργίας.

Σ. Κογκλίντζε, ἀναπληρωματικὸ μέλος τῆς ΚΕ καὶ διευθυντὴς τοῦ ὑπουργείου ἐσωτερικῶν τῆς ΕΣΣΔ.

Π. Μεσίκ, διευθυντὴς τῆς N.K..V.D

Β. Καμποῦλεφ, ἀναπληρωματικὸ μέλος τῆς ΚΕ καὶ ὑφυπουργὸς τῶν ἐσωτερικῶν τῆς ΕΣΣΔ.

Λ. Βλοντζιμίρσκι, διευθυντὴς τοῦ τμήματος ἀνακρίσεων τοῦ ὑπουργείου ἀσφαλείας.

2 ΙΟΥΛΙΟΥ 1954

Ἀνακοινώνεται ὅτι ἐξετελέσθη διὰ τουφεκισμοῦ ὁ **Μ. Ριοῦμιν,** ὑφυπουργὸς τῆς ἀσφαλείας τῆς ΕΣΣΔ.

24 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1954.

Ἀνακοινώνεται ὅτι μετὰ ἀπὸ θανατικὴ καταδίκη ποὺ ἐξεδόθη ὕστερα ἀπὸ μυστικὴ «δίκη» ἐξετελέσθησαν οἱ:

Β. Ἀμπακούμωφ, πρώην ὑπουργὸς ἀσφαλείας τῆς ΕΣΣΔ καὶ ἀρχηγὸς τῆς πολιτικῆς ἀστυνομίας (M. G.B.) κατὰ τὸν θάνατο τοῦ Στάλιν.

Α. Λεόνωφ, πρώην διευθυντὴς τῶν ὑπηρεσιῶν ἐκπαιδεύσεως της M.G.B.

Μ. Λιχάτσεφ, ἐπίσης πρώην διευθυντὴς ἐκπαιδεύσεως τῆς M.G.B.

16 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1956

Ἀνακοινώνεται ὅτι ὕστερα ἀπὸ μυστικὴ «δίκη» κατὰ τὴν ὁποία καταδικάσθηκαν σὲ θάνατο, τουφεκίσθηκαν οἱ:

Μ. Μπακίρωφ, μέλος τῆς ΚΕ καὶ πρωθυπουργὸς τοῦ Ἀτζερμπαϊτζάν.

Τ. Μπόρτσεφ, ὑπουργὸς τοῦ Ἀτζερμπαϊτζάν.

Χ. Γρηγοριάν, ὑπουργὸς τοῦ Ἀτζερμπαϊτζάν.

Ρ. Μαρκαριάν ὑπουργὸς τοῦ Ἀτζερμπαϊτζάν. Φυσικὰ μαζὶ μὲ αὐτοὺς ἐκτε-

Λ. Μπέρια: «ὁ τρόμος τῆς Ρωσίας», δολοφονήθηκε ἀπὸ τοὺς «συντρόφους» του.

λέσθηκε καὶ ἕνα πλῆθος συγγενῶν, φίλων καὶ συνεργατῶν τους. Ἐξ ἄλλου ἀρκετὰ ἄλλα ἀνώτερα στελέχη τοῦ καθεστῶτος χάθηκαν χωρὶς νὰ ἀνακοινωθῆ τίποτα γιὰ τὴν τύχη τους. Ἀκόμη, πρέπει νὰ ἔχουμε ὑπ' ὄψι μας ὅτι πολλοὶ εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ συλλαμβάνονται, φυλακίζονται ἢ καὶ τουφεκίζονται γιὰ πολιτικοὺς λόγους ἐνῶ ἐπίσημα ἀναφέρονται ἄλλες αἰτίες ὅπως δῆθεν καταχρήσεις, σπατάλη τοῦ δημοσίου πλούτου καὶ ἄλλα «οἰκονομικὰ ἐγκλήματα», παραβιάσεις τῶν «σοσιαλιστικῶν νόμων», διεξαγωγὴ κατασκοπείας κλπ. κλπ.

Τέλος, πρέπει νὰ ἀναφέρουμε ὅτι κατὰ τὴν μετασταλινικὴ δεκαετία ἔγιναν αἱματηρὲς ἐκκαθαρίσεις κομμουνιστῶν καὶ στὶς ἄλλες κομμουνιστικὲς χῶρες, ἔξω ἀπὸ τὴν ΕΣΣΔ. Συγκεκριμένα:

—Τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1953 ἐκτελέσθηκαν δέκα ἡγέτες τῆς Β. Κορέας, ἀνάμεσά τους ὁ **Λὶ - Σὶν - Ἔπ,** γραμματεὺς τῆς ΚΕ, ὁ **Πὰκ - Σὶ - Βὸν,** πρόεδρος τῆς κρατικῆς ἐπιτροπῆς ἐλέγχου καὶ ὁ **Μὲκ - Χὰν - Μπὸκ,** ἀντιπρόεδρος τοῦ κόμματος.

—Τὴν ἄνοιξι τοῦ 1955 ἐκτελέσθηκαν στὴν Κίνα ὁ **Κάο - Κὰγκ,** πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς Σχεδίου, ἐπὶ κεφαλῆς τῆς κομματικῆς ὀργανώσεως τῆς Μαντζουρίας καὶ ὁ **Ζὰο - Σοὺ - Σὶ,** γραμματεὺς τῆς κομματικῆς ὀργανώσεως τῆς Σαγκάης.

—Στὶς 17 Ἰουνίου τοῦ 1958 ἀνακοινώθηκε ὅτι ἐκτελέσθηκαν οἱ οὔγγροι κομμουνισταὶ ἡγέται ποὺ εἶχαν μετάσχη στὴν οὐγγρικὴ ἐπανάστασι τοῦ 1956 καὶ ἦσαν ἀπὸ τότε αἰχμάλωτοι τῶν ρώσων, κρατούμενοι ἐκτὸς τῆς Οὐγγαρίας. Ἐπρόκειτο γιὰ τὸν νόμιμο πρωθυπουργὸ τῆς Οὐγγαρίας **Ἴμρε Νὰγκυ** ποὺ ἀνετράπη ἀπὸ τὴν σοβιετικὴ ἐπίθεσι, τὸν στρατηγὸ **Πὰλ Μὰλετερ** ἀρχηγὸ τοῦ οὐγγρικοῦ στρατοῦ, τὸν **Μίκλος Γκῖμες** καὶ τὸν δρ. **Σίλαγκι.**

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἡγετικὰ κομματικὰ στελέχη, οἱ χρουστσωφικοὶ σκότωσαν χιλιάδες ἁπλοὺς ἀνθρώπους ποὺ διεκδίκησαν τὰ δικαιώματά τους στὴν ζωή: ρώσους (ἐξεγέρσεις τῆς Βορκούτα 1953, τῆς Τυφλίδος 1956, τῆς Ταμὶρ—Ταοὺ 1960 καὶ τοῦ Νοβοτσερκὰσκ 1962) γερμανοὺς (ἐξέγερσις 1953), τσέχους (ἐξέγερσις 1953), πολωνοὺς (ἐξέγερσις Πόζναν 1956), οὔγγρους (ἐπανάστα-στασις 1956) καὶ ἄλλους.

❖❖

Η ΗΓΕΣΙΑ ΤΟΥ ΚΚΣΕ ΑΠΟ ΤΟ 1952 ΩΣ ΤΟ 1963

Τὸ 19ο συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ ποὺ συνῆλθε ἀπὸ τὶς 5 ὡς τὶς 14 Ὀκτωβρίου 1952, μὲ τὴν συμμετοχὴ τοῦ Στάλιν, ἐπέφερε διάφορες τροποποιήσεις στὸ καταστατικὸ τοῦ κόμματος. Μία ἀπὸ αὐτὲς ἦταν ἡ μετατροπὴ τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου σὲ Πρεζίντιουμ (Προεδρεῖο) ποὺ ἀπὸ ἐδῶ καὶ ἐμπρὸς μαζὶ βέβαια μὲ τὴν Γραμματεία θὰ ἀποτελοῦσαν τὴν ἀνωτάτη κομματικὴ ἀρχή.

Τὸ πρῶτο Πρεζίντιουμ ἐξελέγη ἀπὸ τὴν νέα Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ κόμματος ποὺ συνῆλθε γι' αὐτὸν τὸν σκοπὸ ἀμέσως μετὰ τὸ συνέδριο, στὶς 16 Ὀκτωβρίου 1952 καὶ ἦταν πολυμελέστερο ἀπὸ τὸ παλαιὸ Πολιτικὸ Γραφεῖο.

Ἀπὸ τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1952 ὡς τὸν θάνατο τοῦ Στάλιν τὰ δύο ἀνώτατα ὄργανα τοῦ ΚΚΣΕ εἶχαν τὴν ἀκόλουθη σύνθεσι:

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1952
ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Μ Ε Λ Η

Ι. Στάλιν
Β. Άντριάνωφ
Α. Άρίστωφ
Λ. Μπέρια
Ν. Μπουλγκάνιν
Κ. Βοροσύλωφ
Σ. Ίγνάτιεφ
Λ. Καγκάνοβιτς
Ντ. Κοροτσένκο
Β. Κουζνετσώφ
Ο. Κουουζίνεν
Γ. Μαλένκωφ
Β. Μαλίτσεφ
Λ. Μελνίκωφ
Α. Μικογιάν
Ν. Μιχαήλωφ
Β. Μόλοτωφ
Μ. Περβοῦχιν
Π. Πονομαρένκο
Μ. Σαμπούρωφ
Μ. Σουσλώφ
Ν. Χρουστσώφ
Ν. Τσεσνόκωφ
Ν. Σβέρνικ
Μ. Τσκιριατώφ.

ΑΝΑΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΜΕΛΗ :

Λ. Μπρεζνιέφ
Α. Βυσίνσκι
Α. Ζβέριεφ
Ν. Ίγκνάτωφ
Ι. Καμπάνωφ
Α. Κοσσύγκιν
Ν. Πατολίτσεφ
Ν. Πεγκώφ
Α. Πουζάνωφ
Ι. Τεβοσσιάν
Π. Γιοῦντιν.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Ι. Στάλιν
Α. Άρίστωφ
Λ. Μπρεζνιέφ
Ν. Ίγκνάτωφ
Γ. Μαλένκωφ
Ν. Μιχαήλωφ
Ν. Πεγκώφ
Π. Πονομαρένκο
Μ. Σουσλώφ
Ν. Χρουστσώφ.

Μόλις πέθανε ὁ Στάλιν, οἱ διάδοχοί του περιόρισαν σημαντικὰ τὸν ἀριθμὸ τῶν μελῶν τοῦ Πρεζίντιουμ τὸ ὁποῖο παρ' ὅλο ὅτι διατήρησε αὐτὸν τὸν τίτλο, ξαναπῆρε τὴν στενὴ μορφὴ ποὺ εἶχε ἄλλοτε τὸ Πολιτικὸ Γραφεῖο. Ταυτόχρονα μειώθηκε καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν τῆς Γραμματείας.

ΜΑΡΤΙΟΣ 1953
ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Γ. Μαλένκωφ
Λ. Μπέρια
Β. Μόλοτωφ
Κ. Βοροσίλωφ
Ν. Χρουστσώφ
Ν. Μπουλγκάνιν
Λ. Καγκάνοβιτς
Α. Μικογιάν
Μ. Σαμπούρωφ
Μ. Περβοῦχιν.

ΑΝΑΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΜΕΛΗ

Ν. Σβέρνικ
Π. Πονομαρένκο
Λ. Μελνίκωφ
Μ. Μπακίρωφ

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Ν .Χρουστσώφ
Μ. Σουσλώφ
Π. Ποσπέλωφ
Ν. Τσατάλιν
Σ. Ἰγνάτιεφ.

Ἀπὸ τότε, τὸ Πρεζίντιουμ καὶ ἡ Γραμματεία ὑπέστησαν πολλὲς μεταβολές, ἀπὸ τὶς ὁποῖες οἱ σημαντικώτερες ὑπῆρξαν ἡ δολοφονία τοῦ Λ. Μπέρια τὸν Ἰούνιο τοῦ 1953 καὶ ἡ προώθησις τοῦ Ν. Χρουστσὼφ στὴν θέσι τοῦ «πρώτου γραμματέως» τοῦ κόμματος τὸν Σεπτέμβριο τοῦ ἴδιου χρόνου.

Οἱ μεταβολὲς αὐτὲς ἀποκρυσταλλώθηκαν καὶ ἐπικυρώθηκαν μὲ τὸ 20ὸ συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ ποὺ συνῆλθε τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1956. Ἡ ΚΕ ποὺ «ἐξελέγη» ἀπὸ αὐτὸ τὸ συνέδριο διόρισε ἕνα Προεδρεῖο καὶ μία Γραμματεία μὲ τὴν ἀκόλουθη σύνθεσι:

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1956
ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Ν. Μπουλγκάνιν.
Κ. Βοροσίλωφ
Λ. Καγκάνοβιτς
Α. Κιριτσένκο
Γ. Μαλένκωφ
Ν. Χρουστσώφ.
Α. Μικογιὰν
Β. Μόλοτωφ
Μ. Πέρβουχιν
Μ. Σαμπούρωφ
Μ. Σουσλώφ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΜΕΛΗ

Γ. Ζούκωφ
Λ. Μπρεζνιὲφ
Ν. Μουχιντίνωφ
Δ. Σεπίλωφ
Ε. Φούρτσεβα
Ν. Σβέρνικ.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Ν. Χρουστσώφ
Α. Ἀρίστωφ
Ν. Μπελιάγιεφ
Λ. Μπρεζνιὲφ
Π. Ποσπέλωφ
Μ. Σουσλώφ
Ε. Φούρτσεβα
Δ. Σεπίλωφ.

Τὸν Ἰούνιο τοῦ 1957 μετὰ ἀπὸ τὴν ἀποτυχημένη ἀπόπειρα τῆς πλειοψηφίας τοῦ Πρεζίντιουμ νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὸν Χρουστσώφ, τόσο τὸ ἴδιο τὸ Προεδρεῖο ὅσο καὶ ἡ Γραμματεῖα ἐκκαθαρίσθηκαν καὶ συμπληρώθηκαν, παρουσιάζοντας τελικὰ τὴν ἀκόλουθη σύνθεσι.

ΙΟΥΝΙΟΣ 1957
ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Α. Ἀρίστωφ
Ν. Μπελιάγιεφ
Λ. Μπρεζνιὲφ
Ν. Μπουλγκάνιν
Κ. Βορσίλωφ
Γ. Ζούκωφ
Α. Κιριτσένκο
Φ. Κοζλώφ
Ο. Κουουζίνεν
Α. Μικογιὰν
Μ. Σουσλώφ
Ε. Φούρτσεβα
Ν. Χρουστσώφ
Ν. Σβέρνικ.

ΑΝΑΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΜΕΛΗ

Ν. Μουχιντίνωφ
Π. Ποσπέλωφ
Α. Κιριλένκο
Α. Κοσσύγκιν
Δ. Κοροτσένκο
Ζ. Καλυμπερζὶν
Κ. Μαζούρωφ
Β. Μζαβανατζὲ
Μ. Περβοῦχιν.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Ν. Χρουστσὼφ
Α. Ἀρίστωφ
Ν. Μπελιάγιεφ
Λ. Μπρεζνιὲφ
Π. Ποσπέλωφ
Μ. Σουσλὼφ
Ε. Φούρτσεβα
Ο. Κουουζίνεεν.

Ἀπὸ τότε δὲν ἔπαυσαν οἱ ἐκκαθαρίσεις, συμπληρώσεις καὶ ἀναδιαρθρώσεις τῶν δύο καθοδηγητικῶν ὀργάνων τοῦ κόμματος ποὺ ἀμέσως μετὰ τὸ 22ο συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ (17—31 Ὀκτωβρίου 1961) παρουσιάζουν τὴν ἑξῆς εἰκόνα:

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1961
ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Λ. Μπρεζνιὲφ
Γ. Βορονὼφ
Φ. Κοζλὼφ
Α. Κοσσύγκιν
Ο. Κουουζίνεν
Α. Μικογιὰν
Ν. Ποντγκόρνυ
Δ. Πολιάνσκυ
Μ. Σουσλὼφ
Ν. Χρουστσὼφ
Ν. Σβέρνικ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΜΕΛΗ

Β. Γκρίσσιν
Σ. Ρασίντωφ
Κ. Μαζούρωφ
Β. Μζαβανατζὲ
Β. Στσερμπύτσκυ.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

Ν. Χρουστσὼφ «πρῶτος γραμματεὺς»
Φ. Κοζλὼφ
Π. Ντεμίτσεφ
Β. Πονομάρεφ
Ι. Σπιριντόνωφ
Λ. Ἰλίτσεφ
Ο. Κουουζίνεν
Μ. Σουσλὼφ
Β. Στσερμπίτσκυ.

Ἀπὸ τότε καὶ ὡς τὴν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ Νοεμβρίου 1961, στὰ 11 προαναφερόμενα μέλη τοῦ Πρεζίντιουμ προσετέθη καὶ ὁ Α. Κιριλένκο ποὺ τὸ 1957 ἦταν ἀναπληρωματικό του μέλος. Στὸ ἴδιο διάστημα, ἀπὸ τὴν Γραμματεία ἀπομακρύνθηκαν ἀθόρυβα ὁ Ι. Σπιριντόνωφ καὶ ὁ Β. Στσερμπίτσκυ ἐνῶ προσετέθη ὁ Α. Σελέπιν. Ἡ ὁλομέλεια τοῦ Νοεμβρίου 1962 διόρισε ἕνα ἀκόμη ἀναπληρωματικὸ μέλος τοῦ Προεδρείου, τὸν Λ. Γιεφέμωφ καθὼς καὶ τέσσερα νέα μέλη στὴν Γραμματεία, τοὺς Γ. Ἀντρόπωφ, Β. Πολυακώφ, Α. Ρουντακὼφ καὶ Β. Τιτώφ. Ἔτσι ἡ σημερινὴ σύνθεσις τῶν ἡγετικῶν ὀργάνων τοῦ ΚΚΣΕ εἶναι ἡ ἀκόλουθη:

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Λ. Μπρεζνιὲφ
Γ. Βορονὼφ
Α. Μικογιὰν
Ν. Ποντγκόρνυ

Α. Κιριλένκο
Φ. Κοζλώφ
Α. Κοσσύγκιν
Ο. Κουουζίνεν

Δ. Πολιάνσκυ
Μ. Σουσλώφ
Ν. Χρουστσώφ
Ν. Σβέρνικ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΜΕΛΗ

Β. Γκρίσσιν
Σ. Ρασίντωφ
Κ. Μαζούρωφ

Μ. Μζαβανατζὲ
Β. Στσερμπίτσκυ
Λ. Γιεφρέμωφ.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

Ν. Χρουστσώφ
Φ. Κοζλώφ
Π. Ντεμίτσεφ
Λ. Ἰλίτσεφ
Ο. Κουουζίνεν
Β. Πονομαρὲφ

Μ. Σουσλώφ
Α. Ἀντρόπωφ
Β. Πολυακώφ
Α. Ρουντακώφ
Β. Τιτώφ

Τὰ ὀνόματα ποὺ εἶναι γραμμένα μὲ στοιχεῖα Λειψίας προέρχονται ἀπὸ τὴν σταλινικὴ ἡγεσία τοῦ 1952. Διαπιστώνουμε ὅτι ἀπὸ τὰ 12 τακτικὰ μέλη τοῦ Προεδρείου μόνον τὰ 7 ἦσαν μέλη του ἐπὶ Στάλιν.

Ἀπὸ τὰ 6 ἀναπληρωματικὰ μέλη του κανένα δὲν προέρχεται ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Στάλιν.

Καὶ ἀπὸ τὰ 12 μέλη τῆς Γραμματείας μόνον τὰ 3 προέρχονται ἀπὸ τὴν σταλινικὴ ἡγεσία.

ΟΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ ΕΝΟΣ ΝΕΚΡΟΥ

Ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Στάλιν, τὸ Προεδρεῖο τοῦ ΚΚΣΕ διόρισε μία εἰδικὴ ἐπιτροπὴ γιὰ τὴν ὀργάνωσι τῆς κηδείας του. Πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς αὐτῆς ἦταν ὁ Ν. Χρουστώφ, ὁ ὁποῖος πῆρε τόσο σοβαρὰ τὸν ρόλο του, ὥστε ἀπὸ τότε δὲν ἔπαυσε νὰ ἀσχολεῖται μὲ τὸ θάψιμο τοῦ Στάλιν! Στὴν ἀρχή, τοῦ ὀργάνωσε μία πραγματικὰ μεγαλειώδη κηδεία καὶ τοποθέτησε τὴν σορό του στὸ Μαυσωλεῖο· μετά, ἀνακοίνωσε ὅτι θὰ τοῦ κάμη ἕνα μνημεῖο πολὺ μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ Μαυσωλεῖο, ἕνα σωστὸ «Πάνθεον»· κατόπιν, κατηγόρησε τὸν νεκρὸ ἀρχηγό του σὰν «μανιακὸ δολοφόνο»· καὶ τελικῶς, ἔβγαλε τὴν σορό του ἀπὸ τὸ Μαυσωλεῖο καὶ τὴν ἔθαψε σὲ ἕνα ἁπλὸ κοιμητήριο δευτερευόντων ἀξιωματούχων τοῦ Κρεμλίνου. Ἂν δὲν παύση ὁ Χρουστσώφ νὰ ἀσχολεῖται μὲ τὴν κήδευσι τοῦ Στάλιν, ἴσως ὁ νεκρὸς τύρανος νὰ ὑποστῆ καὶ ἄλλες περιπέτειες...

Ἡ ὑπόσχεσις τοῦ «Πανθέου»

Μετὰ τὴν μεγαλειώδη κηδεία ποὺ ἔκαναν στὸν νεκρὸ ἀρχηγό τους καὶ τὴν τοποθέτησί του στὸ Μαυσωλεῖο πλάϊ στὸ Λένιν, οἱ ἡγέτες τοῦ ΚΚΣΕ ἀνακοίνωσαν, στὶς 12 Μαρτίου 1953, μία ἀπόφασι τῆς ΚΕ τοῦ κόμματος καὶ τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου γιὰ τὴν οἰκοδόμησι ἑνὸς «Πανθέου» στὸ ὁποῖο θὰ ἐτοποθετοῦντο

οἱ δύο μεγάλοι ἀρχηγοὶ τῆς ΕΣΣΔ. Ἡ ἀπόφασις αὐτὴ ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Ἡ ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ καὶ τὸ Ὑπουργικὸ Συμβούλιο τῆς ΕΣΣΔ ἀποφασίζουν: γιὰ νὰ διαιωνίσουν τὴν μνήμη τῶν μεγάλων ἡγετῶν Βλαδίμηρου Ἴλιτς κλείει τὴν σορὸ τοῦ Ι. Στάλιν, καθὼς καὶ ἡ στάχτη τῶν ἐξεχόντων προσώπων τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος καὶ τοῦ σοβιετικοῦ κράτους ποὺ εἶναι θαμμένα κάτω ἀπὸ τὰ τείχη τοῦ Κρεμλίνου καὶ θὰ ἀνοίξη τὸ Πάνθεον στὶς μεγάλες μᾶζες τῶν ἐργαζομένων».

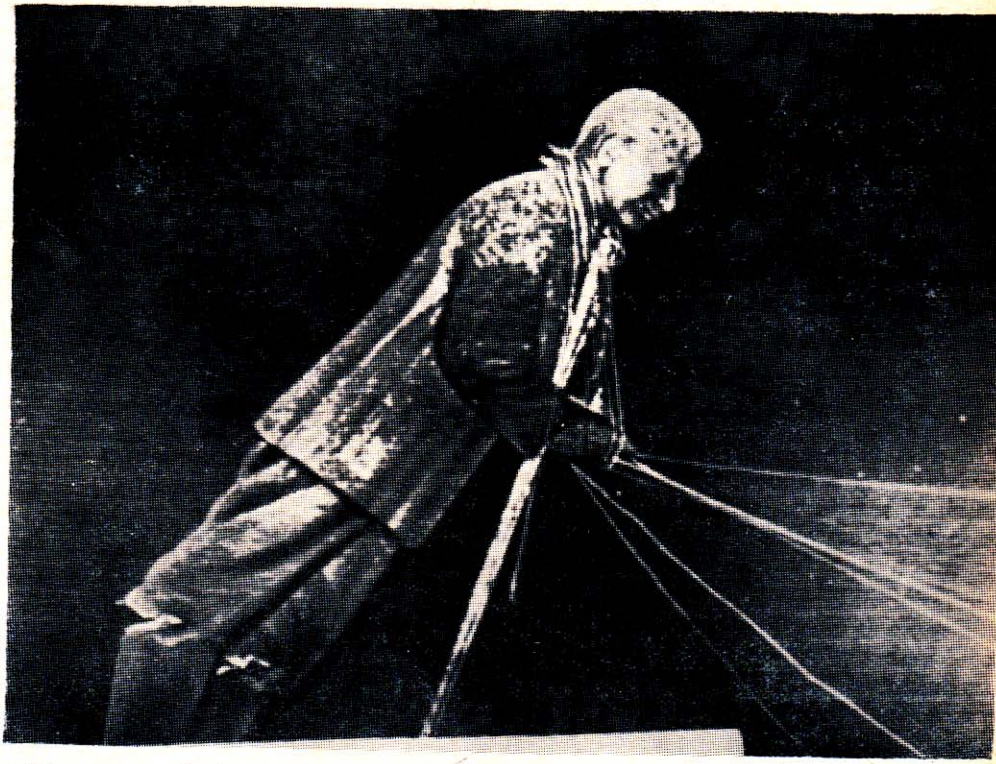

Τὸ γιγαντιαῖο ἄγαλμα τοῦ Στάλιν στὴν ὁμώνυμη πλατεία τῆς Βουδαπέστης τὴν ὥρα ποὺ γκρεμίζεται ἀπὸ τὸν ἐπαναστατημένο οὐγγρικὸ λαὸ στὶς 23 Ὀκτωβρίου 1956.

Λένιν καὶ Ἰωσὴφ Βησαριόνοβιτσς Στάλιν καθὼς καὶ τῶν ἐξεχουσῶν προσωπικοτήτων τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος καὶ τοῦ σοβιετικοῦ κράτους ποὺ ἔχουν ταφῆ στὴ Κόκκινη Πλατεία κάτω ἀπὸ τὰ τείχη τοῦ Κρεμλίνου, νὰ ἀναγείρουν στὴν Μόσχα ἕνα μνημειῶδες οἰκοδόμημα, ἕνα Πάνθεον, μνημεῖο ἀφιερωμένο στὴν αἰώνια δόξα τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τῆς Σοβιετικῆς χώρας.

Μόλις τελειώσει ἡ οἰκοδόμησις τοῦ Πανθέου, θὰ μεταφερθοῦν ἐκεῖ ἡ σαρκοφάγος ποὺ περικλείει τὴν σορὸ τοῦ Β. Λένιν καὶ ἡ σαρκοφάγος ποὺ περι-

Φυσικὰ τὸ «Πάνθεον» αὐτὸ ποὺ θὰ διαιώνιζε τὴν δόξα τοῦ Στάλιν δὲν οἰκοδομήθηκε ποτέ.

Καὶ ἕνα ἄλλο μνημεῖο ποὺ δὲν ἀνεγείρεται.

Ὁ Χρουστσὼφ φαίνεται ὅτι συνηθίζει νὰ ὑπόσχεται μνημεῖα ἢ ἴσως ὑποφέρει ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν μπόρεσε νὰ οἰκοδομήση τὸ «Πάνθεον» ποὺ εἶχε ὑποσχεθεῖ. Γι' αὐτό, στὸ 22ο συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ (Ὀκτώβριος 1961) ἐπρότεινε τὴν ἀνέγερσι ἑνὸς ἄλλου μνημείου γιὰ τὴν διαι-

ώνισι τῆς μνήμης ὄχι τοῦ Στάλιν ἀλλὰ τῶν θυμάτων του! Στὸν λόγο του πρὸς τὸ συνέδριο ὁ Χρουστσὼφ εἶπε τὰ ἑξῆς:

«Κατὰ τὴν περίοδο τῆς προσωπολατρείας, χάθηκαν ἐνῶ ἦσαν ἐντελῶς ἀθῶες, ἐξέχουσες προσωπικότητες τοῦ κόμματος καὶ τοῦ κράτους, πιστοὶ λενινισταὶ σὰν τοὺς συντρόφους Τσουμπάρ, Κοσσιόρ, Ρουντζουτάκ, Ποστίσσεφ, Ἄϊκε, Βοζνεσένσκυ, Κουζνετσώφ, κ.ἄ.

Προτείνεται νὰ ἀποθανατίσουμε τὴν μνήμη αὐτῶν τῶν ἐξεχουσῶν προσωπικοτήτων τοῦ κόμματος καὶ τοῦ κράτους ποὺ ἔπεσαν θύματα τῆς καταπιέσεως κατὰ τὴν περίοδο τῆς προσωπολατρείας...Πιστεύουμε ὅτι αὐτὴ ἡ πρότασις εἶναι σωστή... Εἶναι σκόπιμο νὰ ἀναθέσουμε στὴν ΚΕ ποὺ θὰ ἐκλεγῆ ἀπὸ τὸ συνέδριο, νὰ πάρῃ μία θετικὴ ἀπόφασι ἐπάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα. Θὰ ἔπρεπε ἴσως νὰ ἀνεγερθῇ στὴν Μόσχα ἕνα μνημεῖο γιὰ νὰ ἀποθανατίσῃ τὴν μνήμη τῶν συντρόφων ποὺ ἔπεσαν θύματα τῆς αὐθαιρεσίας».

Στὸ διάστημα ποὺ πέρασε ἀπὸ τότε, ἡ ΚΕ δὲν ἀνακοίνωσε καμμία σχετικὴ ἀπόφασι καὶ δὲν ἔγινε καμμία ἐνέργεια πρὸς τὴν κατεύθυνσι τῆς ἀνεγέρσεως καὶ αὐτοῦ τοῦ μνημείου. Ἴσως τοῦτο νὰ ὀφείλεται στὸ γεγονὸς ὅτι οἱ σοβιετικοὶ ἡγέται σκέφθηκαν πὼς ἕνα τέτοιο μνημεῖο, ἀφιερωμένο μόνο στὴν μνήμη τῶν κομμουνιστῶν ποὺ ἐξόντωσε ὁ Στάλιν, θὰ ἦταν μία πρόκλησις γιὰ τὶς τεράστιες ἐξωκομματικὲς μᾶζες τοῦ σοβιετικοῦ λαοῦ οἱ ὁποῖες ὑπέφεραν πολὺ περισσότερο ἀπὸ τὴν σταλινικὴ τρομοκρατία καὶ ἔδωσαν πολὺ περισσότερα θύματα. Κανονικά, ἡ ἀνέγερσις ἑνὸς μνημείου γιὰ τοὺς κομμουνιστὰς ποὺ ἐδολοφόνησε ὁ Στάλιν, θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιφέρῃ τὴν ἀνέγερσι καὶ ἑνὸς ἄλλου μνημείου ἀφιερωμένου στὰ ἑκατομμύρια τῶν ἀγροτῶν, ἐργατῶν, διανοουμένων καὶ στρατιωτῶν ποὺ ὑπῆρξαν ἐπίσης θύματα τοῦ Στάλιν καὶ γιὰ τοὺς ὁποίους δὲν λένε ἀπολύτως τίποτα οἱ σημερινοὶ διάδοχοί του, οἱ ὁποῖοι ἄλλωστε συνέβαλαν ὅσο μποροῦσαν σ' αὐτὴν τὴν μαζικὴ ἐξόντωσι.

Ἔξωσις ἀπὸ τὸ Μαυσωλεῖο

Τὸ ἴδιο συνέδριο ἀποφάσισε καὶ τὴν μεταφορὰ τοῦ Στάλιν ἔξω ἀπὸ τὸ Μαυσωλεῖο τῆς Κόκκινης Πλατείας. Ἡ σχετικὴ πρότασις ὑπεβλήθη ἀπὸ τὸν Ι. Σπυριντόνωφ, ἐκπρόσωπο τοῦ Λένινγκραντ καὶ μέλος τῆς ΚΕ καὶ τῆς Γραμματείας τοῦ Κόμματος, πρᾶγμα ποὺ σημαίνει ὅτι ἐνήργησε ἐκ μέρους καὶ κατ' ἐντολὴν τῆς ἡγεσίας. Στὴν σχετικὴ πρότασί του ὁ Σπυριντόνωφ εἶπε ἀνάμεσα στὰ ἄλλα:

«Ἡ παρουσία τῆς σοροῦ τοῦ Στάλιν στὸ Μαυσωλεῖο τοῦ Λένιν, πλάϊ σ' ἐκείνην τοῦ μεγάλου ὁδηγοῦ καὶ δασκάλου τῆς παγκοσμίου ἐργατικῆς τάξεως, τοῦ δημιουργοῦ τοῦ δοξασμένου μας κόμματος καὶ τοῦ πρώτου προλεταριακοῦ κράτους τῆς γῆς, εἶναι ἀσυμβίβαστη μὲ τὶς παραβιάσεις τῆς νομιμότητος ποὺ διέπραξε ὁ Στάλιν. Δὲν μποροῦμε νὰ δεχθοῦμε νὰ βρίσκεται πλάϊ στὸν Λένιν ἕνας ἄνθρωπος ποὺ ἀτίμασε τὸ ὄνομά του διαπράττοντας μεγάλες ἀδικίες... Τώρα ποὺ τὸ κόμμα καὶ ὁλόκληρος λαὸς πληροφορήθηκαν πολλὲς πράξεις ἀδικίας καὶ παρανομίας ποὺ διέπραξαν τόσο ὁ ἴδιος ὁ Στάλιν ὅσο καὶ τὰ μέλη τῆς ἀντικομματικῆς ὁμάδος—Μόλοτωφ, Καγκάνοβιτς, Μαλένκωφ,—τὸ ζήτημα τῆς μεταφορᾶς τῆς σοροῦ τοῦ Στάλιν ἐκτὸς ἀπὸ τὸ Μαυσωλεῖο τοῦ Λένιν μπαίνει ἐπιτακτικά, Στὸ ὄνομα τῆς κομματικῆς ὀργανώσεως τοῦ Λένινγκραντ ὑποβάλλω στὸ 22ο συνέδριο τὴν πρόταση νὰ μεταφερθῇ ἡ σορὸς τοῦ Στάλιν ἀπὸ τὸ Μαυσωλεῖο σὲ ἄλλο χῶρο, καὶ μάλιστα αὐτό, νὰ γίνῃ μέσα στὸ πιὸ σύντομο χρονικὸ διάστημα».

Τὸν Σπυριντόνωφ ἀκολούθησε στὸ βῆμα ὁ Π. Ντεμίτσεφ ὁ ὁποῖος μίλησε ἐξ ὀνόματος τῆς κομματικῆς ὀργανώσεως τῆς Μόσχας καὶ κατάγγειλε «τὰ ἐγκλήματα ποὺ διέπραξαν ὁ Στάλιν καὶ ὁ Μαλέν-

κωφ ἐναντίον τῶν κομματικῶν στελεχῶν τοῦ Λένινγκραντ» προσθέτοντας ὅτι παρόμοια ἐγκλήματα διαπράχθηκαν καὶ στὴν Μόσχα ὅπου «πολυάριθμα ἀνώτερα στελέχη ἐξοντώθηκαν ἐνῶ ἦσαν ἀθῶα». Ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ ὁ Ντεμίτσεφ ὑποστήριξε τὴν πρότασι τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ Λένινγκραντ γιὰ τὴν ἔξωσι τῆς σοροῦ τοῦ Στάλιν ἀπὸ τὸ Μαυσωλεῖο γιατὶ ἡ παραμονή του ἐκεῖ θὰ ἦταν «μία ἱεροσυλία».

Σὲ συνέχεια μίλησε ὁ Γ. Ντιαβαχισβίλι ἐξ ὀνόματος τῆς κομματικῆς ὀργανώσεως τῆς Γεωργίας, ἀπὸ τὴν ὁποία κατήγετο ὁ Στάλιν, ὑποστηρίζοντας φυσικὰ καὶ αὐτὸς τὴν πρότασι τῆς ἐξώσεως. Ἀκολούθησε ἡ παληὰ κομμουνίστρια Δ. Λαζούρκινα ποὺ ἐνῶ ἦταν μέλος τοῦ κόμματος ἀπὸ τὸ 1902 ὑπέφερε στὰ σταλινικὰ στρατόπεδα συγκεντρώσεως καὶ ἡ ὁποία ἀφοῦ ἐξύμνησε σὰν Θεὸ τὸν Λένιν, κατέληξε:

«Σὲ ὅλες τὶς δύσκολες στιγμὲς ζητῶ συμβουλὴ ἀπὸ τὸν Λένιν ποὺ τὸν ἔχω πάντα στὴν καρδιά μου. Χθὲς συμβουλεύθηκα καὶ πάλιν τὸν Ἴλιτς. Τὸν εἶδα σὰν νὰ ἦταν ὄρθιος, ζωντανὸς μπροστά μου καὶ μοῦ ἔλεγε: Ὑποφέρω νὰ βρίσκομαι στὸ πλευρὸ τοῦ Στάλιν ποὺ ἔκανε τόσο κακὸ στὸ κόμμα».

Τελικῶς ἡ πρότασις ὑπεβλήθη σὲ ψηφοφορία καὶ ἐνεκρίθη ὁμόφωνα ἡ ἔξωσις τοῦ Στάλιν ἀπὸ τὸ Μαυσωλεῖο τοῦ Λένιν.

Ὁ λαὸς τῆς Βουδαπέστης ξεσπᾶ ἐναντίον τοῦ γιγαντιαίου ἀγάλματος τοῦ Στάλιν ποὺ γκρεμίσθηκε ἀπὸ τὸ βάθρο του. Ὅπως γράφει καὶ ὁ κ. Κ. Πορφύρης στὴν «Αὐγὴ» τῆς 10ης Φεβρουαρίου 1963, «ἡ ἱστορία βρίσκει πάντα τρόπο νὰ κάνει τετζερέδια τὶς «στάτουες» τῶν ἐχθρῶν τοῦ λαοῦ! Τίποτα δὲν μπορεῖ νὰ τὶς σώσει».

Στὴν ἀπόφασι ἐτονίζοντο τὰ ἑξῆς:

«Εἶναι ἄστοχο νὰ παραμένη μέσα στὸ Μαυσωλεῖο ἡ σαρκοφάγος τοῦ Ι. Στάλιν γιατὶ οἱ βαρειὲς παρεκκλίσεις του ἀπὸ τὴν διδασκαλία τοῦ Λένιν, οἱ καταχρήσεις τῆς ἐξουσίας, οἱ πράξεις του μαζικῆς καταπιέσεως καὶ ἄλλες ἐνέργειές του κατὰ τὴν περίοδο τῆς προσωπολατρείας δὲν ἐπιτρέπουν τὴν παραπέρα διατήρησι τῆς σοροῦ του στὸ Μαυσωλεῖο τοῦ Λένιν».

Τὸ Μαυσωλεῖο κλείσθηκε ἀμέσως στὸ κοινὸ «λόγω ἐργασιῶν». Λίγες ἑβδομάδες ἀργότερα ξανάνοιξε ἀλλὰ ἡ σορὸς τοῦ Στάλιν εἶχε μεταφερθῆ καὶ εἶχε ταφῆ κάτω ἀπὸ τὰ τείχη τοῦ Κρεμλίνου ἀνάμεσα σὲ ἄλλους ἀξιωματούχους τοῦ κόμματος.

XX

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΕΣΣΔ ΣΤΗΝ ΔΕΚΑΕΤΙΑ 1953 - 1963

Ὑπὸ Λ. ΛΩΡΑ

Ι. Ἡ κληρονομία

Ὁ Στάλιν ἄφισε στοὺς διαδόχους του μία κληρονομία κάθε ἄλλο παρὰ ἐπιθυμητή. Κατὰ τὸν θάνατό του ἡ σοβιετικὴ οἰκονομία βρσκόταν σὲ κακὴ κατάστασι. Ἡ ἀγροτικὴ οἰκονομία ἦταν στάσιμη ἀπὸ καιρὸ καὶ ἡ βιομηχανία δὲν κατόρθωνε νὰ πραγματοποιήση τὶς ὑπερβολικὲς ἐπιδιώξεις της. Στὸ σύνολό της, ἡ βιομηχανία, συνέχιζε βέβαια νὰ αὐξάνη τὴν παραγωγή της, ὄχι ὅμως καὶ τὴν παραγωγικότητά της καὶ κυρίως δὲν ἄφινε περισσεύματα, δηλαδὴ δὲν ἦταν ἀποδοτική.

Στὶς 15 Δεκεμβρίου 1958 ὁ Χρουστσὼφ περιέγραψε τὴν κατάστασι τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας ποὺ ἄφισε ὁ Στάλιν ὡς ἑξῆς:

Ἡ σοβαρώτερη καθυστέρησις σημειώθηκε στὴν παραγωγὴ δημητριακῶν πρᾶγμα ποὺ ἐπέφερε τὴν στασιμότητα καὶ σὲ ἄλλους βασικοὺς κλάδους τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας καὶ ἰδίως στὴν κτηνοτροφία. Ἡ ποσότης τῶν δημητριακῶν ἦταν ἀνεπαρκὴς καὶ ὑπῆρχαν δυσκολίες στὸν ἐφοδιασμὸ ἀκόμη καὶ τῶν μεγάλων πόλεων. Τὸ 195[illegible] ἡ παραγωγὴ δημητριακῶν ἦταν 1899 ἑκατ. πούτια ἐνῶ γιὰ τὸν ἐφοδιασμὸ των κατοίκων [illegible] γιὰ τὴν σπορὰ ἐχρειάζοντο 2.020 ἑκατομ. [illegible] τὴν πραγματικότητα στὴν παραγωγὴ [illegible] ἡ χώρα βρισκόταν στὸ ἐπίπεδο [illegible] επαναστατικῆς Ρωσίας. Στὴν περίοδο [illegible] — [illegible] ἐκαλλιεργοῦντο μὲ σιτηρὰ 102,5 [illegible] ἐκτάρια μὲ μέση ἀπόδοσι 700 κιλὰ τὸ ἐκτάριο καὶ μὲ συνολικὴ παραγωγὴ 4.380 ἑκατομ. πούτια. Στὴν περίοδο 1949—35 ἐκαλλιεργήθηκαν μὲ σιτηρὰ 105,2 ἑκατομ. ἐκτάρια μὲ μέση ἀπόδοσι 770 κιλὰ κατὰ ἐκτάριο καὶ μὲ συνολικὴ παραγωγὴ 4.942 ἑκατομ. πούτια. Ὅπως βλέπετε τόσο ἀπὸ πλευρᾶς καλλιεργουμένης ἐπιφανείας ὅσο καὶ ἀπὸ πλευρᾶς ἀποδόσεων καὶ συνολικῆς ἐσοδείας, ἡ χώρα παρέμεινε οὐσιαστικὰ στὸ προεπαναστατικὸ ἐπίπεδο παρ' ὅλο ποὺ ὁ πληθυσμός της καὶ ἰδιαίτερα στὶς πόλεις αὐξήθηκε αἰσθητὰ καὶ οἱ ἀνάγκες μεγάλωσαν. Ὅλοι ξέρουν ὅτι ἐξ αἰτίας τῆς ἐλλείψεως ἀρτοποιησίμων δημητριακῶν ἐχρησιμοποιοῦντο στὴν ἀρτοποίησι ἄχυρο καὶ πατάτες καθὼς καὶ ἄλλα προϊόντα, πρᾶγμα ποὺ ἐμείωνε τὴν ποιότητα τοῦ ψωμιοῦ. («Πράβντα», 16)12)1958).

Ἀκόμη χειρότερη ἦταν ἡ κατάστασις στὴν κτηνοτροφία. Σύμφωνα μὲ δηλώσεις τοῦ Χρουστσὼφ δημοσιευμένες στὴν «Πράβντα» τῆς 15 Σεπτεμβρίου 1953, ὁ ἀριθμὸς τῶν βοοειδῶν ἦταν κατώτερος κατὰ 7% ἀπὸ ἐκεῖνον τοῦ 1916, τῶν ἀγελάδων κατὰ 11% καὶ τῶν αἰγοπροβάτων κατὰ 10%. Μόνο στοὺς χοίρους ὑπῆρχε μία αὔξησις σὲ σχέσι μὲ τὸ 1916 κατὰ 36%. Ἂν πάρουμε ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν αὔξησι τοῦ πληθυσμοῦ ποὺ εἶχε πραγματοποιηθῆ στὸ μεταξύ, τότε, ἀπὸ τὸ 1916 ὡς τὸ 1953, ἔχουμε μία οὐσιαστικὴ μείωσι τῶν βοοειδῶν κατὰ 38%, τῶν ἀγελάδων κατὰ 41%, τῶν αἰγοπροβάτων κατὰ 40% καὶ τῶν χοίρων κατὰ 10%.

Φυσικὰ ὅλα αὐτά, ἐπακόλουθα τῆς πολιτικῆς τῆς ἐντατικῆς ἐκβιομηχανίσεως, τῆς παραμελήσεως τῆς παραγωγῆς καταναλωτικῶν ἀγαθῶν καὶ τῆς βιαίας κολλεκτιβοποιήσεως τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας εἶχαν δυσάρεστες συνέπειες στὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο. Ὅπως ὑπολογίζει μὲ ἀπόλυτη ἀντικειμενικότητα ὁ Φ. Χόλζμαν ἂν πάρουμε γιὰ βάσι τὸ 1928 καὶ ὑπολογίσουμε, σὲ συνδυασμὸ ἀποδοχῶν καὶ τιμῶν, σὰν πραγματικὸ μέσο μισθολόγιο 100, τότε τὸ 1933 οἱ ἀποδοχὲς τοῦ ρώσου ἐργαζομένου εἶχαν πέσει στὸ 56, τὸ 1937 ἀνέβηκαν στὸ 62, τὸ 1940 ἔπεσαν στὸ 41, τὸ 1947 εἶχαν κατεβῆ ὡς τὸ 25 καὶ τὸ 1952 εἶχαν φθάσει στὸ 59. Δηλαδὴ τὶς παραμονὲς τοῦ θανάτου τοῦ Στάλιν οἱ πραγματικὲς ἀποδοχὲς τῶν ρώσων ἐργαζομένων ἦσαν μόλις τὸ 59% τῶν ἀποδοχῶν τοῦ 1928, πρᾶγμα ποὺ ἀντιστοιχεῖ στς 66% τῶν ἀποδοχῶν τοῦ 1913!

Μὲ ἄλλα λόγια τὸ ἐπίπεδο τοῦ πληθυσμοῦ εἶχε πέσει στὰ 2)3 ἐκείνου ποὺ ἦταν ἐπὶ τσάρου. Ὅσο ἐκπληκτικὴ καὶ ἂν φαίνεται αὐτὴ ἡ διαπίστωσις εἶναι ἀναμφισβήτητα πραγματική. Ὁ ἴδιος ὁ Χρουστσὼφ ὅπως εἴδαμε, ἀπεκάλυψε ὅτι ἡ ἀγροτικὴ παραγωγὴ εἶχε μείνει στὸ ἐπίπεδο τῆς προεπαναστατικῆς Ρωσίας, ἐνῶ ἡ κτηνοτροφικὴ παραγωγὴ εἶχε πέσει ἀκόμη πιὸ κάτω. Στὸ ἴδιο ὅμως διάστημα (1913 - 1952) ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας εἶχε αὐξηθῆ κατὰ 36%. Συνεπῶς τὸ μερίδιο ποὺ ἔπεφτε στὸν καθένα σὲ τρόφιμα εἶχε μειωθεῖ ἀνάλογα.

Αὐτὴ ἦταν ἡ κληρονομία ποὺ ἄφινε ὁ Στάλιν στοὺς διαδόχους του. Αὐτοὶ ἤξεραν ὅτι ὁ θάνατος τοῦ δεσπότη εἶχε προκαλέσει τεράστιες ἐλπίδες στὸν καταπιεζόμενο πληθυσμὸ τοῦ ὁποίου ἡ χαρὰ κινδύνευε νὰ μετατραπῆ σὲ φοβερὴ ὀργὴ ἂν ἐπιχειροῦσαν νὰ τὸν διατηρήσουν σὲ μία κατάστασι ποὺ εἶχε γίνει ἀνυπόφορη.

II. Ὁ τετραγωνισμὸς τοῦ κύκλου

Οἱ διάδοχοι προσπάθησαν νὰ ἀντιμετωπίσουν τὴν κατάστασι. Τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1953 διέταξαν μία μαζικὴ καὶ ἀξιόλογη μείωσι τῶν τιμῶν παρ' ὅλο ποὺ ἤξεραν ὅτι ἡ παραγωγὴ δὲν θὰ ἦταν σὲ θέσι νὰ ἀντιμετωπίση τὴν αὔξησι τῆς ζητήσεως. Ταυτόχρονα ἐμείωσαν κατὰ τὸ ἥμισυ τὸ ἀναγκαστικὸ ἐσωτερικὸ δάνειο ποὺ ἐπὶ Στάλν ἀπορροφοῦσε τοὐλάχιστον τὸ 10% ἀπὸ τὶς μηνιαῖες ἀποδοχὲς κάθε ἐργαζομένου. Αὐτὴ ἡ μείωσις τῶν κρατήσεων αὔξησε ἀκόμη περισσότερο τὴν ἀγοραστικὴ δύναμι χωρὶς νὰ ὑπάρχουν ἀντίστοιχα οἱ ἀναγκαῖες ποσότητες ἐμπορευμάτων. Αὐτὸ ἀνάγκασε τοὺς διαδόχους τοῦ Στάλιν νὰ αὐξήσουν τὴν ἀπομύζησι τῶν δορυφόρων τους. Ἀπὸ τὸν Ἰούλιο ὅμως τοῦ 1953 μετὰ ἀπὸ τὶς λαϊκὲς ἐξεγέρσεις στὴν Τσεχοσλοβακία καὶ τὴν ἐπανάστασι στὴν ἀνατολικὴ Γερμανία ἡ ΕΣΣΔ ἄρχισε γιὰ πρώτη φορὰ στὴν ἱστορία της νὰ ἐξάγη χρυσὸ γιὰ νὰ ἀγοράση τρόφιμα ἀπὸ δυτικὲς χῶρες.

Τὸν Αὔγουστο τοῦ 1953, τὸ ἀνώτατο σοβιέτ, ψηφίζοντας τὸν νέο προϋπολογισμὸ ἐμείωσε τοὺς φόρους ποὺ κατέβαλλαν οἱ ἀγρότες καὶ ταυτόχρονα αὔξησε τὶς τιμὲς ποὺ τοὺς ἔδινε τὸ Κράτος γιὰ τὰ προϊόντα τους! Ὁ σκοπὸς αὐτοῦ τοῦ μέτρου ἦταν νὰ παρακινηθοῦν οἱ ἀγρότες νὰ αὐξήσουν τὴν παραγωγή τους ἡ ὁποία ὅπως ὡμολόγησε ὕστερα ἀπὸ ἕνα μῆνα ὁ Χρουστσὼφ βρισκόταν σὲ καταστρεπτικὰ ἐπίπεδα.

Τὸν Ὀκτώβριο καὶ τὸν Νοέμβριο τοῦ 1953 ἡ σοβιετικὴ κυβέρνησι μὲ ἐπὶ κεφαλῆς της τὸν Μαλένκωφ ψήφισε ἕνα πλῆθος διαταγμάτων ποὺ ἀπέβλεπαν στὴν αὔξησι τῆς παραγωγῆς ἀγαθῶν καταναλώσεως βιομηχανικῆς προελεύσεως καὶ στὴν βελτίωσι τῆς ὀργανώσεως τοῦ ἐμπορίου. Ταυτόχρονα ἀκυρώθηκαν οἱ στόχοι ποὺ εἶχε ὁρίσει τὸ 5ετὲς οἰκονομικὸ πρόγραμμα γιὰ τὸ 1955.

Τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1954 οἱ σοβιετικοὶ δοκίμασαν τὴν πρώτη τους ἀπογοήτευσι, ὕστερα ἀπὸ τὶς τόσες ὑποσχέσεις. Ἡ μείωσις τῶν τιμῶν ποὺ ἀνακοινώθηκε ἦταν ἡ μικρότερη ἀπὸ τὸ 1955 ἐνῶ ταυτόχρονα διετηρεῖτο τὸ ἀναγκαστικὸ δάνειο ποὺ ὅλοι περίμεναν τὴν πλήρη κατάργησί του. Ἦταν φανερὸ ὅτι ἡ σοβιετικὴ οἰκονομία δὲν ἦταν ἱκανὴ νὰ ἐκπληρώση τὰ καθήκοντα ποὺ τῆς ἔβαζαν οἱ ἡγέτες της.

Πράγματι, οἱ διάδοχοι τοῦ Στάλιν, ἐξακολουθοῦσαν νὰ ἐπιδιώκουν τὴν ἐντατικὴ ἐκβιομηχάνισι καὶ τοὺς ἐξοπλισμοὺς ἔστω καὶ σὲ βάρος τῆς καταναλώσεως τῆς ὁποίας προσπαθοῦν ταυτόχρονα νὰ ἱκανοποιήσουν κάπως τὶς πιὸ στοιχειώδεις ἀνάγκες.

Ἐπιδιώκουν ὅμως παράλληλα τὴν ἀνάπτυξι τῆς ἀγροτικῆς καὶ κτηνοτροφικῆς παραγωγῆς ἡ ὁποία πρέπει νὰ αὐξάνη τοὐλάχιστον μὲ τὸν ἴδιο ρυθμὸ ποὺ αὐξάνει καὶ ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας. Καὶ αὐτὸ γιατὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀντιμετωπίσουν μία νέα μείωσι τῆς κατὰ κεφαλὴν καταναλώσεως ποὺ θὰ ἦταν καταστρεπτικὴ γιὰ τὸ ἠθικὸ τοῦ λαοῦ καὶ θὰ ἔθετε τὴν χώρα μπροστὰ σὲ ἄλυτα προ-

βλήματα τόσο σήμερα ὅσο καὶ σὲ περίπτωσι πολέμου. Φυσικά, γιὰ νὰ ἐπιτευχθῆ αὐτὴ ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἀγροτικῆς καὶ κτηνοτροφικῆς παραγωγῆς χρειάζονται ἐπενδύσεις.

Ἐξ ἄλλου ὑπάρχει τὸ πρόβλημα τῆς χορηγήσεως βοηθείας στὶς ὑπανάπτυκτες χῶρες, ἡ ὁποία βέβαια δὲν στοιχίζει πολλὰ στὴν ΕΣΣΔ καὶ γιατὶ εἶναι ἀσήμαντη σὲ σχέσι μὲ τὴν βοήθεια ποὺ παρέχει ἡ Δύσις καὶ γιατὶ ἀναθέτει μέγα μέρος της στὴν Τσεχοσλοβακία καὶ στὴν Ἀνατολικὴ Γερμανία, ἀλλὰ πάντως ἀποτελεῖ ἕνα πρόβλημα γιὰ μία οἰκονομία σὰν τὴν σοβιετικὴ ποὺ δὲν ἀφίνει περισσεύματα.

Γιὰ ὅλα αὐτὰ ὅμως χρειάζονται πόροι. Καὶ αὐτοῦ ἀκριβῶς εἶναι τὸ σημεῖο ὅπου σκοντάφτει ἀνέκαθεν ἡ σοβιετικὴ οἰκονομία, ἡ ὁποία ἀποδεδειγμένα δὲν εἶναι ἀποδοτική. (1) Ἡ σοβιετικὴ οἰκονομία σὲ ὅλη της τὴν ὕπαρξι δὲν κατώρθωσε νὰ ἐξασφαλίση μόνη της τὰ περισσεύματα ποὺ ἀπαιτοῦνται γιὰ τὴν συντήρησι, ἀνανέωσι καὶ ἀνάπτυξί της. Γι' αὐτὸ σὲ ὅλη τὴν διάρκεια τῆς λεγομένης σταλινικῆς περιόδου, ἡ ἡγεσία ἀποσποῦσε τὰ ἀναγκαῖα περισσεύματα καὶ τὶς ἐπενδύσεις ληστεύοντας τὸν λαό, συμπιέζοντας τὴν κατανάλωσι καὶ λεηλατώντας τοὺς δορυφόρους. Ἡ ὑπερεντατικὴ ἐκβομηχάνισις, ἡ ὑπερτροφικὴ βαρειὰ βιομηχανία, τὸ καταθλιπτικὸ βάρος τῶν ἐξοπλισμῶν, ἡ φοβερὴ σπατάλη ποὺ ἐπιφέρει ἡ κρατικοποιημένη σχεδιοποίησις, ἡ γραφειοκρατικοποίησις τῆς οἰκονομικῆς λειτουργίας καὶ ἡ ἐξάλειψις τοῦ ἀτομικοῦ συμφέροντος καὶ τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας, ὅλα αὐτά, καθιστοῦν τὴν σοβιετικὴ οἰκονομία μὴ ἐπικερδῆ καὶ ἔτσι οἱ ἡγέτες της εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ ἀναζητοῦν τὰ περισσεύματα ποὺ δὲν ἀφίνει αὐτή, σὲ ξένες πηγές.

Τὸ πρόβλημα αὐτὸ ὀρθώνεται μπροστὰ στοὺς διαδόχους τοῦ Στάλιν σὰν ἕνας πραγματικὸς τετραγωνισμὸς τοῦ κύκλου. Τὰ γεγονότα ποὺ ξέσπασαν τὸ 1953 στὴν Τσεχοσλοβακία καὶ στὴν ἀν. Γερμανία ἔδειχναν ὅτι ἡ ὑπερβολικὴ ἀπομύζησις τῶν δορυφόρων ἐγκυμονοῦσε κινδύνους. Καὶ ὅμως, τὸ πενταετὲς πρόγραμμα ποὺ ἀνακοινώθηκε στὶς ἀρχὲς τοῦ 1956 ὅριζε στόχους ὑπερβολικὰ φιλόδοξους γιὰ τοὺς πόρους ποὺ διέθετε μόνη της ἡ Ρωσία. Ἡ ληστεία λοιπὸν σὲ βάρος τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης ἐνετάθη. Τὰ γεγονότα ὅμως ποὺ ξέσπασαν τὸ καλοκαίρι τοῦ 1956 στὸ Πόζναν καὶ τὸ φθινόπωρο τοῦ ἰδίου ἔτους στὴν Πολωνία καὶ στὴν Οὑγγαρία, ἀνάγκασαν τὴν Μόσχα νὰ σταματήση ἢ νὰ περιορίση τὴν καταλήστευσι τῶν χωρῶν αὐτῶν. Ἔτσι τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1956 ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ διαπιστώνει τὴν ἔλλειψι κεφαλαίων καὶ μειώνει τοὺς στόχους ποὺ ἔβαζε τὸ πενταετὲς πρόγραμμα γιὰ τὸ 1957. Τελικά, τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1957, ἐγκαταλείπεται ὁριστικὰ ὁλόκληρο τὸ πενταετὲς πρόγραμμα.

Ἀπὸ τότε τὸ Κρεμλῖνο εἶναι ἀναγκασμένο νὰ ἀναζητῆ ἀπεγνωσμένα πηγὲς ἐπενδύσεων μέσα στὴν ἴδια τὴν ΕΣΣΔ γιατὶ ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν δορυφόρων, παρ' ὅλο ποὺ συνεχίζεται, περιορίζεται στὸ ἐλάχιστο. Αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἐπέβαλε τὴν βιομηχανικὴ ἀναδιοργάνωσι τοῦ 1957 ποὺ ἀπέβλεπε στὸν ὀρθολογισμὸ τῆς διαχειρίσεως κατὰ τρόπο ὥστε νὰ περιορισθοῦν οἱ σπατάλες καὶ νὰ δημιουργεῖται κάποιο κέρδος. Τὸ 1958, μία παρόμοια ἀναδιοργάνωσις γίνεται καὶ στὴν ἀγροτικὴ οἰκονομία μὲ σκοπὸ τὴν ἐλάττωσι τῆς γραφειοκρατίας. Γι' αὐτὸ διαλύονται οἱ κρατικοὶ μηχανοτρακτερικοὶ σταθμοί, ὥστε νὰ ἀφεθῆ περισσότερη ἐλευθερία στὰ κολχὸζ καὶ νὰ μπορέσουν νὰ ἔχουν κάποιο περίσσευμα γιὰ τὶς ἐπενδύσες τους. Καὶ δὲν εἶναι τυχαῖο ὅτι αὐτὲς οἱ μεταρρυθμίσεις ἔγιναν ὕστερα ἀπὸ μιὰ ἀρκετὰ ξεκάθαρη προειδοποίησι τοῦ ὑπουργοῦ τῶν οἰκονομικῶν (5 Φεβρουαρίου 1957) ἐναντίον τοῦ κινδύνου τοῦ πληθωρισμοῦ.

Γιὰ νὰ ἀντιμετωπίση αὐτὸν τὸν κίνδυνο, τὸ Κράτος ἀνακοινώνει τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1957, ὅτι ἀναβάλλει τὴν ἐξόφλησι τῶν ὁμολογιῶν τῶν ἐσωτερικῶν δανείων τὴν ὁποία ἔπρεπε νὰ ἀρχίση ἀμέσως, γιὰ μία εἰκοσαετία, δηλαδὴ γιὰ τὸ 1977! Ταυτόχρονα, γιὰ νὰ δώση κάποιο ἀντιστάθμισμα στὸν κόσμο, καταργεῖ τὴν ἔκδοσι νέων ἀναγκαστικῶν δανείων ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τὸ ἑπόμενο ἔτος!

Ἡ ἔλλειψις τῶν εἰσοδημάτων ποὺ προήρχοντο ἀπὸ τὴν ἀνελέητη λεηλασία τῶν δορυφόρων σπρώχνουν τὴν ΕΣΣΔ πρὸς τὸν πληθωρισμό. Οἱ ἄρχοντες τοῦ Κρεμλίνου βρίσκονται μπροστὰ στὸ δίλημμα: Ἢ νὰ μειώσουν τὶς ἐπιδιώξεις των στὰ πολὺ χαμηλὰ ἐπίπεδα ποὺ τοὺς ἐπιτρέπουν οἱ πόροι τους ἢ νὰ ἀναζητή-

---

1. Γιὰ τὴν μὴ ἀποδοτικότητα τῆς σοβιετικῆς οἰκονομίας ποὺ παρὰ τὴν οἰκονομικὴ ἀνάπτυξι καθιστᾶ ἀδύνατη κάθε προοπτικὴ γιὰ μία ἔστω καὶ μελλοντικὴ οὐσιαστικὴ βελτίωσι τῆς ζωῆς τῶν σοβιετικῶν ἀνθρώπων ἴδε τὴν μελέτην «ἡ σοβιετικὴ οἰκονομία» στὸ τεῦχος μας ἀφιέρωμα τοῦ Νοεμβρίου 1962 σελ. 691,

σουν τὴν αὔξησι αὐτῶν τῶν πόρων μὲ μία καινούργια ἐπίθεσι κατὰ τοῦ εἰσοδήματος τοῦ πληθυσμοῦ.

Γιὰ τὴν ἄμεση ἀντιμετώπισι τῆς ἀπειλῆς τοῦ πληθωρισμοῦ πραγματοποιήθηκε στὶς ἀρχὲς τοῦ 1961 ἡ νομισματικὴ μεταρρύθμισις. (2) Οἱ προϋπολογισμοὶ τοῦ 1961 καὶ τοῦ 1962 δείχνουν ὅτι ἐπιδιώκεται μὲ κάθε θυσία νὰ ἀποφευχθῇ ὁ πληθωρσμὸς καὶ γι' αὐτὸ ὑπάρχει μία αἰσθητὴ μείωσις στὸν ρυθμὸ αὐξήσεως τῶν ἐπενδύσεων. Παρ' ὅλα αὐτὰ ὅμως οἱ ἐπιδιώξεις δὲν ἔχουν περικοπεῖ ὡς τὸ ἐπίπεδο διαθεσίμων πηγῶν. Γι' αὐτό, ἀφοῦ συνεχίζονται ἡ προτεραιότης τῆς βαρειᾶς βιομηχανίας καὶ τὸ κυνηγητὸ τῶν ἐξοπλισμῶν ποὺ ἀπορροφοῦν κάθε διαθέσιμο πόρο, ἐκεῖνοι ποὺ πρέπει νὰ πληρώσουν γιὰ νὰ βρεθοῦν οἱ ἐπενδύσεις ποὺ χρειάζονται γιὰ τὴν γεωργία εἶναι οἱ καταναλωταί. Γι' αὐτὸ καὶ σημειώθηκε ἡ γνωστὴ αὔξησις τῶν τιμῶν τῶν κυριωτέρων τροφίμων τὴν 1η Ἰουνίου 1962.

Τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1962 ἀκυρώνεται ἡ ὑπόσχεσις ποὺ εἶχε δοθεῖ πρὶν δύο χρόνια γιὰ τὴν μείωσι τοῦ φόρου εἰσοδήματος.

Τὸ 1962 συνῆλθαν δύο ὁλομέλειες τῆς ΚΕ. Ἡ ὁλομέλεια τοῦ Μαρτίου ἀσχολήθηκε μὲ τὴν ἀνόρθωσι τῆς γεωργίας καὶ ἡ ὁλομέλεια τοῦ Νοεμβρίου μὲ τὰ προβλήματα τῆς βιομηχανίας. Καὶ οἱ δύο ὁλομέλειες ἔλαβαν μέτρα γιὰ τὸν αὐστηρότερο ἔλεγχο τῆς οἰκονομίας ἀπὸ τὸ κόμμα, μὲ σκοπὸ τὴν πάταξι τῆς σπατάλης, τῆς ἀδιαφορίας τῆς κερδοσκοπίας καὶ τῆς γραφειοκρατείας. Στὴν πραγματικότητα ὅμως, μὲ τὰ μέτρα ποὺ ἔλαβαν συντελεῖται μία μεγαλύτερη γραφειοκρατικοποίησις τῆς οἰκονομίας, ἡ ὁποία ἀσφαλῶς δὲν θὰ προωθήση τὴν ἐπίλυσι τῶν προβλημάτων της.

III. Οἱ ψευδεῖς ὑποσχέσεις

Ἀπὸ τότε ποὺ πέθανε ὁ Στάλιν οἱ διάδοχοί του δὲν παύουν νὰ σκορποῦν ὑποσχέσεις, οἱ ὁποῖες ὅμως σὲ καμμία περίπτωσι δὲν πραγματοποιήθηκαν. Οἱ ὑποσχέσεις αὐτὲς εἶναι πάρα πολλὲς καὶ γι' αὐτὸ θὰ ἀρκεσθοῦμε νὰ ἀναφέρουμε μερικὲς μόνον:

Τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1953 ὁ Χρουστσὼφ ἀποκάλυψε τὴν τρομακτικὴ κατάστασι τῆς κτηνοτροφίας καὶ ὑποσχέθηκε τὴν βελτίωσί της. Ἀπὸ τότε ἐξαγγέλθηκαν πολλὰ μέτρα, ἀλλὰ οὐσιαστικὰ ἡ κατάστασις παραμένει ἀμετάβλητη.

Στὶς 22 Μαΐου 1957 σὲ ἕνα λόγο του στὸ Λένινγκραντ, τὸν ὁποῖο δημοσίευσε ἡ «Πράβντα» στὶς 24 Μαΐου, ὁ Χρουστσὼφ ἀνήγγειλε ὅτι ἡ ΕΣΣΔ πολὺ σύντομα θὰ ἔφθανε τὶς ΗΠΑ στὴν κατὰ κεφαλὴν παραγωγὴ κρέατος, βουτύρου καὶ γάλακτος. Δύο ἐνθουσιώδη κύρια ἄρθρα τῆς «Πράβντα» (25 καὶ 27 Μαΐου) ὑπογράμμιζαν τὴν «ἱστορικὴ σημασία» αὐτῆς τῆς «εἰρηνικῆς προκλήσεως». Σύμφωνα μὲ τὶς ἐπίσημες ὑποσχέσεις, αὐτὸ τὸ ξεπέρασμα τῶν ΗΠΑ, ἐπρόκειτο νὰ πραγματοποιηθῇ ἀπὸ τὸ 1958 γιὰ τὸ βούτυρο καὶ γιὰ τὸ γάλα, καὶ ἀπὸ τὸ 1960 ἢ τὸ ἀργότερο τὸ 1961 γιὰ τὸ κρέας. Στὸν λόγο του, ὁ Χρουστσώφ, ἐσάρκαζε ὁρισμένους σοβιετικοὺς οἰκονομολόγους ποὺ εἶχαν διατυπώσει τὴν ἄποψι ὅτι αὐτὸς ὁ στόχος γιὰ ὅ,τι ἀφορᾶ τὸ κρέας δὲν θὰ μποροῦσε νὰ πραγματοποιηθῇ πρὶν ἀπὸ τὸ 1975.

Βρισκόμαστε τώρα στὸ 1963 καὶ εἶναι ἤδη γνωστὰ τὰ στοιχεῖα ποὺ ἀφοροῦν τὴν παραγωγὴ τοῦ 1962, (τὰ ἔδωσε σὰν «προσωρινὰ» ὁ Χρουστσὼφ στὴν «Πράβντα» στὶς 13 Νοεμβρίου 1962). Τὰ στοιχεῖα αὐτά, μᾶς λένε ὅτι ἡ ΕΣΣΔ παρήγαγε κατὰ τὸ 1962 μόνο τὸ 40% τῆς κατὰ κεφαλὴν παραγωγῆς κρέατος τῶν ΗΠΑ τοῦ 1956 καὶ τὸ 85% τῆς παραγωγῆς γάλακτος τῶν ΗΠΑ ἐπίσης γιὰ τὸ 1956! Χρειάζονται λοιπὸν ἀκόμη πολλὰ χρόνια γιὰ νὰ πραγματοποιηθοῦν, ἂν πραγματοποιηθοῦν ποτέ, οἱ ὑποσχέσεις τοῦ Χρουστσώφ. Μονο στὸ βούτυρο ἡ ΕΣΣΔ κατόρθωσε νὰ φθάση τὴν κατὰ κεφαλὴν παραγωγὴ τῶν ΗΠΑ, ἀλλὰ αὐτὸ ὀφείλεται ὄχι τόσο στὴν αὔξησι τῆς σοβιετικῆς παραγωγῆς ὅσο στὴν μείωσι τῆς ἀμερικανικῆς, ἐξ' αἰτίας τοῦ γεγονότος ὅτι οἱ ἀμερικανοὶ τρῶνε ὅλο καὶ λιγώτερο βούτυρο ἀκολουθῶντας τὶς ὁδηγίες τῆς συγχρόνου διαιτητικῆς ποὺ συνιστᾶ τὴν ἀποφυγὴ τῶν ζωϊκῶν λιπῶν.

Μία ἄλλη ὑπόσχεσις ποὺ ἀπεδείχθη ψευδής, ἀφορᾶ τοὺς στόχους τοῦ πενταετοῦς οἰκονομικοῦ προγράμματος. Τὸ πρόγραμμα αὐτὸ ἄρχισε τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1957 γιατὶ δῆθεν ἦταν κατώτερο ἀπὸ τὶς δυνατότητες ἐγκαταλείφθηκε ὅμως τὸν Σεπτέμβριο γιὰ νὰ ἀντικατασταθῇ ἀργότερα ἀπὸ τὸ ἑπταετὲς πρόγραμμα (1959-1965).

Στὴν πραγματικότητα ὅμως καὶ τὸ πενταετὲς καὶ τὸ 7ετὲς πρόγραμμα ἐγκαταλείφθηκαν σὰν ἀνέφικτα. Ἀκόμη

1. Ἴδε «ἡ νέα νομισματικὴ μεταρρύθμισις στὴν ΕΣΣΔ» στὸ τεῦχος μας Ἰανουαρίου 1961 σελ. 16.

καὶ οἱ βασικὲς βιομηχανίες στὶς ὁποῖες πάντοτε δίδεται ἡ προτεραιότης, δὲν μπόρεσαν νὰ ἐκπληρώσουν τὰ καθήκοντα ποὺ τοὺς εἶχαν ἀνατεθεῖ ἐκτὸς ἀπὸ τὴν βιομηχανία τῆς ἐξορύξεως πετρελαίου. Τὰ ἐπίσημα σοβιετικὰ στοιχεῖα μᾶς δείχνουν ὅτι οἱ στόχοι τοῦ πενταετοῦς γιὰ τὸ 1960 εἶχαν ἐπιτευχθεῖ κατὰ τὰ τὰ ἑξῆς μόνο ποσοστά: Χημικὰ λιπάσματα 70%, τσιμέντο 83%, κάρβουνο 86%, χυτοσίδηρος 88%, ἠλεκτρενέργεια 91%, ἀτσάλι 95%, παραγωγὴ μηχανῶν ὅλων τῶν τύπων ἀπὸ 42 ὡς 77%!

Ἀκόμη χειρότερα εἶναι τὰ ἀποτελέσματα στὸν τομέα τῆς γεωργίας ὅπου τὰ ἐπίσημα σοβιετικὰ στοιχεῖα δείχνουν ὅτι οἱ ἐπιδιωκόμενοι ἀπὸ τὸ πενταετὲς στόχοι γιὰ τὸ 1960 ἐπετεύχθησαν στὰ ἑξῆς ποσοστά: Αὐγὰ 56%, πατάτες 60%, βαμβάκι 68%, κρέας 68%, δημητριακὰ 64%, γάλα 75%, καὶ μαλλὶ 77%.

Εἶναι φανερὸ ὅτι τὸ πενταετὲς οἰκονομικὸ σχέδιο τῶν ἐπιγόνων τοῦ Στάλιν ἀπέτυχε παταγωδῶς καὶ γι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἐγκαταλείφθηκε ὅπως μὲ τὴ σειρά του ἀποτυγχάνει ἐπίσης καὶ τὸ 7ετὲς οἰκονομικὸ πρόγραμμα. Πράγματι, μέσα στὰ 4 πρῶτα χρόνια αὐτοῦ τοῦ προγράμματος (1959-1962) ἡ γεωργικὴ παραγωγὴ παρέμεινε ἐντελῶς στάσιμη καὶ μάλιστα ὑπῆρξε καὶ πτῶσις στὴν παραγωγὴ τῶν ζαχαροτεύτλων καὶ τῆς πατάτας. Ἀνάλογη ἀποτυχία σημειώνεται καὶ στὸν τομέα τῆς κτηνοτροφίας ὅπου οἱ προβλεπόμενοι στόχοι γιὰ τὸ 1961 ὑπελείφθησαν κατὰ 11% γιὰ τὰ βοοειδῆ, κατὰ 14% γιὰ τὶς ἀγελάδες, καὶ κατὰ 15% γιὰ τὰ αἰγοπρόβατα.

Ἔτσι γιὰ μία ἀκόμη φορὰ οἱ ὑποσχέσεις τοῦ Χρουτσὼφ ἀποδεικνύονται ψεύτικες.

IV. Τὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο

Ὅπως ἀναφέραμε, κατὰ τὸ 1952, λίγο πρὶν ἀπὸ τὸν θάνατο τοῦ Στάλιν, τὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο τῶν σοβιετικῶν ἀνθρώπων εἶχε πέσει κατὰ τὸ 1)3 σὲ σύγκρισι μὲ τὴν τσαρικὴ ἐποχὴ καὶ κατὰ τὰ 2)5 σὲ σχέσι μὲ τὸ 1928. Φυσικὰ αὐτὸ δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ συνεχισθῇ. Οἱ διάδοχοι τοῦ Στάλιν τὸ ἀντελήφθησαν καὶ ἔκαναν ὁρισμένες παραχωρήσεις γιὰ νὰ βελτιώσουν κάπως τὴν κατάστασι.

Παρ' ὅλο ποὺ τὰ ἀποτελέσματα τῶν μέτρων ποὺ ἐλήφθησαν σ' αὐτὸν τὸν τομέα εἶναι πολὺ κατώτερα ἀπὸ τὶς ὑποσχέσεις ποὺ ἐδόθησαν, πάντως ὑπάρχει ὁπωσδήποτε μία σχετικὴ βελτίωσις τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου. Ἡ στασιμότης ὅμως τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς ἡ ὁποία ἔφθασε σὲ ἀδιέξοδο ἀπὸ τὸ 1958, ἀνέκοψε ἀπὸ τὸ 1960 τὴν ἄνοδο τῆς ἀγοραστικῆς ἱκανότητος τῶν ἐργαζομένων. Καὶ τὴν 1η Ἰουνίου 1962 πραγματοποιήθηκε μία σημαντικὴ ἄνοδος στὶς τιμὲς τῶν κυριωτέρων τροφίμων, μὲ ἀποτέλεσμα μία αἰσθητὴ μείωσι τῶν πραγματικῶν ἀποδοχῶν τῶν ἐργαζομένων.

Ἂν πάρουμε σὰν ἀφετηρία τὸ 1952, καὶ ὁρίσουμε ὅτι κατὰ τὸ ἔτος αὐτὸ ὁ μέσος πραγματικὸς μισθὸς τοῦ σοβιετικοῦ ἐργαζομένου ἦταν 100, τότε θὰ δοῦμε ὅτι τὸ 1954 ἀνέβηκε στὸ 123, τὸ 1957 εἶχε φθάσει τὸ 113, τὸ 1960 ἀνέβηκε ὡς τὸ 141 καὶ τὸ 1962 μετὰ ἀπὸ τὴν ἄνοδο τῶν τιμῶν, κατέβηκε στὸ 128. Ὅπως βλέπουμε, σήμερα, τὸ σοβιετικὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο βρίσκεται περίπου στὸ ἐπίπεδο τοῦ 1955, ὅταν μὲ τὴν ἔναρξι τοῦ τελευταίου πενταετοῦς προγράμματος, ἡ ἡγεσία διακήρυξε ὅτι ὡς τὸ 1960 θὰ πραγματοποιηθῇ μία ἄνοδος τῶν πραγματικῶν ἀποδοχῶν κατὰ 30%!

Τὸ 7ετὲς πρόγραμμα ποὺ ἄρχισε τὸ 1959 ὑπόσχεται μία αὔξησι τῶν πραγματικῶν ἀποδοχῶν τῶν ἐργαζομένων ὡς τὸ 1965 κατὰ 40%. Μὲ βάσι αὐτὴν τὴν προοπτικὴ καὶ ἀφοῦ τὸ 7ετὲς πρόγραμμα ἄρχισε μὲ πραγματικὲς ἀποδοχὲς τὸ 140 (ἔναντι 100 τοῦ 1952), σήμερα αὐτὲς θὰ ἔπρεπε νὰ βρίσκονται γύρω στὸ 170. Ἀντὶ γι' αὐτὸ ὅμως ἔχουν πέσει στὸ 128. Εἶναι λοιπὸν βέβαιο ὅτι καὶ οἱ ὑποσχέσεις τοῦ 7ετοῦς προγράμματος στὸ θέμα τῆς βελτιώσεως τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου δὲν πρόκειται νὰ πραγματοποιηθοῦν.

Σήμερα, τὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο στὴν ΕΣΣΔ, παρὰ τὴν σχετικὴ βελτίωσί του ἀπὸ τὸν θάνατο τοῦ Στάλιν, ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι κατώτερο ἀπὸ ἐκεῖνο τοῦ 1913 καὶ ἀκόμη κατώτερο ἀπὸ ἐκεῖνο τοῦ 1928. Σύμφωνα μὲ τὶς ἐκτιμήσεις τῶν Μ. Χόλζμαν, Σ. Σβάρζ, τοῦ καθηγητοῦ Ἰάσνι καὶ τῆς κας Ζ. Σάπμαν, ἐὰν πάρουμε ὡς πραγματικὸ μισθὸ τοῦ 1928 τὸ 100 τότε ὁ πραγματικὸς μισθὸς τοῦ 1913 ἦταν 90, τοῦ 1952 ἦταν 59, τοῦ 1960 ἦταν 84 καὶ σήμερα εἶναι μόνον 76!

Ἡ διαπίστωσις αὐτὴ μπορεῖ νὰ φαίνεται ἐκπληκτικὴ ἀλλὰ εἶναι πραγματική. Ἄλλωστε πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ εἶναι κατώτερο τὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο ἀπὸ ἐκεῖνο τοῦ 1913 ἀφοῦ ἡ παραγωγὴ ἀγροτικῶν καὶ κτηνοτροφικῶν προϊόντων, παραμένει, ἂν τὴν ὑπολογίσουμε κατὰ κάτοικον, κατώτερη ἀπὸ ἐκείνην τῆς τσαρικῆς Ρωσίας;

Φυσικὰ τὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο δὲν βρίσκε-

ται σὲ ἀπόλυτη συνάρτησι μὲ τὴν παραγωγὴ τροφίμων. Αὐτὸ ὅμως ἰσχύει γιὰ χῶρες ποὺ εἶναι συνδεδεμένες μὲ τὸ διεθνὲς ἐμπόριο καὶ συνεπῶς δὲν ἔχουν ἀνάγκη νὰ παράγουν ὅλα τὰ τρόφιμα ποὺ καταναλώνουν. Ἐξ ἄλλου, σὲ μία χώρα μὲ ὑψηλὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο, οἱ δαπᾶνες γιὰ τρόφιμα ἀντιπροσωπεύουν ἕνα σχετικὰ μικρὸ ποσοστὸ τοῦ οἰκογενειακοῦ προϋπολογισμοῦ. Ἡ ΕΣΣΔ ὅμως ἐφαρμόζει τὸ σύστημα τῆς αὐταρκείας, καὶ κατὰ κανόνα, ἐκτὸς ἀπὸ ὡρισμένες ἐντελῶς ἐξαιρετικὲς περιπτώσεις, δὲν εἰσάγει τρόφιμα. Ἐξ ἄλλου δοθέντος τοῦ χαμηλοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου, οἱ δαπᾶνες διατροφῆς ἀποτελοῦν ἕνα σημαντικὸ ποσοστό, τὸ μεγαλύτερο, τῶν οἰκογενειακῶν ἐξόδων. Μέσα σ' αὐτὲς τὶς συνθῆκες ὑπάρχει ἄμεση συνάρτησις τῆς παραγωγῆς γεωργικῶν καὶ κτηνοτροφικῶν εἰδῶν μὲ τὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο.

Φυσικὰ ὑπάρχει μία πρόοδος στὴν παραγωγὴ κτηνοτροφικῶν εἰδῶν, τὴν ὁποία δὲν παύει νὰ ἐκθειάζει ὁ Χρουστσώφ. Ἀπὸ τὸν θάνατο τοῦ Στάλιν ὡς τὸ 1962 ἔχουμε μία αὔξησι τῶν βοοειδῶν κατὰ 45%, τῶν ἀγελάδων κατὰ 49% καὶ τῶν αἰγοπροβάτων κατὰ 31%. Ἡ βελτίωσις φαίνεται σημαντική, ἀλλὰ εἶναι πολὺ λιγώτερο ἐντυπωσιακὴ ἂν πάρουμε ὑπ' ὄψιν μας ὅτι κατὰ τὴν ἴδια περίοδο ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας αὐξήθηκε ἀπὸ 191 σὲ 219 ἑκατομμύρια, δηλαδὴ κατὰ 15%. Παίρνοντας ὑπ' ὄψιν αὐτὴν τὴν αὔξησι τοῦ πληθυσμοῦ, βλέπουμε ὅτι ἡ κατὰ κεφαλὴν αὔξησις τῶν βοοειδῶν εἶναι 26%, τῶν ἀγελάδων 30% καὶ τῶν αἰγοπροβάτων 14%.

Φυσικὰ καὶ ἔτσι ὑπάρχει μία βελτίωσις, ἀλλὰ ἂν συγκρίνουμε τοὺς ἀριθμοὺς αὐτοὺς μὲ ἐκείνους τοῦ 1916 καὶ τοῦ 1928 (δηλαδὴ μὲ τὸν τελευταῖο χρόνο πρὶν ἀπὸ τὴν κομμουνιστικὴ ἐπανάστασι καὶ μὲ τὸν τελευταῖο χρόνο πρὶν ἀπὸ τὴν κολλεκτιβοποίησι) τότε βλέπουμε ὅτι ὁ κατὰ κεφαλὴν ζωϊκὸς πλοῦτος τῆς χώρας ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι κατώτερος ἀπ' ὅ,τι ἦταν πρὶν 46 καὶ πρὶν 25 χρόνια. Ὁ Χρουστσὼφ ὑπόσχεται ὅτι κατὰ τὸ 1965 θὰ ἔχῃ ξεπεράσει τὰ ἐπίπεδα τοῦ 1928 χωρὶς ὅμως πάντοτε νὰ ἔχῃ φθάσει καὶ ἂν ἀκόμη πραγματοποιηθοῦν οἱ προβλέψεις του στὸ ἐπίπεδο τοῦ 1916!

V. Ἡ ἐπιβαλλομένη ἐκλογή

Στὸν τομέα τῆς οἰκονομίας, τὸ Κρεμλῖνο ἀντιμετωπίζει σοβαρὲς δυσχέρειες, ποὺ ἡ ἐπιδείνωσίς των ἐξεδηλώθη κατὰ τὸ 1962 τόσο μὲ τὴν αὔξησι στὶς τιμὲς τῶν τροφίμων, ὅσο καὶ μὲ τὴν ἀπόφασι τοῦ κόμματος νὰ ἀναδιοργανωθῆ διαιρούμενο σὲ ἀγροτικὸ καὶ σὲ βιομηχανικὸ τομέα, γιὰ νὰ ἀσκῆ ἄμεσο ἔλεγχο στὴν ἀγροτικὴ καὶ στὴν βιομηχανικὴ παραγωγή. Ἐξ ἄλλου, ἐξακολουθεῖ νὰ ὑφίσταται ὁ κίνδυνος τοῦ πληθωρισμοῦ καὶ μία συνέπειά του ἦταν ἡ κατὰ τὸ 1961 καθιέρωσις τῆς θανατικῆς ποινῆς γιὰ τὰ λεγόμενα «οἰκονομικὰ ἐγκλήματα» (κλοπή, λαθρεμπόριο, κερδοσκοπία, σπατάλη, παραχάραξις κ.λ.π.).

Ὅλες οἱ προσπάθειες ποὺ κατεβλήθησαν κατὰ τὴν διάρκεια τῆς μετασταλινικῆς δεκαετίας γιὰ τὴν ἐπίλυσι τῶν σοβαρῶν προβλημάτων τῆς σοβιετικῆς οἰκονομίας δὲν ἀπέδωσαν ὡς τώρα ἀξιόλογα καὶ σταθερὰ ἀποτελέσματα. Οἱ διάδοχοι τοῦ Στάλιν, ἐξακολουθοῦν νὰ θέλουν καὶ νὰ ἐπιδιώκουν τὴν ὑπερβολικὴ ἀνάπτυξι τῆς βαρειᾶς βιομηχανίας καὶ νὰ δίνουν τὴν προτεραιότητα στὴν πολεμικὴ βιομηχανία. Ταυτόχρονα ὅμως, ἀντιμετωπίζουν καὶ τὴν ἀνάγκη τῆς ἐξασφαλίσεως μιᾶς ἔστω μετρίας ἀναπτύξεως τῶν βιομηχανιῶν ποὺ ἐργάζονται γιὰ τὴν κατανάλωσι καὶ πρὸ πάντων τὴν ἀπολύτως ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν ἀνάπτυξι τῆς γεωργίας καὶ τῆς κτηνοτροφίας, τοὐλάχιστον μὲ τοὺς ἴδιους ρυθμοὺς ποὺ αὐξάνεται καὶ ὁ πληθυσμός.

Ἐπὶ πλέον θέλουν νὰ συνεχίσουν τὴν ἐμπορικὴ ἐπίθεσι ἐναντίον τῆς Δύσεως καὶ κυρίως στὶς ὑπανάπτυκτες περιοχὲς ὅπου ἡ Μόσχα θέλει νὰ διεισδύσῃ οἰκονομικῶς. Τέλος, ὑπάρχει καὶ τὸ πρόβλημα τῆς χορηγήσεως βοηθείας πρὸς ὡρισμένους δορυφόρους ποὺ ἀντιμετωπίζουν μία σοβαρὴ οἰκονομικὴ κρίσι.

Ὅλα αὐτά, περιπλέκουν σοβαρὰ τὸ μέγα πρόβλημα τῆς σοβιετικῆς οἰκονομίας ποὺ ἀντιμετωπίζουν οἱ διάδοχοι τοῦ Στάλιν. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξακολουθήσουν νὰ ἐπιδιώκουν ὅλους τοὺς σκοποὺς ποὺ ἀναφέραμε πιὸ πάνω ταυτόχρονα. Μόνο μία περικοπὴ τῶν τεραστίων ποσῶν ποὺ διατίθενται γιὰ τὴν βαρειὰ βιομηχανία, τὴν κατασκευὴ μηχανῶν καὶ τὶς πολεμικὲς βιομηχανίες, θὰ ἦταν δυνατὸν νὰ ἐπιλύσῃ τὰ ὀξύτατα προβλήματα τῆς σοβιετικῆς οἰκονομίας. Αὐτὴ ὅμως ἡ λύσις, ἡ μόνη ἀποτελεσματική, σκοντάφτει στὶς ἀρχές, στὸ δόγμα καὶ στὴν ἴδια τὴν φύσι τῶν ἐπιγόνων τοῦ Στάλιν. Γιὰ νὰ κάνουν αὐτὴ τὴν στροφὴ θὰ ἔπρεπε οὐσιαστικὰ νὰ ἀπαρνηθοῦν τοὺς ἑαυτούς των. Θὰ ἔπρεπε νὰ παύσουν νὰ εἶναι κομμουνισταὶ γιὰ νὰ βγάλουν τὴν οἰκονομία τῆς χώρας των ἀπὸ τὸ ἀδιέξοδο. Καὶ ὅμως δὲν ὑπάρχει ἄλλη διέξοδος.

Γ'

Ο ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΣΤΑΛΙΝ

ΟΙ ΣΟΒΙΕΤΟΚΙΝΕΖΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

(ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΜΕ ΒΑΣΙ ΤΑ ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΑ)

Ὑπὸ Κ. ΑΡΜΕΛ

Στὴν ἐποχὴ τοῦ Στάλιν: ἀμοιβαία δυσπιστία

Ὅπως ἔχουν ἀποκαλύψει καὶ ὁ Β. Ντέντιγερ καὶ ὁ Μ. Τζίλας στὰ βιβλία τους «Μιλάει ὁ Τίτο» καὶ «Συνομιλίες μὲ τὸν Στάλιν», ὁ Στάλιν εἶχε ἀποκαλύψει στοὺς γιουγκοσλάβους ἡγέτες μὲ τοὺς ὁποίους εἶχε συνομιλίες τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1948, ὅτι εἶχε συστήσει στοὺς κινέζους κομμουνιστὰς νὰ ἐγκαταλείψουν τὸν ἔνοπλο ἀγώνα τους καὶ νὰ βροῦν ἕνα τρόπο νὰ συνεννοηθοῦν μὲ τὸν Τσὰγκ—Κάϊ—Σέκ. Ὁ ἴδιος πρόσθεσε, ὅτι οἱ κινέζοι δὲν ἐφάρμοσαν τὶς σοβιετικὲς συστάσεις καὶ συνέχισαν τὸν ἀγώνα τους μὲ ἀποτέλεσμα νὰ νικήσουν καὶ νὰ φανῆ ὅτι αὐτοὶ εἶχαν δίκηο

Ἡ πιὸ πιθανὴ ἐξήγησις γι' αὐτὴν τὴν στάσι τοῦ Στάλιν εἶναι ὅτι ἡ Μόσχα εἶχε ἀρχίσει νὰ διαπιστώνη πὼς οἱ κινέζοι κομμουνισταὶ ξέφευγαν ἀπὸ τὸν ἔλεγχό της. Ἡ Μόσχα ὅμως, θέλει βέβαια τὴν ἐξάπλωσι τοῦ κομμουνισμοῦ, ἀλλὰ ὄχι σὰν αὐτοσκοπό. Τὴν θέλει ὅταν ἔτσι διευρύνει τὴν δική της ἐπιρροὴ καὶ ἐξυπηρετεῖ τὰ δικά της κοσμοκρατορικὰ σχέδια. Ἂν λοιπὸν οἱ κινέζοι κομμουνισταὶ ἐγκαθιδρύοντας μιὰ σταθερὴ ἐξουσία στὴν Κίνα καὶ ἀναπτύσσοντας αὐτὴ τὴν χώρα οἰκονομικῶς καὶ στρατιωτικῶς, δημιουργοῦσαν τὶς δυνατότητες γιὰ μία κομμουνιστική, ἀλλὰ πάντως ἀνεξάρτητη κινεζικὴ πολιτική, τότε ἡ Μόσχα προτιμοῦσε νὰ μὴ ἐπικρατήσουν.

Παρὰ τὸ γεγονὸς ὅμως ὅτι ἡ ΕΣΣΔ ἐγκατέλειψε τὴν κινεζικὴ κομμουνιστικὴ ἐπανάστασι ὅταν διαπίστωσε ὅτι αὐτὴ ξεφεύγει ἀπὸ τὸν αὐστηρὸ ἔλεγχό της, ἐπιφανειακά, οἱ σχέσεις μεταξὺ ρώσων καὶ κινέζων κομμουνιστῶνἐξακολουθοῦσαν νὰ εἶναι ἄριστες. Ὁ Μάο-Τσὲ-Τούγκ διακήρυξε μάλιστα ὅτι ἡ νίκη του θὰ ἦταν ἀδύνατη χωρὶς τὴν ὕπαρξι τῆς ΕΣΣΔ. Τὴν 1η Ἰουλίου 1949 ὁ ἡγέτης τοῦ ΚΚ Κίνας ἐκφωνώντας τὸν πανηγυρικὸ γιὰ τὴν 28η ἐπέτειο τῆς ἱδρύσεως τοῦ κόμματός του εἶπε:

«*Ἐμεῖς οἱ κινέζοι ἀνακαλύψαμε τὸν*

μαρξισμὸ διὰ μέσου τῶν ρώσων. Πρὶν ἀπὸ τὴν ὀκτωβριανὴ ἐπανάστασι οἱ κινζέοι δὲν ἤξεραν ὄχι μόνο τὸν Λένιν καὶ τὸν Στάλιν, ἀλλὰ οὔτε καὶ τὸν Μάρξ καὶ τὸν Ἔγκελς».

Ταυτόχρονα ὁ Μάο, καταδίκαζε τὸν τιτοϊσμὸ καὶ κάθε κεντρόφυγη τάσι μέσα στοὺς κόλπους τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ καὶ διέψευδε κατηγορηματικὰ ἐκείνους ποὺ ὑποστήριζαν ὅτι ἡ κομμουνιστικὴ Κίνα θὰ ἀκολουθοῦσε ἕνα δικό της δρόμο. Πάνω σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα ὁ Μάο εἶπε:

Μία τελετὴ στὴν Μόσχα κατὰ τὴν ἐκεῖ ἐπίσκεψι τοῦ Μάο ποὺ διακρίνεται πλάϊ στὸν Στάλιν ἐνῶ ὁ Χρουστώφ, ὁ Μαλενκώφ, ὁ Μπέρια καὶ οἱ ἄλλοι «μαθητὲς» τοῦ «πατέρα των λαῶν» χειροκροτοῦν ἐνθουσιωδῶς. Αὐτὴ ἡ «ὡραία ἐποχὴ» τῆς «ἑνότητος» ἀνήκει πιὰ στὸ παρελθόν.

«Εἴμεθα ἀντίθετοι πρὸς τὴν ψευδαίσθησι ἑνὸς τρίτου δρόμου. Ὄχι μόνο στὴν Κίνα, ἀλλὰ καὶ σὲ ὁλόκληρο τὸν κόσμο χωρὶς καμμία ἐξαίρεσι, κάθε χώρα πρέπει νὰ ταχθῇ εἴτε μὲ τὸν ἰμπεριαλισμὸ εἴτε μὲ τὸν σοσιαλισμό. Ἡ οὐδετερότης δὲν εἶναι παρὰ ἕνα ἁπλὸ καμουφλάζ, καὶ ὁ τρίτος δρόμος δὲν ὑπάρχει».

Παρ' ὅλες ὅμως αὐτὲς τὶς διακηρύξεις πίστεως ὁ Στάλιν δὲν ἔπαυε νὰ βλέπῃ μὲ καχυποψία τοὺς κινέζους «συντρόφους» του καὶ νὰ προσπαθῇ ὅσο τοῦ ἦταν δυνατὸ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν αὔξησι τοῦ κύρους των καὶ τῆς ἰσχύος των. Ἔτσι τὸ ΚΚ Κίνας ἀνεφέρετο πάντοτε στὶς ἐπίσημες ἀνακοινώσεις σὰν τρίτο κατὰ σειρὰν κόμμα μετὰ ἀπὸ τὸ ΚΚΣΕ καὶ ἀπὸ τὸ ΚΚ Πολωνίας. Εἶναι ἐπίσης γνωστὸ ὅτι τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1952, στὸ 19ο συνέδριο, ὁ πρῶτος ἀντιπρόσωπος ξένου κόμματος ποὺ μίλησε ἦταν ὁ Μπ. Μπιερούτ, ἡγέτης τοῦ ΚΚ Πολωνίας καὶ τὸν ἀκολούθησε μετά, δεύτερος, ὁ Λιοὺ-Τσάο-Τσὶ ἀντιπρόσωπος τοῦ ΚΚ Κίνας.

Εἶναι ἐπίσης γνωστὸ ὅτι τὸ ΚΚ Κίνας δὲν μετεῖχε στὴν Κόμινφορμ ποὺ ἀποτελοῦσε τὸ ἐπιτελεῖο τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ, ἐνῶ μετεῖχαν σ' αὐτὴν τὰ ἀνατολικοευρωπαϊκὰ κομμουνιστικὰ κόμματα καθὼς καὶ ἐκεῖνα τῆς Ἰταλίας, Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας.

Λίγο μετὰ τὴν ἀνακήρυξι τοῦ κομμουνιστικοῦ καθεστῶτος στὴν Κίνα, ὁ Μάο Τσὲ Τοὺγκ πῆγε στὴν Μόσχα. Ἔφθασε στὴν σοβιετικὴ πρωτεύουσα γιὰ νὰ ὑπογράψῃ μία σοβιετοκινεζικὴ συνθήκη, στὶς 16 Δεκεμβρίου 1949. Ἡ συνθήκη ὅμως ὑπεγράφη μόνο στὶς 14 Φεβρουαρίου 1950 καὶ ὁ Μάο ἀνεχώρησε ἐπιστρέφοντας στὸ Πεκῖνο στὶς 17 Φεβρουαρίου 1950. Μὲ ἄλλα λόγια ὁ Στάλιν τὸν ἄφισε νὰ περιμένῃ δύο ὁλόκληρους μῆνες. Ἐξ ἄλλου ἡ συνθήκη ποὺ ὑπεγράφη κάθε ἄλλο παρὰ εὐνοϊκὴ γιὰ τὴν Κίνα ἦταν.

Πρόβλεπε τὴν ἵδρυσι «μικτῶν ἑταιριῶν» στὸ Σὶν-Κιὰγκ καὶ στὴν Μαντζουρία διὰ μέσου τῶν ὁποίων ἡ ΕΣΣΔ ἔβαζε στὴν διάθεσί της τοὺς ἄφθονους πλουτοπαραγωγικοὺς πόρους αὐτῶν τῶν περιοχῶν, ὅπως ἀκριβῶς εἶχε κάνει μὲ τὴν ἴδια μέθοδο τῶν «μικτῶν ἑταιρειῶν» καὶ γιὰ τὶς πλουτοπαραγωγικὲς πηγὲς τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Ἐπίσης, ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ τοῦ Τσάνκτσουν ἐτίθετο ὑπὸ κοινὴν διαχείρησιν, ἐνῶ τέλος, οἱ σοβιετικοὶ θὰ συνέχιζαν νὰ κατέχουν στρατιωτικῶς τὸ Νταΐρεν καὶ τὸ Πόρτ-Ἄρθουρ.

1953 — 1957: Ἡ καλὴ συνεννόησις

Ὁ θάνατος τοῦ Στάλιν ἄνοιξε μία ἐποχὴ βελτιώσεως τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν ΚΚ τῆς ΣΕ καὶ τῆς Κίνας.

Πράγματι, στὴν ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Στάλιν ἐποχὴ ἐσημειώθηκε μία αἰσθητὴ ἀνάπτυξις τῶν σχέσεων μεταξὺ ΕΣΣΔ καὶ Κίνας τόσο στὸ κρατικὸ ὅσο καὶ στὸ κομματικὸ ἐπίπεδο.

α) Οἱ κρατικὲς σχέσεις

Στὶς 12 Ὀκτωβρίου 1954 διαλύθηκαν οἱ «μικτὲς» σοβιετοκινεζικὲς ἑταιρεῖες πρᾶγμα ποὺ ἔθεσε τέρμα στὴν ἐκμετάλλευσι τοῦ πλούτου τοῦ Σὶν-Κιὰγκ καὶ τῆς Μαντζουρίας. Στὶς 14 Μαΐου 1955, τὰ σοβιετικὰ στρατεύματα ἀπεχώρησαν ὁριστικὰ ἀπὸ τὸ Πόρτ—Ἄρθουρ καὶ τὸ Νταΐρεν. Ἐξ ἄλλου τὸ πρῶτο πενταετὲς πρόγραμμα οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς Κίνας ποὺ κανονικὰ ἔπρεπε νὰ ἀρχίση τὴν 1η Ἰανουαρίου 1953, δὲν ἄρχισε πραγματικὰ νὰ ἐφαρμόζεται παρὰ μόνο ὕστερα ἀπὸ μερικοὺς μῆνες, ὅταν οἱ νέοι σοβιετικοὶ ἡγέται δέχθηκαν νὰ δώσουν στὴν Κίνα τὴν ἀναγκαία οἰκονομικὴ καὶ τεχνικὴ βοήθεια τὴν ὁποία ὡς τότε ὁ Στάλιν μετροῦσε μὲ τὸ σταγονόμετρο. Τὸ 1950, ἐπὶ Στάλιν, ἡ ΕΣΣΔ εἶχε ἀναλάβει νὰ κατασκευάση στὴν Κίνα 50 ἐργοστάσια ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὰ περισσότερα δὲν κατασκευάσθηκαν. Τὸ 1955 ὅμως, ἀνέλαβε νὰ κατασκευάση 91 ἐργοστάσια, τὰ ὁποῖα καὶ κατασκεύασε. Στὸ 8ο συνέδριο τοῦ ΚΚ Κίνας, τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1956 ὁ Λιοὺ-Σάο-Τσὶ εἶπε:

«Ὁ κινεζικὸς λαὸς δὲν θὰ ξεχάση ποτὲ τὴν ἀδελφικὴ βοήθεια ποὺ μᾶς δίνει ἡ Σοβιετικὴ Ἕνωσις. Γιὰ ἐμᾶς ἡ αὐτὴ βοήθεια, ἦταν, εἶναι καὶ θὰ εἶναι πάντοτε ἀπαραίτητη».

Στὸ ἴδιο συνέδριο ὁ Τσοὺ Ἔν Λάϊ εἶπε:

«Στὴν οἰκονομική μας ἀνάπτυξι ὠφεληθήκαμε ἀπὸ μία σημαντικὴ φιλικὴ βοήθεια ποὺ μὶς ἔδωσαν σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς ἡ μεγάλη Σοβιετικὴ Ἕνωσις καὶ οἱ διάφορες ἀδελφὲς χῶρες. Αὐτὴ ἡ βοήθεια μᾶς ἦταν χρήσιμη γιὰ νὰ ξεπεράσουμε πολλὲς δυσκολίες καὶ γιὰ νὰ πρωθήσουμε ταχύτερα τὴν σοσιαλιστικὴ οἰκοδόμησι τῆς χώρας μας. Μὲ αὐτὴν τὴν βοήθεια θὰ σταθεροποιηθῆ περισσότερο ἡ βάσις τῆς ἐκβιομηχανίσεως τῆς χώρας μας».

β) Οἱ κομματικὲς σχέσεις

Θαυμάσιες ἦσαν κατὰ τὴν ἴδια περίοδο καὶ οἱ σχέσεις ἀνάμεσα στὰ δύο κόμματα.

Τὸ ΚΚ Κίνας πῆρε πιὰ τὴν δεύτερη θέσι στὴν ἱεραρχία τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ καὶ ἡ κομμουνιστικὴ Κίνα, ἐπίσης τὴν δεύτερη θέσι στὴν ἱεραρχία τῶν κομμουνίστικῶν κρατῶν.

Τὸν Ὀκτώβριο τὸ 1953 ὁ Μάο-Τσὲ-Τοὺγκ δημοσίευσε τὸν τρίτο τόμο τῶν «Ἔργων» του. Ὁ τόμος αὐτός, κυκλοφόρησε τὴν ἴδια ἡμέρα στὰ κινέζικα στὸ Πεκῖνο καὶ στὰ ρωσικὰ στὴν Μόσχα. Ποτὲ δὲν εἶχε ξαναγίνει τέτοια τιμὴ σὲ ξένο κομμουνιστὴ ἡγέτη. Ἔτσι οἱ σοβιετικοὶ ἔδειχναν νὰ ἀναγνωρίζουν στὸν Μάο ἕνα εἶδος θεωρητικοῦ προβαδίσματος, νὰ τὸν τοποθετοῦν ἀνάμεσα στοὺς «κλασσικοὺς τοῦ μαρξισμοῦ—λενινισμοῦ».

Τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1954, μὲ τὴν εὐκαιρία τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς 5ης ἐπετείου τῆς ἀνακηρύξεως τῆς «Λαϊκῆς Δημοκρατίας» στὴν Κίνα, ἐπεσκέφθη τὸ Πεκῖνο μία μεγάλη σοβιετικὴ ἀντιπροσωπεία ἀ-

νάμεσα στὰ μέλη τῆς ὁποίας ἦσαν ὁ Χρουστσώφ, ὁ Μπουλγκάνιν, ὁ Μικογιάν, ὁ Σεπίλωφ καὶ ἡ Φούρτσεβα. Τότε ἀκριβῶς ὑπεγράφησαν καὶ οἱ συμφωνίες γιὰ τὴν κατάργησι τῶν μικτῶν σοβιετοκινεζικῶν ἑταιρειῶν καὶ τὸν τερματισμὸ τῆς σοβιετικῆς στρατιωτικῆς κατοχῆς τῶν λιμένων τῆς Μαντζουρίας.

Καὶ ἀπὸ τὴν πλευρά τους ὅμως οἱ κινέζοι ἡγέτες ἐξεδήλωναν ἐπίσης καλὴ θέλησι. Τὴν ἐπαύριο τοῦ θανάτου τοῦ Στάλιν, ὁ Μάο ἔστειλε στὴν «Πράβντα» ἕνα ἄρθρο του μὲ τὸν τίτλο «ἡ μεγάλη φιλία», τὸ ὁποῖο δημοσιεύθηκε στὶς 10 Μαρτίου 1953, καὶ ἀποτελοῦσε ἕνα εἶδος ὅρκου πίστεως πρὸς τὸ ΚΚΣΕ. Στὸ ἄρθρο του αὐτὸ ὁ Μάο ἔγραφε ἀνάμεσα στὰ ἄλλα:

«*Τὸ ΚΚΣΕ εἶναι τὸ κόμμα ποὺ τὸ ἀτσάλωσαν ὁ Λένιν καὶ ὁ Στάλιν, τὸ πιὸ προχωρημένο καὶ τὸ πιὸ πεπειραμένο κομμουνιστικὸ κόμμα, τὸ πιὸ ἀνεπτυγμένο ἀπὸ θεωρητητικῆς πλευρᾶς. Αὐτὸ τὸ κόμμα ἦταν καὶ παραμένει ἕνα ὑπόδειγμα γιὰ ἐμᾶς, καὶ θὰ εἶναι πάντοτε καὶ στὸ μέλλον*».

Στὴν περίοδο 1955-1956 οἱ σοβιετικοὶ ἡγέτες πραγματοποίησαν τρεῖς νεωτερισμοὺς στὴν γραμμὴ τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ. Οἱ νεωτερισμοὶ αὐτοὶ ἦσαν: τὸ θέμα τῆς εἰρηνικῆς συνυπάρξεως, ἡ συμφιλίωσις μὲ τὸν Τίτο καὶ ὁ «ἀποσταλινισμὸς» σὲ συνδυασμὸ μὲ τὸν ἀγῶνα ἐναντίον τῆς «προσωπολατρείας». Σὲ ὅλα αὐτὰ τὰ θέματα, οἱ κινέζοι συμφώνησαν ἀπολύτως μὲ τὴν γραμμὴ τῆς Μόσχας.

1) Ἡ «εἰρηνικὴ συνύπαρξις»

Ἡ λεγομένη εἰρηνικὴ συνύπαρξις ἀνήκει ἀπὸ πολὺ παλαιὰ στὸ ὁπλοστάσιο τῶν κομμουνιστῶν. Τὴν διακήρυξαν τόσο ὁ Λένιν ὅσο καὶ ὁ Στάλιν ἀλλὰ οἱ ἐπίγονοι τοῦ τελευταίου τὴν ἐπανέλαβαν κατὰ τρόπο πιὸ ἐπίμονο, πιὸ θεαματικὸ καὶ τῆς ἔδωσαν μεγαλύτερη προσοχή. Ὁ Μάο καὶ οἱ κινέζοι κομμουνισταὶ ἀκολούθησαν πιστὰ αὐτὴ τὴν γραμμὴ καὶ μάλιστα μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι σὲ ἀρκετὲς περιπτώσεις καὶ προηγήθηκαν ἀπὸ τοὺς σοβιετικούς. Πράγματι, τὸν Ἰούνιο τοῦ 1954, ὁ Τσοὺ Ἔν Λάϊ ἐπισκέφθηκε τὴν Ἰνδία καὶ ἐκεῖ μαζὶ μὲ τὸν Νεχροῦ καθόρισαν «τὶς 5 ἀρχὲς τῆς εἰρηνικῆς συνυπάρξεως» οἱ ὁποῖες διευρύνθηκαν ἀργότερα καὶ ἔγιναν «οἱ δέκα ἀρχὲς τῆς διασκέψεως τοῦ Μπαντοὺγκ» (18 Ἀπριλίου 1955).

Στὸ 8ο συνέδριο τοῦ ΚΚ Κίνας ὁ Λιοὺ-Σάο-Τσὶ ἐκφράσθηκε ὡς ἑξῆς ὑπὲρ τῆς εἰρηνικῆς συνυπάρξεως:

«*Τὸ 20ὸ συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ ἀποτελεῖ ἕνα μεγάλο πολιτικὸ γεγονὸς παγκόσμιας σημασίας. Ὄχι μόνον ... κατάγγειλε τὴν προσωπολατρεία καὶ τὶς βαρειὲς συνέπειές της στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ κόμματος, ἀλλὰ πῆρε ἐπίσης μέτρα γιὰ τὴν ἀνάπτυξι τῆς εἰρηνικῆς συνυπάρξεως καὶ τῆς διεθνοῦς συνεργασίας, προσφέροντας ἔτσι μιὰ πολύτιμη συμβολὴ στὴν διεθνὴ ὕφεσι ... ἡ ΕΣΣΔ, ἡ Κίνα καὶ οἱ ἄλλες σοσιαλιστικὲς χῶρες εἶναι ἀπολύτως ὑπὲρ τῆς εἰρηνικῆς συνυπάρξεως καὶ ὑπὲρ τῶν οἰκονομικῶν καὶ πνευματικῶν ἀνταλλαγῶν μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως*».

2) Ἡ συμφιλίωσις μὲ τὸν Τίτο

Στὶς 27 Μαΐου 1955, ἔφθασε στὸ Βελιγράδι μία σοβιετικὴ ἀντιπροσωπεία ποὺ τὴν ἀποτελοῦσαν ὁ Χρουστσώφ, ὁ Μικογιάν, ὁ Σεπίλωφ, ὁ Γκρομύκο καὶ ἄλλοι. Στὸν λόγο ποὺ ἐκφώνησε κατὰ τὴν ἄφιξί του στὸ ἀεροδρόμιο ὁ Χρουστσὼφ ἐπέρριψε τὴν εὐθύνη γιὰ τὴν σοβιετογιουγκοσλαβικὴ διένεξι στὸν... Μπέρια. Στὶς 2 Ἰουνίου, δημοσιεύθηκε μιὰ κοινὴ δήλωσις τῶν δύο κυβερνήσεων γιὰ τὴν ἀποκατάστασι τῶν σχέσεών τους.

Στὶς 25 Φεβρουαρίου 1956, μὲ τὴν μυστική του ἔκθεσι πρὸς τὸ 20ὸ συνέδριο ὁ Χρουτσὼφ κατηγόρησε σὰν ὑπεύθυνο γιὰ τὴν ρῆξι μὲ τὴν Γιουγκοσλαβία τὸν Στάλιν.

Στὶς 18 Ἀπριλίου 1956 ἀνακοινώθηκε ἡ διάλυσις τῆς Κόμινφορμ ποὺ κύριος ρόλος της ἦταν ὁ ἀγώνας ἐναντίον τῶν γιουγκοσλάβων ἡγετῶν.

Στὶς 20 Ἰουνίου 1956 ὕστερα ἀπὸ μία ἐπίσκεψι τοῦ Τίτο στὴν ΕΣΣΔ δημοσιεύ-

θηκε μία δήλωσις γιὰ τὶς σχέσεις ἀνάμεσα στὰ ΚΚ τῆς ΕΣΣΔ καὶ τῆς Γιουγκοσλαβίας.

Οἱ κινέζοι ἐνέκριναν ἀπολύτως αὐτὴ τὴν συμφιλίωσι. Μιλώντας στὸ 8ο συνέδριο, ὁ Λιοὺ Σάο Τσὶ εἶπε:

«Μὲ τὴν Λαϊκὴ Δημοκρατία τῆς Γιουγκοσλαβίας ἡ ΕΣΣΔ καὶ οἱ ἄλλες σοσιαλιστικὲς χῶρες ἀποκατάστησαν τὶς φιλικές των σχέσεις.. Ἡ Κίνα ἀποκατάστησε ἐπίσης φιλικὲς σχέσεις μὲ τὴν Λαϊκὴ Δημοκρατία τῆς Γιουγκοσλαβίας καὶ τὶς ἀναπτύσσει».

Πράγματι, στὶς 27 Ἰουνίου 1955, τρεῖς ἑβδομάδες μετὰ ἀπὸ τὴν κοινὴ σοβιετογιουγκοσλαβικὴ δήλωσι, ὁ πρῶτος πρεσβευτὴς τῆς Κίνας ἐπέδιδε τὰ διαπιστευτήριά του στὸν Τίτο, στὸν ὁποῖο ἔδιδε ἐπίσης καὶ διάφορα δῶρα ποὺ τοῦ ἔστελνε προσωπικὰ ὁ Μάο. Αὐτὸς ὁ πρεσβευτὴς ἦταν ὁ Χοὺ Σιοὺ Τσὰγκ ὁ ἴδιος ποὺ τὸ φθινόπωρο τοῦ 1962 κατάγγειλε τὸν Τίτο στὰ συνέδρια τῶν ΚΚ Βουλγαρίας, Οὑγγαρίας, Τσεχοσλοβακίας καὶ ἀνατ. Γερμανίας.

3) «Ὁ ἀποσταλινισμὸς» καὶ ἡ πάλη ἐναντίον τῆς «προσωπολατρείας»

Στὶς 5 Ἀπριλίου, ἕνα μήνα μετὰ τὸ 20ὸ συνέδριο, ἡ «Ζεμινζιμπάο», δημοσίευε ἕνα ἄρθρο ποὺ ὅπως τόνιζε ἐξέφραζε τὶς ἀπόψεις τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τοῦ κόμματος καὶ μὲ τὸ ὁποῖο συνετάσσετο ἀπολύτως μὲ τὴν γραμμὴ τοῦ ἀποσταλινισμοῦ. Ἡ ἐφημερίδα ἔγραφε ἀνάμεσα στὰ ἄλλα:

«Τὸ 20ὸ συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ κατάγγειλε μὲ ὀξύτητα τὴν προσωπολατρεία ποὺ εἶχε διαδοθῆ γιὰ μία μακρὰ περίοδο στὴν σοβιετικὴ ζωὴ καὶ εἶχε ὁδηγήσει σὲ πολυάριθμα λάθη μὲ κακὲς συνέπειες. Αὐτὴ ἡ θαρραλέα αὐτοκριτικὴ τοῦ ΚΚΣΕ γιὰ τὰ περασμένα του λάθη ἐκφράζει τὴν ζωτικότητα τοῦ μαρξισμοῦ—λενινισμοῦ .... Ὁ Στάλιν εἶχε μεγάλες ἱκανότητες, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν στιγμὴ ποὺ τοποθετήθηκε ἐπάνω ἀπὸ τὸ Κόμμα καὶ ἀπὸ τὶς μάζες ἀντὶ νὰ μείνη ἀνάμεσά τους, ἔπεσε σὲ λάθη. Μέσα σ' αὐτὲς τὶς συνθῆκες ἕνας ἄνθρωπος ἀκόμη καὶ τόσο ἐξέχων ὅσο ὁ Στάλιν, ὁδηγεῖται μοιραῖα σὲ σφάλματα, τὰ ὁποῖα ἔβλαψαν ὁλόκληρο τὸ ἔθνος γιὰ μιὰ μεγάλη περίοδο...»

Σὲ συνέχεια ἡ ἐφημερίδα ἀναφέρει λεπτομερῶς τὰ λάθη τοῦ Στάλιν ἀνάμεσα στὰ ὁποῖα κατονομάζει καὶ τὴν ἀπόφασί του γιὰ τὴν Γιουγκοσλαβία.

Ἕξη μῆνες ἀργότερα, τὸ 8ο συνέδριο τοῦ ΚΚ Κίνας πῆρε μία ἀπόφασι μὲ τὴν ὁποία προσχωροῦσε ἀνεπιφυλάκτως στὶς «θέσεις» τοῦ ΚΚΣΕ.

Εἶναι χαρακτηριστικὸ γιὰ τὴν υἱοθέτησι τῆς ἀρχῆς ἐναντίον τῆς προσωπολατρείας ὅτι στὸν πρόλογο τοῦ καταστατικοῦ τοῦ κόμματος ποὺ ψηφίσθηκε τὸ 1945 ἐξυμνοῦντο οἱ ἀρετὲς τοῦ Μάο ποὺ ἀπαλείφθηκαν ἐντελῶς ἀπὸ τὸ νέο καταστατικὸ ποὺ ψηφίσθηκε τὸ 1956.

4) Ἡ κρίσις τοῦ 1956

Κατὰ τὴν διάρκεια τῆς κρίσεως ποὺ ἐπροκάλεσαν τὰ γεγονότα τοῦ φθινοπώρου τοῦ 1956 (πολωνικὴ ἐξέγερσις καὶ οὑγγρικὴ ἐπανάστασις), οἱ κινέζοι κομμουνισταὶ βρέθηκαν ἀπολύτως στὸ πλευρὸ τοῦ ΚΚΣΕ.

Στὶς 5 Νοεμβρίου 1956 τὸ ΚΚ Κίνας μὲ ἕνα ἀνακοινωθέν του χαιρέτισε τὴν συντριβὴ τῆς «ἀντεπαναστάσεως» στὴν Οὑγγαρία καὶ τὸν ρόλο ποὺ ἔπαιξε σ' αὐτὴν ἡ ΕΣΣΔ («Ζεμινζιμπάο» 14 Νοεμβρίου 1956).

Στὶς 29 Δεκεμβρίου 1956 δημοσιεύθηκε ἀπόφασις τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τοῦ ΚΚ Κίνας στὴν ὁποία ἐπαναλαμβάνονται οἱ «θέσεις» τοῦ ΚΚΣΕ ἐναντίον τῆς «προσωπολατρείας» καὶ γενικὰ ἡ γραμμὴ τοῦ 20οῦ συνεδρίου. Στὶς «θέσεις» αὐτὲς τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τοῦ ΚΚ Κίνας, ὑπῆρχε μία κάποια ἀριστερὴ ἀπόχρωσις, ἀλλὰ πάντως ἐκεῖνο ποὺ κυριαρχοῦσε ἦταν ἡ ἀναγνώρισις τῆς ΕΣΣΔ καὶ τοῦ κόμματός της σὰν ἡγεσίας τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ. Τὸ μόνο καινούργιο ποὺ ὑπῆρχε σ' αὐτὸ τὸ κείμενο ἦταν μία ἐπίθεσις ἐναντίον τοῦ Τίτο, ὁ ὁποῖος μιλώντας στὴν Πούλα, στὶς 11 Νοεμβρίου

1956 εἶχε υἱοθετήσει ἀπέναντι στὰ λάθη τοῦ Στάλιν «*μία θέσι ποὺ κατὰ τὴ γνώμη μας χαρακτηρίζεται ἀπὸ ἔλλειψι εὐρύτητος πνεύματος καὶ ἀντικειμενικότητος*».

Στὶς 6 Ἰανουαρίου 1957, ὁ Τσοὺ Ἔν Λάϊ διέκοψε τὸ ταξίδι του στὴν Ἰνδία, μετέβη ἐπειγόντως στὴν Μόσχα, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ στὴν Βαρσοβία καὶ στὴν Βουδαπέστη γιὰ νὰ ὑποστηρίξη τὴν σοβιετικὴ πολιτικὴ τόσο στὴν Πολωνία ὅσο καὶ στὴν Οὐγγαρία καὶ γενικώτερα στὴν Ἀνατολικὴ Εὐρώπη. Στὶς 17 Ἰανουαρίου, ἐπιστρέφοντας στὴν Μόσχα, ὑπογράφει μαζὶ μὲ τὸν Χρουστσῶφ μία δήλωσι ὅπου γιὰ μία ἀκόμη φορὰ διακηρύσσεται ἡ «αἰώνια φιλία καὶ ἀλληλεγγύη» ἀνάμεσα στὶς δύο χῶρες.

1957-1961 : Πρὸς τὴν ρῆξι
Ὁ Μάο ἐναντίον τοῦ Τίτο

Τὸ 1957 ὑπῆρξε ἀκόμη ἕνα ἔτος ἐπιφανειακῆς ἁρμονίας μεταξὺ ΕΣΣΔ καὶ Κίνας. Τὸν ἴδιο χρόνο ὅμως, ξέσπασε ἡ διένεξις μεταξὺ Μάο καὶ Τίτο ἡ ὁποία ὑπῆρξε ἡ ἀφετηρία καὶ μία ἀπὸ τὶς προφάσεις τῆς σινοσοβιετικῆς διενέξεως.

Ὅπως εἴδαμε, ἡ ἀπόφασις τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τοῦ ΚΚ Κίνας ποὺ δημοσιεύθηκε στὶς 29 Δεκεμβρίου 1956, περιεῖχε ἤδη μία κριτικὴ ἐναντίον τοῦ Τίτο γιὰ τὸν λόγο του στὴν Πούλα. Αὐτὸ ἦταν ἡ ἀρχή.

Στὶς 18 Ἰανουαρίου 1957, ὁ Τσοὺ Ἔν Λάϊ προέβη σὲ μία συμβολικὴ χειρονομία. Ἑπτὰ μῆνες προτύτερα, στὶς 2 Ἰουνίου 1956, κατὰ τὴν διάρκεια τῆς διαμονῆς του στὴν Μόσχα, ὁ Τίτο εἶχε μεταβῆ στὸ Μαυσωλεῖο τῆς Κόκκινης Πλατείας καὶ κατέθεσε ἕνα στέφανο , μόνο μπροστὰ στὸ Λένιν, ἀγνοώντας ἐντελῶς τὴν σορὸ τοῦ Στάλιν πρὸς τὴν ὁποία ἔστρεφε ἐπίμονα σὲ ὅλη τὴ διάρκεια τῆς ἐπισκέψεώς του τὴν πλάτη του. Στὶς 18 Ἰανουαρίου 1957, ὁ Τσοὺ Ἔν Λάϊ μετέβη ἐπίσης στὸ Μαυσωλεῖο ἀλλὰ κατέθεσε δύο στεφάνους. Ὁ ἕνας ἦταν ἀφιερωμένος «στὸν μεγάλο δάσκαλο τῆς Ἐπαναστάσεως Β.Ι. Λένιν», καὶ ὁ ἄλλος «στὸν μεγάλο μαρξιστικὴ—λενινιστή, Ι.Β. Στάλιν».

Ἔτσι, ὁ Μάο παρουσιαζόταν σὰν ἀντιτιτοϊστής, καὶ ἐπρότεινε μία μετριοπαθῆ ἑρμηνεία τοῦ «ἀποσταλινισμοῦ». Σύμφωνα μὲ τοὺς κινέζους κομμουνιστὰς ὁ Στάλιν διέπραξε λάθη, ἀλλὰ παρ' ὅλ' αὐτὰ πρόσφερε μεγάλες ὑπηρεσίες στὴν ὑπόθεσι τοῦ κομμουνισμοῦ. Αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν θέσι ἐξέφραζε ἡ ἀπόφασις τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου ποὺ δημοσιεύθηκε στὶς 29 Δεκεμβρίου 1956. Μὲ τὴν θέσι αὐτὴ φαινόταν νὰ συμφωνῆ, ἰδίως μετὰ τὴν κρίσι τοῦ 1956 καὶ ὁ Χρουστσῶφ. Πράγματι, τὴν 1η Ἰανουαρίου 1957, ὁ Χρουστσῶφ ἐδήλωνε:

«*Ὁ Στάλιν συνέτριβε τοὺς ἐχθροὺς μας. Ἐγὼ προσωπικὰ μεγάλωσα κάτω ἀπὸ τὸν Στάλιν. Μποροῦμε νὰ εἴμεθα ὑπερήφανοι ποὺ συνεργασθήκαμε στὸν ἀγῶνα ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν μας γιὰ τὴν πρόοδο τῆς μεγάλης μας ὑποθέσεως. Ἀπὸ αὐτὴν τὴν πλευρά, εἶμαι ὑπερήφανος ποὺ εἴμεθα σταλινικοί*».

Εἶναι φανερὸ ὅτι ὁ Χρουστσῶφ, μετὰ ἀπὸ τὴν πολωνικὴ καὶ οὐγγρικὴ ἐπανάστασι, φοβούμενος ὅτι εἶχε ξεπεράσει τὰ ὅρια συνετάσσετο μὲ τὸν «μετριοπαθῆ ἀντισταλινισμό» ποὺ ὑποδείκνυαν οἱ κινέζοι.

Ἀπὸ τὶς 14 ὡς τὶς 16 Νοεμβρίου 1957, μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς 40ῆς ἐπετείου τῆς ὀκτωβριανῆς ἐπαναστάσεως, συνῆλθε στὴν Μόσχα μία σύνοδος τῶν κομμουνιστικῶν κομμάτων ὅλου τοῦ κόσμου. Ἡ Ἕνωσις τῶν Γιουγκοσλάβων Κομμουνιστῶν προσεκλήθη καὶ ἔστειλε ἀντιπροσώπους. Μετὰ τὴν ὁμιλία ὅμως τοῦ Χρουστσῶφ, μίλησε ὁ Μάο-Τσὲ Τούγκ, ὁ ὁποῖος ἐπέμεινε ἀνενδότως νὰ μπῆ μέσα στὸ κείμενο τῆς ἀποφάσεως καὶ μία φράσις μὲ τὴν ὁποία νὰ διακηρύσσεται ὅτι τὸ ΚΚΣΕ εἶναι «ἐπὶ κεφαλῆς» τοῦ διεθνοῦς κομμουνιστικοῦ κινήματος καὶ ἡ ΕΣΣΔ «ἐπὶ κεφαλῆς» τῶν κομμουνιστικῶν χωρῶν. Οἱ σοβιετικοὶ εἶχαν παραλείψει σκοπίμως αὐτὴν τὴν

κλασσικὴ φράσι γιὰ νὰ πετύχουν τὴν ὑπογραφὴ τῆς Διακηρύξεως τῆς Μόσχας καὶ ἀπὸ τοὺς γιουγκοσλάβους. Ὁ Μάο ὅμως ἐπέμεινε τόσο πολύ, ὥστε τελικὰ οἱ σοβιετικοὶ ἀναγκάσθηκαν νὰ ὑποχωρήσουν καὶ νὰ δεχθοῦν τὴν πρότασί του, πρᾶγμα ποὺ ἔκανε τοὺς γιουγκοσλάβους νὰ ἀποχωρήσουν.

Στὶς 5 Μαΐου τοῦ 1958, μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς 140ῆς ἐπετείου ἀπὸ τὴν γέννησι τοῦ Κ. Μάρξ, οἱ κινέζοι ἡγέτες δημοσίευσαν στὴν «Ζιμενζιμπάο» ἕνα κύριο ἄρθρο ἐναντίον τοῦ Τίτο καὶ τοῦ γιουγκοσλαβικοῦ ρεβιζιονισμοῦ. Τὴν ἄλλη ἡμέρα ἡ «Πράβντα» ἀναδημοσίευσε αὐτὸ τὸ ἄρθρο. Μὲ ἄλλα λόγια οἱ κινέζοι ἔδιναν τὸν τόνο στὴν γραμμὴ τοῦ μετασταλινικοῦ κομμουνισμοῦ.

Συγκρούσεις μεταξὺ Μάο καὶ Χρουστώφ

Ὁ μεγάλος κλονισμὸς ποὺ προκάλεσε τὸ 1956 ἡ ἀποσταλινοποίησις, ἀνάγκασε τὸν Χρουστσὼφ νὰ ὑποχωρήση, ἀλλὰ ἐν τῷ μεταξὺ ἦταν πιὰ πολὺ ἀργὰ γιὰ νὰ σταματήση τὸν ἀποσταλινισμό. Γι' αὐτό, παρ' ὅλο ποὺ ἐπιφανειακὰ μετὰ τὰ οὑγγρικὰ καὶ πολωνικὰ γεγονότα συμφωνοῦσε μὲ τὸν περιορισμένο ἀποσταλινισμὸ τοῦ Μάο, στὴν πραγματικότητα καὶ ὑποκειμενικὰ ἀλλὰ καὶ ἀντικειμενικὰ ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ προχωρήση καὶ προετοίμαζε ἕνα νέο, βαθύτερο ἀποσταλινισμό. Συνεπῶς ἡ στάσις τοῦ Μάο δὲν ἦταν δυνατὸν παρὰ νὰ τὸν ἐνοχλῆ καὶ νὰ τὸν ἐμποδίζη. Ἐξ ἄλλου, ὅσο καὶ ἂν συμφωνοῦσε θεωρητικὰ μὲ τὶς κριτικὲς τῶν κινέζων ἐναντίον τοῦ Τίτο ἦταν ὑποχρεωμένος γιὰ πολλοὺς λόγους συνδεόμενους μὲ τὶς ἐπιδιώξεις τῆς σοβιετικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, νὰ συνεχίση τὴν πολιτικὴ τῆς προσεγγίσεως μὲ τοὺς γιουγκοσλάβους. Ὅλα αὐτὰ δὲν ἦταν δυνατὸν παρὰ νὰ προκαλέσουν διαφορὲς ἀνάμεσα στὴν Μόσχα καὶ στὸ Πεκῖνο.

Στὰ τέλη τοῦ Ἰουνίου 1958, ὁ Χρουστσὼφ μετέβη αἰφνιδιαστικά, συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν στρατάρχη Μαλινόφσκυ καὶ τὸν Πονομάρεφ, στὸ Πεκῖνο. Ἐπὶ 4 ἡμέρες, εἶχε μυστηριώδεις συνομιλίες μὲ τὸν Μάο καὶ τοὺς συνεργάτες του. Ἀπὸ τὶς ἐλάχιστες πληροφορίες ποὺ ξέφυγαν φαίνεται ὅτι οἱ συνομιλίες αὐτὲς ἀφοροῦσαν δύο κυρίως θέματα στὰ ὁποῖα οἱ σοβιετικοὶ δὲν συμφωνοῦσαν μὲ τοὺς κινέζους.

Οἱ κινέζοι σχεδίαζαν τότε μία ἐπίθεσι ἐναντίον τῆς Φορμόζας. Πράγματι, στὶς 23 Αὐγούστου, ἄρχισαν τὸν βομβαρδισμὸ τῶν νησιῶν Κεμόϋ καὶ Μαντσοῦ ποὺ κράτησε 6 ἑβδομάδες χωρὶς ἀποτέλεσμα. Γιὰ νὰ ἐνεργήσουν ὅμως μία ἀπόβασι στὴν Φορμόζα, εἶχαν ὁπωσδήποτε ἀνάγκη ἀπὸ τὴν σοβιετικὴ ὑποστήριξι. Φαίνεται ὅτι ὁ Χρουστσὼφ τοὺς τὴν ἀρνήθηκε.

Τὸ ἄλλο θέμα ἦταν τὰ κοινόβια ποὺ σχεδίαζαν νὰ ἱδρύσουν οἱ κινέζοι κομμουνισταὶ (ἡ δημιουργία τους ἀνακοινώθηκε στὰ τέλη Αὐγούστου 1958 μὲ ἀπόφασι τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ κόμματος). Εἶναι βέβαιο ὅτι ὁ Χρουστσὼφ ἀντιτάχθηκε στὴν δημιουργία τῶν κοινοβίων μὲ τὰ ὁποῖα ἄλλωστε ἡ Κίνα παρουσιαζόταν σὰν πιὸ ὀρθόδοξη ἀπὸ κομμουνιστικῆς πλευρᾶς χώρα, ἀπὸ τὴν ΕΣΣΔ.

Ἡ ἐχθρότης τῶν σοβιετικῶν πρὸς τὰ κοινόβια φάνηκε καὶ μὲ τὴν σιωπὴ τοῦ σοβιετικοῦ τύπου καὶ τοῦ ΚΚΣΕ ἐπάνω σὲ μία «ἐπανάστασι» γύρω ἀπὸ τὴν ὁποία ξεσηκώθηκε ἕνας τεράστιος θόρυβος σὲ ὁλόκληρο τὸν κόσμο.

Ὁ Χρουστσὼφ ἀρχίζει τὸν ἀγώνα

Στὸ 21ο συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ (25 Ἰανουαρίου — 5 Φεβρουαρίου 1959), ὁ Χρουστσὼφ ἄρχισε ἐμμέσως τὸν ἀγῶνα ἐναντίον τοῦ Μάο. Μιλώντας γιὰ τὴν Κίνα εἶπε ὅτι «*εἰσήγαγε πολλὲς πρωτοτυπες μορφὲς στὴν οἰκοδόμησι τοῦ σοσιαλισμοῦ ἀλλὰ δὲν ἔχουμε καὶ δὲν μποροῦμε νὰ ἔχουμε διαφωνίες μαζί της*».

Κατηγόρησε ἐπίσης τοὺς «γιουγκοσλάβους ρεβιζιονιστὰς» γιὰ τὶς ἐπιθέσεις των ἐναντίον τῆς Κίνας καὶ διακήρυξε ὅτι θὰ διαψευσθοῦν οἱ ἐλπίδες ἐκείνων

πού περιμένουν μία σοβιετοκινεζική ρήξι «*παρ' ὅλο ποὺ αἱ μέθοδοι τῆς οἰκοδομήσεως τοῦ σοσιαλισμοῦ ποὺ ἐφαρμόζει τὸ ΚΚ Κίνας διαφέρουν αἰσθητὰ ἀπὸ τὶς δικές μας*».

Στὴν συνέχεια ὅμως τοῦ λόγου του ἀπέρριψε τὴν διατύπωσι τοῦ Μάο ὅτι «ἐπὶ κεφαλῆς» τοῦ διεθνοῦς κομμουνιστικοῦ κινήματος βρίσκεται τὸ ΚΚΣΕ καὶ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ κομμουνιστικοῦ κόσμου ἡ ΕΣΣΔ.

'Αντίθετα, «τὸ ΚΚΣΕ δὲν διευθύνει κανένα ἄλλο κόμμα καὶ ἡ ΕΣΣΔ δὲν διευθύνει ἄλλες χῶρες. Μέσα στὸ κομμουνιστικὸ κίνημα δὲν ὑπάρχουν ἀνώτερα καὶ κατώτερα κόμματα. Ὅλα τὰ κόμματα εἶναι ἴσα καὶ ἀνεξάρτητα: τὸ κόμμα μας θεωρεῖ τὸν ἑαυτό του σὰν ἕνα πρωτοποριακὸ ἀπόσπασμα τοῦ παγκόσμιου κομμουνιστικοῦ κινήματος.»

Παρὰ τὴν προσεκτικὴ διατύπωσι τοῦ Χρουστσὼφ εἶναι φανερὸ ὅτι ἐκφράζει τὶς διαφωνίες του πρὸς τὰ συστήματα τοῦ ΚΚ Κίνας καὶ ἐμμέσως ἀπορρίπτει ὁρισμένα βασικὰ στοιχεῖα τῶν κινεζικῶν ἀντιλήψεων.

Ὑπάρχουν ἐνδείξεις ὅτι ὁ Χρουστσὼφ προχώρησε πολὺ πιὸ πέρα ἀπὸ αὐτὴν τὴν προσεκτικὴ φρασεολογία καὶ ὅτι ὑποστήριξε τὴν φράξια τοῦ ΚΚ Κίνας ποὺ ἐπεχείρησε νὰ ἀνατρέψη τὸν Μάο.

Στὶς 25 Μαΐου 1959, συνάντησε στὰ Τίρανα τὸν στρατάρχη Πένγκ-Τὲχ-Χουάϊ, ὑπουργὸ τῶν στρατιωτικῶν καὶ μέλος τοῦ ΠΓ τοῦ ΚΚ Κίνας καθὼς καὶ τὸν Τσὰγκ-Βὲν-Τσιέν, ἐπίσης μέλος τοῦ ΠΓ καὶ ὑφυπουργὸ τῶν ἐξωτερικῶν.

Στὶς 13 'Ιουνίου 1959, ὁ Πὲγκ-Τὲχ Χουάϊ ἐπιστρέφει στὸ Πεκῖνο καὶ στὶς 2 Αὐγούστου συνέρχεται ἡ 8η σύνοδος τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ Κίνας ἡ ὁποία στὴν ἀπόφασί της καταδικάζει ἔντονα τὸν «δεξιὸ ὀππουρτουνισμὸ» καὶ τὸν «ρεβιζιονισμό». Ταυτόχρονα, καθαιρεῖ τὸν Πέγκ-Τὲχ-Χουάϊ, τὸν Τσὰγκ-Βὲν-Τσιὲν καὶ ἄλλους. Τρεῖς ἡμέρες μετὰ τὴν ἀναγγελία τῆς καθαιρέσεώς των (27 Σεπτεμβρίου 1959), καταφθάνει στὸ Πεκῖνο ὁ Χρουστσὼφ γιὰ νὰ παρευρεθῆ στὸν ἑορτασμὸ τῆς δεκάτης ἐπετείου τῆς κομμουνιστικῆς Κίνας. Οἱ σχέσεις μεταξὺ τῶν δύο ἡγετῶν ὑπῆρξαν ψυχρότατες. Ὁ Μάο δὲν ἐξεφώνησε κανένα λόγο καλοσωρίσματος, εὐχαριστιῶν ἢ ἀποχαιρετισμοῦ πρὸς τὸν Χρουστσώφ. Ἡ «Πράβντα» ἔγραφε γιὰ τὴν συνομιλία τῶν δύο ἡγετῶν στὶς 30 Σεπτεμβρίου ὅτι ἦταν «ἐγκάρδια καὶ φιλική», γιὰ τὴν συνομιλία τῆς 1ης 'Οκτωβρίου ὅτι ἦταν ἁπλῶς «ἐγκάρδια» καὶ γιὰ ἐκείνην τῆς 2 'Οκτωβρίου ὅτι ἦταν μία «συνομιλία» χωρὶς νὰ τῆς δίνη κανένα χαρακτηρισμό.

Ὅλα αὐτὰ μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ ὑποθέσουμε ὅτι ὁ Χρουστσὼφ εἶχε ὑποστηρίξει τὸν Πὲγκ στὴν ἀποτυχημένη προσπάθειά του νὰ ἀνατρέψη τὸν Μάο. Εἶναι πιθανὸν ὅτι ὁ Χότζα εἰδοποίησε τὸν Μάο γιὰ τὶς μηχανορραφίες ποὺ ἔγιναν στὰ Τίρανα, πρᾶγμα ποὺ θὰ ἐξηγοῦσε ἀπὸ μία πλευρὰ τὸν ρόλο ποὺ διαδραματίζει στὴν σοβιετοκινεζικὴ διένεξι τὸ ἀλβανικὸ κόμμα.

1960: Τὸ ἀποφασιστικὸ ἔτος

Ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ ὁ Μάο περνᾶ στὴν ἐπίθεσι. Στὶς 22 'Απριλίου 1960, μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς 90ῆς ἐπετείου τῆς γεννήσεως τοῦ Λένιν, τὸ ΚΚ Κίνας δημοσιεύει καὶ κυκλοφορεῖ σὲ διάφορες γλῶσσες μέσα στὰ ξένα κομμουνιστικὰ κόμματα ἕνα φυλλάδιο μὲ τὸν τίτλο: «Ζήτω ὁ Λενινισμὸς» ὅπου καταγγέλονται βιαίως οἱ «σύγχρονοι ρεβιζιονισταί». Οἱ θέσεις τῶν ρεβιζιονιστῶν ποὺ στιγματίζονται ἰδιαιτέρως ἀφοροῦν τὴν εἰρηνικὴ συνύπαρξι καὶ τὸ εἰρηνικὸ πέρασμα στὸν σοσιαλισμό, δηλαδὴ εἶναι ἀκριβῶς οἱ θέσεις ἐκεῖνες ποὺ ὑποστήριζε ἰδιαιτέρως ὁ Χρουστσώφ.

Τὸν 'Ιούνιο τοῦ 1960, ἐπωφελούμενοι ἀπὸ τὴν σύνοδο τῆς ΠΣΟ στὸ Πεκῖνο, οἱ κινέζοι ἡγέτες κάλεσαν σὲ μία μυστικὴ συνεδρίασι τοὺς κομμουνιστὰς ποὺ μετεῖχαν στὴν σύνοδο καὶ κατήγγειλαν τὸν «ρεβιζιονισμό». Ἔτσι ἄρχισαν μία φραξιονιστικὴ ἐργασία μέσα στὸ διεθνὲς κομμουνιστικὸ κίνημα ἐναντίον τῆς Μόσχας, τὴν ὁποία ἐργασία συνεχίζουν μέχρι καὶ σήμε-

ρα.

Τὸ 10ο συνέδριο τοῦ ΚΚ Ρουμανίας (Ἰούνιος 1960) δίνει τὴν εὐκαιρία γιὰ νὰ συγκεντρωθοῦν στὸ Βουκουρέστι ἀντιπρόσωποι τῶν διαφόρων κομμουνιστικῶν κομμάτων καὶ νὰ ἀποφασίσουν τὴν σύγκλησι μιᾶς παγκομμουνιστικῆς διασκέψεως στὴν Μόσχα γιὰ τὸν προσεχῆ Νοέμβριο.

Στὴν διάσκεψι αὐτὴ μετέσχαν 81 κομμουνιστικὰ κόμματα καὶ ἐκεῖ ἐπῆλθε μιὰ ἀνοικτὴ σύγκρουσις μεταξὺ κινέζων καὶ σοβιετικῶν. Ὁ κινέζος ἀντιπρόσωπος Τὲγκ Σιάο Πὶγκ ὑποστηρίχθηκε ἐντόνως ἀπὸ τὸν Ε. Χότζα καὶ λιγώτερο ἢ περισσότερο ἀνοικτὰ ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν κομμάτων τῆς Κορέας, Βιρμανίας, Μαλαισίας, Σιάμ, Ἰνδονησίας καὶ Αὐστραλίας. Οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν κομμάτων τοῦ Βιετνάμ, τῆς Ἰαπωνίας καὶ τῆς Ἰνδίας ἐτήρησαν μία συμφιλιωτικὴ στάσι.

Στὸ τέλος ἔγιναν ἀμοιβαῖες φραστικὲς ὑποχωρήσεις καὶ ἔτσι ἔγινε δυνατὴ ἡ διατύπωσις ἑνὸς κειμένου ποὺ τὸ ὑπέγραψαν ὅλα τὰ κόμματα ποὺ μετέσχαν στὴν διάσκεψι. Ὁ Χότζα ὅμως ἦρθε σὲ ὀξύτατους διαπληκτισμοὺς μὲ τὸν Χρουστσὼφ καὶ ἐγκατέλειψε τὴν Μόσχα πρὶν ἀπὸ τὸ τέλος τῆς διασκέψεως.

1961 : Ἡ διένεξις γίνεται δημόσια

Στὶς 17 Ὀκτωβρίου 1961 ἄρχισε στὴν Μόσχα τὸ 22ο συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ. Τὸ κόμμα τῆς Ἀλβανίας δὲν προσεκλήθη καὶ κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ συνεδρίου ὁ Χρουστσὼφ κατάγγειλε δριμύτατα τοὺς ἀλβανοὺς ἡγέτες. Ὁ Τσοὺ Ἐν Λάϊ ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸ συνέδριο ἐξέφρασε τὴν λύπη του γι' αὐτὴν τὴν στάσι τοῦ Χρουστσὼφ διακηρύσσοντας ὅτι οἱ διαφορὲς μεταξὺ κομμουνιστικῶν κομμάτων πρέπει νὰ ἐπιλύονται ὑπομονετικά, μὲ συνομιλίες γιατὶ *«μία μονόπλευρη δημόσια καταδίκη ἐναντίον ἑνὸς ἀδελφοῦ κόμματος δὲν διευκολύνει τὴν ἑνότητα ... τὸ νὰ ἐκθέτουμε ἀνοικτὰ μπροστὰ στοὺς ἐχθρούς μας τὶς διαφορές μεταξὺ ἀδελφῶν κομμάτων καὶ χωρῶν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ θεωρηθῆ σὰν μαρξιστικὴ-λενινιστικὴ στάσις. Αὐτὴ ἡ στάσις δὲν εἶναι δυνατὸν παρὰ νὰ προκαλέση τὴν θλίψι τῶν φίλων μας καὶ τὴν χαρὰ τῶν ἐχθρῶν μας».*

(«Πράβντα» 20 Ὀκτωβρίου 1961).

Ὁ Τσοὺ-Ἐν-Λάϊ δὲν ἀνέφερε ὀνομαστικὰ τὸν Χρουστσὼφ καὶ τὸ ΚΚΣΕ ἀλλὰ ἦταν φανερὸ ὅτι αὐτοὺς ἐννοοῦσε. Αὐτὴ ἡ ἐπίθεσις ἐναντίον τοῦ «μεγάλου ἀδελφοῦ κόμματος» μέσα στὸ ἴδιο τὸ συνέδριό του, ἦταν κάτι χωρὶς προηγούμενο στὴν ἱστορία τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ. Ὁ Τσοὺ-Ἐν-Λάϊ δὲν περιορίσθηκε σ' αὐτὴν τὴν ἐνέργειά του. Γιὰ νὰ ὑπογραμμίση τὴν διαφωνία του ἀναχώρησε ἀπὸ τὴν Μόσχα τὴν ἐπαύριο τοῦ λόγου του χωρὶς νὰ περιμένη τὴν λῆξι τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου.

Ἀπὸ ἐκείνην τὴν στιγμὴ ἡ κινεζοσοβιετικὴ διένεξις εἶχε γίνει δημόσια.

Η ΠΑΡΑΚΜΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Ὑπὸ Κ. ΑΡΜΕΛ

Ἀπὸ τὸν θάνατο τοῦ Στάλιν ὡς σήμερα ὁ κομμουνισμὸς τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης παρουσιάζει μία στασιμότητα ἀκόμη καὶ μία ὑποχώρησι. Στὴν δεκαετία ποὺ πέρασε, οἱ δυτικοευρωπαῖοι κομμουνισταὶ κινητοποίησαν ὅλες τὶς δυνάμεις τους, ἀλλὰ τὸ μόνο ποὺ πέτυχαν ἦταν νὰ διατηρήσουν βασικὰ τὶς παληές τους θέσεις. Σὲ μερικὰ σημεῖα τὶς ἐβελτίωσαν ἐλαφρῶς, ἀλλὰ ἐκεῖνα στὰ ὁποῖα ὑποχώρησαν εἶναι περισσότερα.

Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μελετήσουμε ἐδῶ τὴν δραστηριότητα κάθε δυτικοευρωπαϊκοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος χωριστά. Ἁπλῶς θὰ ἐπισημάνουμε τοὺς παράγοντας ἐκείνους ποὺ ἐπιδροῦν γενικὰ ἐπάνω στὴν ἐξέλιξι τοῦ δυτικοευρωπαϊκοῦ κομμουνισμοῦ καὶ ἐπέφεραν τὸ βάλτωμα ποὺ ὁδηγεῖ πρὸς τὴν παρακμή του.

Οἱ παράγοντες ποὺ ὡδήγησαν τὸν δυτικοευρωπαϊκὸ κομμουνισμὸ σὲ στασιμότητα εἶναι οἱ ἑξῆς:

1. Μείωσις τῆς σοβιετικῆς πιέσεως

Βασικὸς παράγων στὴν ὅλη ἐξέλιξι τῆς Εὐρώπης κατὰ τὴν τελευταία δεκαετία εἶναι ἡ μείωσις τῆς σοβιετικῆς πιέσεως. Τὰ αἴτια αὐτῆς τῆς μειώσεως εἶναι πολλά: Ἡ ἵδρυσις τοῦ ΝΑΤΟ συνέβαλε σημαντικὰ πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνσι ἀποθαρρύνοντας τὴν ἐπίθεσι καὶ ξαναδίνοντας αὐτοπεποίθησι στοὺς εὐρωπαίους. Ἡ οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀνάπτυξις τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, ἡ πρωτοφανὴς εὐημερία της, ἡ δημιουργία τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς, ὅλα αὐτὰ ἐπίσης συνέβαλαν ἀντικειμενικὰ στὴν μείωσι τῆς σοβιετικῆς πιέσεως.

Ἕνα ρόλο ἔπαιξε ἐπίσης στὸ ζήτημα αὐτὸ καὶ ἡ πολιτικὴ τῆς «ὑφέσεως» ποὺ ἀκολούθησαν οἱ ἐπίγονοι τοῦ Στάλιν θέλοντας νὰ μείνουν ἀπερίσπαστοι γιὰ νὰ τακτοποιήσουν τὰ ἐσωτερικά τους προβλήματα καὶ κυρίως τὸ ζήτημα τῆς διαδοχῆς τοῦ δικτάτορος. Στὴν πολιτικὴ αὐτὴν ὀφείλεται μάλιστα καὶ ἡ μόνη ἐδαφικὴ ὑποχώρησις τοῦ ὑπέστη ὁ κομμουνισμὸς στὴν μεταπολεμικὴ περίοδο. Πράγματι, στὶς 15 Μαΐου 1955, οἱ σοβιετικοὶ ὑπέγραψαν τὴν συνθήκη εἰρήνης μὲ τὴν Αὐστρία καὶ ἐξεκένωσαν τὴν ἀνατολικὴ ζώνη τῆς χώρας τὴν ὁποία κατεῖχαν.

Φυσικά, αὐτὴ ἡ πολιτικὴ τῆς «ὑφέσεως» ἔδωσε καὶ κέρδη στοὺς σοβιετικοὺς δημιουργῶντας ψευδαισθήσεις καὶ ἐφησυχαστικὲς αὐταπάτες. Τὰ φαινόμενα ὅμως τῆς πολιτικῆς ψυχολογίας εἶναι πάντοτε περίπλοκα καὶ γι' αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπολογίσῃ κανεὶς μὲ ἀκρίβεια ἂν τὰ κέρδη αὐτῆς τῆς πολιτικῆς τῶν ἐπιγόνων τοῦ Στάλιν ἰσοφαρίζουν τὶς ζημίες. Πάντως, εἶναι γεγονός, ὅτι ἂν οἱ σοβιετικοὶ δὲν εἶχαν ἐκκενώσει τὴν ἀνατολικὴ Αὐστρία, ἡ οὑγγρικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1956 δὲν θὰ εἶχε τόση ἀπήχησι στὴν Εὐρώπη καὶ σ' ὁλόκληρο τὸν κόσμο. Τὰ σοβιετικὰ στρατεύματα θὰ ἐμπόδιζαν τους δυτικοὺς δημοσιογράφους νὰ περάσουν στὴν Οὑγγαρία καὶ τοὺς Οὕγγρους φυγάδες καὶ τὶς πληροφορίες γιὰ τὴν ἐπανάστασι νὰ φθάσουν στὴν Δύσι.

Στὴν περίοδο αὐτήν, οἱ κομμουνισταί, δοκίμασαν βέβαια νὰ κλονίσουν τὴν Εὐρώπη μὲ μία ἔμμεση ἐπίθεσι, δηλαδὴ διὰ μέσου τῶν ἀποικιῶν. Ἡ διάλυσις ὅμως τῆς ἀποικιοκρατίας προχώρησε μὲ καταπληκτικὰ γρήγορους ρυθμοὺς χωρὶς ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη νὰ ὑποστῇ τὴν οἰκονομικὴ ἀσφυξία ποὺ ἤλπιζαν οἱ κομμουνισταί. Ὁ μαοξισμὸς—λενινισμὸς δίδασκε ὅτι ὅταν ἡ Εὐρώπη στερηθῇ τὰ «ἀποικιακὰ ὑπερκέρδη» της θὰ περιέλθῃ σὲ τρομερὴ οἰκονομικὴ κρίσι καὶ θὰ ὑποστῇ τὶς συνέπειες ἑνὸς ἀνερχομένου ἐπαναστατικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Ὅλα αὐτὰ διαψεύσθηκαν, καὶ στὴν πραγματικότητα ἐκεῖνο ποὺ ἔγινε ἦταν ὅτι ἡ Εὐρώπη ἀπαλλάχθηκε ἀπὸ τὶς ἀποικιακὲς της ὑποχρεώσεις.

Τὸ μόνο σημεῖο στὸ ὁποῖο ἡ σοβιετικὴ πίεσις παρέμεινε ἀμείωτη εἶναι τὸ Βερολῖνο. Παρ' ὅλες ὅμως τὶς «κρίσεις» ποὺ προκαλοῦν ἐκεῖ ἔντεχνα οἱ σοβιετικοί, οἱ δυτικοὶ δὲν ὑποχώρησαν καθόλου. Εἶχαν τὴν ἀδυναμία νὰ ἀφίσουν τοὺς σοβιετικοὺς νὰ κατασκευάσουν τὸ «τεῖχος τοῦ αἴσχους» των μὲ τὸ ὁποῖο

φυλάκισαν τὸν λαὸ τῆς ἀνατολικῆς Γερμανίας, ἀλλὰ δὲν μποροῦμε νὰ θεωρήσουμε τὴν οἰκοδόμησι αὐτοῦ τοῦ τείχους σὰν ἕνα θρίαμβο τοῦ κομμουνισμοῦ.

2. Φθορὰ τῶν ἐμμόνων ἰδεῶν τοῦ κομμουνισμοῦ.

Ἡ οἰκονομικὴ ἀνόρθωσις τῶν εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν καθὼς καὶ ἡ ἀξιοσημείωτη πρόοδος στὸν τομέα τοῦ ξεπεράσματος τῶν παλαιῶν ἐθνικῶν διενέξεων καὶ τῆς ἑνοποιήσεως τῆς Εὐρώπης, συνέβαλαν σημαντικὰ στὴν ἐξασθένησι τῆς ἕλξεως ποὺ ἀσκοῦσαν ἄλλοτε (ἀμέσως μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου) οἱ κομμουνιστικὲς ἰδέες στὴν Εὐρώπη.

Ἡ δεκαετία ποὺ πέρασε διέψευσε παταγωδῶς τὴν ἔμμονη ἰδέα τοῦ κομμουνισμοῦ γιὰ τὴν δῆθεν *«συνεχῆ ἐξαθλίωσι τοῦ προλεταριάτου»*. Ἡ εὐρωπαϊκὴ ἐργατικὴ τάξις ζεῖ καλύτερα ἀπὸ ὁποιαδήποτε ἄλλη φορὰ στὴν ἱστορία της καὶ τὸ βιοτικό της ἐπίπεδο ἀνέρχεται συνεχῶς, σὲ ἀντίθεσι πρὸς ὅτι συμβαίνει στὴν ἀνατολικὴ Εὐρώπη.

Ἡ οἰκονομία τῶν ἐλευθέρων εὐρωπαϊκῶν χωρῶν ἔδειξε μία μεγάλη ἱκανότητα ἀναπροσαρμογῆς, μὲ ἀποτέλεσμα ὄχι μόνον νὰ ἀποφύγη τὶς *«οἰκονομικὲς κρίσεις»* ποὺ οἱ κομμουνισταὶ διεκήρυσσαν ὅτι ἐπέρχονται, ἀλλὰ καὶ νὰ θεραπεύση πολλὲς κοινωνικὲς ἀνάγκες καὶ νὰ προχωρήση σταθερὰ πρὸς τὴν δημιουργία τῆς μικτῆς κοινωνίας ἡ ὁποία χωρὶς νὰ καταργῆ τὸ ἄτομο, τὰ δικαιώματα καὶ τὴν πρωτοβουλία του, ἱκανοποιεῖ καὶ τὶς βασικὲς ἀπαιτήσεις τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ πολέμου (σωστότερα ἀπὸ τὸ 1935 μὲ ἕνα διάλειμμα στὴν περίοδο 1939—1941) οἱ κομμουνισταὶ ἄρχισαν νὰ ἐκμεταλλεύονται καὶ τὸν *«ἐθνικισμὸ»* γιὰ νὰ πετύχουν τοὺς σκοπούς των, φθάνοντας μεταπολεμικὰ ὡς τὴν καλλιέργεια ἑνὸς στενοῦ ἀντιδραστικοῦ σωβινισμοῦ. Σκοπὸς αὐτῆς τῆς τακτικῆς, εἶναι ἡ διάσπασις τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ἡ ματαίωσις τῆς ἑνοποιήσεώς της, καὶ κυρίως ἡ ἀπομόνωσις καὶ ἐξουδετέρωσις τῆς δυτικῆς Γερμανίας ἐναντίον τῆς ὁποίας βασικὰ στρέφεται αὐτὸς ὁ ἔξαλλος παρελθοντολογικὸς ἐθνικισμός. Ἔτσι, στὴν πραγματικότητα, οἱ κομμουνισταὶ σήμερα ἐμφανίζονται στὴν Δυτικὴ Εὐρώπη σὰν ἀντιδραστικοὶ ποὺ παρεμποδίζουν τὴν πρόοδο πρὸς τὴν ἐπίτευξι μιᾶς ὑπερεθνικῆς ἢ διεθνιστικῆς ἑνότητος.

Μιὰ ἄλλη ἔμμονη ἰδέα τοῦ κομμουνισμοῦ εἶναι ὁ *«ἀντιαποικισμὸς»* ὁ ὁποῖος ὅμως ἔχασε κάθε ἔδαφος στηρίξεως, ἀφοῦ ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Πορτογαλλία ὅλες οἱ ἄλλες εὐρωπαϊκὲς Δυνάμεις ἐγκατέλειψαν τὶς ἀποικίες των.

Ἡ ἰδέα τῆς εἰρήνης καὶ ὁ *«πασιφισμὸς»* ἕνα ἄλλο ἀπὸ τὰ μέσα ποὺ χρησιμοποιοῦν οἱ κομμουνισταὶ γιὰ νὰ κατακτήσουν τὶς ψυχὲς τῶν εὐρωπαίων, δὲν τοὺς ἐξυπηρετεῖ πιὰ ὅσο ἄλλοτε. Οἱ σφαγὲς ποὺ διέπραξαν οἱ σοβιετικοὶ στὴν Οὐγγαρία, ἡ ἀνατροπὴ τῆς πυρηνικῆς ἀνακωχῆς ἀπὸ τοὺς ρώσους, τὸ τεῖχος τοῦ Βερολίνου καὶ ἕνα πλῆθος ἄλλων γεγονότων συνετέλεσαν ὥστε τὸ λεγόμενο «κίνημα εἰρήνης» ποὺ διευθύνουν οἱ κομμουνισταὶ νὰ μὴ βρίσκη πιὰ τὴν ἀπήχησι ποὺ ἔβρισκε ἄλλοτε.

Οἱ κομμουνισταὶ ἀκόμη, ἐμμένοντας στὸν *«ἀντιφασισμὸ»* ποὺ ἄλλοτε τοὺς ἐξυπηρέτησε θαυμάσια, τὸν χρησιμοποιοῦν σήμερα ὄχι πιὰ γιὰ νὰ καταπολεμήσουν μία ἀνύπαρκτη φασιστικὴ ἀπειλὴ ποὺ προσποιοῦνται ὅτι ἐπισημαίνουν, ἀλλὰ γιὰ νὰ παρεμβάλουν προσκόμματα στὴν ἀνανέωσι τῶν πολιτικῶν θεσμῶν ἡ ὁποία σὲ πολλὲς εὐρωπαϊκὲς χῶρες ἀνταποκρίνεται στὶς νέες ἀνάγκες καὶ στὶς θελήσεις τῶν πολιτῶν. Ἔτσι γιὰ μία ἀκόμη φορὰ οἱ κομμουνισταὶ ἐμφανίζονται ὄχι σὰν προοδευτικοὶ καὶ ἀνανεωταί, ἀλλὰ σὰν ἀντιδραστικοὶ ἢ ἔστω ἁπλῶς σὰν καιροσκόποι.

3. Οἱ ἐσωτερικὲς κρίσεις

Σημαντικὰ συνέβαλαν στὴν παρακμὴ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ κομμουνισμοῦ καὶ οἱ ἐσωτερικὲς κρίσεις ποὺ ξέσπασαν στὸ κομμουνιστικὸ στρατόπεδο καὶ στὸ διεθνὲς κομμουνιστικὸ κίνημα. Οἱ διάδοχοι τοῦ Στάλιν, προσπάθησαν νὰ θέσουν τέρμα στὸ γιουγκοσλαβικὸ σχῖσμα ἀλλὰ χωρὶς νὰ τὸ κατορθώσουν, παρὰ τὴν ἐπιφανειακὴ προσέγγισι μεταξὺ Βελιγραδίου καὶ Μόσχας, προκάλεσαν ἄλλα χειρότερα σχίσματα. Ἡ κρίσις τοῦ 1956, μὲ τὴν πολωνικὴ ἐξέγερσι καὶ τὴν οὐγγρικὴ ἐπανάστασι, ἦταν πολὺ χειρότερη ἀπὸ τὴν ἀποκήρυξι τοῦ Τίτο τοῦ 1948. Ὅλα τὰ εὐρωπαϊκὰ κομμουνιστικὰ κόμματα ἐπηρεάσθηκαν ἀπὸ αὐτὴν τὴν κρίσι, ἔχασαν συνοδοιπόρους, ἔχασαν διανοουμένους, ἔχασαν στελέχη. Τὸ ΚΚ Δανίας μάλιστα ἔφθασε ὡς τὴν πραγματικὴ διάσπασι. Τὸ ΚΚ Ἰταλίας ἔδωσε σοβαρὰ δείγματα δισταγμῶν καὶ συγχίσεως. Ὁ Τολιάττι, μιλῶντας τότε γιὰ τὰ ἐγκλήματα τοῦ Στάλιν, εἶπε ὅτι οἱ σοβιετικοὶ ἡγέτες ἔχασαν «λίγο ἀπὸ τὸ γόητρό τους» καὶ ἔφθασε ὡς τὸ σημεῖο νὰ

διαπιστώση ὅτι ἡ «προσωπολατρεία» ἐξέφραζε «ἕνα ὁρισμένο ἐκφυλισμὸ τῆς σοβιετικῆς κοινωνίας». Οἱ διαπιστώσεις του αὐτὲς συνοδεύθηκαν ἀπὸ τὴν ἐπικίνδυνη γιὰ τὴν Μόσχα πρότασί του περὶ «πολυκεντρισμοῦ», σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία στὴν ἐποχή μας τὸ διεθνὲς κομμουνιστικὸ κίνημα δὲν μπορεῖ νὰ ἔχη ἕνα μόνο καθοδηγητικὸ κέντρο (τὴν Μόσχα) καὶ γι' αὐτὸ πρέπει νὰ ἀποκτήση πολλὰ τέτοια κέντρα. Φυσικὰ ὁ Τολιάττι ἀναγκάσθηκε νὰ ὑποχωρήση ἀπὸ αὐτὲς τὶς ἀπόψεις του, ἀλλὰ οἱ σοσιαλισταὶ τῆς Ἰταλίας ἀποκολλήθηκαν ἀπὸ τὸ κομμουνιστικὸ κόμμα καὶ ἀνεξαρτοποιήθηκαν.

Ἡ κινεζοσοβιετικὴ διένεξις, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀλβανοσοβιετικὴ ρῆξι, βρίσκει ἀσφαλῶς καὶ ἄλλη ἀπήχησι στὸν δυτικοευρωπαϊκὸ κομμουνισμό. Τὸ ΚΚ Ἰταλίας ἀναγκάσθηκε νὰ διαλύση ὁλόκληρη τὴν ὀργάνωσί του στὴν Πάδοβα. Τὸ ΚΚ Βελγίου διέγραψε τὸ Ζ. Γκρίππα ἀπὸ τὴν ΚΕ του καὶ διέλυσε ὁλόκληρη τὴν κομματικὴ ὀργάνωσι τῶν Βρυξελλῶν λόγω συμπαθειῶν πρὸς τοὺς κινέζους. Μέσα στὸ ΚΚ Γαλλίας ἀναπτύσσεται μία ἀξιόλογη ἀντιπολίτευσις. Πιὸ σοβαρὰ συμπτώματα ἐκδηλώνονται στὰ ΚΚ Ἀγγλίας, Νορβηγίας καὶ Σουηδίας, ὅπου οἱ δισταγμοὶ κυριαρχοῦν καὶ στὴν ἴδια τὴν ἡγεσία. Τὰ τρία αὐτὰ κόμματα, δὲν πέρνουν ἀνοικτὴ θέσι ὑπὲρ τῆς Κίνας, ἀλλὰ ὅμως δὲν ὑποστηρίζουν καὶ τὴν Μόσχα. Ἐμφανίζονται σὰν μεσολαβηταὶ καὶ συμφιλιωταὶ καὶ ὑποστήριξαν τὴν κινεζικὴ πρότασι τὴν ὁποία ἀπέρριψε ὁ Χρουστσὼφ γιὰ μία παγκομμουνιστικὴ διάσκεψι.

***

Τὰ εὐαίσθητα σημεῖα

Γενικὰ λοιπόν, ὁ δυτικοευρωπαϊκὸς κομμουνισμὸς παρουσιάζει μία εἰκόνα στασιμότητος καὶ παρακμῆς. Παρ' ὅλα αὐτὰ ὅμως, ὑπάρχουν ἀκόμη στὴν Εὐρώπη ὁρισμένα εὐαίσθητα σημεῖα ὅπου ὁ κομμουνισμὸς διατηρεῖ μία ἱκανότητα ἐνεργείας. Τέτοια σημεῖα εἶναι τὰ ἑξῆς:

Ἡ *Φινλανδί* ἡ ὁποία ὑφίσταται ἰσχυρὴ σοβιετικὴ πίεσι καὶ ἀναγκάσθηκε νὰ ἔχη τὴν κυβέρνησι ποὺ θέλει ἡ Μόσχα.

Ἡ *Δυτικὴ Γερμανία,* ἡ ὁποία εἶναι τὸ ἀντικείμενο μιᾶς τεραστίας προσπαθείας διεισδύσεως, διαβρώσεως, κατασκοπείας καὶ συκοφαντίας ἐκ μέρους τῶν κομμουνιστῶν.

Ἡ *Ἰσπανία,* ὅπου οἰκονομικὲς καὶ κοινωνικὲς δυσχέρειες δημιουργοῦν ὁρισμένες κινήσεις, τὶς ὁποῖες ἐν μέρει ἐκμεταλλεύονται οἱ κομμουνισταὶ γιὰ νὰ προωθηθοῦν στὸ προσκήνιο. Πάντως, ὁ θόρυβος ποὺ κάνουν, εἶναι πολὺ περισσότερος ἀπὸ τὴν πραγματικὴ δύναμι ποὺ διαθέτουν σ' αὐτὴν τὴν χώρα.

Σὲ καλύτερη θέσι εἶναι στὴν *Πορτογαλλία,* ὅπου προσπαθοῦν νὰ συγκεντρώσουν γύρω τους ἕνα κίνημα κοινωνικῶν διεκδικήσεων, φιλελευθέρας ἀντιπολιτεύσεως καὶ ἀντιαποικισμοῦ. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι στὴν χώρα αὐτὴ οἱ κομμουνισταὶ ἀναπτύσσουν σοβαρὴ δραστηριότητα καὶ ὅτι ὁ διεθνὴς κομμουνισμὸς θὰ αὐξήση τὴν πίεσί του ἐπάνω της μὲ τὰ συνθήματα τῆς ἀμνηστείας τῶν πολιτικῶν κρατουμένων καὶ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν ἀποικιῶν.

Στὴν *Κύπρο,* τὸ κομμουνιστικὸ ΑΚΕΛ, ἐργάζεται τώρα νόμιμα καὶ ἐλπίζει ὅτι ἐκμεταλλευόμενο τὴν νέα κατάστασι μὲ τὰ νέα προβλήματά της θὰ μπορέση νὰ μετατρέψη τὴν Κύπρο σὲ «Κούβα τῆς Μεσογείου».

Πρέπει νὰ προσθέσουμε καὶ τὴν *Ἑλλάδα* ὅπου τὸ ΚΚΕ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἐκτὸς νόμου, ἀλλὰ τὸ νόμιμο ὑποκατάστατό του, ἡ ΕΔΑ, διαθέτει μία δύναμι ποὺ δὲν εἶναι ἀμελητέα.

Τέλος, εἶναι καὶ ἡ *Ἰταλία* ποὺ παραμένει ἴσως τὸ πιὸ ἀπειλούμενο σημεῖο τῆς Εὐρώπης τόσο γιατὶ μέσα στὴν διανόησί της ὅλων τῶν τάσεων ὑπάρχουν πολλοὶ ποὺ πιστεύουν ὅτι μποροῦν νὰ προσεγγίσουν ἀκίνδυνα οἰκονομικῶς καὶ πολιτικῶς τὴν ΕΣΣΔ, ὅσο καὶ γιατὶ οἱ σοσιαλισταὶ δὲν ἔχουν ἀκόμη ξεκαθαρίσει ὁριστικὰ τὴν στάσι τους ἀπέναντι στοὺς κομμουνιστάς.

Τὸ «ἄνοιγμα πρὸς τὰ ἀριστερὰ» ποὺ τόσοι κύκλοι ὑποστηρίζουν στὴν Ἰταλία, μπορεῖ νὰ ἀνακόψη ὁριστικὰ τὸν κομμουνισμὸ σ' αὐτὴν τὴν χώρα, μπορεῖ ὅμως καὶ ἀντίθετα, ἀνάλογα μὲ τὴν ἐξέλιξι ποὺ θὰ πάρη, νὰ βάλη τοὺς κομμουνιστὰς στὴν λεωφόρο ποὺ ὁδηγεῖ πρὸς τὴν ἐξουσία.

ΟΙ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΓΓΥΣ ΑΝΑΤΟΛΗ

Ὑπὸ Ν. ΛΑΓΚ

Ἐκμετάλλευσις τοῦ ἐθνικισμοῦ

Ἐπὶ Στάλιν, οἱ κομμουνισταὶ εἶχαν πάρει θέσι ἐναντίον τῆς «ἐθνικῆς ἀστικῆς τάξεως» καὶ γενικὰ ἀκολουθοῦσαν μία ἐξτρεμιστικὴ τακτικὴ ποὺ τοὺς ἀπομόνωνε ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀραβικοῦ κόσμου. Μόνο μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Στάλιν οἱ κομμουνισταὶ ἄρχισαν νὰ παίζουν ἕνα σημαντικὸ ρόλο στὴν Ἐγγὺς Ἀνατολή, ἐφαρμόζοντας τὴν τακτικὴ τῶν «ἐθνικῶν μετώπων». (1) Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ὑπῆρχαν κομμουνιστικὰ κόμματα σχεδὸν σὲ ὅλες τὶς χῶρες αὐτῆς τῆς περιοχῆς, ἀλλὰ ἦσαν παράνομα καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν τους ἦταν περιορισμένος. Παρ' ὅλα αὐτά, οἱ ἄραβες κομμουνισταί, ἐπωφελούμενοι ἀπὸ τὴν πολιτικὴ ἄγνοια τῶν περισσοτέρων ἐθνικιστῶν ἡγετῶν κατώρθωσαν νὰ συνδεθοῦν μὲ τὸ ἐθνικιστικὸ ρεῦμα ποὺ ἁπλώνεται σὲ ὅλη τὴν Ἐγγὺς Ἀνατολὴ καὶ νὰ ἀρχίσουν νὰ διεισδύουν παντοῦ, ρίχνοντας ἀκραῖα ἐθνικιστικὰ συνθήματα, καλλιεργώντας τὸ μῖσος πρὸς τὴν Δύσι, ὑποστηρίζοντας τὴν συνεργασία μὲ τὸ κομμουνιστικὸ στρατόπεδο καὶ διαδίδοντας τὶς ἰδέες των. Τὴν τακτικὴ αὐτὴ ἐνίσχυαν οἱ κομμουνιστικὲς χῶρες στέλνοντας τοὺς τεχνικοὺς καὶ τοὺς συμβούλους των, ὑπογράφοντας ἐμπορικά, πολιτιστικὰ καὶ ἄλλα σύμφωνα, μὲ αὐτὲς τὶς χῶρες.

Ἡ τακτικὴ αὐτὴ σημείωσε ἀξιόλογη ἐπιτυχία.

Στὴν Αἴγυπτο, σὲ πολλὲς περιπτώσεις, οἱ κομμουνισταὶ παρ' ὅλο ποὺ δὲν εἶχαν ἑνιαῖο κόμμα καὶ ἦσαν, διεσπασμένοι σὲ καμμιὰ πενηνταριὰ διαφορετικὲς ὀργανώσεις, κατώρθωσαν ἀρκετὲς φορὲς νὰ κατευθύνουν τὴν ἀντιβρεταννικὴ καὶ ἀντιμοναρχικὴ δραστηριότητα. Αὐτοὶ ποὺ ἔκαναν τὸ κίνημα τοῦ 1952 μὲ τὸ ὁποῖο ἀνετράπη ὁ Φαρούκ, δὲν ἦσαν κομμουνισταί, ἀλλὰ ἀρκετοὶ ἀπὸ αὐτοὺς εἶχαν κάποια ἐπαφὴ μὲ κομμουνιστικὲς ὀργανώσεις.

Μετὰ τὴν πτῶσι τοῦ Φαρούκ, οἱ κομμουνισταί, κατώρθωσαν νὰ προσελκύσουν μερικοὺς ἀπὸ τοὺς νέους στρατιωτικοὺς ποὺ πῆραν τὴν ἐξουσία. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, ποὺ ἐκφράζουν τὴν «ἐθνικὴ ἀστικὴ τάξι», ζητοῦσαν τὸν δρόμο τους μέσα ἀπὸ χίλιες δυσκολίες χωρὶς νὰ ἔχουν τὶς ἀναγκαῖες πολιτικὲς γνώσεις. Οἱ κομμουνισταὶ ἐπωφελήθηκαν ἀπὸ αὐτὴν τὴν κατάστασι καὶ προσφέροντας ἐπιχειρήματα, στελέχη καὶ ὀργανώσεις, μπόρεσαν νὰ καταλάβουν γιὰ ἕνα διάστημα σημαντικὲς θέσεις σὲ οἰκονομικοὺς καὶ τεχνικοὺς τομεῖς καθὼς καὶ στὶς ὑπηρεσίες προπαγάνδας καὶ πληροφοριῶν.

Τὴν ἄνοιξι τοῦ 1953, ὁ στρατηγὸς Ναγκίμπ, πρόεδρος τότε τοῦ Ἐπαναστατικοῦ Συμβουλίου τῆς Αἰγύπτου, κατάγγειλε τὴν κομμουνιστικὴ ἀπειλή. Ἀπὸ τότε, ἐλήφθησαν μέτρα ἐναντίον τῶν κομμουνιστῶν. Ὅσοι δὲν ἐδέχοντο νὰ ἐγκαταλείψουν τὸ κόμμα ἢ τὴν ὀργάνωσι στὴν ὁποία ἀνῆκαν (ἡ ἑνοποίησις τῶν κομμουνιστικῶν ὀργανώσεων τῆς Αἰγύπτου ἔγινε μόνο τὸ 1958) ἐπαύοντο ἀπὸ τὶς θέσεις των καὶ σὲ ἀρκετὲς περιπτώσεις τοὺς ἔστελναν στὰ στρατόπεδα συγκεντρώσεως τῆς ὀάσεως Χάργκα. Ὅταν ὁ Νάσερ ἐξετόπισε τὸν Νοέμβριο τοῦ 1954 τὸν στρατηγὸ Ναγκίμπ, ἐπολλαπλασίασε τὴν ἀντικομμουνιστικὴ ἐκστρατεία. Παρ' ὅλα αὐτά, οἱ κομμουνισταὶ ἐξακολουθοῦσαν νὰ τὸν ἐπαινοῦν, γιατὶ ἀκολουθοῦσε μία ἐξωτερικὴ πολιτικὴ ποὺ τὸν ἀπομάκρυνε ἀπὸ τὴν Δύσι καὶ τὸν προσέγγιζε στὴν Ἀνατολή. Πράγματι, ἡ Αἴγυπτος ὑπέγραψε διάφορα σύμφωνα μὲ πολλὲς κομμουνιστικὲς χῶρες καὶ τὸ Κάϊρο ἔγινε κέντρο τῆς ἀντιδυτικῆς προπαγάνδας στὴν Μέση Ἀνατολὴ καὶ στὴν Ἀφρική. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐκεῖνο ποὺ ἐνδιαφέρει πάνω ἀπ' ὅλα τοὺς κομμουνιστὰς εἶναι ἡ ἐξυπηρέτησις τῆς σοβιετικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, ἐξακολουθοῦσαν νὰ ὑποστηρίζουν τὸν Νάσερ ποὺ τοὺς καταδίωκε. Τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1955 μάλιστα, οἱ κρατούμενοι σὲ στρατόπεδα συγκεντρώσεως αἰγύπτιοι κομμουνισταί, ὑπέγραψαν μία διακήρυξι μὲ τὴν ὁποία ἐχαρακτήριζαν τὸν Νάσερ σὰν «θαρραλέο ὑπερασπιτὴ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἐθνι-

(1) Ἴδε «ἡ σοβιετικὴ πολιτικὴ στὴν Μέση Ἀνατολὴ» στὴν «Σοβιετολογία» τοῦ Ἰανουαρίου 1960, σελ. 8.

κῆς ἀνεξαρτησίας». Ἡ διακήρυξις αὐτὴ ὀφείλεται στὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Νάσερ εἶχε ταχθῆ τότε ἐναντίον τῆς ἱδρύσεως τοῦ Συμφώνου τῆς Βαγδάτης καὶ ἦταν ἕτοιμος νὰ ἀναχωρήση γιὰ τὴν διάσκεψι τοῦ Μπαντοὺγκ ποὺ κατάγγειλε τὸν «δυτικὸ ἰμπεριαλισμό».

Ἡ ΕΣΣΔ ἐπεμβαίνει

Ἡ κρίσις τοῦ Σουὲζ (φθινόπωρο 1956), ἔδωσε τὴν εὐκαιρία στὴν ΕΣΣΔ νὰ ἐπέμβη πιὸ ἄμεσα στὶς ὑποθέσεις τῆς Ἐγγὺς Ἀνατολῆς παριστάνοντας τὸν ὑπερασπιστὴ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας, τὴν ἴδια ὥρα τὰ στρατεύματά της συνέτριβαν τὴν οὑγγρικὴ ἐθνικοαπελευθερωτικὴ ἐπανάστασι. Μὲ τὴν ὑπόθεσι τοῦ Σουέζ, ἡ ἐπιρροὴ τῆς Δύσεως στὴν Ἐγγὺς Ἀνατολὴ ἔπαθε μία καταστρεπτικὴ μείωσι, ἐνῶ ἡ ΕΣΣΔ ἀπέκτησε μεγαλύτερο κῦρος καὶ περισσότερες συμπάθειες.

Σοβιετικὸ στρατιωτικὸ ὑλικὸ καὶ σοβιετικοὶ στρατιωτικοὶ ἐκπαιδευτικοὶ ἄρχισαν νὰ συρρέουν στὶς ἀραβικὲς χῶρες. Ταυτόχρονα, δυνάμωσε ἡ ἀνατρεπτικὴ δραστηριότης τῶν ἐγχωρίων κομμουνιστῶν. Στὴν Ἰορδανία, στὸν Λίβανο καὶ στὸ Ἰράκ, ξέσπασαν αἱματηρὰ γεγονότα. Στὴν Ἰορδανία, ἀδιάκοπες πιέσεις ποὺ τὶς ἐνέπνεαν σὲ σημαντικὸ βαθμὸ οἱ κομμουνισταί, ἀπέληξαν στὴν ἀπομάκρυνσι τοῦ Γκλὰμπ Πασᾶ καὶ τῶν ἄγγλων ἀξιωματικῶν ποὺ διηύθυναν τὴν Ἀραβικὴ Λεγεῶνα. Ἀκόμη καὶ στὸ Σουδὰν οἱ κομμουνισταὶ ἀνέπτυσσαν ἀξιόλογη δραστηριότητα καὶ ὑπὸ τὸ κάλυμμα τοῦ «ἀντιϊμπεριαλιστικοῦ μετώπου» ἔμπαιναν στὴν Βουλή.

Ἡ ὑπόθεσις τῆς Συρίας

Κύριος στόχος ὅμως τῆς σοβιετικῆς πολιτικῆς ἦταν ἡ Συρία. Αὐτὴ ἡ χώρα εἶχε τὸ καλύτερα ὀργανωμένο κομμουνιστικὸ κόμμα τοῦ ἀραβικοῦ κόσμου καὶ ὁ γενικὸς γραμματεύς του, Χαλὲντ Μπαγκτάς, εἶχε γίνει τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1954, ὁ πρῶτος κομμουνιστὴς βουλευτὴς στὴν Ἐγγὺς Ἀνατολή. Ἐξ ἄλλου, κάτω ἀπὸ τὴν πίεσι τῶν διανοουμένων καὶ τῶν ἐπιχειρηματιῶν, ἡ κυβέρνησις τῆς Δαμασκοῦ προσέγγιζε ὁλοένα καὶ περισσότερο τὸν κομμουνιστικὸ συνασπισμό. Στὴν περίοδο 1956-1957, ἡ ΕΣΣΔ παραχώρησε στὴν Συρία ἄφθονο πολεμικὸ ὑλικὸ τὸ ὁποῖο συνόδευαν σοβιετικοὶ τεχνικοὶ καὶ ἐκπαιδευταί. Ταυτόχρονα, μονάδες τοῦ σοβιετικοῦ στόλου ἀγκυροβολοῦσαν ὅλο καὶ συχνότερα στὰ λιμάνια τῆς Συρίας. Τέλος, οἱ κομμουνισταὶ εἶχαν κατορθώσει νὰ διεισδύσουν στὶς ὑπηρεσίες πληροφοριῶν καὶ προπαγάνδας αὐτῆς τῆς χώρας.

Γιὰ ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἡ Συρία μετετρέπετο σὲ στήριγμα τῆς σοβιετικῆς πολιτικῆς στὴν Ἐγγὺς Ἀνατολή. Τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1957, οἱ κομμουνισταὶ διέδοσαν ὅτι τὸ Ἰσραὴλ θὰ ἐξαπέλυε δῆθεν ἐπίθεσι ἐναντίον τῆς Συρίας. Ἡ κυβέρνησις τῆς Δαμασκοῦ ζήτησε τότε ὅπλα ἀπὸ τὴν Ἀγγλία καὶ τὴν Γαλλία. Τῆς τὰ ἀρνήθηκαν. Ὕστερα ἀπὸ αὐτό, ἀπευθύνθηκε καὶ πάλι στὴν Μόσχα καὶ σὲ λίγο τὰ σοβιετικὰ ὅπλα ἄρχισαν νὰ κατακλύζουν τὴν χώρα. Διεπιστώθη ὅμως ὅτι πολλὰ ἀπὸ αὐτὰ τὰ ὅπλα ἐδίδοντο σὲ πολῖτες. Οἱ κομμουνισταὶ συγκροτοῦσαν γοργὰ μία «λαϊκὴ πολιτοφυλακή». Ἦταν φανερὸ ὅτι σὲ λίγο οἱ κομμουνισταὶ τῆς Συρίας θὰ ἐξορμοῦσαν γιὰ τὴν ἐξουσία. Γι' αὐτό, οἱ ἀντίπαλοί τους, ἀπευθύνθηκαν στὸν Νάσερ, ὁ ὁποῖος εἶχε προετοιμάσει φυσικὰ τὸ ἔδαφος. Ἔτσι, στὰ τέλη τοῦ 1957, γιὰ νὰ ἀποφύγη τὴν κομμουνιστικὴ δορυφοροποίησί της, ἡ Συρία προτίμησε νὰ μετατραπῆ σὲ βόρεια ἐπαρχία τῆς Ἡνωμένης Ἀραβικῆς Δημοκρατίας ποὺ πρόεδρός της ἀνακηρύχθηκε ὁ Νάσερ.

Ἡ ὑπόθεσις τῆς Συρίας ἔληξε λοιπὸν μὲ μία ἀποτυχία γιὰ τὴν Μόσχα καὶ ὁ Μπαγκτὰς ἀναγκάσθηκε νὰ φύγη στὸ Παραπέτασμα, ἐνῶ ἡ ἀστυνομία συνελάμβανε τὰ μέλη τοῦ ΚΚ Συρίας.

Στὸ πλευρὸ τοῦ Κάσσεμ

Μὲ τὴν ἐπανάστασι ποὺ ἔγινε τὸν Ἰούλιο τοῦ 1958 στὸ Ἰράκ, τὸ Κρεμλῖνο ἀπέκτησε ἕνα ἄλλο σημεῖο στηρίξεως στὴν Μέση Ἀνατολή. Μὲ τὴν ἄνοδο τοῦ Κάσσεμ στὴν ἐξουσία οἱ κομμουνισταὶ προσφέρθηκαν νὰ τὸν βοηθήσουν, πραγματοποιώντας ταυτόχρονα μία βαθειὰ διείσδυσι σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ζωῆς τῆς χώρας. Τὴν ἴδια ὥρα, ὁ κομμουνισμὸς ἄρχιζε μία ἐκστρατεία ἐναντίον τοῦ Νάσερ ποὺ εἶχε ματαιώσει τὰ σχέδιά του στὴ Συρία. Οἱ κομμουνισταὶ τῆς Μέσης Ἀνατολῆς ἀντιτάχθηκαν στὰ παναραβικὰ σχέδια τοῦ Νάσερ καὶ στὸν «ἀραβικὸ σοσιαλισμὸ» του γιατὶ δὲν συμφέρει στὴν ΕΣΣΔ ἡ δημιουργία μιᾶς μεγάλης ἀραβικῆς αὐτοκρατορίας ποὺ θὰ τῆς κλείνει τὸν δρόμο στὴν Μ. Ἀνατολή. (2) Γι αὐτὸ οἱ κομμουνισταὶ

(2) Ἴδε «ὁ ἀραβικὸς σοσιαλισμὸς καὶ ὁ κομμουνισμὸς» στὸ τεῦχος μας τοῦ Φεβρουαρίου 1963 σελ. 72.

τάχθηκαν στὸ πλευρὸ τοῦ Κάσσεμ, ποὺ ἐμφανίσθηκε σὰν ἀντίπαλος τοῦ Νάσερ. Ἡ Μόσχα ἤλπιζε ὅτι σιγὰ σιγὰ θὰ μετέτρεπε τὸν Κάσσεμ σὲ ἕνα αἰχμάλωτό της, σ' ενα εἶδος ἄραβος Μπένες. Οἱ κομμουνισταὶ ἄρχισαν νὰ κατηγοροῦν τὸν Νάσερ σὰν «ὄργανο τοῦ ἀμερικανικοῦ κεφαλαίου». Ὁ Νάσερ ἀπάντησε ἐξαπολύοντας ἕνα νέο κῦμα συλλήψεων κομμουνιστῶν στὴν Αἴγυπτο καὶ στὴν Συρα.

Ὁ Κάσεμ ὅμως ἄρχισε νὰ ἀνησυχῇ ἀπὸ τὴν αὐξανόμενη ἐπιρροὴ τῶν κομμουνιστῶν καὶ προσπάθησε νὰ τὴν ἀναχαιτήσῃ. (3) Τὸ 1962 ὅμως, ἀναγκασμένος νὰ πολεμᾷ μὲ ποικίλους ἐχθρούς, ξαναζήτησε τὴν ὑποστήριξι τῶν κομμουνιστῶν ποὺ ἐπωφελήθηκαν ἀπὸ αὐτὸ γιὰ νὰ ἀρχίσουν τὴν ἐντατικὴ κομμουνιστικοποίσι τῆς χώρας. Τὸ κίνημα τοῦ Φεβρουαρίου 1963 ποὺ ἀνέτρεψε τὸν Κάσεμ ἔθεσε τέρμα σ' αὐτὴν τὴν δραστηριότητα τῶν ἰρακινῶν κομμουνιστῶν. (4)

Νεώτερες ἐξελίξεις

Ὁ Νάσερ ὑπέστη μία βαρειὰ ἀποτυχία μὲ τὴν ἀποχώρησι τῆς Συρίας ἀπὸ τὴν ΗΑΔ. Τὴν ἀποχώρησι αὐτὴ τὴν ὑποστήριξαν ὁλόψυχα οἱ κομμουνισταί, οἱ ὁποῖοι ἀντιτάσσονται στὸν «ἀραβικὸ σοσιαλισμὸ» τοῦ Νάσερ τὸν ὁποῖον κατηγοροῦν ὅτι εἶναι «ὄργανο τῶν δυτικῶν μονοπωλίων» καὶ ὅτι φείδεται τοῦ Ἰσραὴλ (ὅπου ὑπάρχει ἕνα ἀσήμαντο ΚΚ). Ἡ ὑπόθεσις τῆς Ὑεμένης (Σεπτέμβριος 1962) ξανάδωσε στὸν Νάσερ ἕνα μέρος ἀπὸ τὸ κῦρος του. Ἡ ΕΣΣΔ ὑπεστήριξε ἐπίσης τὸ νέο καθεστὼς τῆς Ὑεμένης τοῦ στρατηγοῦ Σαλάλ. Κομμουνιστικὲς ὀργανώσεις ἐκδηλώνουν τὴν ὕπαρξί τους στὴν Σαουδικὴ Ἀραβία καὶ στὸ Ἄντεν ἐπωφελούμενος ἀπὸ τὰ γεγονότα τῆς Ὑεμένης. Στὴν Συρία, ὅπου ἡ κατάστασις δὲν εἶχε σταθεροποιηθῆ, οἱ κομμουνισταὶ ἀνακτοῦσαν ἔδαφος ἀλλὰ τὸ τελευταῖο κίνημα ἀνέκοψε καὶ τὴν νέα ἐξόρμησί τους.

Συμπέρασμα

Στὴν δεκαετία ποὺ πέρασε, οἱ κομμουνισταὶ δὲν κατόρθωσαν νὰ κατακτήσουν καμμία χώρα τῆς Ἐγγὺς Ἀνατολῆς, ἀλλὰ εἶναι γεγονὸς ὅτι ἡ σοβιετικὴ διείσδυσις σ' αὐτὴν τὴν περιοχὴ ἐσημείωσε μία ἀναμφισβήτητη πρόοδο.

---

(3) Ἴδε «Ὁ Κάσεμ καὶ οἱ κομμουνισταὶ» στὸ τεῦχος μας Φεβρουαρίου 1960 σελ. 11.

(4) Ἴδε «Φῶς καὶ γεγονότα τοῦ Ἰρὰκ» στὴν «Σοβιετολογία» τοῦ Φεβρουαρίου 1963, σελ. 79.

ΕΠΙΤΥΧΙΕΣ ΚΑΙ ΑΠΟΤΥΧΙΕΣ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΑΦΡΙΚΗ

Ὑπὸ Ν. ΛΑΓΚ

Ἡ προσοχὴ τῶν σοβιετικῶν ἡγετῶν πρὸς τὴν ἀφρικανικὴ ἤπειρο προσελκύσθηκε μόνο μὲ τὸν β' παγκόσμιο πόλεμο ποὺ ἔδειξε τὴν στρατηγικὴ σημασία αὐτῆς τῆς ἠπείρου στὴν ἐποχὴ τῶν μεγάλων χώρων καὶ τῶν μεγάλων ταχυτήτων. Ἐπὶ πλέον, μὲ αὐτὸν τὸν πόλεμο, μπῆκε στὸ ἀποφασιστικό της στάδιο ἡ διάλυσις τοῦ ἀποικισμοῦ καὶ ἡ μεταβολὴ τῶν παλαιῶν τρόπων ζωῆς τῶν ἀφρικανικῶν λαῶν, πρᾶγμα ποὺ δημιούργησε νέες δυνατότητες γιὰ τὴν Μόσχα.

Παρ' ὅλα αὐτά, μόνο μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Στάλιν ἡ ἀφρικανικὴ ἤπειρος ἔγινε τὸ ἀντικείμενο μιᾶς πραγματικὰ σοβαρῆς δραστηριότητος τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ.

Βέβαια, τὸ 1944-45, ὁ κομμουνισμὸς προσπάθησε νὰ διεισδύσῃ στὴν Ἀφρικὴ διὰ τῶν γάλλων κομμουνιστῶν οἱ ὁποῖοι ἵδρυσαν τὸν «Ἀφρικανικὸ Δημοκρα-

τικο Συναγερμό». Ἐπίσης κατὰ τὸ 1945-1947, ὁ Στάλιν προσπάθησε νὰ πετύχῃ τὴν συγκατάθεσι τῶν Συμμάχων γιὰ νὰ τεθῇ ἡ πρώην ἰταλικὴ ἀποικία τῆς Λιβύης κάτω ἀπὸ σοβιετικὴ κηδεμονία. Οἱ προσπάθειες ὅμως αὐτὲς ἀπέτυχαν, καὶ μόνο ἀπὸ τὸ 1953 ἄρχισε νὰ ἀναπτύσσεται ἡ κομμουνιστικὴ διείσδυσις στὴν Ἀφρικὴ (1).

Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ οἱ σοβιετικοὶ διαπίστωσαν τὶς δυσκολίες τοῦ ἔργου των. Οἱ δυσκολίες αὐτὲς ὀφείλονται στὸ γεγονὸς ὅτι οἱ ἀφρικανικὲς χῶρες οὔτε ἀπὸ κοινωνική, οὔτε ἀπὸ οἰκονομική, οὔτε ἀπὸ πολιτικὴ πλευρὰ ἀνταποκρίνοντο στὸ σχῆμα ποὺ εἶχε κατασκευάσει ὁ κομμουνισμὸς μὲ τὶς θεωρίες του περὶ ἀποικιακῶν καὶ ἐξαρτημένων χωρῶν. Ἡ ἔλλειψις βιομηχανικοῦ προλεταριάτου ἢ ἰσχὺς τῶν φυλῶν, ἡ ἔλλειψις διανοουμένων, ὅλα αὐτὰ ἀνάγκασαν τοὺς σοβιετικοὺς ὄχι μόνο νὰ ἀναθεωρήσουν τὴν τακτικὴ τῆς διεισδύσεως στὴν Μαύρη Ἤπειρο, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀρχίσουν συστηματικὰ τὴν μελέτη τῶν γεωγραφικῶν, ἱστορικῶν καὶ ἐθνικῶν ἰδιομορφιῶν της.

Τὸν Μάϊο τοῦ 1955, τὸ περιοδικὸ «Κομμουνὶστ» διαπίστωνε ὅτι οἱ σοβιετικὲς μελέτες γιὰ τὴν Ἀφρικὴ ἦσαν «ἄσχημα ὀργανωμένες». Ὕστερα ἀπὸ αὐτό, στὰ τέλη τοῦ 1955, ἱδρύθηκε ἕνα ἀφρικανικὸ τμῆμα στὸ Ἰνστιτοῦτο Ἐθνογραφίας τῆς Ἀκαδημίας τῆς ΕΣΣΔ. Τὸ τμῆμα αὐτὸ μεγάλωνε διαρκῶς σὲ σημασία καὶ τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1957 συνεκάλεσε μία συντονιστικὴ συνδιάσκεψι τῶν σοβιετικῶν ἀφρικανολόγων κάτω ἀπὸ τὴν προεδρεία τοῦ καθηγητοῦ Ποτέχιν. Ἡ διάσκεψις αὐτὴ ἐπεξεργάσθηκε ἕνα σχέδιο ἐρευνῶν τῆς Ἀφρικῆς ἀπὸ κάθε πλευρὰ καὶ ἵδρυσε 7 διαφορετικὰ τμήματα. Στὴν ἴδια διάσκεψι ξεκαθαρίσθηκε ὅτι οἱ μελέτες τῶν σοβιετικῶν ἀφρικανολόγων ἔχουν γιὰ βασικὸ σκοπό τους τὴν ἐξυπηρέτησι τῶν πολιτικῶν ἐπιδιώξεων τῆς Μόσχας σ' αὐτὴν τὴν περιοχὴ τοῦ κόσμου. Αὐτὸ τὸ πρᾶγμα τὸ διακήρυξε γιὰ ἄλλη μία φορὰ ἐπίσημα ὁ Ποτέχιν, μιλώντας σὲ μία ὁμάδα ἀφρικανῶν ποὺ μετεῖχαν στὸ 6ο φεστιβὰλ τῆς νεολαίας στὴν Μόσχα.

Τὸν Νοέμβριο τοῦ 1957, ὁ Ποτέχιν, ποὺ εἶναι ὁ κυρώτερος σοβιετικὸς ἀφρικανολόγος, μετέσχε σὲ μία διάσκεψι ποὺ συνῆλθε στὴν Ἄκκρα. Μιλώντας σ' αὐτὴν τὴν διάσκεψι ὁ σοβιετικὸς καθηγητὴς ὑπεστήριξε ὅτι οἱ ἀφρικανικὲς κοινωνίες «πρέπει νὰ περάσουν ἀμέσως στὸν σοσιαλισμὸ χωρὶς νὰ διέλθουν προηγουμένως ἀπὸ τὸ στάδιο τοῦ καπιταλισμοῦ» Γιὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι αὐτὸ τὸ πήδημα ἀπὸ μία πρωτόγονη κοινωνία στὸ «σοσιαλιστικὸ» σύστημα εἶναι δυνατό, ἔφερε σὰν παράδειγμα τὴν περίπτωσι ὡρισμένων καθυστερημένων ἐθνοτήτων τῆς ΕΣΣΔ καθὼς καὶ τὴν Μογγολία καὶ ἐκάλεσε τοὺς ἀφρικανοὺς «νὰ ἐπιταχύνουν τὸ βῆμα» καὶ νὰ υἱοθετήσουν ἀμέσως τὸν μαρξισμὸ-λενινισμό. Ἀργότερα, ὁ ἴδιος καθηγητής, καταδίκασε τοὺς ἀφρικανοὺς ἡγέτας ποὺ μιλοῦν γιὰ «ἀφρικανικὸ σοσιαλισμὸ» καὶ διακήρυξε ὅτι πρόκειται γιὰ ἐσφαλμένη ἀντίληψι, ὅτι ὁ σοσιαλισμὸς εἶναι ἑνιαῖος (δηλ. μόνον ὁ σοβιετικὸς) καὶ ὅτι ὅσοι μιλοῦν γιὰ ἕνα ἰδιαίτερο «ἀφρικανικὸ σοσιαλισμὸ» εἶναι πράκτορες τοῦ καπιταλιστικοῦ νεοαποικισμοῦ!

Ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 1957, ἄρχισαν νὰ φθάνουν στὴν Μόσχα ἀφρικανοὶ νέοι γιὰ νὰ σπουδάσουν σὲ σοβιετικὰ πανεπιστήμια. Μία ἄλλη μέθοδος διεισδύσεως ποὺ χρησιμοποίησαν οἱ κομμουνιστικὲς χῶρες εἶναι ἡ ἀνάπτυξις διπλωματικῶν, ἐμπορικῶν, πνευματικῶν καὶ οἰκονομικῶν σχέσεων μὲ τὶς ἀφρικανικὲς χῶρες. Τεχνικοὶ προερχόμενοι ἀπὸ τὸν κομμουνιστικὸ κόσμο ἄρχισαν νὰ ἐμφανίζονται στὴν ἀφρικανικὴ ἤπειρο καὶ βοηθούμενοι ἀπὸ τοὺς διπλωμάτες τῶν χωρῶν τους καὶ ἀπὸ μερικοὺς νέους ἀφρικανοὺς ποὺ εἶχαν προσηλυτισθεῖ στὸν κομμουνισμὸ στὸ ἐξωτερικό, ἄρχισαν νὰ σπέρνουν τὶς κομμουνιστικὲς ἰδέες.

Στὶς ἀρχὲς τοῦ 1958 ἡ ΕΣΣΔ ἄρχισε καὶ τὶς καθημερινὲς ἐκπομπές της στὴν ἀγγλικὴ καὶ στὴν γαλλικὴ γλῶσσα πρὸς τὴν ἀφρικανικὴ ἤπειρο. Τὴν ἀκολούθησαν καὶ οἱ ἄλλες κομμουνιστικὲς χῶρες καὶ σιγὰ—σιγά, στὶς πρῶτες δύο γλῶσσες προστέθηκαν καὶ ἡ ἰταλική, ἡ πορτογαλλικὴ καὶ διάφοροι ἀφρικανικοὶ διάλεκτοι ὅπως ἡ σβαχίλη, ἡ ζουλοῦ, ἡ ἀμχὰρ καὶ ἄλλες ποὺ ἤδη διδάσκονται καὶ στὰ Πανεπιστήμια τῆς Μόσχας τοῦ Πεκίνου καὶ τῆς Πράγας.

Ἄλλο σημαντικὸ μέσον διεισδύσεως στὴν Ἀφρικὴ εἶναι οἱ «σύνδεσμοι φιλίας» μεταξὺ τῶν ἀφρικανικῶν καὶ τῶν κομμουνιστικῶν χωρῶν ποὺ μὲ διαφόρους τρόπους ἐξάπτουν τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἀφρικανῶν γιὰ τὸν κομμουνισμό, προβάλλουν τὶς ἐπιτεύξεις του καὶ διαδίδουν τὶς ἰδέες του. Διὰ μέσου αὐτῶν τῶν «συνδέσμων» ὁλοένα καὶ περισσότερα καλλιτεχνικά, ἀθλητικὰ καὶ ἄλλα συγκροτήματα τῶν κομμουνιστικῶν χω-

---

(1) Ἴδε σχετικὰς μελέτας περὶ Ἀφρικῆς στὸ τεῦχος μας τοῦ Αὐγούστου 1960.

ρῶν ἐπισκέπτονται τὰ ἀφρικανικὰ κράτη.

Τέλος, ὑπάρχουν οἱ λεγόμενες «ἡμέρες ἀλληλεγγύης» πρὸς διάφορες ἀφρικανικὲς χῶρες ποὺ ὀργανώνονται κατὰ διαστήματα στὸν κομμουνιστικὸ κόσμο καὶ δίνουν ἀφορμὴ σὲ διάφορες ἐντυπωσιακὲς ἐκδηλώσεις.

Σὲ ὅλη αὐτὴν τὴν περίοδο, ὡς τὸ 1958, οἱ κομμουνισταὶ ἤθελαν κυρίως νὰ ἐκμεταλλευθοῦν τὸ ἐθνικιστικὸ ρεῦμα τῶν ἀφρικανῶν γιὰ νὰ τοὺς προσεγγίσουν, νὰ τοὺς στρέψουν ἐναντίον τῆς Δύσεως καὶ νὰ μπορέσουν βαθμιαῖα νὰ δώσουν κομμουνιστικὸ χαρακτῆρα στὰ ἐθνικοαπελευθερωτικά τους κινήματα. Δὲν ὑπολόγιζαν ὅτι ἦταν δυνατὸν νὰ καταργηθῆ τόσο γρήγορα ἡ ἀποικιοκρατία. Πίστευαν ὅτι ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη θὰ ἐνεπλέκετο γιὰ δεκαετίες σὲ ἀποικιακοὺς πολέμους ἐναντίον τῶν ἀφρικανῶν, πρὸς ὄφελος βεβαίως τῶν κομμουνιστῶν. Ἀλλὰ ἔπεσαν ἔξω καὶ γι' αὐτὸ ἀπὸ τὸ 1958 ἀναγκάσθηκαν νὰ μεταβάλουν τακτική.

Ἤδη, ἀμέσως μετὰ τὸν πόλεμο, οἱ κομμουνισταὶ εἶχαν ἐκτιμήσει ἐσφαλμένα τὴν κατάστασι καὶ πιστεύοντας ὅτι θὰ πάρουν τὴν ἐξουσία στὶς εὐρωπαϊκὲς χῶρες ποὺ εἶχαν ἀποικίες ὅπως ἦταν ἡ Γαλλία, ἡ Ἰταλία καὶ τὸ Βέλγιο, ἐπῆραν θέσι ἐναντίον τῶν ἀφρικανικῶν ἐθνικοαπελευθερωτικῶν κινημάτων. Γι' αὐτὸ τὸ ΚΚ Γαλλίας πιστεύοντας ὅτι θὰ πάρη τὴν ἐξουσία, εἶχε ταχθῆ κατὰ τὸ 1944-1947 ἐναντίον τῶν ἐπαναστάσεων στὴν Ἀλγερία, στὴν Ἰνδοκίνα καὶ σὲ ἄλλες χῶρες ποὺ δὲν ἤθελε νὰ ἀπελευθερωθοῦν γιὰ νὰ μὴ ξεφύγουν ἀπὸ τὴν ἐξουσία του. Γιὰ τὸν ἴδιο λόγο καὶ τὸ ΚΚ Ἀλγερίας δὲν ὑποστήριξε στὴν ἀρχὴ καθόλου τὴν ἐξέγερσι. Τέλος, ὅπως εἴδαμε, ἡ ΕΣΣΔ ζητοῦσε νὰ ἐγκατασταθῆ στὴ Λιβύη σὰν ἀποικιακὴ Δύναμι.

Ἡ ἀνεξαρτοποίησις ὅμως τῶν ἀφρικανικῶν χωρῶν ἔθεσε τοὺς κομμουνιστὰς μπροστὰ σὲ μία κατάστασι γιὰ τὴν ὁποία δὲν ἦσαν ἕτοιμοι. Ἀναγκάσθηκαν λοιπόν, ἰδίως ἀπὸ τὸ 1958, νὰ ἐφαρμόσουν μία ἐμπειρικὴ καὶ καιροσκοπικὴ τακτική, ἡ ὁποία σὲ πολλὲς περιπτώσεις τοὺς ἔδωσε στιγμιαῖες ἐπιτυχίες, ὀφειλόμενες κυρίως στὰ λάθη ποὺ διέπραξαν οἱ παλαιὲς ἀποικιακὲς δυνάμεις.

Ἔτσι οἱ κομμουνισταὶ μπόρεσαν νὰ ἐλπίσουν ὅτι θὰ πάρουν τὴν ἐξουσία ἢ τοὐλάχιστον θὰ φέρουν στὴν ἐξουσία στοιχεῖα ποὺ τοὺς συμπαθοῦν σὲ ὁρισμένες ἀφρικανικὲς χῶρες ὅπως ἡ Γκάνα, ἡ Γουϊνέα, τὸ Μαλὶ καὶ τὸ Κογκό. Τὰ ταξίδια ποὺ ἔκαναν στὶς κομμουνιστικὲς χῶρες ὁ Σεκοὺ Τουρὲ καὶ ὁ Νκρουμὰχ καθὼς καὶ ἡ ἄνοδος τοῦ Λουμούμπα στὴν ἐξουσία ἔπεισαν γιὰ μία στιγμὴ τὴν Μόσχα ὅτι βρισκόταν στὸν καλὸ δρόμο. Ἤλπισαν ὅτι θὰ ἐπανελάμβαναν στὴν Ἄκκρα, στὸ Κόνακρυ καὶ στὴν Λεοπολντβὶλ τὴν τακτικὴ ποὺ ἐπέτυχε στὴν Ἀβάνα.

Ἡ ἀποτυχία τῶν κομμουνιστῶν καὶ φιλοκομμουνιστῶν στὴν Λεοπολντβὶλ (Λουμούμπα) καὶ στὴν Στάνλεϊβὶλ (Γκιζένκα) συνέπεσε μὲ τὴν ἀπογοήτευσι ποὺ ὑπέστησαν οἱ ἡγέτες τῆς Γκάνα, τῆς Γουϊνέας καὶ τοῦ Κογκὸ γιὰ τὸν κομμουνιστικὸ κόσμο. Ἡ βοήθεια ποὺ τοὺς εἶχαν ὑποσχεθεῖ οἱ κομμουνισταὶ ἀπεδεικνύετο ἐντελῶς ἀνεπαρκής. Τὸ ὑλικὸ ποὺ τοὺς ἔστελναν ἦταν μετρίας ποιότητος. Ἐπὶ πλέον, οἱ σοβιετικοὶ καὶ ἀνατολικοευρωπαῖοι πράκτορες διέπραξαν πολλὰ λάθη ποὺ ὀφείλοντο στὴν ἄγνοια τῆς ἀφρικανικῆς ψυχολογίας. Ἔτσι, ὅσοι ἀφρικανοὶ ἡγέτες εἶχαν προσεγγίσει τὴν Ἀνατολὴ ἄρχισαν νὰ ἀπομακρύνονται ἀπὸ αὐτήν. Χωρὶς νὰ διακόψουν τελείως τὶς σχέσεις των μὲ τὸν ἀνατολικὸ συνασπισμό, ἄνθρωποι σὰν τὸ Σεκοὺ Τουρὲ καὶ τὸν Μοντίμπο Κέϊτα ἄρχισαν νὰ βλέπουν ἀπὸ μία νέα σκοπιὰ τὴν δῆθεν «ἄνευ ὅρων» βοήθεια ποὺ τόσο «γενναιόδωρα» τοὺς παρέχουν ἡ Μόσχα καὶ τὸ Πεκῖνο. Ἄρχισαν ἐπίσης νὰ διαπιστώνουν μὲ ἀνησυχία ὅπως διαπίστωσε πρὶν ἀπὸ αὐτοὺς καὶ ὁ Νάσερ, ὅτι οἱ κομμουνισταὶ ἀναπτύσσουν μία ὑπονομευτικὴ καὶ ἀνατρεπτικὴ δραστηριότητα μέσα στὶς χῶρες τους. Ἡ ἀνάκλησις τοῦ σοβιετικοῦ πρεσβευτοῦ Δ. Σολόντ ἀπὸ τὴν Γουϊνέα ἔδειξε ὅτι καὶ στὸ Κόνακρυ δὲν ὑπάρχουν πιὰ αὐταπάτες γιὰ τὴν λεγόμενη «ἀνιδιοτελῆ» βοήθεια τῆς ΕΣΣΔ. Ἐξ ἄλλου πολλοὶ ἀφρικανοὶ φοιτηταὶ ποὺ ἐπέστρεψαν ἀπὸ τὸν κομμουνιστικὸ συνασπισμὸ ἀποκάλυψαν ὅτι ἐκεῖ ἤθελαν νὰ τοὺς κάνουν ὄχι μηχανικοὺς ἢ ἰατροὺς ἀλλὰ πράκτορες τοῦ κομμουνισμοῦ.

Αὐτὲς οἱ ἀποτυχίες, καθὼς καὶ δυσπιστία τῶν ἀφρικανικῶν κύκλων πρὸς τοὺς κομμουνιστάς, ἀνάγκασαν τοὺς σοβιετικοὺς ἡγέτες νὰ δώσουν νέες μορφὲς στὴν δραστηριότητά τους στὴν Ἀφρική.

Χωρὶς νὰ ὑποτιμοῦν τὴν πεῖρα καὶ τὰ ἀποτελέσματα ποὺ ἀπέκτησαν, πιστεύουν ὅτι στὸ σημερινὸ στάδιο ἀναπτύξεως τῆς Ἀφρικῆς, πρέπει νὰ ἐπανέλθουν στὴν ἀρχική τους τακτική, δηλαδὴ νὰ διαμορφώσουν ἀρκετὰ κομμουνιστικὰ στελέχη ἀφρικανικῆς προελεύσεως ποὺ θὰ μποροῦσαν ὅταν τοὺς δοθῆ ἡ εὐκαιρία νὰ ἀναλάβουν τὶς πολιτικὲς καὶ διοικη-

τικὲς εὐθῦνες σὲ μία χώρα ὅπου θὰ ἐγκαθίδρυαν τὸ σύστημα τῆς λεγομένης «ἐθνικῆς δημοκρατίας» ποὺ πρότυπό της εἶναι ἡ Κούβα.

Οἱ κομμουνισταὶ δὲν ἀγνοοῦν ὅτι πρόκειται γιὰ μία ἐργασία μακρᾶς πνοῆς, ὑπολογίζουν ὅμως στὴν ἐκμετάλλευσι τῶν πολλαπλῶν ἀντιθέσεων καὶ ἀνταγωνισμῶν ποὺ ἀναστατώνουν τὰ νέα ἀφρικανικὰ κράτη. Γι' αὐτό, ἐνῶ συνεχίζουν τὴν ἐπίσημη διείσδυσί τους στὴν 'Αφρική, προσπαθοῦν ταυτόχρονα νὰ δημιουργήσουν καὶ τοπικὰ κομμουνιστικὰ κόμματα ἢ νὰ θέσουν ὑπὸ τὸν ἔλεγχό τους ἄλλα «ἐθνικιστικὰ» κόμματα. Σήμερα στὴν 'Αφρική, ὑπάρχουν οὐσιαστικὰ δώδεκα κομμουνιστικὰ κόμματα (2) ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὰ περισσότερα εἶναι ἐκτὸς νόμου ἐνῶ ταυτόχρονα ὑπάρχουν καὶ πολλὲς κομμουνιστικὲς φανερὲς ἢ μυστικὲς ὀργανώσεις.

Πρὶν δέκα χρόνια, ὅταν πέθανε ὁ Στάλιν, ἡ κομμουνιστικὴ διείσδυσις στὴν 'Αφρικὴ ἦταν σχεδὸν ἀνύπαρκτη. Σήμερα δὲν εἶναι τολμηρὸ νὰ ἰσχυρισθῇ κανεὶς ὅτι ἡ Μόσχα καὶ τὸ Πεκῖνο, παρὰ τὸν μεταξύ τους ἀνταγωνισμό, διαθέτουν στὴν ἀφρικανικὴ ἤπειρο μία ἀξιόλογη πολιτικὴ ἐπιρροὴ ποὺ τοὺς παρέχει τὴν δυνατότητα νὰ προβλέπουν ὅτι σὲ μερικὰ χρόνια οἱ κομμουνιστικὲς ἰδέες θὰ παίζουν ἕνα σημαντικὸ ρόλο σ' αὐτὴν τὴν ἤπειρο.

(2) Αἴγυπτος, Σουδάν, Τυνησία, Μαρόκο, 'Αλγερία, Νότιος 'Αφρική, Μαδαγασκάρη, Ζανζιβάρη, Σενεγάλη, Νιγηρία, Μπασουτολάνδη καὶ Καμερούν.

ΧΧ

Η ΠΡΟΟΔΟΣ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ Ν. Α. ΑΣΙΑ

Ὑπὸ Ν. ΛΑΓΚ

Τὴν ἐπαύριο τοῦ β' παγκοσμίου πολέμου, καὶ ἐνῶ ἡ κομμουνιστικὴ ἐπανάστασις θριάμβευε στὴν Κίνα, ὁ Στάλιν ἐξαπέλυσε ἔνοπλες ἐξεγέρσεις σὲ πολλὲς ἀσιατικὲς χῶρες. Χρησιμοποιώντας τὰ τοπικὰ κομμουνιστικὰ κόμματα καὶ ὁρισμένες ἀπὸ τὶς ὀργανώσεις ἀντιστάσεως κατὰ τῶν 'Ιαπώνων, ἀναπτύσσοντας μία ἔξαλλη προπαγάνδα ἐναντίον τῆς Δύσεως, οἱ κομμουνισταὶ ἡγέτες διηύθυναν ἢ ὑποκίνησαν πολλὲς ἐπαναστάσεις καὶ συγκρούσεις ποὺ ἀναστάτωσαν τὴν ἀσιατικὴ ἤπειρο καὶ κυρίως τὸ Νοτιοανατολικὸ τμῆμα της. Ἔχομε τὸν πόλεμο στὴν 'Ινδοκίνα τὸ 1946, τὶς ἐξεγέρσεις τοῦ Μαΐου 1948 στὴν Μαλαισία, τὴν ἐπανάστασι τοῦ Σεπτεμβρίου 1948 στὴν 'Ινδονησία, τὶς συγκρούσεις ποὺ ἔγιναν τὴν ἴδια ἐποχὴ στὴν 'Ινδία, (Χαϊντεραμπὰντ καὶ Μαδράς) τὶς ἐξεγέρσεις τοῦ 'Οκτωβρίου 1948 στὶς Φιλιππῖνες, τοῦ Φεβρουαρίου 1949 στὴν Βιρμανία καὶ τέλος τὸν πόλεμο στὴν Κορέα τὸν 'Ιούνιο τοῦ 1950.

Αὐτὴ ὅμως ἡ τακτικὴ τῆς ἐνόπλου ἐξορμήσεως δὲν ἀπέδωσε παρὰ μόνο στὸ Βιετνάμ. Σὲ ὅλες τὶς ἄλλες περιπτώσεις ἡ κομμουνιστικὴ ἔνοπλη ἐπίθεσις ἀπεκρούσθη. Γι' αὐτό, ἀπὸ τὸ 1950-51 οἱ κομμουνισταὶ ἀλλάζουν τακτική. Καταδικάζουν τὴν ἔνοπλη ἐξέγερσι σὰν «ἀριστερὴ παρέκκλισι» καὶ ζητοῦν «συμφιλίωσι», «ὁμαλότητα», «λήθη» καὶ τὴν δημιουργία «ἐθνικῶν μετώπων». Ταυτόχρονα ὅμως, οἱ ἔνοπλες ἐπιθέσεις των συνεχίσθηκαν στὴν περιοχὴ ποὺ συνορεύει ἄμεσα μὲ τὴν Κίνα. Τὸν 'Οκτώβριο τοῦ 1950, ἐνῶ ἕνα ἑκατομμύριο κινέζοι ἐμάχοντο στὴν Κορέα, ὁ στρατὸς τοῦ Μάο εἰσέβαλλε στὸ Θιβὲτ καὶ τὸ ἀνάγκαζε νὰ ἀναγνωρίση τὴν ἐπικυριαρχία τοῦ Πεκίνου.

Λίγους μῆνες μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Στάλιν, ἔγινε ἡ ἀνακωχὴ στὴν Κορέα καὶ οἱ κομμουνισταὶ ἡγέτες τῆς Μόσχας καὶ τοῦ Πεκίνου ἀπαλλαγμένοι ἀπὸ αὐτὸ τὸ βάρος, ἄρχισαν νὰ ὑποστηρίζουν δραστήρια τὶς κομμουνιστικὲς δυνάμεις ποὺ πολεμοῦσαν ἀκόμη στὸ Βιετνάμ. Ὁ πόλεμος στὸ Βιετνὰμ ἔληξε τὸ 1954, ὅ-

ταν μὲ τὴν διάσκεψι τῆς Γενεύης δημιουργήθηκε μία νέα «Λαϊκὴ Δημοκρατία» ἡ τοῦ Βορείου Βιετνάμ, ποὺ ἐτέθη κάτω ἀπὸ τὴν δικτατορία τοῦ Χὸ Τσὶ Μίνχ. Ἔναντι αὐτῆς τῆς κομμουνιστικῆς ἀπειλῆς, ὡρισμένες ἀσιατικὲς χῶρες, καθὼς καὶ ἡ Αὐστραλία καὶ ἡ Νέα Ζηλλανδία, μὲ τὴν ὑποστήριξι τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων, ὑπέγραψαν τὸ σύμφωνο τοῦ ΣΕΑΤΟ στὰ τέλη τοῦ 1954.

Ὕστερα ἀπὸ τὴν δημιουργία τοῦ ΣΕΑΤΟ οἱ κομμουνισταὶ ἀνέστειλαν ξανὰ τὴν ἔνοπλη ἐπίθεσι καὶ ἐπέστρεψαν πάλι στὴν τακτικὴ τῶν «ἐθνικῶν μετώπων». Μὲ τὴν τακτικὴ αὐτή, ἀπέσπασαν ἐπιτυχίες ἰδίως στὴν Ἰνδία καὶ στὴν Ἰνδονησία. Στὴν πρώτη τὸ ΚΚ ἐνῶ εἶχε 16 χιλιάδες μέλη τὸ 1943 ἔχει σήμερα 300 χιλιάδες. Στὴν ἴδια χώρα, οἱ κομμουνισταὶ κατώρθωσαν τὸ 1957 νὰ ἀναλάβουν τὴν κυβέρνησι τοῦ κράτους τῆς Κεράλα τὴν ὁποία ὅμως ἔχασαν δύο χρόνια ἀργότερα. Στὴν Ἰνδονησία, ὅπου τὸ 1945 ὑπῆρχαν 3 χιλιάδες μέλη τοῦ κόμματος, τὸ 1962 εἴχαμε 2 ἑκατομμύρια. Σ' αὐτὴ τὴ χώρα, οἱ κομμουνισταὶ ἐπέτυχαν ἐκλογικὲς νίκες ἰδίως στὴν Ἰάβα καὶ κατώρθωσαν νὰ διεισδύσουν σὲ μεγάλη ἔκτασι στὸν κρατικὸ μηχανισμὸ ἀσκώντας ὅλο καὶ μεγαλύτερη ἐπιρροὴ στὴν ἐσωτερικὴ καὶ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Ἰνδονησίας τῆς ὁποίας ὁ πρόεδρος Σοεκάρνο παίζει ρόλο ἀσιάτη Μπένες. Σήμερα, ἡ Ἰνδονησία ἀπειλεῖται περισσότερο ἀπὸ ποτὲ ἀπὸ τὴν κομμουνιστικὴ διείσδυσι.

Ταυτόχρονα οἱ κομμουνισταὶ συνέχισαν τὴν ἐπιθετική τους δραστηριότητα σὲ μία μόνο περιοχή, τὴν Ἰνδοκίνα, ὅπου διεξάγεται ἡ λεγόμενη «ἐπανάστασις τοῦ Μεκόγκ». (1) Ἕνα μῆνα μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Στάλιν οἱ κομμουνισταὶ ἐξαπέλυαν ἐπιθέσεις στὸ Λάος καὶ στὴν Καμπότζη τὶς ὁποῖες ἀνέστειλαν προσωρινὰ ὕστερα ἀπὸ τὴν δημιουργία τοῦ ΣΕΑΤΟ. Στὸ Λάος ὅμως διατήρησαν κάτω ἀπὸ τὸν ἔλεγχό τους τὸ βόρειο τμῆμα τῆς χώρας, ἐνῶ στὴν Καμπότζη μετὰ τὴν ἧττα τῆς κομμουνιστικῆς ἐπαναστάσεως ἐγκαταστάθηκε τὸ καθεστὼς τοῦ πρίγκιπα Σιχανούκ, ποὺ εἶναι ὑπὲρ τῆς οὐδετερότητος καὶ ὑποστηρίζεται ἀπὸ τὴν Μόσχα καὶ τὸ Πεκῖνο. Στὸ Βιετνὰμ ἡ κυβέρνησις τοῦ Προέδρου Ντιὲμ ἀπεδείχθη ἀμείλικτος ἀντίπαλος τῶν κομμουνιστῶν. Ὁ «ἀσθενὴς κρῖκος» λοιπὸν τῆς περιοχῆς τοῦ Μεκὸγκ ἦταν τὸ Λάος.

Καὶ ἐναντίον αὐτοῦ τοῦ μικροῦ ἥσυχου κρατιδίου ποὺ εἶχε τὴν ἀτυχία νὰ ἔχη 1000 χιλιόμετρα σύνορα μὲ τὴν Κίνα καὶ τὸ Βόρειο Βιετνάμ, μεταφέρθηκε τὸ κέντρο βάρους τῆς κομμουνιστικῆς ἐπαναστάσεως. Στὸ Λάος, οἱ κομμουνισταὶ ἄλλαξαν πολλὲς φορὲς τακτικὴ χρησιμοποιώντας πότε τὶς διαπραγματεύσεις καὶ πότε τὶς ἐκλογές, ἄλλοτε κηρύσσοντας «συμφιλίωσι» καὶ ἄλλοτε συμμετέχοντας στὴν κυβέρνησι «ἐθνικῆς ἑνότητος» (1957-1958) ἕως ὅτου ἐξαπέλυσαν τελικῶς τὸν ἐμφύλιο πόλεμο ποὺ ἄρχισε τὸ 1960 καὶ ἔπαυσε τὸν Ἰούνιο τοῦ 1962 μὲ τὴν δημιουργία μιᾶς νέας κυβερνήσεως ἐθνικῆς ἑνότητος ποὺ σὲ μεγάλο βαθμὸ ἀποτελεῖται ἀπὸ κομμουνιστὰ ἢ φιλοκομμουνιστὰς ὑπουργούς (2).

Μόλις διευθετήθηκε ἡ ὑπόθεσις τοῦ Λάος οἱ κομμουνισταί, προχώρησαν στὸ ἑπόμενο βῆμα τῆς «ἐπαναστάσεως τοῦ Μεκόγκ» καὶ ἐξαπέλυσαν ἔνοπλη ἐπίθεσι ἐναντίον τοῦ Νοτίου Βιετνὰμ ὅπου τώρα μαίνεται ἕνας πόλεμος μὲ ἐναλλασσόμενες φάσεις. Τὴν ἴδια ὥρα στὴν Καμπότζη, ὁ πρίγκιπας Σιχανούκ, πρὶν ἀναχωρήση γιὰ τὸ Πεκῖνο ἢ γιὰ τὴν Μόσχα πῆρε στὴν κυβέρνησί του δύο φιλοκομμουνιστὰς ὑπουργοὺς καὶ διακήρυξε γιὰ μία ἀκόμη φορὰ τὴν οὐδετερότητα τῆς χώρας του τὴν ὁποία θέλει νὰ ἐγγυηθῆ μία νέα διάσκεψις τῆς Γενεύης. Τέλος, στὸ Σιὰμ διαπιστώνονται στὰ βόρεια τμήματα τῆς χώρας τὰ πρῶτα σημάδια μιᾶς κομμουνιστικῆς ἀνατρεπτικῆς δραστηριότητος ποὺ στηρίζεται σὲ διάφορες ἐθνικὲς μειονότητες.

Ἔτσι στὴν τελευταία δεκαετία, ἡ κομμουνιστικὴ πρόοδος στὴν Νοτιοανατολικὴ Ἀσία πῆρε πραγματικὰ ἀνησυχιτικὲς διαστάσεις. Στὴν περιοχὴ αὐτὴ ἐπικρατεῖ περισσότερο ἡ ἐπιρροὴ τοῦ Πεκίνου παρὰ τῆς Μόσχας, καὶ τὸ Πεκῖνο εἶναι ὑπὲρ τῆς βιαίας ἐπεκτάσεως. Ὑπάρχει βέβαια σὰν ἀντίρροπο τὸ γεγονὸς ὅτι σὲ ἄλλες χῶρες τῆς Ἀσίας, στὴν Νότιο Κορέα, στὴν Ἰαπωνία καὶ στὸ Πακιστὰν δυναμώνει ἡ ἀντίστασις κατὰ τοῦ κομμουνισμοῦ. Ἐξ ἄλλου, ἡ ἐπανάστασις τοῦ Θιβέτ, τὸν Μάρτιο τοῦ 1959 ἦταν ἕνα πλῆγμα ἐναντίον τοῦ κινεζικοῦ ἐπεκτατισμοῦ. Τέλος, ἡ τελευταία κινεζικὴ ἐπίθεσις ἐναντίον τῆς Ἰνδίας, ἔδειξε στοὺς ἀσιάτες τοὺς κινδύνους τῆς οὐδετερότητος καὶ ἐνίσχυσε τὰ ἀντικομμουνιστικὰ στοιχεῖα τῆς Νοτιοανατολικῆς Ἀσίας.

---

(1) Μεκόγκ εἶναι ὁ ποταμὸς ποὺ διασχίζει τὴν Ἰνδοκίνα μὲ τὰς τρεῖς χῶρες της: Βιέτ-νάμ, Λάος καὶ Καμπότζη.

(2) Λεπτομερῆ ἀνάλυσι τῶν γεγονότων τοῦ Λάος ἴδε στὸ τεῦχος μας τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου 1960, σελ. 10.

Ο ΛΑΤΙΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΣΤΑΛΙΝ ΩΣ ΤΟΝ ΧΡΟΥΣΤΣΩΦ

Ὑπὸ Μ. ΚΑΣΤΙΛΛΟ

Ὅσο ἡ Κομμουνιστικὴ Διεθνὴς ἐπέβαλλε στὰ λατινοαμερικανικὰ κομμουνιστικὰ κόμματα μία ἐξτρεμιστικὴ τακτική, αὐτὰ ἔμεναν ἀπομονωμένα καὶ δὲν σημείωναν ἐπιτυχίες. Οἱ ἐπαναστατικές τους ἀπόπειρες ὅπως τοῦ Πρέστες στὴν Βραζιλία τὸ 1935 ἀπέτυχαν. Ὅταν ὅμως τὸ 7ο συνέδριο τῆς ΚΔ ἐκήρυξε τὴν τακτικὴ τῶν «λαϊκῶν μετώπων», τῶν συνεργασιῶν καὶ τοῦ Δουρείου Ἵππου, τὰ ΚΚ τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς ἄρχισαν νὰ σημειώνουν ἀξιόλογες ἐπιτυχίες, ἰδίως στὴν Χιλή, στὴν Κούβα στὴν Βολιβία καὶ στὴν Γουατεμάλα ὅπου μάλιστα τὸ 1952 κατώρθωσαν νὰ ἐγκαταστήσουν τὴν κρυπτοκομμουνιστικὴ κυβέρνησι τοῦ Ἄρμπενθ. Ἐπίσης, οἱ κομμουνισταί, κατώρθωσαν διὰ μέσου τῆς Συνομοσπονδίας Ἐργαζομένων Λατινικῆς Ἀμερικῆς (ΣΕΛΑ), ποὺ ἱδρύθηκε τὸ 1938, νὰ ἁπλώσουν τὴν ἐπιρροή τους στὸ λατινοαμερικανικὸ συνδικαλιστικὸ κίνημα.

Ὅταν πέθανε ὁ Στάλιν, λόγω τοῦ ψυχροῦ πολέμου καὶ τῶν ὑπερβολῶν τοῦ κομμουνισμοῦ, ἡ τακτικὴ αὐτὴ εἶχε παύσει νὰ ἀποδίδη. Ἀπὸ τὰ 20 ΚΚ τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς, τὰ 15 ἦσαν ἐκτὸς νόμου καὶ μόνο τρεῖς χῶρες αὐτῆς τῆς περιοχῆς διατηρροῦσαν διπλωματικὲς σχέσεις μὲ τὴν ΕΣΣΔ (Ἀργεντινή, Οὐρουγουάη, Μεξικό). Τὸ «λαϊκὸ μέτωπο» εἶχε παύσει νὰ ὑπάρχη στὴν Χιλή, καὶ ἄλλες συνδικαλιστικὲς συνομοσπονδίες εἶχαν ἀφαιρέσει τὸ μονοπώλιο ἀπὸ τὴν κομμουνιστικὴ ΣΕΛΑ. Δὲν ἀπέμενε παρὰ μόνο ἡ Γουατεμάλα, ἡ ὁποία ὅμως καὶ αὐτὴ ἔπεσε ἕνα χρόνο μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Στάλιν (1954). Ὑπῆρχε πάντως στὴν Λατινικὴ Ἀμερική, ἕνα ἀξιόλογο κομμουνιστικὸ δυναμικὸ ποὺ μποροῦσε νὰ ἀξιοποιηθῆ καλύτερα (1).

Οἱ διάδοχοι τοῦ Στάλιν ἐπανέφεραν σὲ ἰσχὺ τὴν τακτικὴ τῆς «ἑνιαίας δράσεως». Ἡ κομμουνιστικὴ προπαγάνδα διάλεξε θέματα ἐθνικιστικὰ καὶ κοινωνικά, κηρύσσοντας τὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν «ἐθνικὴ ἀνεξαρτησία» ἐναντίον τοῦ «γιάνκικου ἰμπεριαλισμοῦ» καὶ γιὰ τὴν πραγματοποίησι οἰκονομικοκοινωνικῶν μεταρρυθμίσεων, μὲ μέσον τὴν «ἑνότητα δράσεως». Ἡ ἑνότης αὐτὴ ζητεῖται γιατὶ οἱ κομμουνισταὶ δὲν διαθέτουν μόνοι τους ἀρκετὲς δυνάμεις γιὰ νὰ φέρουν σὲ πέρας τοὺς σκοπούς των.

Τὸ «λαϊκὸ μέτωπο» ἐπανιδρύθηκε στὴν Χιλὴ καὶ τὸ 1958 λίγο ἔλειψε νὰ ἐπιβάλη τὸν ὑποψήφιο πρόεδρό του Σ. Ἀλλέντε. Ἐπίσης ἱδρύθηκαν διάφορες ἑνιαιομετωπικὲς ὀργανώσεις, συνδικαλιστικὲς καὶ ἄλλες, στὴν Χιλή, στὴν Οὐρουγουάη, στὴν Βενεζουέλα καὶ ἀλλοῦ.

Οἱ κομμουνισταὶ ἱδρύουν διάφορες ὀργανώσεις γυναικῶν, νεολαίας, φοιτητῶν, εἰρήνης κλπ. Κυρίως ὅμως, ἐκεῖνο ποὺ ζητοῦν, εἶναι ἡ δημιουργία «μετώπων ἐθνικῆς ἀπελευθερώσεως» ποὺ στρέφονται ἐναντίον τῶν ΗΠΑ.

Ὅλη αὐτὴ ἡ πολιτικὴ τῆς «ἑνιαίας δράσεως» συμπληρώνεται ἐπιδέξια ἀπὸ μία παράλληλη δραστηριότητα ποὺ ἀναπτύσσουν διάφορα «ἰνστιτοῦτα» καὶ «σύνδεσμοι φιλίας» μὲ τὶς κομμουνιστικὲς χῶρες. Σκοπὸς αὐτῶν τῶν ὀργανώσεων εἶναι νὰ ἀποκοιμίσουν τὴν ἀντικομμουνιστικὴ ἐπαγρύπνησι καὶ νὰ δημιουργήσουν ἕνα κλῖμα «κατανοήσεως» πρὸς τοὺς κομμουνιστὰς καὶ προσεγγίσεως πρὸς τὸν σοβιετοκινεζικὸ συνασπισμό. Ἡ Βραζιλία καὶ ἡ Βολιβία εἶναι τυπικὰ παραδείγματα κομμουνιστικῆς διεισδύσεως σὲ μεγάλη κλίμακα ποὺ ἐπιτυγχάνεται μὲ τέτοια μέσα.

Ἡ κομμουνιστικὴ δραστηριότης διευκολύνθηκε πολὺ ἀπὸ τὴν νίκη τοῦ Κάστρο στὴ Κούβα τὸ 1959. Οἱ κομμουνισταί, οἱ ὁποῖοι δὲν μετέσχαν στὴν ἐπανάστασι τοῦ Κάστρο καὶ μάλιστα εἶχαν ἀντιταχθῆ σ' αὐτήν, τοῦ πρόσφεραν τὴν ὑποστήριξί τους μετὰ τὴν ἐπικράτησί του καὶ ἄρχισαν ἔτσι μία συστηματικὴ διείσδυσι στὸν ὑπὸ δημιουργίαν νέο κρατικὸ μηχανισμὸ μὲ ἀποτέλεσμα νὰ θέσουν τελικὰ τὴν κατάστασι κάτω ἀπὸ τὸν ἔλεγχό τους καὶ νὰ δημιουργήσουν στὴν Κούβα

---

(2) Γιὰ τὴν πολιτικὴ τοῦ κουμμουνισμοῦ στὴν Λατινικὴ Ἀμερική, ἴδε τὶς σχετικὲς λεπτομερεῖς μελέτες μας στὸ τεῦχος τῆς «Σοβιετολογίας» τοῦ Αὐγούστου 1960.

αὐτὸ ποὺ ἀποκαλοῦν «κράτος τῆς ἐθνικῆς δημοκρατίας». (2)

Ἡ κομμουνιστικοποίησις τῆς Κούβας καὶ ἡ προβολή της σὰν ἕνα εἶδος «φάρου» γιὰ τὴν Λατινικὴ Ἀμερική, εἶναι ἕνα γεγονὸς τεράστιας σημασίας γιὰ τὴν κομμουνιστικὴ διείσδυσι σ' αὐτὴν τὴν περιοχὴ τοῦ κόσμου. Ταυτόχρονα ὅμως ἡ ἐπανάστασις τῆς Κούβας δημιούργησε καὶ ὡρισμένα προβλήματα γιὰ τὸν κομμουνισμὸ τοῦ ὁποίου διευκολύνει τὴν διείσδυσι ἀλλὰ καὶ μεταβάλλει τὴν φύσι.

Οἱ λατινοαμερικανοὶ κομμουνισταὶ ἐφαρμόζοντας πιστὰ τὶς ὁδηγίες τῆς Μόσχας, ἀκολουθοῦν τὴν τακτικὴ τῆς διεισδύσεως, τῆς διαβρώσεως καὶ τῆς «ἑνότητος δράσεως», δουλεύοντας μεθοδικὰ καὶ ὑπομονετικά, ἀναζητῶντας συμμάχους ἀκόμη καὶ μέσα στὴν «ἐθνικὴ ἀστικὴ τάξι» καὶ μέσα στὰ ἴδια τὰ ὑπουργεῖα ὅπως συμβαίνει στὴν Βραζιλία. Μὲ μία σοφὴ ὑπομονή, προχωροῦν σιγὰ-σιγά, κατὰ στάδια, πρὸς τοὺς σκοπούς των. Ἀντίθετα, ὁ καστρισμός, μὲ τὸν φλογερὸ ἐνθουσιασμό του, ἐμφανίζεται σὰν ἕνας ἀνυπόμονος νεαρὸς ποὺ θέλει νὰ πραγμαματοποιήσῃ ἀμέσως τὴν ἐπανάστασι ἐφαρμόζοντας τὴν ἀνοιχτὴ βία. Τυπικὸ παράδειγμα αὐτῆς τῆς τακτικῆς τοῦ καστρισμοῦ εἶναι ὁ ἀνταρτοπόλεμος στὴν Βενεζουέλα καὶ οἱ διάφορες πράξεις βίας στὴν Ἀργεντινή, στὴν Βολιβία, στὴν Κολομβία, στὸ Σαλβατόρ, στὴν Γουατεμάλα καὶ στὸ Ἐκουατόρ. Οἱ κομμουνισταί, συμμετέχουν σὲ ὅλη αὐτὴ τὴν ἐπαναστατικὴ δραστηριότητα γιὰ νὰ μὴ ἀπομονωθοῦν ἀπὸ αὐτήν, ταυτόχρονα ὅμως προσπαθοῦν νὰ παραμείνουν στὰ πλαίσια τῆς νομιμότητος, πρᾶγμα ποὺ τοὺς μπερδεύει, τοὺς ἐμφανίζῃ διστακτικοὺς καὶ τοὺς φέρνει κάποτε στὴν σύγκρουσι μὲ τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Κάστρο.

Γενικά, οἱ κομμουνισταὶ εἶναι ὑπὲρ τῆς προοδευτικῆς διαβρώσεως, τῆς διεισδύσεως καὶ τῆς χρησιμοποιήσεως τῆς βίας μόνον στὸ τελευταῖο στάδιο γιὰ νὰ δοθῇ τὸ τελικὸ χτύπημα στὸν ἀντίπαλο.

Στὴν περίπλοκη αὐτὴ κατάστασι ἦρθε νὰ προστεθῇ καὶ ἡ ἐμπλοκὴ τῆς σινοσοβιετικῆς διενέξεως. Ἡ Κίνα ἐμφανίσθηκε στὴν Λατινικὴ Ἀμερικὴ ἀπὸ τὸ 1956, ὅταν μὲ τὴν εὐκαιρία τοῦ 8ου συνεδρίου τοῦ ΚΚ Κίνας, ὁ Μάο ἐδήλωσε μπροστὰ σὲ 11 ἀντιπροσωπεῖες λατινοαμερικανικῶν κομμουνιστικῶν κομμάτων των ὅτι θὰ ἐνισχύσῃ τὰ κινήματα «ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας». Ἀπὸ τὸ 1958, ἡ Κίνα ἐπολλαπλασίασε τὴν ἀποστολὴ ἀντιπροσωπειῶν στὴν Λατινικὴ Ἀμερική, τὴν ἵδρυσι «συνδέσμων φιλίας» καὶ ἐκπολιτιστικῶν κέντρων, τὴν διοχέτευσι προπαγάνδας καὶ ὠργάνωσε πρὸς αὐτὴν ἕνα πολὺ σημαντικὸ ρεῦμα ραδιοφωνικῶν ἐκπομπῶν.

Ὅπως οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Κάστρο, ἔτσι καὶ οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Πεκίνου ἐνθαρρύνουν τὴν βία. Ἔτσι, ἡ κομμουνιστικὴ δραστηριότης στὴν Λατινικὴ Ἀμερικὴ περιστρέφεται γύρω ἀπὸ τρεῖς πόλους: Τὴν Μόσχα, τὴν Ἀβάνα καὶ τὸ Πεκῖνο. Οἱ διαφορὲς ποὺ ὑπάρχουν ἀνάμεσά τους εἶναι πραγματικές, ἀλλὰ καὶ οἱ τρεῖς δροῦν ἀπὸ διαφορετικοὺς δρόμους πρὸς τὴν κατεύθυνσι τῆς ἐπιβολῆς τοῦ κομμουνισμοῦ στὴν Λατινικὴ Ἀμερική.

Τὰ ΚΚ πάντως, παραμένουν ἀφοσωμένα στὴ Μόσχα, πρᾶγμα ποὺ τὸ ἀπέδειξαν υἱοθετώντας τὶς χρουστσωφικὲς θέσεις στὴν σοβιετοκινεζικὴ διένεξι. Χωρὶς νὰ ἀπουσιάζουν ἀπὸ τὶς ἐξεγέρσεις, ἐργάζονται κυρίως γιὰ νὰ ὑπονομεύσουν τὶς λατινοαμερικανικὲς κοινωνίες καὶ διὰ μέσου τῶν «ἑνιαίων μετώπων» μὲ τοὺς πάντας: μὲ τοὺς σοσιαλιστὰς καὶ τοὺς ριζοσπάστας (Χιλὴ) μὲ τοὺς δεξιοὺς ἐθνικιστὰς (Κολομβία) μὲ τοὺς περονικοὺς φασίστες (Ἀργεντινὴ) μὲ τοὺς τροτσκιστὲς (Βολιβία) ἀκόμη καὶ μὲ τὴν Ἐκκλησία καὶ τὸν στρατὸ (Βραζιλία). Μὲ τὶς συνεργασίες αὐτὲς θέλουν κυρίως νὰ πετύχουν νὰ κατευθύνουν τὴν πολιτικὴ αὐτῶν τῶν χωρῶν κατὰ τρόπο ποὺ νὰ ἐξυπηρετῇ τὴν ΕΣΣΔ.

Ὁ καστρισμός, ποὺ κέντρο του εἶναι ἡ Ἀβάνα ἀλλὰ υἱοθετεῖται καὶ ἀπὸ τὸ Πεκῖνο καὶ ὑποστηρίζεται ἀπὸ τὴν Μόσχα, ἐπηρεάζει κυρίως τὴν νεολαία, τὰ πανεπιστήμια καὶ τὶς μάζες τῶν ἀποκλήρων. Σπρώχνει πρὸς τὴν ἐπανάστασι, πρὸς τὴν βία. Στὴν ποικιλόμορφη δραστηριότητα τοῦ λατινοαμερικανικοῦ κομμουνισμοῦ, αὐτὸς εἶναι ἡ αἰχμὴ τοῦ δόρατος.

---

(2) Γιὰ τὴν Κούβα ἴδε σχετικὲς μελέτες στὰ τεύχη μας τοῦ Αὐγούστου καὶ Δεκεμβρίου 1960, τοῦ Αὐγούστου 1961 καὶ τοῦ Ὀκτωβρίου 1962. Ἐπίσης τὸ ἐξαιρετικὸ βιβλίο «ἡ Κούβα τοῦ Κάστρο» τοῦ Ὕβ Γκιλμπέρ.

Δ'

ΟΙ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ Ο ΣΤΑΛΙΝ

ΤΟ ΚΚΕ ΚΑΙ ΟΙ ΗΓΕΤΕΣ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΛΑΤΡΕΙΑ ΤΟΥ ΣΤΑΛΙΝ

(ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΑ)

Μιλώντας στὴν 3η συνδιάσκεψι τοῦ ΚΚΕ (Ὀκτώβριος 1950), ὁ σημερινὸς ἡγέτης τοῦ κόμματος Κ. Κολιγιάννης ποὺ παρουσιάζεται σὰν «ἀντιζαχαριαδικὸς» καὶ «ἀντισταλινικός», εἶπε ἀνάμεσα στὰ ἄλλα καὶ τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικά!

«Στὸ κόμμα μας δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος ποὺ νὰ μὴν πεθαίνει δέκα φορὲς γιὰ τὸ σοφὸ Ἀρχηγὸ καὶ Δάσκαλο τῶν ἐργαζομένων ὅλου τοῦ κόσμου, Μεγάλο Στάλιν. Τὸ Κόμμα μας ἔδωσε χιλιάδες μαχητές του μέλη του στὸν ἀγώνα, ποὺ πέφτανε μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Στάλιν καὶ τοῦ Ζαχαριάδη στὸ στόμα».

(«Νέος Κόσμος», τεῦχος Ἰανουαρίου 1951, σελ. 61 — «λόγος τοῦ σ. Κ. Κολιγιάννη στὴν Γ' Συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚΕ»)

Ἡ ἴδια συνδιάσκεψις στὴν ὁποία μετεῖχαν τότε ἑνωμένοι οἱ «ζαχαριαδικοὶ» καὶ οἱ σημερινοὶ «ἀντιζαχαριαδικοὶ» ἡγέτες τοῦ ΚΚΕ, ψήφισε ὁμόφωνα ἕνα τηλεγράφημα πρὸς τὸν Στάλιν ποὺ ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Χαιρετιστήριο τηλεγράφημα
Στὸν Σύντροφο
Ἰωσὴφ Βησαριόνοβιτς Στάλιν
Κρεμλῖνον Μόσχα

Πολυσέβαστέ μας πατέρα, δάσκαλε καὶ ὁδηγητή.

Ἐμεῖς οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς 3ης Συνδιάσκεψης τοῦ ΚΚΕ στὸ ὄνομα ὅλου τοῦ κόμματός μας, ὁλοκλήρου τοῦ ἀγωνιζόμενου λαοῦ μας καὶ τῶν πολιτικῶν προσφύγων τῆς Ἑλλάδας, ἐκφράζουμε σὲ Σᾶς καὶ τὸ δοξασμένο Μπολσεβίκικο Κόμμα, καθοδηγητικὸ Κόμμα τοῦ παγκόσμιου ἐπαναστατικοῦ κινήματος, τὴν ἀπεριόριστη εὐγνωμοσύνη, ἀγάπη καὶ ἀφοσίωσή μας...

Ἡ ὑποστήριξη ποὺ παρέχεται στὸ κίνημά μας ἀπὸ τὴ Σοβιετικὴ Ἕνωση, τὶς Λαϊκὲς Δημοκρατίες, ὅλα τὰ κομμουνιστικὰ κόμματα καὶ ὅλη τὴ προοδευτικὴ ἀνθρωπότητα ἔχουν πείσει τὸν λαό μας ὅτι ὁ μεγάλος Στάλιν εἶναι μαζί μας, γιατὶ ὁ ἀγῶνας μας εἶναι δίκαιος καὶ

αὐτὸ ἀποτελεῖ τὴν πιὸ γρανιτένια ἐγγύηση καὶ στερεώνει τὴν ἀπόλυτη πίστη μας, ὅτι παρ' ὅλες τὶς δυσκολίες καὶ τὰ ἐμπόδια ἡ τελικὴ νίκη θἆναι δική μας.

Γιατὶ ὅπου Στάλιν ἐκεῖ καὶ ἡ νίκη».

(«Ἡ 3η Συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚΕ», Ὀκτώβριος 1950, ἔκδοσις Κ.Ε. τοῦ ΚΚΕ, σελ. 3—4).

Παρόμοιες ἀποφάσεις καὶ ἄλλα ἐπίσημα κείμενα τοῦ ΚΚΕ ἀφθονοῦν. Παραθέτουμε ἐλάχιστα δείγματα αὐτῆς τῆς τεράστιας σὲ ἔκτασι ὅσο καὶ ἀηδιαστικῆς σὲ περιεχόμενο «φιλολογίας»:

«Ὅτι λέει τὸ ΚΚΣΕ εἶναι νόμος γιὰ τὸ ΚΚΕ. Τὸ κόμμα μας (ἀπ' τὴν καθοδήγησή του μέχρι τὸ τελευταῖο μέλος του) εἶναι ἀπόλυτα ἀφωσιωμένο στὴν μάννα μας τὴν Σοβιετικὴ Ἕνωση, τὸ ΚΚΣΕ καὶ τὸ Μεγάλο Στάλιν».

(Ἀπόφασις 7ης ὁλομελείας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ, «Ν. Κόσμος» Ὀκτώβριος 1952, σελ. 13).

«Τὸ κόμμα μας εἶναι ἀπεριόριστα ἀφοσιωμένο στὴ Σοβ. Ἕνωση, στὸ κόμμα τῶν Μπολσεβίκων καὶ τὸ Μεγάλο Στάλιν».

(«Ν. Κόσμος» Ὀκτωβρίου 1952, σελ. 14).

«Τὸ ΚΚΕ ἀναπτύχθηκε καὶ γαλουχήθηκε μὲ τὴν ἀπεριόριστη πίστη καὶ ἀφοσίωση στὴ Σοβιετικὴ Ἕνωση καὶ τοὺς μεγάλους δασκάλους, Λένιν-Στάλιν»

(«Ν. Κόσμος», Σεπτεμβρίου 1952, σελ. 7).

Η "ΑΥΓΗ„ ΓΙΑ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΣΤΑΛΙΝ

(ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΠΡΟΣΩΠΟΛΑΤΡΕΙΑΣ)

«Ἡ θλιβερὴ εἴδησι»

Στὶς 5 Μαρτίου 1953 ἡ «Αὐγὴ» ἀνήγγειλε τὴν «θλιβερὴ εἴδησι» γιὰ τὴν ἀσθένεια τοῦ Στάλιν μὲ τοὺς ἑξῆς τίτλους: «Ἡ πιὸ μεγάλη ἡ πιὸ ἐπιβλητικὴ προσωπικότητα τῆς ἐποχῆς μας, βρίσκεται σὲ κίνδυνο. Ὁ Στρατάρχης Στάλιν βαρειὰ ἄρρωστος. Ὅλοι οἱ λαοί, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἀγαποῦν καὶ θέλουν τὴν εἰρήνη ἑνώνουν τὶς εὐχές τους γιὰ νὰ ζήση ὁ πρωτεργάτης της».

Πιὸ κάτω ἰσχυρίζεται ὅτι «γυναῖκες καὶ ἄνδρες ἔκλαψαν στοὺς δρόμους τῆς Μόσχας» καὶ χαρακτηρίζει τὸν Στάλιν «παιδὶ τοῦ κόμματος», «πολιτικὸ ὀργανωτή», «φιλόσοφο», «στρατιωτικὸ νοῦ». Στὸ ἴδιο φύλλο της, ἡ «Αὐγὴ» δημοσίευσε καὶ ἕνα ρεπορτὰζ μὲ τὸν τίτλο: «πῶς ἐδέχθη τὸ ἄγγελμα ὁ ἀθηναϊκὸς λαὸς» ὅπου ἀνάμεσα στὰ ἄλλα γράφει καὶ τὰ ἑξῆς:

«Ἡ θλιβερὴ εἴδηση μετεδόθη τὸ πρωΐ ἀπὸ τὸ ραδιόφωνο. Ὕστερα ἦλθαν οἱ ἐφημερίδες μὲ τοὺς μεγάλους μαύρους τίτλους. Ὅλοι οἱ ἀθηναῖοι ἔμαθαν πὼς ὁ μεγάλος ἡγέτης εἶναι βαρειὰ ἄρρωστος.

—Κι' οἱ μαστόροι σταμάτησαν τὰ σφυριά. Οἱ νοικοκυρὲς βγῆκαν στὰ παράθυρα.

—Δὲν ὑπῆρχε χθὲς ἄνθρωπος στὴν Ἀθήνα ὅπως καὶ σὲ κάθε γωνιὰ τῆς γῆς ποὺ νὰ ἔμεινε ἀσυγκίνητος. Διανοούμενοι καὶ ἐργάτες, ἐπαγγελματίες καὶ ἄνεργοι, ἔμποροι καὶ σπουδασταί, ἄνθρωποι ὅλων τῶν ἐπαγγελμάτων καὶ ὅλων τῶν τάξεων, ὅλων τῶν φρονημάτων καὶ τῶν ἀποχρώσεων εἶχαν χθὲς στὰ χείλη τους τὸ ὄνομα τοῦ Στάλιν... Ὑπάρχουν ἐλπίδες νὰ ζήση; Θὰ γίνη καλά; Θὰ ξανακούσουμε τὴ σταθερὴ φωνή του νὰ μᾶς μιλῆ γιὰ τὴν εἰρήνη τοῦ κόσμου;

—Ἀπὸ νωρὶς τὸ πρωΐ, τὰ τηλέφωνα τῆς «Αὐγῆς» κουδουνίζουν συνεχῶς.

—Ὁ Στάλιν πέθανε! εἶπε κάποιος στὸ τράμ.

—Πέθανε καὶ πέρυσι! Ἀπάντησε ἕνας ἐργάτης. Αὐτοὶ τὸν πεθαίνουν κάθε μέρα.

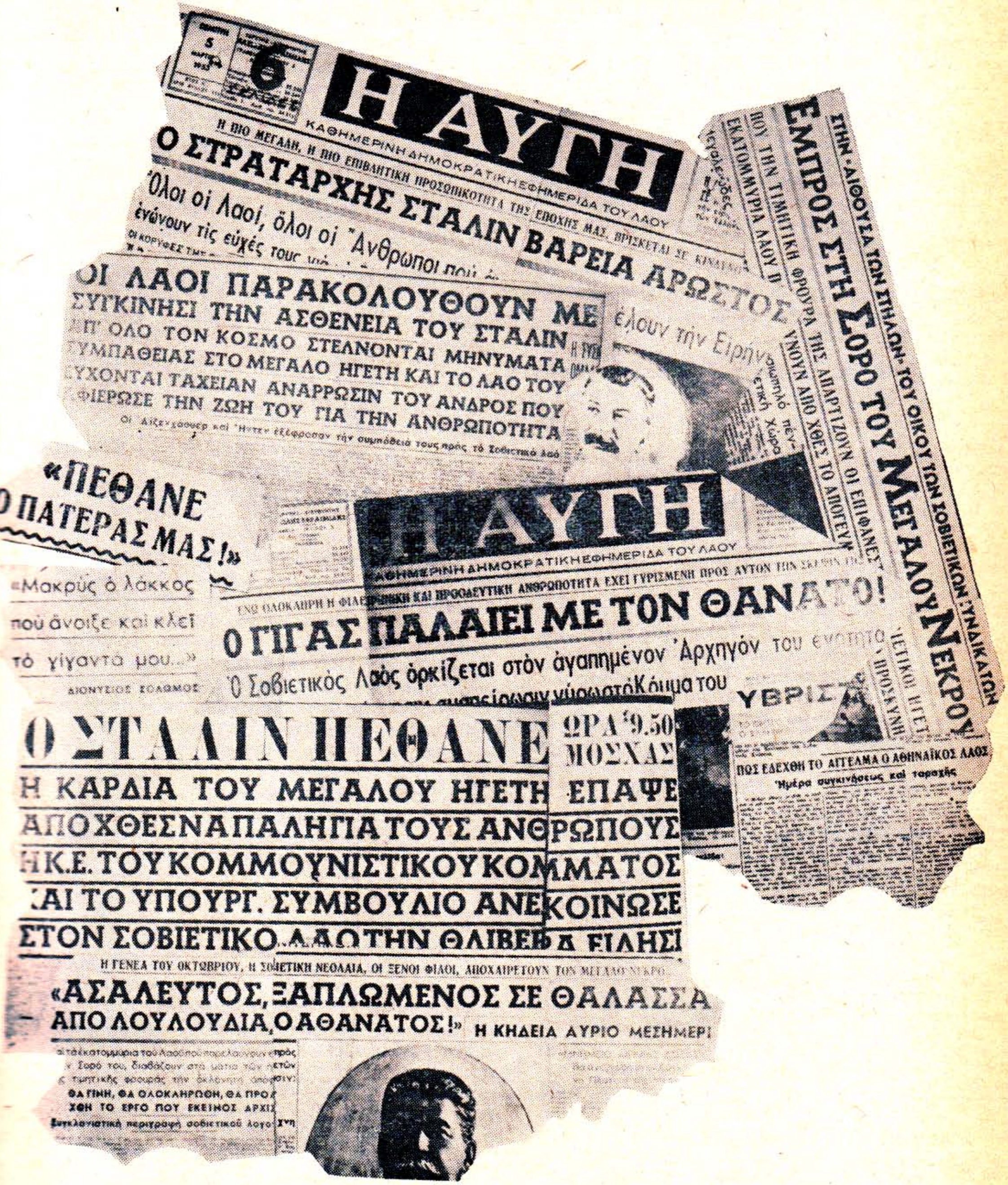

Η ΑΥΓΗ
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΟΥ ΛΑΟΥ
Η ΠΙΟ ΜΕΓΑΛΗ, Η ΠΙΟ ΕΠΙΒΛΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΜΑΣ, ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ ΣΕ ΚΙΝΔΥΝΟ
Ο ΣΤΡΑΤΑΡΧΗΣ ΣΤΑΛΙΝ ΒΑΡΕΙΑ ΑΡΡΩΣΤΟΣ
Όλοι οἱ Λαοί, ὅλοι οἱ Ἄνθρωποι
ἑνώνουν τὶς εὐχές
ΟΙ ΛΑΟΙ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΟΥΝ ΜΕ ΣΥΓΚΙΝΗΣΗ ΤΗΝ ΑΣΘΕΝΕΙΑ ΤΟΥ ΣΤΑΛΙΝ
ΑΠ' ΟΛΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΣΤΕΛΝΟΝΤΑΙ ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΣΥΜΠΑΘΕΙΑΣ ΣΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΗΓΕΤΗ ΚΑΙ ΤΟ ΛΑΟ ΤΟΥ
ΕΥΧΟΝΤΑΙ ΤΑΧΕΙΑΝ ΑΝΑΡΡΩΣΙΝ ΤΟΥ ΑΝΔΡΟΣ ΠΟΥ ΑΦΙΕΡΩΣΕ ΤΗΝ ΖΩΗ ΤΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΑ
Οἱ Αἰζενχάουερ καὶ Ἤντεν ἐξέφρασαν τὴν συμπάθειά τους πρὸς τὸ Σοβιετικὸ λαό
θέλουν τὴν Εἰρήνη

ΕΜΠΡΟΣ ΣΤΗ ΣΟΡΟ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΝΕΚΡΟΥ
ΣΤΗΝ «ΑΙΘΟΥΣΑ ΤΩΝ ΣΤΗΛΩΝ» ΤΟΥ ΟΙΚΟΥ ΤΩΝ ΣΟΒΙΕΤΙΚΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ
ΠΟΥ ΤΗΝ ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΦΡΟΥΡΑ ΤΗΣ ΑΠΑΡΤΙΖΟΥΝ ΟΙ ΕΠΙΦΑΝΕΣ
ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ ΛΑΟΥ ...ΝΟΥΝ ΑΠΟ ΧΘΕΣ ΤΟ ΑΠΟΓΕΥΜΑ

«ΠΕΘΑΝΕ
Ο ΠΑΤΕΡΑΣ ΜΑΣ!»

«Μακρὺς ὁ λάκκος
ποὺ ἄνοιξε καὶ κλεῖ
τὸ γίγαντά μου...»
ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΣΟΛΩΜΟΣ

Η ΑΥΓΗ
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΟΥ ΛΑΟΥ
ΕΝΩ ΟΛΟΚΛΗΡΗ Η ΦΙΛΕΙΡΗΝΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΑ ΕΧΕΙ ΓΥΡΙΣΜΕΝΗ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΝ ΤΗΝ ΣΚΕΨΗ ΤΗΣ
Ο ΓΙΓΑΣ ΠΑΛΑΙΕΙ ΜΕ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ!
Ὁ Σοβιετικὸς Λαὸς ὁρκίζεται στὸν ἀγαπημένον Ἀρχηγόν του ἑνότητα

ΥΒΡΙΣ

Ο ΣΤΑΛΙΝ ΠΕΘΑΝΕ
Η ΚΑΡΔΙΑ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΗΓΕΤΗ
ΑΠΟ ΧΘΕΣ ΝΑ ΠΑΛΛΗ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΝΘ
Η Κ.Ε. ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟ
ΚΑΙ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΝΕ
ΣΤΟΝ ΣΟΒΙΕΤΙΚΟ ΛΑΟ ΤΗΝ ΘΛΙΒΕΡ

ΩΡΑ 9.50
ΜΟΣΧΑΣ
ΕΠΑΨΕ
ΡΩΠΟΥΣ
ΜΜΑΤΟΣ
ΚΟΙΝΩΣΕ
Α ΕΙΔΗΣΙ

ΠΩΣ ΕΔΕΧΘΗ ΤΟ ΑΓΓΕΛΜΑ Ο ΑΘΗΝΑΙΚΟΣ ΛΑΟΣ
Ἡμέρα συγκινήσεως καὶ ταραχῆς

Η ΓΕΝΕΑ ΤΟΥ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ, Η ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ ΝΕΟΛΑΙΑ, ΟΙ ΞΕΝΟΙ ΦΙΛΟΙ, ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΟΥΝ ΤΟΝ ΜΕΓΑΛΟ ΝΕΚΡΟ
«ΑΣΑΛΕΥΤΟΣ, ΞΑΠΛΩΜΕΝΟΣ ΣΕ ΘΑΛΑΣΣΑ ΑΠΟ ΛΟΥΛΟΥΔΙΑ, Ο ΑΘΑΝΑΤΟΣ!»
Η ΚΗΔΕΙΑ ΑΥΡΙΟ ΜΕΣΗΜΕΡΙ
ΘΑ ΓΙΝΗ, ΘΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗ, ΘΑ ΠΡΟ... ΧΘΗ ΤΟ ΕΡΓΟ ΠΟΥ ΕΚΕΙΝΟΣ ΑΡΧΙ...
Συγκλονιστικὴ περιγραφὴ σοβιετικοῦ λογο...

—Κι' ἕνας ἄλλος ἐργάτης λέει: Κι' ἂν ἐκεῖνος πεθάνει τὸ ἔργο του μένει. Ὁ δρόμος εἶναι πιὰ ἀνοικτός...

—Ὄχι δὲν πρέπει τώρα νὰ πεθάνη, δὲν θὰ πρέπει νὰ λείψη ὁ Στάλιν, ὅσο κινδυνεύει ἀκόμα ἡ εἰρήνη, ψιθύρισε κάποιος στὸν πλαϊνό του.

—Γιὰ κανενὸς ἡγέτη τὴ ζωὴ δὲν θ' ἀγωνιοῦσαν ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια ἄνθρωποι, ὅπως σήμερα γιὰ τὸν Στάλιν, ἔβγαζε κάποιος στὴν παρέα του τὸ συμπέρασμα.

—Γιὰ κανενός, γιατὶ ὁ Στάλιν δὲν εἶναι μόνον ὁ ἡγέτης ἑνὸς μεγάλου κράτους. Εἶναι ὁ ἀρχηγὸς τῆς μεγάλης στρατιᾶς τῆς εἰρήνης».

«Μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Στάλιν ἀνοίγει ἡ ἱστορία»

Στὸ ἴδιο φύλλο του, τὸ ὄργανο τοῦ ἐγχώριου κομμουνισμοῦ δημοσιεύει καὶ ἕνα ποίημα τοῦ Γ. Ρίτσου γιὰ τὸν ἄρρωστο ἀρχηγό. ('Αλήθεια πότε πρόλαβε καὶ τὸ ἔγραψε; Τί σοῦ κάνει τέλος πάντων αὐτὴ ἡ στρατευμένη τέχνη!) Ἰδοὺ μερικοὶ χαρακτηριστικοὶ στίχοι:

«Ὄχι δὲν εἶναι ἀλήθεια.
Δὲν εἶναι ἀλήθεα...
Ὁ Ἰωσὴφ Στάλιν δὲν πέθανε...
Εἶναι παρὼν ὁ Στάλιν
στὸ παγκόσμιο πόστο του...
Ὁ Στάλιν ἑτοιμάζει μὲ τὸ σκόρπιο ἀλεύρι τοῦ κόσμου ἕνα ὁλοστρόγγυλο καρβέλι ὑγείας...
Σώπα γαγιὰ καὶ σκούπισε μὲ τὸ μαῦρο τσεμπέρι σου τὰ μάτια σου.
Ὅταν σβύνη ἡ φωτιά σου κάτου ἀπ' τὸ τσουκάλι σου εἶναι ὁ Στάλιν ποὺ σκύβει καὶ φυσάει τὴ φωτιά σου ν' ἀνάψει.
Ὅταν λείπει ἀπ' τὸ τραπέζι μας τὸ ψωμὶ
κι' ἀπ' τὸ στρῶμα μας τ' ὄνειρο
κι' ἀπ' τὸ δῶμα μας τὸ λυχνάρι
εἶναι ὁ Στάλιν ποὺ ἀνάβει τὰ μεγάλα ἠλεκτρικὰ στὸν ὁρίζοντα
κι ἀκοῦμε κάτου ἀπ' τὴ βοὴ τῆς νύχτας, τὴ βουὴ τῶν τραίνων, ποὺ μεταφέρουν λάδι καὶ ψωμὶ καὶ κάρβουνο
στοὺς πεινασμένους.
Γιατὶ ὁ Στάλιν εἶναι ὁ πρωτογιὸς τῶν προλεταρίων.
Κι' ὁ Στάλιν εἶναι ὁ πατέρας τους.
Μὴν πῆτε πὼς ὁ ἥλιος ὀρφάνεψε.
Κοιτᾶχτε.
Κάθε ἥλιος καὶ σελίδα — μέρα τὴν ἡμέρα—
μὲ τοὺς ἥλιους τῶν 74 χρόνων του
ἔφτιαξε ἕνα χοντρὸ βιβλίο ἀπὸ ἀτσάλι
καὶ τ' ἀκούμπησε στὰ γόνατα τοῦ κόσμου.
Ἰωσὴφ Βησαριόνοβιτς Στάλιν
Μὲ τ' ὄνομά του ἀνοίγει ἡ ἱστορία.
τὶς πύλες της στὸν ἄνθρωπο...
Στὴν ἐξέδρα τοῦ ἥλιου
ὁ Ἰωσὴφ Βησσαριόνοβιτς Στάλιν
μιλάει...»

«Ὁ Στάλιν καὶ νεκρὸς θὰ μᾶς ὁδηγῇ»

Τὴν ἄλλη ἡμέρα, στὶς 6 Μαρτίου 1953, ἡ «Αὐγὴ» πληροφορεῖ τοὺς ἀναγνῶστες της:

«ὁλόκληρη ἡ φιλειρηνικὴ καὶ προοδευτικὴ ἀνθρωπότητα ἔχει γυρισμένη πρὸς αὐτὸν τὴν σκέψη της. Ὁ Γίγας παλαίει μὲ τὸν θάνατο. Ὁ Σοβιετικὸς λαὸς ὁρκίζεται στὸν ἀγαπημένο Ἀρχηγό του ἑνότητα, σθένος, ἐπαγρύπνηση, συσπείρωση γύρω ἀπὸ τὸ κόμμα του καὶ τὴν κυβέρνησή του».

Καὶ ὁ χρονογράφος της Γλαῦκος, στὴν στήλη του, γράφει:

«Οἱ διαβάτες ἁπλώνανε τὸ χέρι στὴν ἐφημερίδα κι' ἔτρεμε... Σὰ νἄχασε τὰ βήματά του ὁ πλανήτης μας...

—Ἡ δεξιά του χεὶρ ἔπαθε παράλυσι. Διαβάζει ἐκεῖνος. Σταυροκοπιέται ἡ γρηούλα. Γιέ μου, γιέ μου! τὸ χεράκι σου... Ἡ εἰκόνα ἐκείνη ζωντανεύει. Τὸ χέρι τὸ δυνατὸ ποὺ ἁπλώνεται. Τὸ χέρι τοῦ Στάλιν! Πάνω ἀπὸ στεριὲς κι' ἀπὸ θάλασσες! Πάνω ἀπὸ ἐχθρότητες καὶ μίση! Πάνω ἀπὸ πολιτεῖες καὶ λιμάνια. Τὸ χέρι μ' ἀνοιχτὴ τὴν παλάμη. Γιὰ φίλιωμα, Ἀγάπη, Ἀνθρωπιά. Εἰρήνη. Γιὰ νὰ φᾶμε γλυκὸ ψωμί.

—Ἡ δεξιά του ἔπαθε παράλυσιν.

—Τὸ γιγάντιο χέρι τῆς φιλίας πέφτει ἄψυχο. Γιέ μου, γιέ μου. Τὸ χέρι ποὺ κρατοῦσε τὸ κλειδὶ τῆς εὐτυχίας.

Ἀνατρίχιασαν οἱ ἄλλοι. Βάλθηκαν νὰ τοῦ μιλᾶνε μὲ τὴ γλῶσσα τῆς ἀλήθειας. Γιὰ τὸ ἀτσάλινο χέρι ποὺ ὁδήγησε ἕναν στρατὸ τῆς λευτεριᾶς στὴν Πύλη τοῦ Βραδεμβούργου. Γιὰ τὸν Στάλιν ποὺ σκόρπισε λευτεριά. Ποὺ καὶ νεκρὸς θὰ χαμογελάη, βέβαιος πὼς δὲν θὰ ξεστρατίση ἡ ἀνθρωπότητα ἀπὸ τὸ δρόμο γιὰ τὴν εὐτυχία...»

«Τὸ ἔργο τοῦ Στάλιν θὰ ζῇ»

Στὸ ἴδιο φύλλο της ἡ «Αὐγὴ» ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ Στάλιν ὑπῆρξε «ὁ μεγάλος φίλος τοῦ λαοῦ μας», αὐτὸς ποὺ «ὡδήγησε τὴ χώρα μας στὴ νίκη κατὰ τοῦ φασισμοῦ» κλπ.

Καὶ σχολιάζοντας τὴν τελευταία εἴδησι ποὺ ἀναφέρει τὸν θάνατο τοῦ αἱμοσταγοῦς τυράννου, γράφει τὰ ἑξῆς:

«ΠΡΩΤΑΘΛΗΤΗΣ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ »

Θρηνοῦν οἱ λαοὶ τῆς ἀπέραντης χώρας τοῦ σταλινισμοῦ. Βαθύτατος εἶναι ὁ πόνος καὶ ἡ θλίψη τους γιατὶ ἔχασαν τὸ Μεγάλο ἡγέτη τους. Γι' αὐτὸ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς μαζὶ μὲ ὅλους τοὺς λαούς, νοιώθη τὸν πόνο καὶ τὴ θλίψη τῶν λαῶν τῆς ΕΣΣΔ, συμμερίζεται καὶ συμμετέχει στὸ βαθὺ πένθος τοῦ σοβιετικοῦ λαοῦ ποὺ ἔχασε τὸν Ἡγέτη του, τὸν ἐμπνευστὴ τῶν μεγαλειωδέστερων εἰρηνικῶν ἔργων ποὺ μεταμόρφωσαν τὴ φύσι στὴν χώρα ποὺ τὸν γέννησε καὶ γέμισαν μ' αὐτοπεποίθησι τὸν κάθε ἄνθρωπο.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνθρωπότητα ἔχασε τὸν Πρωτεργάτη τῆς Εἰρήνης.

—Μεγάλος ὁ χαμός. Μένει ὅμως γόνιμο κι' ἐλπιδοφόρο τὸ πελώριο ἔργο τοῦ λειτουργοῦ. Ὑπόδειγμα γιὰ ν' ἀνεβαίνει ὁλοένα ψηλότερα ὁ κάθε ἄνθρωπος, ὁ κάθε λαός.

Η «ΑΥΓΗ»

Ὁ θρῆνος γιὰ τὸν «Ὁδηγητὴ»

Στὶς 7 Μαρτίου 1953 ἡ «Αὐγὴ» πληροφορεῖ τοὺς ἀναγνῶστες της ὅτι:

«Στὴν αἴθουσα τῶν στηλῶν τοῦ οἴκου τῶν σοβιετικῶν συνδικάτων, ἐμπρὸς στὴν σορὸ τοῦ Μεγάλου νεκροῦ ποὺ τὴν τιμητικὴ φρουρά της ἀπαρτίζουν οἱ ἐπιφανέστεροι σοβιετικοὶ ἡγέτες, ἑκατομμύρια λαοῦ παρελαύνουν ἀπὸ χθὲς τὸ ἀπόγευμα σὲ εὐλαβικὸ προσκύνημα. Μεγαλειώδες χαρακτηρίζεται τὸ σιωπηλὸ πένθος στὸ ὁποῖο ἐβυθίσθη ὅλη ἡ σοβιετικὴ χώρα».

Καὶ ὁ χρονογράφος τῆς ἐφημερίδος συνεχίζει τὸ θρῆνο του:

«Κλαῖμε... Γιατὶ ἀγάπησε τὸν ἄνθρωπο καὶ μᾶς ὕψωσε πολὺ ἐμᾶς τοὺς ἁπλοὺς ἀνθρώπους ὁ Ὁδηγητής. Ποτές μας δὲν μᾶς περνοῦσε ἀπ' τὸ νοῦ πὼς πεθαίνει κι' ἕνας Στάλιν.»

«Οἱ συνεχισταὶ τοῦ ἔργου του»

Ταυτόχρονα, ἡ «Αὐγὴ» χαρακτηρίζει τὴν ἀνάληψι τῆς πρωθυπουργίας τῆς ΕΣΣΔ ἀπὸ τὸν Μαλένκωφ σάν... «δεῖγμα ἀδιάρρηκτης ἑνότητος τοῦ κόμματος καὶ τοῦ κράτους». Ἐπίσης, δημοσιεύει μία φωτογραφία σοβιετικῶν ἡγετῶν ποὺ τοὺς ἀποκαλεῖ «οἱ συνεχισταὶ τοῦ ἔργου τοῦ Στάλιν», ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους δὲν περιλαμβάνει καὶ τὸν Χρουστσώφ.

«Τὸ ἔργο του θὰ προαχθῆ !»

Στὶς 8 Μαρτίου 1953, ἡ «Αὐγὴ» δίνει τὴν ἀκόλουθη ὑποβλητικὴ περιγραφή:

«Ἀσάλευτος, ξαπλωμένος σὲ θάλασσα ἀπὸ λουλούδια, ὁ ἀθάνατος! Καὶ τὰ ἑκατομμύρια τοῦ λαοῦ ποὺ παρελαύνουν ἐμπρὸς στὴν σορό του, διαβάζουν στὰ μάτια τῶν ἡγετῶν τῆς τιμητικῆς φρουρᾶς τὴν ἀκλόνητη ἀπόφασι. Θὰ γίνη, θὰ ὁλοκληρωθῆ, θὰ προαχθῆ τὸ ἔργο ποὺ ἐκεῖνος ἄρχισε».

Ὁ Ν. Γλαῦκος στὸ χρονογράφημά του, δηλώνει ἀδυναμία νὰ γράψη ἀπὸ τὴν συγκίνησι καὶ τὴν θλῖψι του:

«Δὲν ὑπάρχει ἄλλο νὰ γράψης. Σκύψε φτωχέ μου χρονογράφε στὸ λευκὸ χαρτὶ καὶ γράψε μὲ τρέμουσες γραμμὲς τ' ὄνομά του. Στάλιν. Τὸ γράφουν τὰ μικρὰ δάκτυλα τῶν παιδιῶν σ' ὅλον τὸν κόσμο σκυμμένα στὰ τετράδιά τους. Τὰ κανάλια μουγγρίζουν: Στάλιν. Τί νὰ γράψης; Γιόμισε ἡ πλάση μας: Στάλιν».

«Ὁ Στάλιν ζεῖ»!

Καὶ ὁ ποιητὴς Τ. Λειβαδίτης κλαίει τὸν χαμὸ τοῦ «Μεγάλου Στάλιν» μὲ τοὺς παρακάτω στίχους:

«Κλᾶφτε λαοί! Ἀπὸ σήμερα ὁ κόσμος εἶναι λιγώτερο μεγάλος...

Ὁ Στάλιν ζεῖ. Ἀκοῦστε, ἀκοῦστε λοιπόν.

Μέσ' τὸ γιγάντιο βῆμα τῶν λαῶν ἀκοῦστε τὴ μεγάλη καρδιά του νὰ χτυπάη...

Κάθε, κάθε πολιτεία, κάθε γωνιὰ τοῦ κόσμου, ἀπὸ σήμερα παίρνει τ' ὄνομά του.

Ὁ Στάλιν πέθανε.

Ὁ Στάλιν ζεῖ.

Ἐμπρός, ἐμπρός, τραγουδῶντας τὸ μεγάλο ὄνομά του, προχωρεῖτε».

Στὸ Μαυσωλεῖο

Στὶς 10 Μαρτίου 1953, ἡ «Αὐγὴ» ἀναγγέλλει μὲ ἐπισημότητα στοὺς ἐν Ἑλλάδι πιστοὺς τοῦ κομμουνισμοῦ ὅτι:

«Ἡ σορὸς τοῦ Μεγάλου Στάλιν ἐτοποθετήθη πλάϊ στὴν σορὸ τοῦ Μεγάλου Λένιν».

Μιὰ ἐδαΐτικη οἰκογένεια καὶ ὁ «πατερούλης» της

Στὸ ἴδιο φύλλο της ἡ «Αὐγὴ» δημοσίευσε μία ἐπιστολὴ κάποιου «Ἀριστείδη», ἡ ὁποία εἴτε πραγματικὴ εἴτε φανταστικὴ εἶναι, δείχνει πῶς ἀντιδρᾶ μία ὑποδειγματικὴ οἰκογένεια κομμουνιστοεδαϊτῶν στὸν θάνατο τοῦ «μεγάλου πατέρα» τους.

'Ιδού λοιπόν ὁ σπαραχτικὸς θρῆνος τοῦ ἀγαθοῦ ἐδαΐτη οἰκογενειάρχη:

«'Αγαπητὴ «Αὐγή»,

6 τοῦ Μάρτη 1953

Ξημέρωμα πῆγε ἡ γυναίκα μου νὰ φέρει τὴν «Αὐγή». Γύρισε. Ἄνοιξα τὴν πόρτα καὶ τὴν ΕΙΔΑ.

—Πέθανε;

Δὲν ἀπάντησε, μόνο κούνησε τὸ κεφάλι καὶ ἔδωσε τὴν ἐφημερίδα. Γύρισα στὸ παιδί.

—Κοριτσάκι μου, ὁ μεγάλος σου παπποῦς, ὁ Στάλιν, πέθανε!

'Εκεῖνο στράφηκε πρὸς τὴ μάνα του:

—Ψέματα, ἔ μαμά;

—'Αλήθεια, κοριτσάκι μου, πέθανε.

Δὲν μπορῶ νὰ ξέρω τί κατάλαβε τὸ παιδί. Ἴσως νἄνοιωσε αὐτὸ ποὺ ἦταν καθαρὰ ζωγραφισμένο στὸ πρόσωπό μας. Στὸ προσωπάκι του φάνηκε πίκρα καὶ τράνταγμα.

—Μαμά μου, κρυώνω. Σκέπασέ με...

Αὐτὸ ποτέ του δὲν τὸ ἔκανε, ὅσο κρύο κι' ἂν εἶχε. Νὰ ξυπνήσῃ τὸ πρωΐ, νὰ ντυθῆ καὶ πάλι νὰ ζητήσῃ νὰ ξαναπέσῃ, γιατὶ «κρύωνε»!!! Πόσο μεγάλο νἆναι αὐτὸ ποὺ γίνηκε μέσα του! 'Απὸ πολὺ μικρὸ τὸ εἶχα μάθει ὅτι ἔχει ἕνα μεγάλο παποῦ ποὺ ἀγαπάει καὶ φροντίζει ὅλα τὰ παιδάκια. Τὄχα μάθει νὰ προσεύχεται καὶ πάντοτε παρακαλοῦσε νἆναι πάντα καλὰ ὁ Στάλιν.

....

Πέθανε, κοριτσάκι μου! Ὅμως ἐσὺ δὲν μπορεῖς νὰ καταλάβῃς. Σὰ μεγαλώσῃς θἆναι ἀκόμη πιὸ κοντά σου. Πατέρας καὶ δάσκαλος καὶ φῶς».

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ»

Τί νὰ λέγῃ ἄραγε τώρα ὁ κ. 'Αριστείδης στὴν κόρη του γιὰ τὸν «πατέρα καὶ δάσκαλό της» ποὺ οἱ διάδοχοί του χαρακτηρίζουν σὰν «μανιακὸ δολοφόνο», γιὰ τὸ «φῶς» της ποὺ ἔπαυσε νὰ φωτίζῃ τὴν ... «Αὐγή»;

ΕΚΚΛΗΣΙΣ

'Η «Σοβιετολογία» ἀντιμετωπίζει σοβαρὲς οἰκονομικὲς δυσχέρειες ποὺ καθιστοῦν προβληματικὴ τὴν συνέχισι τῆς ἐκδόσεώς της.

Γι' αὐτὸ ἀπευθύνει ἐπείγουσα ἔκκλησι σὲ ὅλους ἐκείνους ποὺ κατανοοῦν τὴν σημασία τοῦ ἔργου της καὶ ἐκτιμοῦν τὴν εἰσφορά της νὰ κάνουν ὅτι μποροῦν γιὰ νὰ τῆς παρασταθοῦν.

—'Αποστείλατε ἀμέσως τὶς συνδρομές σας.

—Γρᾶψτε νέους συνδρομητάς.

—Προπαγανδῖστε τὴν «Σοβιετολογία».

—Συστῆστέ την παντοῦ.

'Ο κάθε ἀναγνώστης της πρέπει νὰ φέρῃ κι' ἄλλον ἕνα, ἄλλους δυό, ἄλλους δέκα.

Ε΄

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΜΙΑ ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΜΕΤΑΣΤΑΛΙΝΙΚΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΥ

Ὑπὸ Γ. ΓΕΩΡΓΑΛΑ

1. Τὰ προβλήματα ποὺ ἄφισε ὁ Στάλιν

Στὶς ἀρχὲς Μαρτίου ἔκλεισε μία δεκαετία ἀπὸ τὸν θάνατο τοῦ Στάλιν ποὺ σημείωσε τὸ πέρασμα τοῦ σοβιετικοῦ καθεστῶτος καὶ τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ σὲ μία νέα φάσι τῆς ἐξελίξεώς των. Ὁ θάνατος τοῦ δικτάτορος ἔθεσε μὲ ὀξύτητα μπροστὰ στὴν σοβιετικὴ κοινωνία τὰ σοβαρὰ προβλήματα ποὺ ἐσυσσωρεύοντο καὶ ἐκόχλαζαν κάτω ἀπὸ τὴν μονολιθικὰ ἤρεμη ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια τοῦ «σταλινισμοῦ». Τὰ προβλήματα αὐτά, ἦσαν οἰκονομικά, πολιτικά, κοινωνικὰ καὶ ἰδεολογικά: ἡ τρομακτικὴ καθυστέρησις τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας, ἡ ἀνεπάρκεια τῆς ἐλαφρᾶς βιομηχανίας, τὸ ἐξαιρετικὰ χαμηλὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο, ἡ ἔλλειψις καταναλωτικῶν ἀγαθῶν, ὅλα αὐτά, δημιουργοῦσαν μία οἰκονομικὴ κατάστασι ποὺ ἦταν ἀδύνατο νὰ συνεχισθῇ· στὴν ἐσωτερικὴ πολιτικὴ ὑπῆρχε τὸ πρόβλημα τῆς τρομοκρατίας ποὺ εἶχε πάρει τέτοιες διαστάσεις ὥστε νὰ βάζῃ σὲ κίνδυνο τὴν ὕπαρξι ἀκόμη καὶ τῆς ἀρχούσης τάξεως καὶ νὰ ἀποτελῇ τροχοπέδη στὴν ἀνάπτυξι τῆς χώρας· πλάϊ σ' αὐτὸ τὸ κεντρικὸ πρόβλημα, ὑπῆρχαν καὶ οἱ ἀπαιτήσεις λαοῦ καὶ γραφειοκρατίας γιὰ κάποια σχετικὴ ἀσφάλεια ζωῆς, γιὰ στοιχειώδεις ἐλευθερίες, γιὰ λίγο πιὸ ἄνετη ζωή· στὸν τομέα τῶν ἐνδοκομμουνιστικῶν σχέσεων ὑπῆρχαν ἡ πίεσις τῶν ἀνατολικοευρωπαίων γιὰ κάποια ἀλλαγὴ καὶ τὸ πρόβλημα τοῦ τιτοϊσμοῦ· ὅλα αὐτὰ τὰ ζητήματα, ἐπέβαλλαν καὶ μία τροποποίησι τῆς ἰδεολογίας, μία ρεαλιστικὴ ἀναπροσαρμογή της στὶς νέες συνθῆκες· τέλος, στὸν τομέα τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς ὑπῆρχε μία ὁλόκληρη σειρὰ ἀπὸ θέματα—διλήμματα: πόλεμος ἢ εἰρήνη, συγκέντρωσις τῆς προσπάθειας στὴν Εὐρώπη ἢ στὴν Ἀσία, ἐμμονὴ στὴν ρωσοκρατούμενη αὐτοκρατορία ἢ κάποιος μετασχηματισμὸς τοῦ κομμουνιστικοῦ κόσμου σὲ ἕνα εἶδος κοινοπολιτείας, ἐμμονὴ στὴν δικτατορικὴ ἡγεσία τῆς Μόσχας ἐπὶ τῶν ἄλλων κομμου-

νιστικῶν κομμάτων ἢ ἀντικατάστασίς της ἀπὸ μία «πατρικὴ κηδεμονία» κλπ. κλπ.

Τὰ ὀξύτατα αὐτὰ προβλήματα, ποὺ ὁ σταλινισμὸς τὰ καταπίεζε καὶ τὰ ἔκρυβε πεισματικά, ξεπρόβαλαν ἐπιτακτικὰ στὸ προσκήνιο μόλις πέθανε ὁ φορεὺς καὶ ἐνσαρκωτὴς τῶν παλαιῶν μεθόδων ποὺ τὰ γέννησαν, τὴν ἴδια ὥρα ποὺ ἔλυναν ἄλλα παλαιότερα προβλήματα. Καὶ σὰν νὰ μὴν ἔφθανε αὐτό, ἡ κατάστασις ἔγινε ἀκόμη πιὸ περίπλοκη μὲ τὴν προσθήκη καὶ νέων προβλημάτων, ὅπως τὸ τῆς διαδοχῆς τοῦ Στάλιν.

Γιὰ τὴν ἀντιμετώπισι τῆς νέας καταστάσεως διαμορφώθηκαν τρεῖς κύριες τάσεις ποὺ τὶς ἐκπροσωποῦσαν ἰσάριθμες ὁμάδες: οἱ **«σταλινικοὶ»** ποὺ ἐπέμεναν στὴν παληά, τὴν ξεπερασμένη ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ πράγματα μεθοδολογία, ἀδυνατώντας νὰ συλλάβουν τὶς νέες συνθῆκες· οἱ **«ρεβιζιονισταί»**, ποὺ ζητοῦσαν μία γενικὴ ἀναθεώρησι τοῦ κομμουνισμοῦ, τόσο στὸν τομέα τοῦ δόγματος ὅσο καὶ σὲ ἐκεῖνον τῆς πρακτικῆς ἐφαρμογῆς του, ἀπαιτώντας ριζικὲς καὶ τολμηρὲς ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνες γιὰ τὸ καθεστὼς λύσεις· καὶ τέλος, οἱ **«μετριοπαθεῖς ρεαλισταί»**, ποὺ κατανοοῦσαν ὅτι γιὰ νὰ διασωθῆ τὸ καθεστὼς καὶ τὸ κίνημα τοῦ κομμουνισμοῦ ἔπρεπε αὐτὸ νὰ ἀποκολληθῆ θεαματικὰ ἀπὸ τὸ παρελθόν, νὰ ἑλιχθῆ ἔξυπνα, νὰ ἀναπροσαρμοσθῆ καὶ νὰ ἀνανεωθῆ, κάνοντας ἀρκετὲς παραχωρήσεις, ἀλλὰ τέτοιες, ποὺ δὲν θὰ ἔθιγαν σὲ καμμιὰ περίπτωσι τὴν βαθύτερη φύσι του, τὶς ἀμετάβλητες τελικὲς ἐπιδιώξεις του καὶ τὰ θεμέλια τοῦ συστήματός του. Τὴν τελευταία αὐτὴν ὁμάδα τὴν ἀποτελοῦσαν οἱ **χρουστσωφικοί**, οἱ ὁποῖοι καὶ ἐπεκράτησαν ὁριστικὰ ὕστερα ἀπὸ ἕνα σκληρὸ ἐνδοκομματικὸ ἀγώνα, ποὺ καλύπτει μὲ τὶς δραματικὲς φάσεις του τὴν πρώτη πενταετία τοῦ μετασταλινικοῦ κομμουνισμοῦ. Μετὰ τὴν ἐπικράτησί τους, οἱ χρουστσωφικοὶ ἄρχισαν νὰ ἐφαρμόζουν πιὸ συστηματικὰ καὶ πιὸ ὁλοκληρωμένα τὴν νέα μεθοδολογία τοῦ σοβιετικοῦ καθεστῶτος, τὴν νέα στρατηγικὴ καὶ τακτικὴ τοῦ κομμουνισμοῦ ποὺ κατὰ τὴν γνώμη τους τὸν ἐξυπηρετεῖ καλύτερα στὶς νέες συνθῆκες τῆς συγχρόνου σοβιετικῆς καὶ διεθνοῦς πραγματικότητος.

Ἔτσι, μποροῦμε νὰ χωρίσουμε τὴν μετασταλινικὴ δεκαετία σὲ δύο περιόδους: α) στὴν περίοδο τῆς πάλης γιὰ τὴν ἐξουσία ἀνάμεσα στὶς ἀντιμαχόμενες ὁμάδες καὶ τοὺς ἐκπροσώπους των, δηλαδὴ ἀπὸ τὸ 1953 ὡς τὸ 1957. Καὶ β) στὴν περίοδο τοῦ χρουστσωφισμοῦ ἀπὸ τὸ 1957 ὡς σήμερα.

Πιὸ κάτω, δίνουμε ἕνα κάπως λεπτομερέστερο διάγραμμα τῶν ἐξελίξεων ποὺ σημειώθηκαν σ᾽ αὐτὴν τὴν κρίσιμη γιὰ τὸν κομμουνισμὸ καὶ τόσο πλούσια σὲ γεγονότα δεκαετία.

2. Οἱ ἐξελίξεις τῆς δεκαετίας

Α΄. Ἡ περίοδος τῆς πάλης γιὰ τὴν ἐξουσία (1953 - 1957). Ἡ περίοδος αὐτὴ χαρακτηρίζεται ἀπὸ μιὰ γενικὴ ἀστάθεια καὶ σύγχισι καὶ ἀπὸ τὶς ἐναλλασσόμενες φάσεις τῆς ἐνδοκομματικῆς πάλης ποὺ συγκλονίζει τὶς τάξεις τῆς ἀρχούσης τάξεως τῆς ΕΣΣΔ ἡ ὁποία προσπαθεῖ νὰ ξεκαθαρίση τὰ ζητήματα, νὰ χαράξη τοὺς νέους προσανατολισμούς της, νὰ βρῆ τοὺς καλύτερους γιὰ τὶς νέες περιστάσεις ἐκπροσώπους της καὶ νὰ τοὺς ἐπιβάλη. Τὴν περίοδο αὐτὴν μποροῦμε νὰ

τὴν διακρίνουμε στὰ ἑξῆς στάδια:

α) Ἄνοιξις 1953 — Φθινόπωρο 1953. *(Ἀπὸ τὸν θάνατο τοῦ Στάλιν ὡς τὴν ἐξαγγελία τῆς γραμμῆς Μαλένκωφ).* Ὁ θάνατος τοῦ Στάλιν θέτει τὰ προϋπάρχοντα προβλήματα μὲ νέα ὀξύτητα καὶ δημιουργεῖ καὶ νέα ὅπως τὸ ζήτημα τῆς διαδοχῆς. Ἐπὶ τῆς δικτατορίας του ἡ πολιτικὴ ἀστυνομία ἔτεινε νὰ καταλάβη τὴν πρωτοκαθεδρία μέσα στὸν συνασπισμὸ τῶν διαφόρων στρωμάτων τῆς ἀρχούσης τάξεως. Τώρα ὅμως ἡ ἄρχουσα τάξις δὲν τὴν χρειάζεται τόσο πολὺ ὅσο ἄλλοτε καὶ θεωρεῖ ὅτι ἦρθε ὁ καιρὸς νὰ διασφαλισθῆ καὶ ἡ ἴδια ἀπέναντί της. Ἡ ἀστυνομία πρέπει νὰ παραμείνη βέβαια μέτοχος τῆς ἑταιρίας ἀλλὰ ὄχι νὰ γίνη καὶ διευθυντής της. Συνασπίζονται λοιπὸν παλαιοὶ σταλινικοὶ γραφειοκράται (Μόλοτωφ — Καγκάνοβιτς), νέα, μεσαῖα καὶ ἐπαρχιακὰ κομματικὰ στελέχη (Χρουστσώφ), τεχνοκράται ἄρχοντες τῆς μεγάλης βιομηχανίας (Μαλένκωφ) καὶ στρατὸς (Ζούκωφ) καὶ ἀφοῦ ἐξοντώνουν τὸν Μπέρια, βάζουν τὴν ἀστυνομία «στὴ θέσι της» περιορίζοντας τὴν δύναμί της καὶ θέτοντάς την κάτω ἀπὸ ἔλεγχο.

Στὴν διάρκεια αὐτῆς τῆς φάσεως σημειώνονται λαϊκὲς ἐξεγέρσεις στὴν Τσεχοσλοβακία (Πίλσεν) καὶ λαϊκὴ ἐπανάστασις στὴν ἀν. Γερμανία (Ἰούνιος 1953). Ἐξ ἄλλου, ὁ πρωθυπουργὸς Μαλένκωφ, μιλώντας στὶς 8 Αὐγούστου 1953 στὸ Ἀνώτατο Σοβιὲτ ἐξαγγέλλει τὴν νέα οἰκονομικὴ πολιτική του ποὺ συνίσταται στὴν σχετικὴ ἐπιβράδυνσι τῆς ἀναπτύξεως τῆς βαρειᾶς βιομηχανίας χάριν τῆς ἐλαφρᾶς βιομηχανίας καὶ τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας καὶ γενικώτερα στὴν ἀπόδοσι μεγαλύτερης σημασίας στὸ πρόβλημα τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου.

β) Φθινόπωρο 1953 — Ἄνοιξις 1954. *(Ἀπὸ τὴν ἐξαγγελία τῆς γραμμῆς τοῦ Μαλένκωφ ὡς τὴν πτῶσι του).* Ἡ μείωσις τῆς ἰσχύος τῆς πολιτικῆς ἀστυνομίας ἐνθαρρύνει τὶς δυνάμεις τῆς ἀλλαγῆς, ἐπιτρέπει στὶς λαϊκὲς διεκδικήσεις νὰ προβληθοῦν ἐντονώτερα καὶ ἀποχαλινώνει τὰ ἀλληλομαχόμενα στρώματα τῆς κομματικῆς ὀλιγαρχίας. Τὰ προβλήματα ἐμφανίζονται σὲ ὅλη τὴν ἔκτασί τους. Καὶ καθὼς πρόκειται κυρίως γιὰ οἰκονομικὰ προβλήματα, προωθοῦνται οἱ τεχνοκράται ποὺ ὁ ἐκπρόσωπός τους, Μαλένκωφ, πρώην ἰδιαίτερος γραμματεὺς τοῦ Στάλιν καὶ τώρα πρωθυπουργός, ἐφαρμόζει ἕνα ὁλοένα καὶ πιὸ «ἀντισταλινικὸ» οἰκονομικὸ πρόγραμμα. Ἡ κομματικὴ γραφειοκρατία ὅμως, παλαιὰ (Μόλοτωφ — Καγκάνοβιτς) καὶ νέα (Χρουστσώφ), βλέποντας ὅτι οἱ τεχνοκράται, κύριοι τῆς οἰκονομίας, τείνουν νὰ μεταβληθοῦν σὲ πραγματικοὺς κυρίους καὶ τῆς Ρωσίας συνενώνεται ἐναντίον τους.

Ἐξ ἄλλου, ἡ νέα οἰκονομικὴ πολιτικὴ ὁδηγεῖ σὲ ἐπικίνδυνες ἐξελίξεις ὅπως φαίνεται μὲ τὴν ἄνοδο τοῦ ἀναθεωρητικοῦ Νάγκυ στὸ ἀξίωμα τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Οὐγγαρίας.

Ὁ Μαλένκωφ λοιπὸν ἐξαναγκάζεται σὲ παραίτησι καὶ ὁ Νάγκυ καθαιρεῖται. Ὁ Χρουστσὼφ εἶναι ἐκεῖνος ποὺ πραγματοποιεῖ αὐτὴν τὴν σχετικὴ στροφὴ πρὸς τὰ παλαιά.

γ) Ἄνοιξις 1954 — Φεβρουάριος 1956 *(Ἀπὸ τὴν πτῶσι τοῦ Μαλένκωφ ὡς τὸ 20ὸ συνέδριο).* Αὐτὴ ἡ στροφὴ ὅμως ὀγκώνει τὴν λαϊκὴ δυσαρέσκεια καὶ ἐνισχύει τὸν «ἀναθεωρητισμό». Ἡ ἐπανάστασις ἐπέρχεται. Ἡ σοβιετικὴ ἡγεσία παραμερίζει κάπως τὶς ἐσωτερικὲς διαμάχες της, προσπαθεῖ νὰ σταθεροποιήση τὴν νέα κατάστασι καὶ νὰ κτυπήση

τοὺς πραγματικοὺς ἐχθροὺς τοῦ «σταλινισμοῦ» δηλαδὴ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ τοῦ ἴδιου τοῦ συστήματος. Ἡ μάχη αὐτὴ εἶναι γεμάτη αἰφνιδιαστικὲς ἐξελίξεις λόγω τῆς διστακτικῆς καὶ συχνὰ μεταβαλλομένης τακτικῆς τοῦ Κρεμλίνου ποὺ αἰσθάνεται νὰ τοῦ ξεφεύγη ἡ κατάστασις.

Ἡ ἐπανάστασις ὅμως ὁλοένα καὶ προσεγγίζει καὶ τὰ νέα στελέχη ποὺ ἔχουν καλύτερη ἐπίγνωσι τῆς καταστάσεως ἀπὸ τὰ παλαιὰ ζητοῦν νέα τακτικὴ γιὰ τὴν πρόληψί της. Τὴν τακτικὴ ποὺ ἀργότερα διακήρυξε τὸ 20ὸ συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ. Ὁ στρατὸς συμμαχεῖ μὲ τὰ νέα στελέχη ποὺ τὰ φοβᾶται λιγώτερο, ἐνῶ οἱ τεχνοκράται συνασπίζονται τώρα μὲ τὰ παλαιά. Ἔχουμε λοιπὸν ἀνακατάταξι δυνάμεων ποὺ δημιουργεῖ δύο παρατάξεις: Χρουστσὼφ — Φούρτσεβα — Ζούκωφ — Μικογιὰν — Κοζλὼφ καὶ Μόλοτωφ — Καγκάνοβιτς — Μαλένκωφ — Περβοῦχιν — Σαμπούρωφ.

Ἔτσι, ὁ Μαλένκωφ, γίνεται τώρα ἐχθρὸς τῆς παλαιᾶς γραμμῆς του, λόγω τῆς συμμαχίας του μὲ τὸν Μόλοτωφ, ἐνῶ ὁ Χρουστσώφ, παλαιὸς ἐχθρός της, λόγω τοῦ ὅτι στηρίζεται στὴν μικρὴ γραφειοκρατία καὶ στὸν στρατὸ ἐμφανίζεται σὰν ὑποστηρικτής της, ὄχι ὅμως ἀκόμη καὶ τόσο ἀποφασιστικὸς ὅσο ἡ Φούρτσεβα καὶ ὁ Μικογιάν. Αὐτοὶ οἱ δύο τὸν ἐξωθοῦν στὴν ἀποκήρυξι τοῦ Στάλιν στὸ 20ὸ συνέδριο. Σκοπός της ἦταν ἡ πρόληψις τῆς ἐπαναστάσεως. Δὲν εἶναι τὸ 20ὸ συνέδριο ποὺ ἄνοιξε τοὺς ἀσκοὺς τοῦ Αἰόλου. Ἀντιθέτως αὐτὸ ἐπεχείρησε νὰ τοὺς μπαλώση γιατὶ εἶχαν ἤδη διαρραγῆ. «Δὲν φταίει τὸ σύστημα. Ὑπαίτιος εἶναι μόνον ὁ Στάλιν» διακήρυξε ὁ Χρουστσὼφ προσπαθώντας νὰ ἐναρμονίση τὸ κόμμα μὲ τὸ λαϊκὸ αἴσθημα, νὰ ὑποσχεθῆ ἕνα καλύτερο μέλλον καὶ νὰ κερδίση χρόνο.

Οἱ διανοούμενοι ὑποστηρίζουν βέβαια αὐτὸν τὸν «ἀποσταλινισμὸ» ποὺ τὸν προπαρασκευάζουν διαδίδοντας «φιλελεύθερες» ἰδέες ὅπως ὁ Ἔρεμπουργκ μὲ τὴν νουβέλλα του «τὰ χιόνια λυώνουν» (1955).

Ἐξ ἄλλου τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1954, ὁ Χρουστσώφ, ὁ Μικογιὰν καὶ ὁ Μπουλγκάνιν πηγαίνουν στὸ Πεκῖνο καὶ συμφωνοῦν μὲ τὸν Μάο γιὰ βαθμιαία μετατροπὴ τῆς μονολιθικῆς αὐτοκρατορίας σὲ ἕνα εἶδος κοινοπολιτείας μὲ ἡγετικὸ πυρῆνα της τὴν ΕΣΣΔ καὶ μὲ ἕνα εἰδικὸ ρόλο γιὰ τὴν Κίνα. Τέλος, τὸ θέρος τοῦ 1955, ὁ Χρουστσὼφ πηγαίνει στὸ Βελιγράδι καὶ «συμφιλιώνεται» μὲ τὸν Τίτο. Ἔτσι σ' ὅλη αὐτὴν τὴ φάσι κατασταλάζει σιγὰ - σιγὰ τὸ κόμμα στὸν προσανατολισμὸ ποὺ θὰ υἱοθετήση, ἐπεξεργάζεται τὴν νέα τακτική του, προετοιμάζει τὴν ἐπιβολή της καὶ διαλέγει τοὺς φορεῖς της. Ὅλα αὐτὰ ἐπισφραγίζονται στὸ 20ὸ συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ.

δ) Φεβρουάριος — Νοέμβριος 1956. *(Ἀπὸ τὸ 20ὸ συνέδριο ὡς τὴν οὑγγρικὴ ἐπανάστασι).* Μετὰ τὸ 20ὸ συνέδριο τὸ Κρεμλῖνο ἐργάζεται δραστήρια γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς γραμμῆς του ἀπομακρύνοντας «σταλινικοὺς» ἡγέτες (Ράκοσι, Ζαχαριάδης, Τσερβένκωφ, Πόλιτ) δίνοντας μερικὴ ἀμνηστεία, κάνοντας παραχωρήσεις στοὺς διανοουμένους, στοὺς καταναλωτάς, στοὺς ὀπαδοὺς τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας, στοὺς κινέζους, στοὺς τιτοϊκοὺς γιὰ νὰ ἀποφύγη ἔτσι μία μεγάλη καταστροφή. Σημαντικὴ ἐνέργεια ὑπῆρξε ἡ διάλυσις, τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1956, τῆς Κόμινφορμ ποὺ εἶχε συνδεθῆ μὲ τὸν ἀντιτιτοϊσμὸ καὶ στὴν ὁποία ἄλλωστε δὲν μετεῖχε ἡ Κίνα. Τὸ Πεκῖνο, μετέχοντας στὴν ἐφαρμογὴ τῆς γραμμῆς τοῦ 20οῦ συνεδρίου κηρύσσει τὸ «φιλελεύθερο» δόγμα τῶν

«ἑκατὸ ἀνθέων» στὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἐπιτρέπεται νὰ ἐμφανίζονται ταυτόχρονα.

Παρ' ὅλα αὐτά, τὸ κακὸ δὲν ἀπεφεύχθη. Τὸν 'Ιούνιο ξεσποῦν τὰ γεγονότα τοῦ Πόζναν καὶ τὸν 'Οκτώβριο ἔρχεται ἡ ἐπανάστασις στὴν Πολωνία καὶ στὴν Οὐγγαρία. Σ' αὐτὴν τὴν περίπτωσι, μπροστὰ στὸν μεγάλο κίνδυνο, ἡ σοβιετικὴ ἡγεσία (καὶ πρῶτος ὁ Χρουστσὼφ) δίνει ἑνωμένη τὴν μάχη ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν της, συμβιβάζεται στὴν Πολωνία καὶ πνίγει στὸ αἷμα τὴν Οὐγγαρία ἐνῶ οἱ κινέζοι διακηρύσσουν τὴν ἀνεπιφύλακτη ὑποστήριξί τους πρὸς τὴν πολιτικὴ τῆς ἀμείλικτης καταστολῆς τῆς ἀντικομμουνιστικῆς ἐπαναστάσεως.

ε) Νοέμβριος 1956 — 'Ιούλιος 1957. (*'Απὸ τὴν οὐγγρικὴ ἐπανάστασι ὡς τὴν ἐκκαθάρισι τῶν ἀντιχρουστσωφικῶν).* Τὰ πολωνο—οὐγγρικὰ γεγονότα ὀξύνουν τὴν διαμάχη τῶν ἀντιπάλων παρατάξεων τοῦ Κρεμλίνου ἐνισχύοντας ἀπὸ τὴ μιὰ πλευρὰ τοὺς «σταλινικοὺς» κατήγορους τοῦ Χρουστσὼφ ποὺ «ἐπαληθεύθηκαν» καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη τὸν στρατὸ ποὺ ἔσωσε τὴν κατάστασι μὲ τὴν ἐπέμβασί του στὴν Βουδαπέστη. 'Ακολουθοῦν τὰ κινεζικὰ ὅταν ὁ λιμὸς καὶ ἡ λαϊκὴ δυσαρέσκεια ἀνάγκασαν τὸν Μάο - Τσὲ - Τοὺνγκ νὰ προβῆ σὲ ὡρισμένες ἐνέργειες ποὺ εὐρύνουν τὴν ρωσο - κινεζικὴ ἀντίθεσι. Ὁ Χρουστσὼφ ποὺ ἀπὸ τὴ φορὰ τῶν πραγμάτων συνδέθηκε μὲ τὸν «ἀντισταλινισμὸ» κινδυνεύει.

Κατορθώνει ὅμως νὰ καταφέρη ἕνα ἰσχυρὸ κτύπημα στοὺς ἀντιπάλους του μὲ τὴν ἀποκέντρωσι τῆς βιομηχανίας καὶ τὴν διάλυσι τῶν οἰκονομικῶν ὑπουργείων ποὺ ἄφησαν τὸ στρῶμα τῶν τεχνοκρατῶν καὶ τῆς κεντρικῆς γραφειοκρατίας χωρὶς ὑλικὴ βάσι ἐνῶ ἐνίσχυσαν τὰ χρουστσωφικὰ ἐπαρχιακὰ στελέχη.

'Αποσταλινισμὸ ἄλλωστε θέλουν καὶ ὁ Μάο (τότε), ὁ Τίτο καὶ ὁ Γκομούλκα καθὼς καὶ τὰ δυτικὰ κομμουνιστικὰ κόμματα.

"Ετσι, μία ἐπιστροφὴ στὸν σταλινισμὸ θὰ δημιουργοῦσε τὸν κίνδυνο ἀπομονώσεως τῆς Ρωσίας μέσα στὸν ἴδιο τὸν κομμουνιστικὸ κόσμο.

'Επίσης, ὁ ἀποσταλινισμὸς ὑποβοηθεῖ τὴν προσέγγισι πρὸς τὶς ἀραβικές, τὶς οὐδέτερες καὶ ἀκόμη καὶ τὶς δυτικὲς χῶρες.

Τέλος καὶ ἡ ἴδια ἡ κυρίαρχη ρωσικὴ τάξις εἶναι ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ ἐπιφανειακοῦ ἀντισταλινισμοῦ τόσο γιὰ νὰ καθησυχάση τὴν λαϊκὴ δυσαρέσκεια ὅσο καὶ γιὰ νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τοὺς «παλαιοὺς» μὲ τὶς ἔμμονες ἰδέες των περὶ ἀστικῆς λιτότητος, κοσμοφοβίας, ἐκκαθαρίσεων κλπ. Οἱ «σταλινικοὶ» εἶχαν πιὰ ἐκπληρώσει τὴν ἐντολὴ ποὺ τοὺς εἶχε ἀναθέσει ἡ κομματικὴ ὀλιγαρχία. Συνέτριψαν τοὺς ἐχθρούς της, ἐκβιομηχάνισαν τὴ χώρα, ἐδημιούργησαν μία ρωσικὴ αὐτοκρατορία. Τώρα εἶναι καιρὸς νὰ φύγουν γιὰ νὰ ἀφήσουν τὴν ὀλιγαρχία νὰ τὰ χαρῆ ὅλα αὐτά.

Παρ' ὅλα αὐτά, ἡ δύναμις τῆς κεντρικῆς γραφειοκρατίας ἦταν τόσο μεγάλη, ὥστε τὸν 'Ιούλιο τοῦ 1957 κατώρθωσε νὰ καθαιρέση τὸν Χρουστσώφ. 'Αλλὰ τὴν τελευταία στιγμὴ ἐμφανίσθηκαν ἡ μᾶζα τῶν μεσαίων στελεχῶν καὶ ὁ στρατὸς καὶ ἔδωσαν τὴν νίκη σ' αὐτόν. 'Ανέλαβε τότε τὴν ἐξουσία ἡ μεσαία καὶ μικρὴ γραφειοκρατία σὲ συμμαχία μὲ τὸν στρατό. "Ετσι ἐπεβλήθη ὁ Χρουστσώφ, ὁ διάδοχος τοῦ Στάλιν, ὁ ὁποῖος καλεῖται νὰ κυβερνήση ἀποκηρύσσοντας τὸν προκάτοχο καὶ δάσκαλό του, ἀκριβῶς γιὰ νὰ περισώση τὴν οὐσία τῆς κληρονο-

μίας του. Λίγο ἀργότερα, τὸ χρουστωφικὸ πιὰ κόμμα, ἀπαλλάχθηκε καὶ ἀπὸ τὸν ὡς τότε πολύτιμο σύμμαχό του, τὸν στρατό, χτυπώντας πρῶτα τὸν βασικὸ ἐκπρόσωπό του, τὸν Ζούκωφ, καὶ ὕστερα τὸν Μπουλγκάνιν.

Β'. Ἡ περίοδος τοῦ Χρουστσωφισμοῦ (1957 — 1963)

Ὁ Χρουστσὼφ νίκησε τοὺς ἀντιπάλους του καὶ πῆρε τὴν ἐξουσία γιατὶ κατώρθωσε νὰ γίνη ὁ καλύτερος φορεὺς τῆς νέας γραμμῆς τῆς ἀρχούσης τάξεως τῆς ΕΣΣΔ, ὁ ἐκφραστὴς τῶν συμφερόντων της, ὁ ἐκπρόσωπος τῶν τάσεών της μέσα στὶς σύγχρονες συνθῆκες.

Ἡ νίκη λοιπὸν τοῦ Χρουστσὼφ ἀποτελεῖ ἔκφρασι τῆς θελήσεως τῆς πλειοψηφίας τοῦ προνομιούχου στρώματος ποὺ κυβερνᾶ τὴν ΕΣΣΔ. Καὶ αὐτὴν τὴν θέλησι ἐκφράζουν ὅλες οἱ ἐνέργειες τοῦ Κρεμλίνου ἀπὸ τὸ 1957 ὡς σήμερα.

Ὁ χρουστσωφισμὸς ἐπιδιώκει μία σχετικὴ ἐξυγίανσι τοῦ κομμουνισμοῦ, μία μερικὴ ἀποδέσμευσι τῶν δυνάμεων τῆς σοβιετικῆς κοινωνίας, μία ἐπίλυσι τῶν φλεγόντων προβλημάτων της, μία κάποια ἀναπροσαρμογὴ τῆς ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς Μόσχας ἐπάνω σὲ πιὸ ρεαλιστικὲς βάσεις ὥστε νὰ ἀνταποκρίνεται στὶς ἀνάγκες τῆς ἐποχῆς μας.

Δὲν πρόκειται γιὰ μία πολιτικὴ ἀρχῶν, ἀπόρροια μιᾶς συνεποῦς ἰδεολογίας, ἀλλὰ κυρίως γιὰ μία συνισταμένη συμβιβασμῶν ἢ ἐπιβολῆς ὡρισμένων τάσεων ποὺ ἀποβλέπουν στὴν ἄμεση καὶ πρακτικὴ ἀντιμετώπισι τῶν ὀξυτάτων προβλημάτων τοῦ σοβιετικοῦ συνασπισμοῦ. Ἡ ἀντιμετώπισις αὐτὴ γίνεται κυρίως πρακτικά, μὲ βάσι τὴν πεῖρα, ὄχι τὸ Δόγμα. Ὁ χρουστσωφισμὸς εἶναι, πάνω ἀπ' ὅλα, ἕνα σύνολο πρακτικῶν μέτρων ποὺ κρίνονται ἀναγκαῖα γιὰ τὴν σταθεροποίησι τοῦ ρωσικοῦ κοινωνικοπολιτικοῦ συστήματος καὶ τῆς ρωσικῆς ἐπιρροῆς, γιὰ τὴν ἐξυπηρέτησι τῆς σοβιετικῆς ὀλιγαρχίας καὶ τῆς παγκόσμιας στρατηγικῆς της.

Πιὸ κάτω δίνουμε ἕνα διάγραμμα τῶν ἐξελίξεων στὶς ὁποῖες ὁδήγησε ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ χρουστσωφισμοῦ.

α) Ἰούλιος 1957 — Μάρτιος 1958. *(Ἀπὸ τὴν καθαίρεσι τῶν ἀντιχρουστσωφικῶν ὡς τὴν ἀνάληψι τῆς πρωθυπουργίας ἀπὸ τὸν Χρουστσώφ).* Στὴν φάσι αὐτή, οἱ χρουστσωφικοὶ ἑδραιώνονται στὴν ἐξουσία.

Τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1957 ἐντυπωσιάζουν τὸν κόσμο μὲ τὸν Σποῦτνικ. Τὸν Νοέμβριο καθαιροῦν τὸν Ζούκωφ καὶ ἀποκαθιστοῦν τὸν ἔλεγχο τοῦ κόμματος ἐπάνω στὸν στρατὸ ποὺ εἶχε δυναμώσει ἐπικίνδυνα.

Τὸν ἴδιο μῆνα συνέρχεται στὴ Μόσχα διάσκεψις ὅλων τῶν ΚΚ τοῦ κόσμου ποὺ ἐπεξεργάζεται τὴν παγκόσμια στρατηγικὴ τοῦ κομμουνισμοῦ. Ἡ στρατηγικὴ αὐτὴ ἐμπνέεται βασικὰ ἀπὸ τὸν χρουστσωφισμὸ ἀλλὰ ἐπηρεάζεται ὡς ἕνα σημεῖο καὶ ἀπὸ τὶς ἀπόψεις τοῦ Πεκίνου ποὺ ἀρχίζουν νὰ διαφέρουν ὅλο καὶ περισσότερο ἀπὸ ἐκεῖνες τῆς Μόσχας. Πράγματι, ἡ Κίνα, κηρύσσοντας τὸ «μέγα ἅλμα πρὸς τὰ ἐμπρὸς» χαράσσει ἕνα δικό της δρόμο, διαφορετικὸν ἀπὸ τὸν ρωσικό, γιὰ τὴν ἐπίλυσι τῶν οἰκονομικοκοινωνικῶν προβλημάτων.

Ἡ ἑδραίωσις τῶν χρουστσωφικῶν στὴν ἐξουσία ἐπισφραγίζεται τὸν Μάρτιο τοῦ 1958 μὲ τὴν ἐκτόπισι τοῦ Μπουλγκάνιν καὶ τὴν ἀνά-

ληψι τῆς πρωθυπουργίας ἀπὸ τὸν α΄ γραμματέα τοῦ ΚΚΣΕ, Ν. Χρουστσώφ.

β) Μάρτιος 1958 — Νοέμβριος 1960. *('Απὸ τὴν ἀνάληψι τῆς πρωθυπουργίας ἀπὸ τὸν Χρουστσὼφ ὡς τὴν παγκομμουνιστικὴ διάσκεψι τῆς Μόσχας).* Στὴν φάσι αὐτήν, ὁ χρουστσωφισμὸς ἐφαρμόζει δραστήρια τὴν ἐσωτερικὴ καὶ ἐξωτερική του πολιτικὴ (21ο συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ, νέο οἰκονομικὸ πρόγραμμα τῆς ΕΣΣΔ, ἐπίσκεψις τοῦ Χρουστσὼφ στὴν 'Αμερικὴ τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1959 κλπ). Ταυτόχρονα ὅμως, ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῆς τῆς πολιτικῆς προκαλεῖ τὶς ἀντιδράσεις ἐκείνων ποὺ γιὰ διαφόρους λόγους ἀντιτάσσονται σ' αὐτήν. 'Η σύγκρουσις ξεσπᾶ στὴν παγκομμουνιστικὴ διάσκεψι τῆς Μόσχας τὸν Νοέμβριο τοῦ 1960 ἀπὸ τὴν ὁποία ἀποχωρεῖ ὁ Ε. Χότζα. 'Ο Τσοὺ—"Εν—Λάϊ διατυπώνει τὶς σοβαρὲς ἀντιρρήσεις καὶ διαφωνίες του. 'Αρχίζει ἡ διαίρεσις τοῦ κομμουνιστικοῦ κόσμου σὲ δύο παρατάξεις.

γ) Νοέμβριος 1960 — 'Οκτώβριος 1961. *('Απὸ τὴν παγκομμουνιστικὴ διάσκεψι ὡς τὸ 22ο συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ).* Σ' αὐτὸ τὸ στάδιο οἱ χρουστσωφικοὶ ἐντείνουν τὴν ἐφαρμογὴ τῆς πολιτικῆς τους μὲ ἀποκορύφωμά της τὸ 22ο συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ. Σ' αὐτὸ κηρύσσεται ἐπίσημα ὁ ἀποσταλινισμός, ἐγκρίνεται τὸ νέο καταστατικὸ καὶ τὸ νέο πρόγραμμα τοῦ κόμματος, καταγέλλονται οἱ ἀντιχρουστσωφικοὶ καὶ καταδικάζονται ἡ 'Αλβανία (ἄμεσα) καὶ ἡ Κίνα (ἔμμεσα). "Ετσι ἔχουμε μία πλήρη ἀποσαφήνισι τοῦ χρουστσωφισμοῦ καὶ μία ἀποκρυστάλλωσί του σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς ταυτόχρονα μὲ μιὰ σταθεροποίησι καὶ τῆς ἀντιθέτου παρατάξεως.Μὲ τὸ 22ο συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ, ὁ μετασταλινικὸς κομμουνισμὸς ὁλοκληρώνει τὴν σύγχρονη εἰκόνα του.

δ) 'Οκτώβριος 1961 — Νοέμβριος 1962. *('Απὸ τὸ 22ο συνέδριο ὡς τὴν ἀναδιοργάνωσι τοῦ ΚΚΣΕ καὶ τοῦ σοβιετικοῦ κράτους).* 'Ο χρουστσωφισμὸς προχωρεῖ σταθερὰ στὴν ἀντιμετώπισι ὅλων τῶν προβλημάτων τῆς ΕΣΣΔ σύμφωνα μὲ τὴν μεθοδολογία του. Τὸν 'Απρίλιο τοῦ 1962 συγκροτεῖται ἡ ἐπιτροπὴ ποὺ ἐπεξεργάζεται τὸ νέο σύνταγμα τῆς χώρας. 'Ο διεθνὴς κομμουνισμὸς «ἀποσταλινοποιεῖται» ραγδαῖα. Καὶ τὸν Νοέμβριο τοῦ 1962, ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ, ἀποφασίζει τὴν ἀναδιοργάνωσι τοῦ κόμματος καὶ τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ ἐπάνω σὲ νέα βάσι, μὲ κύριο σκοπὸ τὴν δραστηριοποίησι τῆς παραγωγῆς, τὴν ἐξυγίανσι τῆς οἰκονομίας καὶ τὴν ὑπερνίκησι τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως ποὺ ἔχει ἀναστείλει τὴν βελτίωσι τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου καὶ ἐπέβαλε τὴν αὔξησι τῶν τιμῶν τῆς 1ης 'Ιουνίου 1962.

ε) Νοέμβριος 1962 — 'Ιανουάριος 1963. *('Απὸ τὴν ἀναδιοργάνωσι τοῦ ΚΚΣΕ ὡς τὴν ἀνοικτὴ ρῆξι μὲ τὴν Κίνα).* Στὸ στάδιο αὐτὸ ὁλοκληρώνεται ἡ ρῆξις ΕΣΣΔ—Κίνας ἡ ὁποία ξεσπᾶ ἀνοικτὰ πιά, στὸ συνέδριο τοῦ ΚΚ ἀν. Γερμανίας τὸν 'Ιανουάριο τοῦ 1963.

3. Χαρακτηριστικὰ τῆς νέας καταστάσεως

Τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικὰ τῆς νέας καταστάσεως ποὺ διαμορφώθηκε ἀπὸ τὶς ἐξελίξεις ποὺ σκιαγραφήσαμε πιὸ πάνω, εἶναι τὰ ἑξῆς:

—Μειώθηκε σὲ ἀξιόλογο βαθμὸ ἡ ἰσχὺς τῆς πολιτικῆς ἀστυνομίας καὶ ὁ καταπιεστικὸς μηχανισμὸς μπῆκε κάτω ἀπὸ ἔλεγχο.

—Διαλύθηκαν τὰ περισσότερα στρατόπεδα συγκεντρώσεως καὶ ἀμνηστεύθηκαν οἱ πιὸ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς πολιτικοὺς κρατούμενους.

—Ἔγιναν ὡρισμένες παραχωρήσεις στὸν «φιλελευθερισμὸ» τῶν διανοουμένων.

—Ἔπαυσε νὰ ὑπάρχη ἡ προσωπικὴ ἐξουσία. Ὁ Χρουστσὼφ δὲν ἔχει τὴν ἰσχὺ τοῦ Στάλιν. Ἡ ἐξουσία ἀσκεῖται ἀπὸ τὴν Κεντρικὴ Ἐπιτροπή, τὸ Προεδρεῖο καὶ τὴν Γραμματεία τοῦ κόμματος ποὺ δὲν εἶναι πιὰ νεκροὶ τύποι.

—Καταβάλλεται μία προσπάθεια γιὰ τὴν βελτίωσι τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου καὶ ἐπετεύχθησαν ὡρισμένα ἀποτελέσματα.

—Πραγματοποιήθηκε ἡ βιομηχανικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἀποκέντρωσις.

—Συντελεῖται μία ριζικὴ ἀναδιοργάνωσις τοῦ κόμματος καὶ τοῦ κράτους μὲ σκοπὸ τὴν καλύτερη ἀπόδοσί τους κυρίως στὸ θέμα τῆς παραγωγῆς.

—Περιορίσθηκε στὸ ἐλάχιστο ἡ ἀπομύζησις τῶν δορυφόρων ἀπὸ τὴν ΕΣΣΔ.

—Ἐπετράπη μία σχετικὴ καὶ ἐλεγχομένη ἐπαφὴ μὲ τὸν ἔξω κόσμο.

—Καταργήθηκαν τὰ «ἐργατικὰ βιβλιάρια» (ἄδειες ἐργασίας) καὶ ἔτσι θεωρητικὰ τοὐλάχιστον ὁ ἐργάτης μπορεῖ νὰ ἀλλάξη ἐργασία καὶ νὰ μετακινηθῆ.

—Ἐπῆλθε μία συμφιλίωσις μὲ τὸν «ρεβιζιονισμὸ» (Τίτο) ἐνῶ παράλληλα ἄρχισε ἡ διαμάχη μὲ τὸν «δογματισμό» (Μάο).

—Διασπάσθηκε τὸ κομμουνιστικὸ στρατόπεδο καὶ ἀναπτύσσονται διασπαστικὲς ἢ κεντρόφυγες τάσεις μέσα στὸ διεθνὲς κομμουνιστικὸ κίνημα.

—Ὅλα αὐτὰ ἐπέφεραν μία ἀφύπνησι τῶν νέων καὶ ἐν μέρει ὡρισμένων τμημάτων τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ.

4. Συμπέρασμα

Τὸ συμπέρασμα εἶναι ὅτι στὴν δεκαετία ποὺ πέρασε ἀπὸ τὸν θάνατο τοῦ Στάλιν, ἐπῆλθαν σοβαρὲς ἀλλαγὲς στὸν κομμουνισμό, οἱ ὁποῖες χωρὶς νὰ μεταβάλουν τὴν φύσι του, καὶ ἐνῶ γιὰ σκοπό τους ἔχουν μία ὁμαλώτερη καὶ ἀποδοτικώτερη λειτουργία τοῦ συστήματός του χάριν τῆς ἑδραιώσεώς του, ἔφεραν ὅμως στὸ προσκήνιο προβλήματα ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ λύση τὸ κομμουνιστικὸ καθεστὼς καὶ προώθησαν δυνάμεις ποὺ ὁπωσδήποτε ξεφεύγουν ἀπὸ τὸν ἔλεγχό του.